નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

સંયુત્તનિકાયો

મહાવગ્ગો

૧. મગ્ગસંયુત્તં

૧. અવિજ્જાવગ્ગો

૧. અવિજ્જાસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘અવિજ્જા, ભિક્ખવે, પુબ્બઙ્ગમા અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા, અન્વદેવ [અનુદેવ (સી॰ પી॰ ક॰)] અહિરિકં અનોત્તપ્પં . અવિજ્જાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અવિદ્દસુનો મિચ્છાદિટ્ઠિ પહોતિ; મિચ્છાદિટ્ઠિસ્સ મિચ્છાસઙ્કપ્પો પહોતિ; મિચ્છાસઙ્કપ્પસ્સ મિચ્છાવાચા પહોતિ; મિચ્છાવાચસ્સ મિચ્છાકમ્મન્તો પહોતિ; મિચ્છાકમ્મન્તસ્સ મિચ્છાઆજીવો પહોતિ; મિચ્છાઆજીવસ્સ મિચ્છાવાયામો પહોતિ; મિચ્છાવાયામસ્સ મિચ્છાસતિ પહોતિ; મિચ્છાસતિસ્સ મિચ્છાસમાધિ પહોતિ.

‘‘વિજ્જા ચ ખો, ભિક્ખવે, પુબ્બઙ્ગમા કુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા, અન્વદેવ હિરોત્તપ્પં. વિજ્જાગતસ્સ, ભિક્ખવે , વિદ્દસુનો સમ્માદિટ્ઠિ પહોતિ; સમ્માદિટ્ઠિસ્સ સમ્માસઙ્કપ્પો પહોતિ; સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ સમ્માવાચા પહોતિ; સમ્માવાચસ્સ સમ્માકમ્મન્તો પહોતિ; સમ્માકમ્મન્તસ્સ સમ્માઆજીવો પહોતિ; સમ્માઆજીવસ્સ સમ્માવાયામો પહોતિ; સમ્માવાયામસ્સ સમ્માસતિ પહોતિ; સમ્માસતિસ્સ સમ્માસમાધિ પહોતી’’તિ. પઠમં.

૨. ઉપડ્ઢસુત્તં

૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સક્યેસુ વિહરતિ નગરકં નામ [નાગરકં નામ (સી॰), સક્કરં નામ (સ્યા॰ ક॰)] સક્યાનં નિગમો. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઉપડ્ઢમિદં, ભન્તે, બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’તિ.

‘‘મા હેવં, આનન્દ, મા હેવં, આનન્દ! સકલમેવિદં, આનન્દ, બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, આનન્દ, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં કલ્યાણસહાયસ્સ કલ્યાણસમ્પવઙ્કસ્સ – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ.

‘‘કથઞ્ચાનન્દ, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં; સમ્માસઙ્કપ્પં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં ...પે॰... સમ્માવાચં ભાવેતિ ...પે॰... સમ્માકમ્મન્તં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માઆજીવં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માવાયામં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસતિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ.

‘‘તદમિનાપેતં , આનન્દ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા સકલમેવિદં બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા. મમઞ્હિ, આનન્દ, કલ્યાણમિત્તં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ; જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ; મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ; સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ. ઇમિના ખો એતં, આનન્દ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા સકલમેવિદં બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’તિ. દુતિયં.

૩. સારિપુત્તસુત્તં

૩. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સકલમિદં, ભન્તે, બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! સકલમિદં, સારિપુત્ત, બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, સારિપુત્ત, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં કલ્યાણસહાયસ્સ કલ્યાણસમ્પવઙ્કસ્સ – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ?

‘‘ઇધ, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ.

‘‘તદમિનાપેતં, સારિપુત્ત, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા સકલમિદં બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા. મમઞ્હિ, સારિપુત્ત, કલ્યાણમિત્તં આગમ્મ જાતિધમ્મા સત્તા જાતિયા પરિમુચ્ચન્તિ; જરાધમ્મા સત્તા જરાય પરિમુચ્ચન્તિ; મરણધમ્મા સત્તા મરણેન પરિમુચ્ચન્તિ; સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસધમ્મા સત્તા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસેહિ પરિમુચ્ચન્તિ. ઇમિના ખો એતં, સારિપુત્ત, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા સકલમિદં બ્રહ્મચરિયં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા કલ્યાણસહાયતા કલ્યાણસમ્પવઙ્કતા’’તિ. તતિયં.

૪. જાણુસ્સોણિબ્રાહ્મણસુત્તં

૪. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિ. અદ્દસા ખો આયસ્મા આનન્દો જાણુસ્સોણિં બ્રાહ્મણં સબ્બસેતેન વળવાભિરથેન [વળભીરથેન (સી॰)] સાવત્થિયા નિય્યાયન્તં. સેતા સુદં અસ્સા યુત્તા હોન્તિ સેતાલઙ્કારા, સેતો રથો, સેતપરિવારો, સેતા રસ્મિયો, સેતા પતોદલટ્ઠિ, સેતં છત્તં, સેતં ઉણ્હીસં , સેતાનિ વત્થાનિ, સેતા ઉપાહના, સેતાય સુદં વાલબીજનિયા બીજીયતિ. તમેનં જનો દિસ્વા એવમાહ – ‘‘બ્રહ્મં વત, ભો, યાનં! બ્રહ્મયાનરૂપં વત, ભો’’તિ!!

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘ઇધાહં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પાવિસિં. અદ્દસં ખ્વાહં, ભન્તે, જાણુસ્સોણિં બ્રાહ્મણં સબ્બસેતેન વળવાભિરથેન સાવત્થિયા નિય્યાયન્તં. સેતા સુદં અસ્સા યુત્તા હોન્તિ સેતાલઙ્કારા, સેતો રથો, સેતપરિવારો, સેતા રસ્મિયો, સેતા પતોદલટ્ઠિ, સેતં છત્તં, સેતં ઉણ્હીસં, સેતાનિ વત્થાનિ, સેતા ઉપાહના, સેતાય સુદં વાલબીજનિયા બીજીયતિ. તમેનં જનો દિસ્વા એવમાહ – ‘બ્રહ્મં વત, ભો, યાનં! બ્રહ્મયાનરૂપં વત, ભો’તિ!! સક્કા નુ ખો, ભન્તે, ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે બ્રહ્મયાનં પઞ્ઞાપેતુ’’ન્તિ?

‘‘સક્કા , આનન્દા’’તિ ભગવા અવોચ – ‘‘ઇમસ્સેવ ખો એતં, આનન્દ, અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ અધિવચનં – ‘બ્રહ્મયાનં’ ઇતિપિ, ‘ધમ્મયાનં’ ઇતિપિ, ‘અનુત્તરો સઙ્ગામવિજયો’ ઇતિપી’’તિ.

‘‘સમ્માદિટ્ઠિ, આનન્દ, ભાવિતા બહુલીકતા રાગવિનયપરિયોસાના હોતિ, દોસવિનયપરિયોસાના હોતિ, મોહવિનયપરિયોસાના હોતિ. સમ્માસઙ્કપ્પો, આનન્દ, ભાવિતો બહુલીકતો રાગવિનયપરિયોસાનો હોતિ, દોસવિનયપરિયોસાનો હોતિ, મોહવિનયપરિયોસાનો હોતિ. સમ્માવાચા, આનન્દ, ભાવિતા બહુલીકતા રાગવિનયપરિયોસાના હોતિ, દોસ...પે॰... મોહવિનયપરિયોસાના હોતિ. સમ્માકમ્મન્તો, આનન્દ, ભાવિતો બહુલીકતો રાગવિનયપરિયોસાનો હોતિ, દોસ... મોહવિનયપરિયોસાનો હોતિ. સમ્માઆજીવો, આનન્દ, ભાવિતો બહુલીકતો રાગવિનયપરિયોસાનો હોતિ, દોસ... મોહવિનયપરિયોસાનો હોતિ . સમ્માવાયામો, આનન્દ, ભાવિતો બહુલીકતો રાગવિનયપરિયોસાનો હોતિ, દોસ... મોહવિનયપરિયોસાનો હોતિ. સમ્માસતિ, આનન્દ, ભાવિતા બહુલીકતા રાગવિનયપરિયોસાના હોતિ, દોસ... મોહવિનયપરિયોસાના હોતિ. સમ્માસમાધિ, આનન્દ, ભાવિતો બહુલીકતો રાગવિનયપરિયોસાનો હોતિ, દોસ... મોહવિનયપરિયોસાનો હોતિ.

‘‘ઇમિના ખો એતં, આનન્દ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા ઇમસ્સેવેતં અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ અધિવચનં – ‘બ્રહ્મયાનં’ ઇતિપિ, ‘ધમ્મયાનં’ ઇતિપિ, ‘અનુત્તરો સઙ્ગામવિજયો’ ઇતિપી’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘યસ્સ સદ્ધા ચ પઞ્ઞા ચ, ધમ્મા યુત્તા સદા ધુરં;
હિરી ઈસા મનો યોત્તં, સતિ આરક્ખસારથિ.

‘‘રથો સીલપરિક્ખારો, ઝાનક્ખો ચક્કવીરિયો;
ઉપેક્ખા ધુરસમાધિ, અનિચ્છા પરિવારણં.

‘‘અબ્યાપાદો અવિહિંસા, વિવેકો યસ્સ આવુધં;
તિતિક્ખા ચમ્મસન્નાહો [વમ્મસન્નાહો (સી॰)], યોગક્ખેમાય વત્તતિ.

‘‘એતદત્તનિ સમ્ભૂતં, બ્રહ્મયાનં અનુત્તરં;
નિય્યન્તિ ધીરા લોકમ્હા, અઞ્ઞદત્થુ જયં જય’’ન્તિ. ચતુત્થં;

૫. કિમત્થિયસુત્તં

૫. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ...પે॰... એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

‘‘ઇધ નો, ભન્તે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા અમ્હે એવં પુચ્છન્તિ – ‘કિમત્થિયં, આવુસો, સમણે ગોતમે બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી’તિ? એવં પુટ્ઠા મયં, ભન્તે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરોમ – ‘દુક્ખસ્સ ખો, આવુસો, પરિઞ્ઞત્થં ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી’તિ. કચ્ચિ મયં, ભન્તે, એવં પુટ્ઠા એવં બ્યાકરમાના વુત્તવાદિનો ચેવ ભગવતો હોમ, ન ચ ભગવન્તં અભૂતેન અબ્ભાચિક્ખામ, ધમ્મસ્સ ચાનુધમ્મં બ્યાકરોમ, ન ચ કોચિ સહધમ્મિકો વાદાનુવાદો ગારય્હં ઠાનં આગચ્છતી’’તિ?

‘‘તગ્ઘ તુમ્હે, ભિક્ખવે, એવં પુટ્ઠા એવં બ્યાકરમાના વુત્તવાદિનો ચેવ મે હોથ, ન ચ મં અભૂતેન અબ્ભાચિક્ખથ, ધમ્મસ્સ ચાનુધમ્મં બ્યાકરોથ, ન ચ કોચિ સહધમ્મિકો વાદાનુવાદો ગારય્હં ઠાનં આગચ્છતિ. દુક્ખસ્સ હિ પરિઞ્ઞત્થં મયિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. સચે વો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – ‘અત્થિ પનાવુસો, મગ્ગો, અત્થિ પટિપદા એતસ્સ દુક્ખસ્સ પરિઞ્ઞાયા’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – ‘અત્થિ ખો, આવુસો, મગ્ગો, અત્થિ પટિપદા એતસ્સ દુક્ખસ્સ પરિઞ્ઞાયા’’’તિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, મગ્ગો, કતમા પટિપદા એતસ્સ દુક્ખસ્સ પરિઞ્ઞાયાતિ? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં, ભિક્ખવે, મગ્ગો, અયં પટિપદા એતસ્સ દુક્ખસ્સ પરિઞ્ઞાયાતિ. એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથા’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમઅઞ્ઞતરભિક્ખુસુત્તં

૬. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘બ્રહ્મચરિયં, બ્રહ્મચરિય’ન્તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, ભન્તે, બ્રહ્મચરિયં, કતમં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન’’ન્તિ?

‘‘અયમેવ ખો, ભિક્ખુ, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો બ્રહ્મચરિયં, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ . યો ખો, ભિક્ખુ, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – ઇદં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયઅઞ્ઞતરભિક્ખુસુત્તં

૭. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘‘રાગવિનયો દોસવિનયો મોહવિનયો’તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિસ્સ નુ ખો એતં, ભન્તે, અધિવચનં – ‘રાગવિનયો દોસવિનયો મોહવિનયો’’’તિ? ‘‘નિબ્બાનધાતુયા ખો એતં, ભિક્ખુ, અધિવચનં – ‘રાગવિનયો દોસવિનયો મોહવિનયો’તિ. આસવાનં ખયો તેન વુચ્ચતી’’તિ.

એવં વુત્તે સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘અમતં, અમત’ન્તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, ભન્તે, અમતં, કતમો અમતગામિમગ્ગો’’તિ? ‘‘યો ખો, ભિક્ખુ, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – ઇદં વુચ્ચતિ અમતં. અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો અમતગામિમગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધી’’તિ. સત્તમં.

૮. વિભઙ્ગસુત્તં

૮. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘અરિયં વો, ભિક્ખવે, અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં દેસેસ્સામિ વિભજિસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમ્માદિટ્ઠિ? યં ખો, ભિક્ખવે, દુક્ખે ઞાણં, દુક્ખસમુદયે ઞાણં , દુક્ખનિરોધે ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માદિટ્ઠિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સમ્માસઙ્કપ્પો? યો ખો, ભિક્ખવે, નેક્ખમ્મસઙ્કપ્પો , અબ્યાપાદસઙ્કપ્પો, અવિહિંસાસઙ્કપ્પો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માસઙ્કપ્પો.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમ્માવાચા? યા ખો, ભિક્ખવે, મુસાવાદા વેરમણી, પિસુણાય વાચાય વેરમણી, ફરુસાય વાચાય વેરમણી, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણી – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માવાચા.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સમ્માકમ્મન્તો? યા ખો, ભિક્ખવે, પાણાતિપાતા વેરમણી, અદિન્નાદાના વેરમણી, અબ્રહ્મચરિયા વેરમણી – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માકમ્મન્તો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સમ્માઆજીવો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો મિચ્છાઆજીવં પહાય સમ્માઆજીવેન જીવિતં કપ્પેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માઆજીવો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સમ્માવાયામો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ, ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ...પે॰... અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ...પે॰... ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માવાયામો.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમ્માસતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માસતિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સમ્માસમાધિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો, સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ‘ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી’તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માસમાધી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. સૂકસુત્તં

૯. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સાલિસૂકં વા યવસૂકં વા મિચ્છાપણિહિતં હત્થેન વા પાદેન વા અક્કન્તં હત્થં વા પાદં વા ભિન્દિસ્સતિ [ભેચ્છતિ (ક॰)], લોહિતં વા ઉપ્પાદેસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? મિચ્છાપણિહિતત્તા, ભિક્ખવે, સૂકસ્સ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, સો વત ભિક્ખુ મિચ્છાપણિહિતાય દિટ્ઠિયા મિચ્છાપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દિસ્સતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેસ્સતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? મિચ્છાપણિહિતત્તા, ભિક્ખવે, દિટ્ઠિયા.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સાલિસૂકં વા યવસૂકં વા સમ્માપણિહિતં હત્થેન વા પાદેન વા અક્કન્તં હત્થં વા પાદં વા ભિન્દિસ્સતિ, લોહિતં વા ઉપ્પાદેસ્સતીતિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? સમ્માપણિહિતત્તા, ભિક્ખવે , સૂકસ્સ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, સો વત ભિક્ખુ સમ્માપણિહિતાય દિટ્ઠિયા સમ્માપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દિસ્સતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેસ્સતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરિસ્સતીતિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? સમ્માપણિહિતત્તા, ભિક્ખવે, દિટ્ઠિયા.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માપણિહિતાય દિટ્ઠિયા સમ્માપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરોતીતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માપણિહિતાય દિટ્ઠિયા સમ્માપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરોતી’’તિ. નવમં.

૧૦. નન્દિયસુત્તં

૧૦. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો નન્દિયો પરિબ્બાજકો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો નન્દિયો પરિબ્બાજકો

ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કતિ નુ ખો, ભો ગોતમ, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા નિબ્બાનઙ્ગમા હોન્તિ નિબ્બાનપરાયના નિબ્બાનપરિયોસાના’’તિ?

‘‘અટ્ઠિમે ખો, નન્દિય, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા નિબ્બાનઙ્ગમા હોન્તિ નિબ્બાનપરાયના નિબ્બાનપરિયોસાના. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ. ઇમે ખો, નન્દિય, અટ્ઠ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા નિબ્બાનઙ્ગમા હોન્તિ નિબ્બાનપરાયના નિબ્બાનપરિયોસાના’’તિ. એવં વુત્તે નન્દિયો પરિબ્બાજકો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં , ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ …પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. દસમં.

અવિજ્જાવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અવિજ્જઞ્ચ ઉપડ્ઢઞ્ચ, સારિપુત્તો ચ બ્રાહ્મણો;
કિમત્થિયો ચ દ્વે ભિક્ખૂ, વિભઙ્ગો સૂકનન્દિયાતિ.

૨. વિહારવગ્ગો

૧. પઠમવિહારસુત્તં

૧૧. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘ઇચ્છામહં, ભિક્ખવે, અડ્ઢમાસં પટિસલ્લિયિતું. નમ્હિ કેનચિ ઉપસઙ્કમિતબ્બો, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેના’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પટિસ્સુત્વા નાસ્સુધ કોચિ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમતિ, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેન.

અથ ખો ભગવા તસ્સ અડ્ઢમાસસ્સ અચ્ચયેન પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘યેન સ્વાહં, ભિક્ખવે, વિહારેન પઠમાભિસમ્બુદ્ધો વિહરામિ, તસ્સ પદેસેન વિહાસિં. સો એવં પજાનામિ – ‘મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયાપિ વેદયિતં…પે॰… મિચ્છાસમાધિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સમ્માસમાધિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દપચ્ચયાપિ વેદયિતં; વિતક્કપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સઞ્ઞાપચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દો ચ અવૂપસન્તો હોતિ, વિતક્કો ચ અવૂપસન્તો હોતિ, સઞ્ઞા ચ અવૂપસન્તા હોતિ, તપ્પચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દો ચ વૂપસન્તો હોતિ, વિતક્કો ચ વૂપસન્તો હોતિ, સઞ્ઞા ચ વૂપસન્તા હોતિ, તપ્પચ્ચયાપિ વેદયિતં; અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અત્થિ આયામં [વાયામં (સી॰ સ્યા॰)], તસ્મિમ્પિ ઠાને અનુપ્પત્તે તપ્પચ્ચયાપિ વેદયિત’’’ન્તિ. પઠમં.

૨. દુતિયવિહારસુત્તં

૧૨. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘ઇચ્છામહં, ભિક્ખવે, તેમાસં પટિસલ્લિયિતું. નમ્હિ કેનચિ ઉપસઙ્કમિતબ્બો, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેના’’તિ . ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પટિસ્સુત્વા નાસ્સુધ કોચિ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમતિ, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેન.

અથ ખો ભગવા તસ્સ તેમાસસ્સ અચ્ચયેન પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘યેન સ્વાહં, ભિક્ખવે, વિહારેન પઠમાભિસમ્બુદ્ધો વિહરામિ, તસ્સ પદેસેન વિહાસિં. સો એવં પજાનામિ – ‘મિચ્છાદિટ્ઠિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; મિચ્છાદિટ્ઠિવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સમ્માદિટ્ઠિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સમ્માદિટ્ઠિવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં...પે॰... મિચ્છાસમાધિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; મિચ્છાસમાધિવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં, સમ્માસમાધિપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સમ્માસમાધિવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દપચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં; વિતક્કપચ્ચયાપિ વેદયિતં; વિતક્કવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સઞ્ઞાપચ્ચયાપિ વેદયિતં; સઞ્ઞાવૂપસમપચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દો ચ અવૂપસન્તો હોતિ, વિતક્કો ચ અવૂપસન્તો હોતિ, સઞ્ઞા ચ અવૂપસન્તા હોતિ, તપ્પચ્ચયાપિ વેદયિતં; છન્દો ચ વૂપસન્તો હોતિ , વિતક્કો ચ વૂપસન્તો હોતિ, સઞ્ઞા ચ વૂપસન્તા હોતિ, તપ્પચ્ચયાપિ વેદયિતં; અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અત્થિ આયામં [વાયામં (સી॰ સ્યા॰)], તસ્મિમ્પિ ઠાને અનુપ્પત્તે તપ્પચ્ચયાપિ વેદયિત’’’ન્તિ. દુતિયં.

૩. સેક્ખસુત્તં

૧૩. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘સેક્ખો, સેક્ખો’તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, સેક્ખો હોતી’’તિ?

‘‘ઇધ, ભિક્ખુ, સેક્ખાય સમ્માદિટ્ઠિયા સમન્નાગતો હોતિ...પે॰... સેક્ખેન સમ્માસમાધિના સમન્નાગતો હોતિ. એત્તાવતા ખો, ભિક્ખુ, સેક્ખો હોતી’’તિ. તતિયં.

૪. પઠમઉપ્પાદસુત્તં

૧૪. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયઉપ્પાદસુત્તં

૧૫. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ . ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમપરિસુદ્ધસુત્તં

૧૬. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા અનઙ્ગણા વિગતૂપક્કિલેસા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા અનઙ્ગણા વિગતૂપક્કિલેસા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયપરિસુદ્ધસુત્તં

૧૭. સાવત્થિનિદાનં. ''અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા અનઙ્ગણા વિગતૂપક્કિલેસા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા પરિસુદ્ધા પરિયોદાતા અનઙ્ગણા વિગતૂપક્કિલેસા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. સત્તમં.

૮. પઠમકુક્કુટારામસુત્તં

૧૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા ચ આનન્દો આયસ્મા ચ ભદ્દો પાટલિપુત્તે વિહરન્તિ કુક્કુટારામે. અથ ખો આયસ્મા ભદ્દો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ભદ્દો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ –

'''અબ્રહ્મચરિયં, અબ્રહ્મચરિય'ન્તિ, આવુસો આનન્દ, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, આવુસો, અબ્રહ્મચરિય''ન્તિ? ''સાધુ સાધુ, આવુસો ભદ્દ! ભદ્દકો ખો તે, આવુસો ભદ્દ, ઉમ્મઙ્ગો, ભદ્દકં પટિભાનં, કલ્યાણી પરિપુચ્છા. એવઞ્હિ ત્વં, આવુસો ભદ્દ, પુચ્છસિ – 'અબ્રહ્મચરિયં, અબ્રહ્મચરિયન્તિ, આવુસો આનન્દ, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, આવુસો, અબ્રહ્મચરિય'''ન્તિ? ''એવમાવુસો''તિ. ''અયમેવ ખો , આવુસો, અટ્ઠઙ્ગિકો મિચ્છામગ્ગો અબ્રહ્મચરિયં, સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાસમાધી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. દુતિયકુક્કુટારામસુત્તં

૧૯. પાટલિપુત્તનિદાનં. '''બ્રહ્મચરિયં, બ્રહ્મચરિય'ન્તિ, આવુસો આનન્દ, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, આવુસો, બ્રહ્મચરિયં, કતમં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન''ન્તિ? ''સાધુ સાધુ, આવુસો ભદ્દ! ભદ્દકો ખો તે, આવુસો ભદ્દ, ઉમ્મઙ્ગો, ભદ્દકં પટિભાનં, કલ્યાણી પરિપુચ્છા. એવઞ્હિ ત્વં, આવુસો ભદ્દ, પુચ્છસિ – 'બ્રહ્મચરિયં, બ્રહ્મચરિયન્તિ, આવુસો આનન્દ, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, આવુસો , બ્રહ્મચરિયં, કતમં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન'''ન્તિ? ''એવમાવુસો''તિ. ''અયમેવ ખો, આવુસો, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો બ્રહ્મચરિયં, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. યો ખો, આવુસો, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – ઇદં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન''ન્તિ. નવમં.

૧૦. તતિયકુક્કુટારામસુત્તં

૨૦. પાટલિપુત્તનિદાનં. '''બ્રહ્મચરિયં, બ્રહ્મચરિય'ન્તિ, આવુસો આનન્દ, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, આવુસો, બ્રહ્મચરિયં, કતમો બ્રહ્મચારી, કતમં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન''ન્તિ? ''સાધુ સાધુ, આવુસો ભદ્દ! ભદ્દકો ખો તે, આવુસો ભદ્દ, ઉમ્મઙ્ગો, ભદ્દકં પટિભાનં, કલ્યાણી પરિપુચ્છા. એવઞ્હિ ત્વં, આવુસો ભદ્દ, પુચ્છસિ – 'બ્રહ્મચરિયં, બ્રહ્મચરિયન્તિ, આવુસો આનન્દ, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો, આવુસો, બ્રહ્મચરિયં, કતમો બ્રહ્મચારી, કતમં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન'''ન્તિ? ''એવમાવુસો''તિ. ''અયમેવ ખો, આવુસો, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો બ્રહ્મચરિયં, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. યો ખો, આવુસો, ઇમિના અરિયેન અટ્ઠઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમન્નાગતો –

અયં વુચ્ચતિ બ્રહ્મચારી. યો ખો, આવુસો, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – ઇદં બ્રહ્મચરિયપરિયોસાન''ન્તિ. દસમં.

તીણિ સુત્તન્તાનિ એકનિદાનાનિ.વિહારવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે વિહારા ચ સેક્ખો ચ, ઉપ્પાદા અપરે દુવે;
પરિસુદ્ધેન દ્વે વુત્તા, કુક્કુટારામેન તયોતિ.

૩. મિચ્છત્તવગ્ગો

૧. મિચ્છત્તસુત્તં

૨૧. સાવત્થિનિદાનં . ''મિચ્છત્તઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સમ્મત્તઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, મિચ્છત્તં? સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ . ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, મિચ્છત્તં. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમ્મત્તં? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્મત્ત''ન્તિ. પઠમં.

૨. અકુસલધમ્મસુત્તં

૨૨. સાવત્થિનિદાનં. ''અકુસલે ચ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મે દેસેસ્સામિ, કુસલે ચ ધમ્મે. તં સુણાથ. કતમે ચ, ભિક્ખવે, અકુસલા ધમ્મા? સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, અકુસલા ધમ્મા. કતમે ચ, ભિક્ખવે, કુસલા ધમ્મા ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, કુસલા ધમ્મા''તિ. દુતિયં.

૩. પઠમપટિપદાસુત્તં

૨૩. સાવત્થિનિદાનં. ''મિચ્છાપટિપદઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સમ્માપટિપદઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમા ચ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપદા? સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપદા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપદા? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપદા''તિ. તતિયં.

૪. દુતિયપટિપદાસુત્તં

૨૪. સાવત્થિનિદાનં. ''ગિહિનો વાહં, ભિક્ખવે, પબ્બજિતસ્સ વા મિચ્છાપટિપદં ન વણ્ણેમિ. ગિહિ વા, ભિક્ખવે, પબ્બજિતો વા મિચ્છાપટિપન્નો મિચ્છાપટિપત્તાધિકરણહેતુ નારાધકો હોતિ ઞાયં ધમ્મં કુસલં''.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપદા? સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપદા. ગિહિનો વાહં, ભિક્ખવે, પબ્બજિતસ્સ વા મિચ્છાપટિપદં ન વણ્ણેમિ. ગિહિ વા, ભિક્ખવે, પબ્બજિતો વા મિચ્છાપટિપન્નો મિચ્છાપટિપત્તાધિકરણહેતુ નારાધકો હોતિ ઞાયં ધમ્મં કુસલં.

‘‘ગિહિનો વાહં, ભિક્ખવે, પબ્બજિતસ્સ વા સમ્માપટિપદં વણ્ણેમિ. ગિહિ વા, ભિક્ખવે, પબ્બજિતો વા સમ્માપટિપન્નો સમ્માપટિપત્તાધિકરણહેતુ આરાધકો હોતિ ઞાયં ધમ્મં કુસલં. કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપદા? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપદા. ગિહિનો વાહં, ભિક્ખવે, પબ્બજિતસ્સ વા સમ્માપટિપદં વણ્ણેમિ. ગિહિ વા, ભિક્ખવે , પબ્બજિતો વા સમ્માપટિપન્નો સમ્માપટિપત્તાધિકરણહેતુ આરાધકો હોતિ ઞાયં ધમ્મં કુસલ’’ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમઅસપ્પુરિસસુત્તં

૨૫. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘અસપ્પુરિસઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સપ્પુરિસઞ્ચ . તં સુણાથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પો, મિચ્છાવાચો, મિચ્છાકમ્મન્તો, મિચ્છાઆજીવો, મિચ્છાવાયામો, મિચ્છાસતિ, મિચ્છાસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસો’’.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચો, સમ્માકમ્મન્તો , સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયઅસપ્પુરિસસુત્તં

૨૬. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘અસપ્પુરિસઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, અસપ્પુરિસેન અસપ્પુરિસતરઞ્ચ. સપ્પુરિસઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ સપ્પુરિસેન સપ્પુરિસતરઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસો’’.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસેન અસપ્પુરિસતરો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ, મિચ્છાઞાણી, મિચ્છાવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસેન અસપ્પુરિસતરો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસેન સપ્પુરિસતરો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ, સમ્માઞાણી, સમ્માવિમુત્તિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસેન સપ્પુરિસતરો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. કુમ્ભસુત્તં

૨૭. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુમ્ભો અનાધારો સુપ્પવત્તિયો હોતિ, સાધારો દુપ્પવત્તિયો હોતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ચિત્તં અનાધારં સુપ્પવત્તિયં હોતિ, સાધારં દુપ્પવત્તિયં હોતિ. કો ચ, ભિક્ખવે, ચિત્તસ્સ આધારો? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં ચિત્તસ્સ આધારો. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુમ્ભો અનાધારો સુપ્પવત્તિયો હોતિ, સાધારો દુપ્પવત્તિયો હોતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ચિત્તં અનાધારં સુપ્પવત્તિયં હોતિ, સાધારં દુપ્પવત્તિયં હોતી’’તિ. સત્તમં.

૮. સમાધિસુત્તં

૨૮. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘અરિયં વો, ભિક્ખવે, સમ્માસમાધિં દેસેસ્સામિ સઉપનિસં સપરિક્ખારં. તં સુણાથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અરિયો સમ્માસમાધિ સઉપનિસો સપરિક્ખારો? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસતિ [સમ્માસમાધિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ક॰)]. યા ખો, ભિક્ખવે, ઇમેહિ સત્તહઙ્ગેહિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતા સપરિક્ખારતા [સપરિક્ખતા (સી॰ પી॰)] – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયો સમ્માસમાધિ સઉપનિસો ઇતિપિ સપરિક્ખારો ઇતિપી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. વેદનાસુત્તં

૨૯. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, વેદના. કતમા તિસ્સો? સુખા વેદના, દુક્ખા વેદના, અદુક્ખમસુખા વેદના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો વેદના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં વેદનાનં પરિઞ્ઞાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ . ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં વેદનાનં પરિઞ્ઞાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. નવમં.

૧૦. ઉત્તિયસુત્તં

૩૦. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો આયસ્મા ઉત્તિયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ…પે॰… એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉત્તિયો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધ મય્હં, ભન્તે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘પઞ્ચ કામગુણા વુત્તા ભગવતા. કતમે નુ ખો પઞ્ચ કામગુણા વુત્તા ભગવતા’’’તિ? ‘‘સાધુ સાધુ, ઉત્તિય! પઞ્ચિમે ખો, ઉત્તિય, કામગુણા વુત્તા મયા. કતમે પઞ્ચ? ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યા રૂપા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા, સોતવિઞ્ઞેય્યા સદ્દા…પે॰… ઘાનવિઞ્ઞેય્યા ગન્ધા… જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યા રસા… કાયવિઞ્ઞેય્યા ફોટ્ઠબ્બા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા – ઇમે ખો, ઉત્તિય, પઞ્ચ કામગુણા વુત્તા મયા. ઇમેસં ખો, ઉત્તિય, પઞ્ચન્નં કામગુણાનં પહાનાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ…પે॰… સમ્માસમાધિ. ઇમેસં ખો, ઉત્તિય, પઞ્ચન્નં કામગુણાનં પહાનાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. દસમં.

મિચ્છત્તવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

મિચ્છત્તં અકુસલં ધમ્મં, દુવે પટિપદાપિ ચ;
અસપ્પુરિસેન દ્વે કુમ્ભો, સમાધિ વેદનુત્તિયેનાતિ.

૪. પટિપત્તિવગ્ગો

૧. પઠમપટિપત્તિસુત્તં

૩૧. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘મિચ્છાપટિપત્તિઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સમ્માપટિપત્તિઞ્ચ . તં સુણાથ. કતમા ચ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપત્તિ? સેય્યથિદં – મિચ્છાદિટ્ઠિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપત્તિ. કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપત્તિ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપત્તી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયપટિપત્તિસુત્તં

૩૨. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘મિચ્છાપટિપન્નઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સમ્માપટિપન્નઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપન્નો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ...પે॰... મિચ્છાસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે , મિચ્છાપટિપન્નો. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપન્નો? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપન્નો’’તિ. દુતિયં.

૩. વિરદ્ધસુત્તં

૩૩. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો વિરદ્ધો, વિરદ્ધો તેસં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો આરદ્ધો, આરદ્ધો તેસં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. કતમો ચ, ભિક્ખવે, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો વિરદ્ધો, વિરદ્ધો તેસં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો આરદ્ધો, આરદ્ધો તેસં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી’’તિ. તતિયં.

૪. પારઙ્ગમસુત્તં

૩૪. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘અટ્ઠિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તિ. કતમે અટ્ઠ? સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તી’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘અપ્પકા તે મનુસ્સેસુ, યે જના પારગામિનો;
અથાયં ઇતરા પજા, તીરમેવાનુધાવતિ.

‘‘યે ચ ખો સમ્મદક્ખાતે, ધમ્મે ધમ્માનુવત્તિનો;
તે જના પારમેસ્સન્તિ, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં.

‘‘કણ્હં ધમ્મં વિપ્પહાય, સુક્કં ભાવેથ પણ્ડિતો;
ઓકા અનોકમાગમ્મ, વિવેકે યત્થ દૂરમં.

‘‘તત્રાભિરતિમિચ્છેય્ય, હિત્વા કામે અકિઞ્ચનો;

પરિયોદપેય્ય અત્તાનં, ચિત્તક્લેસેહિ પણ્ડિતો.

‘‘યેસં સમ્બોધિયઙ્ગેસુ, સમ્મા ચિત્તં સુભાવિતં;
આદાનપટિનિસ્સગ્ગે, અનુપાદાય યે રતા;
ખીણાસવા જુતિમન્તો, તે લોકે પરિનિબ્બુતા’’તિ. ચતુત્થં;

૫. પઠમસામઞ્ઞસુત્તં

૩૫. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સામઞ્ઞઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સામઞ્ઞફલાનિ ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞં. કતમાનિ ચ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞફલાનિ? સોતાપત્તિફલં, સકદાગામિફલં, અનાગામિફલં, અરહત્તફલં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞફલાની’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયસામઞ્ઞસુત્તં

૩૬. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સામઞ્ઞઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, સામઞ્ઞત્થઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞં. કતમો ચ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞત્થો? યો ખો, ભિક્ખવે, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સામઞ્ઞત્થો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમબ્રહ્મઞ્ઞસુત્તં

૩૭. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘બ્રહ્મઞ્ઞઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, બ્રહ્મઞ્ઞફલાનિ ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞં. કતમાનિ ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞફલાનિ ? સોતાપત્તિફલં , સકદાગામિફલં, અનાગામિફલં, અરહત્તફલં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞફલાની’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયબ્રહ્મઞ્ઞસુત્તં

૩૮. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘બ્રહ્મઞ્ઞઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞં. કતમો ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞત્થો? યો ખો, ભિક્ખવે, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મઞ્ઞત્થો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમબ્રહ્મચરિયસુત્તં

૩૯. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘બ્રહ્મચરિયઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, બ્રહ્મચરિયફલાનિ ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં

વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયં. કતમાનિ ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયફલાનિ? સોતાપત્તિફલં, સકદાગામિફલં, અનાગામિફલં, અરહત્તફલં – ઇમાનિ વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયફલાની''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયબ્રહ્મચરિયસુત્તં

૪૦. સાવત્થિનિદાનં. ''બ્રહ્મચરિયઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ, બ્રહ્મચરિયત્થઞ્ચ. તં સુણાથ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયં. કતમો ચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયત્થો? યો ખો, ભિક્ખવે, રાગક્ખયો દોસક્ખયો મોહક્ખયો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મચરિયત્થો''તિ. દસમં.

પટિપત્તિવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

પટિપત્તિ પટિપન્નો ચ, વિરદ્ધઞ્ચ પારંગમા;
સામઞ્ઞેન ચ દ્વે વુત્તા, બ્રહ્મઞ્ઞા અપરે દુવે;
બ્રહ્મચરિયેન દ્વે વુત્તા, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૫. અઞ્ઞતિત્થિયપેય્યાલવગ્ગો

૧. રાગવિરાગસુત્તં

૪૧. સાવત્થિનિદાનં . ''સચે વો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – 'કિમત્થિયં, આવુસો, સમણે ગોતમે બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – 'રાગવિરાગત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ. સચે પન વો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – 'અત્થિ પનાવુસો, મગ્ગો, અત્થિ પટિપદા રાગવિરાગાયા'તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – 'અત્થિ ખો, આવુસો, મગ્ગો, અત્થિ પટિપદા રાગવિરાગાયા'તિ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, મગ્ગો, કતમા ચ પટિપદા રાગવિરાગાય ? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં, ભિક્ખવે, મગ્ગો, અયં પટિપદા રાગવિરાગાયાતિ. એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથા''તિ. પઠમં.

૨-૭. સંયોજનપ્પહાનાદિસુત્તછક્કં

૪૨-૪૭. ''સચે વો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – 'કિમત્થિયં, આવુસો, સમણે ગોતમે બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – 'સંયોજનપ્પહાનત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ...પે॰... 'અનુસયસમુગ્ઘાતનત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ...પે॰... 'અદ્ધાનપરિઞ્ઞત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ...પે॰... 'આસવાનં ખયત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ...પે॰... 'વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયત્થં ખો,

આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ...પે॰... 'ઞાણદસ્સનત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ... પે॰.... સત્તમં.

૮. અનુપાદાપરિનિબ્બાનસુત્તં

૪૮. સાવત્થિનિદાનં. ''સચે વો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – 'કિમત્થિયં, આવુસો, સમણે ગોતમે બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – 'અનુપાદાપરિનિબ્બાનત્થં ખો, આવુસો, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી'તિ. સચે પન વો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – 'અત્થિ પનાવુસો, મગ્ગો, અત્થિ પટિપદા અનુપાદાપરિનિબ્બાનાયા'તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – 'અત્થિ ખો, આવુસો, મગ્ગો, અત્થિ પટિપદા અનુપાદાપરિનિબ્બાનાયા'તિ . કતમો ચ, ભિક્ખવે, મગ્ગો, કતમા ચ પટિપદા અનુપાદાપરિનિબ્બાનાય? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં, ભિક્ખવે, મગ્ગો, અયં પટિપદા અનુપાદાપરિનિબ્બાનાયાતિ. એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથા''તિ. અટ્ઠમં.

અઞ્ઞતિત્થિયપેય્યાલવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

વિરાગસંયોજનં અનુસયં, અદ્ધાનં આસવા ખયા;
વિજ્જાવિમુત્તિઞાણઞ્ચ, અનુપાદાય અટ્ઠમી.

૬. સૂરિયપેય્યાલવગ્ગો

૧. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૪૯. સાવત્થિનિદાનં . ''સૂરિયસ્સ, ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે , ભિક્ખુનો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. પઠમં.

૨-૬. સીલસમ્પદાદિસુત્તપઞ્ચકં

૫૦-૫૪. ''સૂરિયસ્સ, ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં –

સીલસમ્પદા. સીલસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં... યદિદં – છન્દસમ્પદા... યદિદં – અત્તસમ્પદા... યદિદં – દિટ્ઠિસમ્પદા... યદિદં – અપ્પમાદસમ્પદા.... છટ્ઠં.

૭. યોનિસોમનસિકારસમ્પદાસુત્તં

૫૫. ''સૂરિયસ્સ , ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – યોનિસોમનસિકારસમ્પદા. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. સત્તમં.

૧. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૫૬. ''સૂરિયસ્સ , ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં , યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. પઠમં.

૨-૬. સીલસમ્પદાદિસુત્તપઞ્ચકં

૫૭-૬૧. ''સૂરિયસ્સ , ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – સીલસમ્પદા...પે॰... યદિદં – છન્દસમ્પદા...પે॰... યદિદં – અત્તસમ્પદા...પે॰... યદિદં – દિટ્ઠિસમ્પદા...પે॰... યદિદં – અપ્પમાદસમ્પદા...પે॰.... છટ્ઠં.

૭. યોનિસોમનસિકારસમ્પદાસુત્તં

૬૨. ''યદિદં – યોનિસોમનસિકારસમ્પદા. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰...

સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. સત્તમં.

સૂરિયપેય્યાલવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

કલ્યાણમિત્તં સીલઞ્ચ, છન્દો ચ અત્તસમ્પદા;
દિટ્ઠિ ચ અપ્પમાદો ચ, યોનિસો ભવતિ સત્તમં.

૭. એકધમ્મપેય્યાલવગ્ગો

૧. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૬૩. સાવત્થિનિદાનં . ''એકધમ્મો, ભિક્ખવે, બહૂપકારો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય. કતમો એકધમ્મો? યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં , ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. પઠમં.

૨-૬. સીલસમ્પદાદિસુત્તપઞ્ચકં

૬૪-૬૮. ''એકધમ્મો, ભિક્ખવે, બહૂપકારો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય. કતમો એકધમ્મો? યદિદં – સીલસમ્પદા...પે॰... યદિદં – છન્દસમ્પદા...પે॰... યદિદં – અત્તસમ્પદા...પે॰... યદિદં – દિટ્ઠિસમ્પદા...પે॰... યદિદં – અપ્પમાદસમ્પદા...પે॰.... છટ્ઠં.

૭. યોનિસોમનસિકારસમ્પદાસુત્તં

૬૯. ''યદિદં – યોનિસોમનસિકારસમ્પદા. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. સત્તમં.

૧. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૭૦. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘એકધમ્મો, ભિક્ખવે, બહૂપકારો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય. કતમો એકધમ્મો? યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં , ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી’’તિ. પઠમં.

૨-૬. સીલસમ્પદાદિસુત્તપઞ્ચકં

૭૧-૭૫. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘એકધમ્મો, ભિક્ખવે, બહૂપકારો અરિયસ્સ અટ્ઠઙ્ગિકસ્સ મગ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય. કતમો એકધમ્મો? યદિદં – સીલસમ્પદા…પે॰… યદિદં – છન્દસમ્પદા…પે॰… યદિદં – અત્તસમ્પદા…પે॰… યદિદં – દિટ્ઠિસમ્પદા…પે॰… યદિદં – અપ્પમાદસમ્પદા…પે॰…. છટ્ઠં.

૭. યોનિસોમનસિકારસમ્પદાસુત્તં

૭૬. ‘‘યદિદં – યોનિસોમનસિકારસમ્પદા. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી’’તિ. સત્તમં.

એકધમ્મપેય્યાલવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

કલ્યાણમિત્તં સીલઞ્ચ, છન્દો ચ અત્તસમ્પદા;
દિટ્ઠિ ચ અપ્પમાદો ચ, યોનિસો ભવતિ સત્તમં.

૮. દુતિયએકધમ્મપેય્યાલવગ્ગો

૧. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૭૭. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘નાહં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકધમ્મમ્પિ સમનુપસ્સામિ, યેન અનુપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ, યથયિદં, ભિક્ખવે, કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ

વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. પઠમં.

૨-૬. સીલસમ્પદાદિસુત્તપઞ્ચકં

૭૮-૮૨. ''નાહં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકધમ્મમ્પિ સમનુપસ્સામિ, યેન અનુપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ, યથયિદં , ભિક્ખવે, સીલસમ્પદા... પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, છન્દસમ્પદા...પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, અત્તસમ્પદા...પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, દિટ્ઠિસમ્પદા...પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, અપ્પમાદસમ્પદા...પે॰.... છટ્ઠં.

૭. યોનિસોમનસિકારસમ્પદાસુત્તં

૮૩. ''યથયિદં , ભિક્ખવે, યોનિસોમનસિકારસમ્પદા. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. સત્તમં.

૧. કલ્યાણમિત્તસુત્તં

૮૪. ''નાહં , ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકધમ્મમ્પિ સમનુપસ્સામિ, યેન અનુપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ, યથયિદં, ભિક્ખવે, કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. પઠમં.

૨-૬. સીલસમ્પદાદિસુત્તપઞ્ચકં

૮૫-૮૯. ''નાહં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકધમ્મમ્પિ સમનુપસ્સામિ, યેન અનુપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો વા અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ, યથયિદં, ભિક્ખવે, સીલસમ્પદા... પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, છન્દસમ્પદા...પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, અત્તસમ્પદા...પે॰... યથયિદં , ભિક્ખવે, દિટ્ઠિસમ્પદા...પે॰... યથયિદં, ભિક્ખવે, અપ્પમાદસમ્પદા...પે॰.... છટ્ઠં.

૭. યોનિસોમનસિકારસમ્પદાસુત્તં

૯૦. ‘‘યથયિદં, ભિક્ખવે, યોનિસોમનસિકારસમ્પદા. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી’’તિ. સત્તમં.

દુતિયએકધમ્મપેય્યાલવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> કલ્યાણમિત્તં સીલઞ્ચ, છન્દો ચ અત્તસમ્પદા;
> દિટ્ઠિ ચ અપ્પમાદો ચ, યોનિસો ભવતિ સત્તમં.

૧. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧. પઠમપાચીનનિન્નસુત્તં

૯૧. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. પઠમં.

૨-૫. દુતિયાદિપાચીનનિન્નસુત્તચતુક્કં

૯૨-૯૫. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યમુના નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે…પે॰… સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે…પે॰… સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરભૂ નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે…પે॰… સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, મહી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે…પે॰…. પઞ્ચમં.

૬. છટ્ઠપાચીનનિન્નસુત્તં

૯૬. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ,

ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. છટ્ઠં.

૧. પઠમસમુદ્દનિન્નસુત્તં

૯૭. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં... પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિસમુદ્દનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૯૮-૧૦૨. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યમુના નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, સરભૂ નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. છટ્ઠં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
એતે દ્વે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ;
ગઙ્ગાપેય્યાલી પાચીનનિન્નવાચનમગ્ગી, વિવેકનિસ્સિતં દ્વાદસકી પઠમકી.

૨. દુતિયગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧. પઠમપાચીનનિન્નસુત્તં

૧૦૩. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિપાચીનનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૧૦૪. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યમુના નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... દુતિયં.

૧૦૫. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... તતિયં.

૧૦૬. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરભૂ નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... ચતુત્થં.

૧૦૭. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... પઞ્ચમં.

૧૦૮. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... છટ્ઠં.

૧. પઠમસમુદ્દનિન્નસુત્તં

૧૦૯. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં

મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિસમુદ્દનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૧૧૦. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યમુના નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… દુતિયં.

૧૧૧. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… તતિયં.

૧૧૨. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, સરભૂ નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… ચતુત્થં.

૧૧૩. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… પઞ્ચમં.

૧૧૪. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. છટ્ઠં.

(રાગવિનયદ્વાદસકી દુતિયકી સમુદ્દનિન્નન્તિ).

૧. પઠમપાચીનનિન્નસુત્તં

૧૧૫. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિપાચીનનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૧૧૬. સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યમુના નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... દુતિયં.

૧૧૭. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... તતિયં.

૧૧૮. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરભૂ નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... ચતુત્થં.

૧૧૯. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... પઞ્ચમં.

૧૨૦. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... છટ્ઠં.

૧. પઠમસમુદ્દનિન્નસુત્તં

૧૨૧. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિસમુદ્દનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૧૨૨-૧૨૬. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યમુના નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરભૂ નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા , યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે,

ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. છટ્ઠં.

(અમતોગધવગ્ગાદસકી તતિયકી).

૧. પઠમપાચીનનિન્નસુત્તં

૧૨૭. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિપાચીનનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૧૨૮-૧૩૨. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યમુના નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરભૂ નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, સબ્બા તા પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. છટ્ઠં.

૧. પઠમસમુદ્દનિન્નસુત્તં

૧૩૩. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. એવં

ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. પઠમં.

૨-૬. દુતિયાદિસમુદ્દનિન્નસુત્તપઞ્ચકં

૧૩૪-૧૩૮. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યમુના નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, અચિરવતી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરભૂ નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહી નદી સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ...પે॰... સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યા કાચિમા મહાનદિયો, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી સરભૂ, મહી, સબ્બા તા સમુદ્દનિન્ના સમુદ્દપોણા સમુદ્દપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. છટ્ઠં.

(ગઙ્ગાપેય્યાલી).

દુતિયગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
એતે દ્વે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ;
નિબ્બાનનિન્નો દ્વાદસકી, ચતુત્થકી છટ્ઠા નવકી.

૫. અપ્પમાદપેય્યાલવગ્ગો

૧. તથાગતસુત્તં

૧૩૯. સાવત્થિનિદાનં . ''યાવતા, ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા [દિપદા (સી॰)] વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા [બહુપદા (?)] વા રૂપિનો વા અરૂપિનો વા સઞ્ઞિનો વા અસઞ્ઞિનો વા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞિનો વા, તથાગતો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ

વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ.

''યાવતા, ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વા રૂપિનો વા અરૂપિનો વા સઞ્ઞિનો વા અસઞ્ઞિનો વા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞિનો વા, તથાગતો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ.

''યાવતા, ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વા રૂપિનો વા અરૂપિનો વા સઞ્ઞિનો વા અસઞ્ઞિનો વા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞિનો વા, તથાગતો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં... પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ.

''યાવતા , ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વા રૂપિનો વા અરૂપિનો વા સઞ્ઞિનો વા અસઞ્ઞિનો વા નેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞિનો વા, તથાગતો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં... પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. પઠમં.

૨. પદસુત્તં

૧૪૦. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ જઙ્ગલાનં પાણાનં પદજાતાનિ, સબ્બાનિ તાનિ હત્થિપદે સમોધાનં ગચ્છન્તિ; હત્થિપદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – મહન્તત્તેન; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં

બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. દુતિયં.

૩-૭. કૂટાદિસુત્તપઞ્ચકં

૧૪૧. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, કૂટાગારસ્સ યા કાચિ ગોપાનસિયો સબ્બા તા કૂટઙ્ગમા કૂટનિન્ના કૂટસમોસરણા; કૂટં તાસં અગ્ગમક્ખાયતિ ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે...પે॰... તતિયં.

૧૪૨. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ મૂલગન્ધા, કાળાનુસારિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે...પે॰... ચતુત્થં.

૧૪૩. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ સારગન્ધા, લોહિતચન્દનં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે...પે॰... પઞ્ચમં.

૧૪૪. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ પુપ્ફગન્ધા, વસ્સિકં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે... પે॰... છટ્ઠં.

૧૪૫. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુટ્ટરાજાનો, સબ્બે તે રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ અનુયન્તા ભવન્તિ, રાજા તેસં ચક્કવત્તિ અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે...પે॰... સત્તમં.

૮-૧૦. ચન્દિમાદિસુત્તતતિયકં

૧૪૬. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યા કાચિ તારકરૂપાનં પભા, સબ્બા તા ચન્દિમપ્પભાય [ચન્દિમાપભાય (સ્યા॰ ક॰)] કલં નાગ્ઘન્તિ સોળસિં, ચન્દપ્પભા તાસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે...પે॰... અટ્ઠમં.

૧૪૭. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સરદસમયે વિદ્ધે વિગતવલાહકે દેવે આદિચ્ચો નભં અબ્ભુસ્સક્કમાનો સબ્બં આકાસગતં તમગતં અભિવિહચ્ચ ભાસતે ચ તપતે ચ વિરોચતિ ચ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે...પે॰... નવમં.

૧૪૮. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ તન્તાવુતાનં વત્થાનં, કાસિકવત્થં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ કુસલા ધમ્મા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે , ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેસ્સતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. દસમં.

(યદપિ તથાગતં, તદપિ વિત્થારેતબ્બં).

અપ્પમાદપેય્યાલવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારો ચ વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા ચ, વત્થેન દસમં પદં.

૬. બલકરણીયવગ્ગો

૧. બલસુત્તં

૧૪૯. સાવત્થિનિદાનં . ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ.

(પરગઙ્ગાપેય્યાલીવણ્ણિયતો પરિપુણ્ણસુત્તન્તિ વિત્થારમગ્ગી).

''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ. કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ.

''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી’’તિ. પઠમં.

૨. બીજસુત્તં

૧૫૦. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિમે બીજગામભૂતગામા વુડ્ઢિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જન્તિ, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે બીજગામભૂતગામા વુડ્ઢિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો વુડ્ઢિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં પાપુણાતિ ધમ્મેસુ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો વુડ્ઢિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં પાપુણાતિ ધમ્મેસુ? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો વુડ્ઢિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં પાપુણાતિ ધમ્મેસૂ’’તિ. દુતિયં.

૩. નાગસુત્તં

૧૫૧. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, હિમવન્તં પબ્બતરાજં નિસ્સાય નાગા કાયં વડ્ઢેન્તિ, બલં ગાહેન્તિ; તે તત્થ કાયં વડ્ઢેત્વા બલં ગાહેત્વા કુસોબ્ભે ઓતરન્તિ, કુસોબ્ભે [કુસ્સુબ્ભે (સી॰ સ્યા॰), કુસુબ્ભે (પી॰ ક॰)] ઓતરિત્વા મહાસોબ્ભે ઓતરન્તિ, મહાસોબ્ભે ઓતરિત્વા કુન્નદિયો ઓતરન્તિ, કુન્નદિયો ઓતરિત્વા મહાનદિયો ઓતરન્તિ, મહાનદિયો ઓતરિત્વા મહાસમુદ્દં [મહાસમુદ્દસાગરં (સબ્બત્થ) સં॰ નિ॰ ૨.૨૩] ઓતરન્તિ, તે તત્થ મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં આપજ્જન્તિ કાયેન; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં પાપુણાતિ ધમ્મેસુ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં પાપુણાતિ ધમ્મેસુ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં પાપુણાતિ ધમ્મેસૂ’’તિ. તતિયં.

૪. રુક્ખસુત્તં

૧૫૨. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો પાચીનનિન્નો પાચીનપોણો પાચીનપબ્ભારો. સો મૂલચ્છિન્નો [મૂલચ્છિન્દે કતે (સ્યા॰)] કતમેન પપતેય્યા’’તિ? ‘‘યેન , ભન્તે, નિન્નો યેન પોણો યેન પબ્ભારો’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો

નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. ચતુત્થં.

૫. કુમ્ભસુત્તં

૧૫૩. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, કુમ્ભો નિક્કુજ્જો વમતેવ ઉદકં, નો પચ્ચાવમતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો વમતેવ પાપકે અકુસલે ધમ્મે, નો પચ્ચાવમતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો વમતેવ પાપકે અકુસલે ધમ્મે, નો પચ્ચાવમતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો વમતેવ પાપકે અકુસલે ધમ્મે, નો પચ્ચાવમતી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. સૂકસુત્તં

૧૫૪. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સાલિસૂકં વા યવસૂકં વા સમ્માપણિહિતં હત્થેન વા પાદેન વા અક્કન્તં હત્થં વા પાદં વા ભિન્દિસ્સતિ લોહિતં વા ઉપ્પાદેસ્સતીતિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? સમ્માપણિહિતત્તા, ભિક્ખવે, સૂકસ્સ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માપણિહિતાય દિટ્ઠિયા સમ્માપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દિસ્સતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેસ્સતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરિસ્સતીતિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? સમ્માપણિહિતત્તા, ભિક્ખવે, દિટ્ઠિયા. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માપણિહિતાય દિટ્ઠિયા સમ્માપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માપણિહિતાય દિટ્ઠિયા સમ્માપણિહિતાય મગ્ગભાવનાય અવિજ્જં ભિન્દતિ, વિજ્જં ઉપ્પાદેતિ, નિબ્બાનં સચ્છિકરોતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. આકાસસુત્તં

૧૫૫. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, આકાસે વિવિધા વાતા વાયન્તિ – પુરત્થિમાપિ વાતા વાયન્તિ, પચ્છિમાપિ વાતા વાયન્તિ, ઉત્તરાપિ વાતા વાયન્તિ, દક્ખિણાપિ વાતા વાયન્તિ, સરજાપિ વાતા વાયન્તિ, અરજાપિ વાતા વાયન્તિ, સીતાપિ વાતા વાયન્તિ, ઉણ્હાપિ વાતા વાયન્તિ, પરિત્તાપિ વાતા વાયન્તિ, અધિમત્તાપિ વાતા વાયન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવયતો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતો ચત્તારોપિ સતિપટ્ઠાના ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, ચત્તારોપિ સમ્મપ્પધાના ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, ચત્તારોપિ ઇદ્ધિપાદા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, પઞ્ચપિ ઇન્દ્રિયાનિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, પઞ્ચપિ બલાનિ ભાવનાપરિપૂરિં ગચ્છન્તિ, સત્તપિ બોજ્ઝઙ્ગા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવયતો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતો ચત્તારોપિ સતિપટ્ઠાના ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, ચત્તારોપિ

સમ્મપ્પધાના ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, ચત્તારોપિ ઇદ્ધિપાદા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, પઞ્ચપિ ઇન્દ્રિયાનિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, પઞ્ચપિ બલાનિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, સત્તપિ બોજ્ઝઙ્ગા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવયતો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતો ચત્તારોપિ સતિપટ્ઠાના ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, ચત્તારોપિ સમ્મપ્પધાના ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, ચત્તારોપિ ઇદ્ધિપાદા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, પઞ્ચપિ ઇન્દ્રિયાનિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, પઞ્ચપિ બલાનિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ, સત્તપિ બોજ્ઝઙ્ગા ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તી''તિ. સત્તમં.

૮. પઠમમેઘસુત્તં

૧૫૬. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગિમ્હાનં પચ્છિમે માસે ઊહતં રજોજલ્લં, તમેનં મહાઅકાલમેઘો ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. દુતિયમેઘસુત્તં

૧૫૭. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉપ્પન્નં મહામેઘં, તમેનં મહાવાતો અન્તરાયેવ અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે અન્તરાયેવ અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે અન્તરાયેવ અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે અન્તરાયેવ અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતી''તિ. નવમં.

૧૦. નાવાસુત્તં

૧૫૮. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સામુદ્દિકાય નાવાય વેત્તબન્ધનબન્ધાય છ માસાનિ ઉદકે પરિયાદાય [પરિયાતાય (ક॰), પરિયાહતાય (?)] હેમન્તિકેન થલં ઉક્ખિત્તાય વાતાતપપરેતાનિ બન્ધનાનિ તાનિ પાવુસ્સકેન મેઘેન અભિપ્પવુટ્ઠાનિ અપ્પકસિરેનેવ પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, પૂતિકાનિ ભવન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવયતો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતો અપ્પકસિરેનેવ સંયોજનાનિ પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, પૂતિકાનિ ભવન્તિ . કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવયતો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતો અપ્પકસિરેનેવ સંયોજનાનિ પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, પૂતિકાનિ ભવન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ

સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવયતો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતો અપ્પકસિરેનેવ સંયોજનાનિ પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, પૂતિકાનિ ભવન્તી''તિ. દસમં.

૧૧. આગન્તુકસુત્તં

૧૫૯. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, આગન્તુકાગારં. તત્થ પુરત્થિમાયપિ દિસાય આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, પચ્છિમાયપિ દિસાય આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, ઉત્તરાયપિ દિસાય આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, દક્ખિણાયપિ દિસાય આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, ખત્તિયાપિ આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, બ્રાહ્મણાપિ આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, વેસ્સાપિ આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ, સુદ્દાપિ આગન્ત્વા વાસં કપ્પેન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા પરિઞ્ઞેય્યા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા પરિજાનાતિ , યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા પહાતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા પજહતિ, યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા સચ્છિકાતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા સચ્છિકરોતિ, યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા ભાવેતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા ભાવેતિ.

''કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા પરિઞ્ઞેય્યા? પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધાતિસ્સ વચનીયં. કતમે પઞ્ચ? સેય્યથિદં – રૂપુપાદાનક્ખન્ધો...પે॰... વિઞ્ઞાણુપાદાનક્ખન્ધો. ઇમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા પરિઞ્ઞેય્યા. કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા પહાતબ્બા? અવિજ્જા ચ ભવતણ્હા ચ – ઇમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા પહાતબ્બા. કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા સચ્છિકાતબ્બા? વિજ્જા ચ વિમુત્તિ ચ – ઇમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા સચ્છિકાતબ્બા. કતમે ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા ભાવેતબ્બા? સમથો ચ વિપસ્સના ચ – ઇમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અભિઞ્ઞા ભાવેતબ્બા. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો, યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા પરિઞ્ઞેય્યા તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા પરિજાનાતિ...પે॰... યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા ભાવેતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા ભાવેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા પરિઞ્ઞેય્યા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા પરિજાનાતિ, યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા પહાતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા પજહતિ, યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા સચ્છિકાતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા સચ્છિકરોતિ, યે ધમ્મા અભિઞ્ઞા ભાવેતબ્બા, તે ધમ્મે અભિઞ્ઞા ભાવેતી''તિ. એકાદસમં.

૧૨. નદીસુત્તં

૧૬૦. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા. અથ મહાજનકાયો આગચ્છેય્ય કુદ્દાલ-પિટકં આદાય – 'મયં ઇમં ગઙ્ગં નદિં પચ્છાનિન્નં કરિસ્સામ પચ્છાપોણં પચ્છાપબ્ભાર'ન્તિ. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ સો મહાજનકાયો ગઙ્ગં નદિં પચ્છાનિન્નં કરેય્ય પચ્છાપોણં પચ્છાપબ્ભાર''ન્તિ? ''નો હેતં, ભન્તે''. ''તં કિસ્સ હેતુ''? ''ગઙ્ગા, ભન્તે, નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા. સા ન સુકરા પચ્છાનિન્નં કાતું પચ્છાપોણં પચ્છાપબ્ભારં. યાવદેવ પન સો મહાજનકાયો કિલમથસ્સ વિઘાતસ્સ ભાગી અસ્સા''તિ. ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખું અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તં અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તં રાજાનો વા રાજમહામત્તા વા મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા ઞાતિસાલોહિતા વા ભોગેહિ અભિહટ્ઠું પવારેય્યું – 'એહમ્ભો પુરિસ, કિં તે ઇમે કાસાવા અનુદહન્તિ, કિં મુણ્ડો કપાલમનુસંચરસિ! એહિ, હીનાયાવત્તિત્વા ભોગે ચ

ભુઞ્જસ્સુ, પુઞ્ઞાનિ ચ કરોહી'તિ. સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેન્તો અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોન્તો સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, ચિત્તં દીઘરત્તં વિવેકનિન્નં વિવેકપોણં વિવેકપબ્ભારં તં વત હીનાયાવત્તિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે૰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે૰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં ભાવેતિ, અરિયં અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં બહુલીકરોતી''તિ. (યદપિ બલકરણીયં, તદપિ વિત્થારેતબ્બં.) દ્વાદસમં.

બલકરણીયવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

૭. એસનાવગ્ગો

૧. એસનાસુત્તં

૧૬૧. સાવત્થિનિદાનં . ''તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે૰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ.

''તિસ્સો ઇમા ખો, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે૰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ.

''તિસ્સો ઇમા ખો, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો , ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે૰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ.

''તિસ્સો ઇમા ખો, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો.

કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ.

''તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં પરિઞ્ઞાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. (યદપિ અભિઞ્ઞા, તદપિ પરિઞ્ઞાય વિત્થારેતબ્બં.)

''તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં પરિક્ખયાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. (યદપિ અભિઞ્ઞા, તદપિ પરિક્ખયાય વિત્થારેતબ્બં.)

''તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં પહાનાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં પહાનાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. (યદપિ અભિઞ્ઞા, તદપિ પહાનાય વિત્થારેતબ્બં.) પઠમં.

૨. વિધાસુત્તં

૧૬૨. ''તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, વિધા. કતમા તિસ્સો? 'સેય્યોહમસ્મી'તિ વિધા, 'સદિસોહમસ્મી'તિ વિધા, 'હીનોહમસ્મી'તિ વિધા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો વિધા. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં વિધાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે તિસ્સન્નં વિધાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. (યથા એસના, એવં વિત્થારેતબ્બં). દુતિયં.

૩. આસવસુત્તં

૧૬૩. ''તયોમે, ભિક્ખવે, આસવા. કતમે તયો? કામાસવો, ભવાસવો, અવિજ્જાસવો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો આસવા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં આસવાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. તતિયં.

૪. ભવસુત્તં

૧૬૪. ''તયોમે, ભિક્ખવે, ભવા. કતમે તયો? કામભવો , રૂપભવો, અરૂપભવો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ભવા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં ભવાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. ચતુત્થં.

૫. દુક્ખતાસુત્તં

૧૬૫. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, દુક્ખતા. કતમા તિસ્સો? દુક્ખદુક્ખતા, સઙ્ખારદુક્ખતા, વિપરિણામદુક્ખતા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો દુક્ખતા. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં દુક્ખતાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. ખિલસુત્તં

૧૬૬. ‘‘તયોમે , ભિક્ખવે, ખિલા. કતમે તયો? રાગો ખિલો, દોસો ખિલો, મોહો ખિલો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો ખિલા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં ખિલાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. મલસુત્તં

૧૬૭. ‘‘તીણિમાનિ, ભિક્ખવે, મલાનિ. કતમાનિ તીણિ? રાગો મલં, દોસો મલં, મોહો મલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, તીણિ મલાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં મલાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. સત્તમં.

૮. નીઘસુત્તં

૧૬૮. ‘‘તયોમે, ભિક્ખવે, નીઘા. કતમે તયો? રાગો નીઘો, દોસો નીઘો, મોહો નીઘો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો નીઘા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં નીઘાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. વેદનાસુત્તં

૧૬૯. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, વેદના. કતમા તિસ્સો? સુખા વેદના, દુક્ખા વેદના, અદુક્ખમસુખા વેદના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો વેદના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં વેદનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. નવમં.

૧૦. તણ્હાસુત્તં

૧૭૦. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, તણ્હા. કતમા તિસ્સો? કામતણ્હા, ભવતણ્હા, વિભવતણ્હા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો તણ્હા. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં તણ્હાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં…પે॰… સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં તણ્હાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય…પે॰… અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. દસમં.

૧૧. તસિનાસુત્તં

૧૭૧. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, તસિના. કતમા તિસ્સો? કામતસિના, ભવતસિના, વિભવતસિના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં તસિનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં...પે॰... નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં તસિનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. એકાદસમં.

એસનાવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા ખિલા;
મલં નીઘો ચ વેદના, દ્વે તણ્હા તસિનાય ચાતિ.

૮. ઓઘવગ્ગો

૧. ઓઘસુત્તં

૧૭૨. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ઓઘા. કતમે ચત્તારો? કામોઘો, ભવોઘો, દિટ્ઠોઘો, અવિજ્જોઘો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઓઘા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઓઘાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. (યથા એસના, એવં સબ્બં વિત્થારેતબ્બં.) પઠમં.

૨. યોગસુત્તં

૧૭૩. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, યોગા. કતમે ચત્તારો? કામયોગો, ભવયોગો, દિટ્ઠિયોગો અવિજ્જાયોગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો યોગા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં યોગાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. દુતિયં.

૩. ઉપાદાનસુત્તં

૧૭૪. ‘‘ચત્તારિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉપાદાનાનિ. કતમાનિ ચત્તારિ? કામુપાદાનં, દિટ્ઠુપાદાનં, સીલબ્બતુપાદાનં, અત્તવાદુપાદાનં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ ઉપાદાનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઉપાદાનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. તતિયં.

૪. ગન્થસુત્તં

૧૭૫. ‘‘ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ગન્થા. કતમે ચત્તારો? અભિજ્ઝા કાયગન્થો, બ્યાપાદો કાયગન્થો, સીલબ્બતપરામાસો કાયગન્થો, ઇદંસચ્ચાભિનિવેસો કાયગન્થો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ગન્થા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ગન્થાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. અનુસયસુત્તં

૧૭૬. ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, અનુસયા. કતમે સત્ત? કામરાગાનુસયો, પટિઘાનુસયો, દિટ્ઠાનુસયો , વિચિકિચ્છાનુસયો, માનાનુસયો, ભવરાગાનુસયો, અવિજ્જાનુસયો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્તાનુસયા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, સત્તન્નં અનુસયાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. કામગુણસુત્તં

૧૭૭. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, કામગુણા. કતમે પઞ્ચ? ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યા રૂપા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા, સોતવિઞ્ઞેય્યા સદ્દા...પે॰... ઘાનવિઞ્ઞેય્યા ગન્ધા...પે॰... જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યા રસા...પે॰... કાયવિઞ્ઞેય્યા ફોટ્ઠબ્બા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ કામગુણા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં કામગુણાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. છટ્ઠં.

૭. નીવરણસુત્તં

૧૭૮. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, નીવરણાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? કામચ્છન્દનીવરણં, બ્યાપાદનીવરણં, થિનમિદ્ધનીવરણં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં, વિચિકિચ્છાનીવરણં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં નીવરણાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. સત્તમં.

૮. ઉપાદાનક્ખન્ધસુત્તં

૧૭૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ઉપાદાનક્ખન્ધા. કતમે પઞ્ચ? સેય્યથિદં – રૂપુપાદાનક્ખન્ધો , વેદનુપાદાનક્ખન્ધો , સઞ્ઞુપાદાનક્ખન્ધો, સઙ્ખારુપાદાનક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણુપાદાનક્ખન્ધો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉપાદાનક્ખન્ધાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. અટ્ઠમં.

૯. ઓરમ્ભાગિયસુત્તં

૧૮૦. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઓરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સક્કાયદિટ્ઠિ, વિચિકિચ્છા, સીલબ્બતપરામાસો, કામચ્છન્દો, બ્યાપાદો – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય...પે॰... અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો''તિ. નવમં.

૧૦. ઉદ્ધમ્ભાગિયસુત્તં

૧૮૧. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ.

‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો. કતમો અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્માદિટ્ઠિં ભાવેતિ...પે॰... સમ્માસમાધિં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં... અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં... નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય અયં અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો ભાવેતબ્બો’’તિ. દસમં.

ઓઘવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થં અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણં, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

વગ્ગુદ્દાનં –

અવિજ્જાવગ્ગો પઠમો, દુતિયં વિહારં વુચ્ચતિ;
મિચ્છત્તં તતિયો વગ્ગો, ચતુત્થં પટિપન્નેનેવ.

તિત્થિયં પઞ્ચમો વગ્ગો, છટ્ઠો સૂરિયેન ચ;
બહુકતે સત્તમો વગ્ગો, ઉપ્પાદો અટ્ઠમેન ચ.

દિવસવગ્ગો નવમો, દસમો અપ્પમાદેન ચ;
એકાદસબલવગ્ગો, દ્વાદસ એસના પાળિયં;
ઓઘવગ્ગો ભવતિ તેરસાતિ.

મગ્ગસંયુત્તં પઠમં.

૨. બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તં

૧. પબ્બતવગ્ગો

૧. હિમવન્તસુત્તં

૧૮૨. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, હિમવન્તં પબ્બતરાજાનં નિસ્સાય નાગા કાયં વડ્ઢેન્તિ, બલં ગાહેન્તિ; તે તત્થ કાયં વડ્ઢેત્વા બલં ગાહેત્વા કુસોબ્ભે ઓતરન્તિ, કુસોબ્ભે ઓતરિત્વા મહાસોબ્ભે ઓતરન્તિ, મહાસોબ્ભે ઓતરિત્વા કુન્નદિયો ઓતરન્તિ, કુન્નદિયો ઓતરિત્વા મહાનદિયો ઓતરન્તિ, મહાનદિયો ઓતરિત્વા મહાસમુદ્દસાગરં ઓતરન્તિ; તે તત્થ મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં આપજ્જન્તિ કાયેન; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં પાપુણાતિ ધમ્મેસુ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં પાપુણાતિ ધમ્મેસૂતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં; ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો મહન્તત્તં વેપુલ્લત્તં પાપુણાતિ ધમ્મેસૂ’’તિ. પઠમં.

૨. કાયસુત્તં

૧૮૩. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અયં કાયો આહારટ્ઠિતિકો, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠતિ, અનાહારો નો તિટ્ઠતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણા આહારટ્ઠિતિકા, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠન્તિ, અનાહારા નો તિટ્ઠન્તિ.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, સુભનિમિત્તં. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, પટિઘનિમિત્તં. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ , ભિક્ખવે, અરતિ તન્દિ વિજમ્ભિતા ભત્તસમ્મદો ચેતસો ચ લીનત્તં. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, ચેતસો અવૂપસમો. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, વિચિકિચ્છાટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અયં કાયો આહારટ્ઠિતિકો, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠતિ, અનાહારો નો તિટ્ઠતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇમે પઞ્ચ નીવરણા આહારટ્ઠિતિકા, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠન્તિ, અનાહારા નો તિટ્ઠન્તિ.

''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, અયં કાયો આહારટ્ઠિતિકો, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠતિ, અનાહારો નો તિટ્ઠતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા આહારટ્ઠિતિકા, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠન્તિ, અનાહારા નો તિટ્ઠન્તિ.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, કુસલાકુસલા ધમ્મા, સાવજ્જાનવજ્જા ધમ્મા, હીનપણીતા ધમ્મા, કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, આરમ્ભધાતુ [આરબ્ભધાતુ (સ્યા॰ ક॰)] નિક્કમધાતુ પરક્કમધાતુ. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે , કાયપસ્સદ્ધિ, ચિત્તપસ્સદ્ધિ. તત્થ

યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સમથનિમિત્તં [સમાધિનિમિત્તં (સ્યા॰)] અબ્યગ્ગનિમિત્તં. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અયં કાયો આહારટ્ઠિતિકો, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠતિ, અનાહારો નો તિટ્ઠતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા આહારટ્ઠિતિકા, આહારં પટિચ્ચ તિટ્ઠન્તિ, અનાહારા નો તિટ્ઠન્તી’’તિ. દુતિયં.

૩. સીલસુત્તં

૧૮૪. ‘‘યે તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સીલસમ્પન્ના સમાધિસમ્પન્ના ઞાણસમ્પન્ના વિમુત્તિસમ્પન્ના વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્ના, દસ્સનમ્પાહં, ભિક્ખવે, તેસં ભિક્ખૂનં બહુકારં [બહૂપકારં (સ્યા॰)] વદામિ; સવનમ્પાહં, ભિક્ખવે, તેસં ભિક્ખૂનં બહુકારં વદામિ; ઉપસઙ્કમનમ્પાહં, ભિક્ખવે, તેસં ભિક્ખૂનં બહુકારં વદામિ; પયિરુપાસનમ્પાહં, ભિક્ખવે, તેસં ભિક્ખૂનં બહુકારં વદામિ; અનુસ્સતિમ્પાહં, ભિક્ખવે, તેસં ભિક્ખૂનં બહુકારં વદામિ; અનુપબ્બજ્જમ્પાહં, ભિક્ખવે, તેસં ભિક્ખૂનં બહુકારં વદામિ. તં કિસ્સ હેતુ? તથારૂપાનં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં ધમ્મં સુત્વા દ્વયેન વૂપકાસેન વૂપકટ્ઠો [દ્વયેન વૂપકટ્ઠો (સી॰ સ્યા॰)] વિહરતિ – કાયવૂપકાસેન ચ ચિત્તવૂપકાસેન ચ. સો તથા વૂપકટ્ઠો વિહરન્તો તં ધમ્મં અનુસ્સરતિ અનુવિતક્કેતિ.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથા વૂપકટ્ઠો વિહરન્તો તં ધમ્મં અનુસ્સરતિ અનુવિતક્કેતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ; સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ; સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. સો તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ; ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ; ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. તસ્સ તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ; વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે

ભિક્ખુ ભાવેતિ; વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા.

''યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ; પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ; પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ, ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ.

''યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ; પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ; પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ.

''યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ ; સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ; સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. સો તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ.

''યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ; ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ; ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

''એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, સત્તસુ સમ્બોજ્ઝઙ્ગેસુ એવં બહુલીકતેસુ સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા. કતમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા? દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, અથ મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ , નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, નો ચે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં

સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, સત્તસુ બોજ્ઝઙ્ગેસુ એવં બહુલીકતેસુ ઇમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા''તિ. તતિયં.

૪. વત્થસુત્તં

૧૮૫. એકં સમયં આયસ્મા સારિપુત્તો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો, ભિક્ખવો''તિ! ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

''સત્તિમે, આવુસો, બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, આવુસો, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. ઇમેસં ખ્વાહં, આવુસો, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં યેન યેન બોજ્ઝઙ્ગેન આકઙ્ખામિ પુબ્બણ્હસમયં વિહરિતું, તેન તેન બોજ્ઝઙ્ગેન પુબ્બણ્હસમયં વિહરામિ; યેન યેન બોજ્ઝઙ્ગેન આકઙ્ખામિ મજ્ઝન્હિકં સમયં વિહરિતું, તેન તેન બોજ્ઝઙ્ગેન મજ્ઝન્હિકં સમયં વિહરામિ; યેન યેન બોજ્ઝઙ્ગેન આકઙ્ખામિ સાયન્હસમયં વિહરિતું, તેન તેન બોજ્ઝઙ્ગેન સાયન્હસમયં વિહરામિ. સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઇતિ ચે મે, આવુસો, હોતિ, 'અપ્પમાણો'તિ મે હોતિ, 'સુસમારદ્ધો'તિ મે હોતિ, તિટ્ઠન્તઞ્ચ નં 'તિટ્ઠતી'તિ પજાનામિ. સચેપિ મે ચવતિ, 'ઇદપ્પચ્ચયા મે ચવતી'તિ પજાનામિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઇતિ ચે મે, આવુસો, હોતિ, 'અપ્પમાણો'તિ મે હોતિ, 'સુસમારદ્ધો'તિ મે હોતિ, તિટ્ઠન્તઞ્ચ નં 'તિટ્ઠતી'તિ પજાનામિ. સચેપિ મે ચવતિ, 'ઇદપ્પચ્ચયા મે ચવતી'તિ પજાનામિ.

''સેય્યથાપિ, આવુસો, રઞ્ઞો વા રાજમહામત્તસ્સ વા નાનારત્તાનં દુસ્સાનં દુસ્સકરણ્ડકો પૂરો અસ્સ. સો યઞ્ઞદેવ દુસ્સયુગં આકઙ્ખેય્ય પુબ્બણ્હસમયં પારુપિતું, તં તદેવ દુસ્સયુગં પુબ્બણ્હસમયં પારુપેય્ય; યઞ્ઞદેવ દુસ્સયુગં આકઙ્ખેય્ય મજ્ઝન્હિકં સમયં પારુપિતું, તં તદેવ દુસ્સયુગં મજ્ઝન્હિકં સમયં પારુપેય્ય; યઞ્ઞદેવ દુસ્સયુગં આકઙ્ખેય્ય સાયન્હસમયં પારુપિતું, તં તદેવ દુસ્સયુગં સાયન્હસમયં પારુપેય્ય. એવમેવ ખ્વાહં, આવુસો, ઇમેસં સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં યેન યેન બોજ્ઝઙ્ગેન આકઙ્ખામિ પુબ્બણ્હસમયં વિહરિતું, તેન તેન બોજ્ઝઙ્ગેન પુબ્બણ્હસમયં વિહરામિ; યેન યેન બોજ્ઝઙ્ગેન આકઙ્ખામિ મજ્ઝન્હિકં સમયં વિહરિતું, તેન તેન બોજ્ઝઙ્ગેન મજ્ઝન્હિકં સમયં વિહરામિ; યેન યેન બોજ્ઝઙ્ગેન આકઙ્ખામિ સાયન્હસમયં વિહરિતું, તેન તેન બોજ્ઝઙ્ગેન સાયન્હસમયં વિહરામિ. સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઇતિ ચે મે, આવુસો, હોતિ, 'અપ્પમાણો'તિ મે હોતિ, 'સુસમારદ્ધો'તિ મે હોતિ, તિટ્ઠન્તઞ્ચ નં 'તિટ્ઠતી'તિ પજાનામિ. સચેપિ મે ચવતિ, 'ઇદપ્પચ્ચયા મે ચવતી'તિ પજાનામિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઇતિ ચે મે, આવુસો, હોતિ, 'અપ્પમાણો'તિ મે હોતિ, 'સુસમારદ્ધો'તિ મે હોતિ, તિટ્ઠન્તઞ્ચ નં 'તિટ્ઠતી'તિ પજાનામિ. સચેપિ મે ચવતિ, 'ઇદપ્પચ્ચયા મે ચવતી'તિ પજાનામી''તિ. ચતુત્થં.

૫. ભિક્ખુસુત્તં

૧૮૬. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – '''બોજ્ઝઙ્ગા, બોજ્ઝઙ્ગા'તિ, ભન્તે, વુચ્ચન્તિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, 'બોજ્ઝઙ્ગા'તિ વુચ્ચન્તી''તિ? ''બોધાય સંવત્તન્તીતિ ખો, ભિક્ખુ, તસ્મા 'બોજ્ઝઙ્ગા'તિ વુચ્ચન્તિ. ઇધ, ભિક્ખુ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. તસ્સિમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવયતો કામાસવાપિ

ચિત્તં વિમુચ્ચતિ , ભવાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અવિજ્જાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. વિમુત્તસ્મિં વિમુત્તમિતિ ઞાણં હોતિ. 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનાતિ. બોધાય સંવત્તન્તીતિ, ભિક્ખુ, તસ્મા 'બોજ્ઝઙ્ગા'તિ વુચ્ચન્તી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. કુણ્ડલિયસુત્તં

૧૮૭. એકં સમયં ભગવા સાકેતે વિહરતિ અઞ્જનવને મિગદાયે. અથ ખો કુણ્ડલિયો પરિબ્બાજકો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો કુણ્ડલિયો પરિબ્બાજકો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહમસ્મિ, ભો ગોતમ, આરામનિસ્સયી [આરામનિસાદી (સી॰), આરામનિયાદી (સ્યા॰)] પરિસાવચરો. તસ્સ મય્હં, ભો ગોતમ, પચ્છાભત્તં ભુત્તપાતરાસસ્સ અયમાચારો [અયમાહારો (સ્યા॰ ક॰)] હોતિ – આરામેન આરામં ઉય્યાનેન ઉય્યાનં અનુચઙ્કમામિ અનુવિચરામિ. સો તત્થ પસ્સામિ એકે સમણબ્રાહ્મણે ઇતિવાદપ્પમોક્ખાનિસંસઞ્ચેવ કથં કથેન્તે ઉપારમ્ભાનિસંસઞ્ચ – 'ભવં પન ગોતમો કિમાનિસંસો વિહરતી'''તિ? ''વિજ્જાવિમુત્તિફલાનિસંસો ખો, કુણ્ડલિય, તથાગતો વિહરતી''તિ.

''કતમે પન, ભો ગોતમ, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ? ''સત્ત ખો, કુણ્ડલિય, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ. ''કતમે પન, ભો ગોતમ, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તી''તિ? ''ચત્તારો ખો, કુણ્ડલિય, સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તી''તિ . ''કતમે પન, ભો ગોતમ, ધમ્મા ભાવિતા, બહુલીકતા ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તી''તિ? ''તીણિ ખો, કુણ્ડલિય, સુચરિતાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તી''તિ. ''કતમે પન, ભો ગોતમ, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેન્તી''તિ? ''ઇન્દ્રિયસંવરો ખો, કુણ્ડલિય, ભાવિતો બહુલીકતો તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેતી''તિ.

''કથં ભાવિતો ચ, કુણ્ડલિય, ઇન્દ્રિયસંવરો કથં બહુલીકતો તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેતીતિ? ઇધ, કુણ્ડલિય, ભિક્ખુ ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા મનાપં નાભિજ્ઝતિ નાભિહંસતિ, ન રાગં જનેતિ. તસ્સ ઠિતો ચ કાયો હોતિ, ઠિતં ચિત્તં અજ્ઝત્તં સુસણ્ઠિતં સુવિમુત્તં. ચક્ખુના ખો પનેવ રૂપં દિસ્વા અમનાપં ન મઙ્કુ હોતિ અપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો અદીનમાનસો અબ્યાપન્નચેતસો. તસ્સ ઠિતો ચ કાયો હોતિ ઠિતં ચિત્તં અજ્ઝત્તં સુસણ્ઠિતં સુવિમુત્તં.

''પુન ચપરં, કુણ્ડલિય, ભિક્ખુ સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય મનાપં નાભિજ્ઝતિ નાભિહંસતિ, ન રાગં જનેતિ. તસ્સ ઠિતો ચ કાયો હોતિ, ઠિતં ચિત્તં અજ્ઝત્તં સુસણ્ઠિતં સુવિમુત્તં. મનસા ખો પનેવ ધમ્મં વિઞ્ઞાય અમનાપં ન મઙ્કુ હોતિ અપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો અદીનમાનસો અબ્યાપન્નચેતસો. તસ્સ ઠિતો ચ કાયો હોતિ, ઠિતં ચિત્તં અજ્ઝત્તં સુસણ્ઠિતં સુવિમુત્તં.

''યતો ખો, કુણ્ડલિય, ભિક્ખુનો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા મનાપામનાપેસુ રૂપેસુ ઠિતો ચ કાયો હોતિ, ઠિતં ચિત્તં અજ્ઝત્તં સુસણ્ઠિતં સુવિમુત્તં. સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા... પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય મનાપામનાપેસુ ધમ્મેસુ ઠિતો ચ કાયો હોતિ, ઠિતં

ચિત્તં અજ્ઝત્તં સુસણ્ઠિતં સુવિમુત્તં . એવં ભાવિતો ખો, કુણ્ડલિય, ઇન્દ્રિયસંવરો એવં બહુલીકતો તીણિ સુચરિતાનિ પરિપૂરેતિ.

''કથં ભાવિતાનિ ચ, કુણ્ડલિય, તીણિ સુચરિતાનિ કથં બહુલીકતાનિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તિ? ઇધ, કુણ્ડલિય, ભિક્ખુ કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતિ, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતિ, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેતિ. એવં ભાવિતાનિ ખો, કુણ્ડલિય, તીણિ સુચરિતાનિ એવં બહુલીકતાનિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેન્તિ.

''કથં ભાવિતા ચ, કુણ્ડલિય, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના કથં બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ? ઇધ, કુણ્ડલિય, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ... પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ભાવિતા ખો, કુણ્ડલિય, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના એવં બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ.

''કથં ભાવિતા ચ, કુણ્ડલિય, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા કથં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ? ઇધ, કુણ્ડલિય, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, કુણ્ડલિય, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ.

એવં વુત્તે કુણ્ડલિયો પરિબ્બાજકો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ, અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય, ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવ ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. કૂટાગારસુત્તં

૧૮૮. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, કૂટાગારસ્સ યા કાચિ ગોપાનસિયો, સબ્બા તા કૂટનિન્ના કૂટપોણા કૂટપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો.

''કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. સત્તમં.

૮. ઉપવાનસુત્તં

૧૮૯. એકં સમયં આયસ્મા ચ ઉપવાનો આયસ્મા ચ સારિપુત્તો કોસમ્બિયં વિહરન્તિ ઘોસિતારામે. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા ઉપવાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા ઉપવાનેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં ઉપવાનં એતદવોચ –

''જાનેય્ય નુ ખો, આવુસો ઉપવાન, ભિક્ખુ 'પચ્ચત્તં યોનિસોમનસિકારા એવં સુસમારદ્ધા મે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ફાસુવિહારાય સંવત્તન્તી'''તિ? ''જાનેય્ય ખો, આવુસો સારિપુત્ત , ભિક્ખુ 'પચ્ચત્તં યોનિસોમનસિકારા એવં સુસમારદ્ધા મે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ફાસુવિહારાય સંવત્તન્તી'''તિ.

''સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ખો, આવુસો, ભિક્ખુ આરબ્ભમાનો પજાનાતિ 'ચિત્તઞ્ચ મે સુવિમુત્તં, થિનમિદ્ધઞ્ચ મે સુસમૂહતં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચઞ્ચ મે સુપ્પટિવિનીતં, આરદ્ધઞ્ચ મે વીરિયં, અટ્ઠિંકત્વા મનસિ કરોમિ, નો ચ લીન'ન્તિ... પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં આવુસો, ભિક્ખુ આરબ્ભમાનો પજાનાતિ 'ચિત્તઞ્ચ મે સુવિમુત્તં, થિનમિદ્ધઞ્ચ મે સુસમૂહતં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચઞ્ચ મે સુપ્પટિવિનીતં, આરદ્ધઞ્ચ મે વીરિયં, અટ્ઠિંકત્વા મનસિ કરોમિ, નો ચ લીન'ન્તિ. એવં ખો, આવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુ જાનેય્ય 'પચ્ચત્તં યોનિસોમનસિકારા એવં સુસમારદ્ધા મે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ફાસુવિહારાય સંવત્તન્તી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમઉપ્પન્નસુત્તં

૧૯૦. ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયઉપ્પન્નસુત્તં

૧૯૧. ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા''તિ. દસમં.

પબ્બતવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

હિમવન્તં કાયં સીલં, વત્થં ભિક્ખુ ચ કુણ્ડલિ;
કૂટઞ્ચ ઉપવાનઞ્ચ, ઉપ્પન્ના અપરે દુવેતિ.

૨. ગિલાનવગ્ગો

૧. પાણસુત્તં

૧૯૨. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ પાણા ચત્તારો ઇરિયાપથે કપ્પેન્તિ – કાલેન ગમનં, કાલેન ઠાનં, કાલેન નિસજ્જં, કાલેન સેય્યં, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે ચત્તારો ઇરિયાપથે કપ્પેન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં… પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. પઠમં.

૨. પઠમસૂરિયૂપમસુત્તં

૧૯૩. ‘‘સૂરિયસ્સ, ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. દુતિયં.

૩. દુતિયસૂરિયૂપમસુત્તં

૧૯૪. ‘‘સૂરિયસ્સ , ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – યોનિસોમનસિકારો. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. તતિયં.

૪. પઠમગિલાનસુત્તં

૧૯૫. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા મહાકસ્સપો પિપ્પલિગુહાયં [વિપ્ફલિગુહાયં (સી॰)] વિહરતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા મહાકસ્સપો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા આયસ્મન્તં મહાકસ્સપં એતદવોચ –

‘‘કચ્ચિ તે, કસ્સપ, ખમનીયં કચ્ચિ યાપનીયં? કચ્ચિ દુક્ખા વેદના પટિક્કમન્તિ, નો અભિક્કમન્તિ; પટિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો અભિક્કમો’’તિ? ‘‘ન મે, ભન્તે, ખમનીયં, ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમો’’તિ.

‘‘સત્તિમે, કસ્સપ, બોજ્ઝઙ્ગા મયા સમ્મદક્ખાતા ભાવિતા બહુલીકતા અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, કસ્સપ, મયા સમ્મદક્ખાતો ભાવિતો બહુલીકતો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, કસ્સપ, મયા સમ્મદક્ખાતો ભાવિતો બહુલીકતો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, કસ્સપ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા મયા સમ્મદક્ખાતા ભાવિતા બહુલીકતા અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. ‘‘તગ્ઘ, ભગવા, બોજ્ઝઙ્ગા; તગ્ઘ, સુગત, બોજ્ઝઙ્ગા’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમનો આયસ્મા મહાકસ્સપો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિ. વુટ્ઠહિ ચાયસ્મા મહાકસ્સપો તમ્હા આબાધા. તથાપહીનો ચાયસ્મતો મહાકસ્સપસ્સ સો આબાધો અહોસીતિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયગિલાનસુત્તં

૧૯૬. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે વિહરતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એતદવોચ –

‘‘કચ્ચિ તે, મોગ્ગલ્લાન, ખમનીયં કચ્ચિ યાપનીયં? કચ્ચિ દુક્ખા વેદના પટિક્કમન્તિ, નો અભિક્કમન્તિ; પટિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો અભિક્કમો’’તિ? ‘‘ન મે, ભન્તે, ખમનીયં, ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમો’’તિ.

‘‘સત્તિમે, મોગ્ગલ્લાન, બોજ્ઝઙ્ગા મયા સમ્મદક્ખાતા ભાવિતા બહુલીકતા અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, મોગ્ગલ્લાન, મયા સમ્મદક્ખાતો ભાવિતો બહુલીકતો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, મોગ્ગલ્લાન, મયા સમ્મદક્ખાતો ભાવિતો બહુલીકતો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, મોગ્ગલ્લાન, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા મયા સમ્મદક્ખાતા ભાવિતા બહુલીકતા અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. ‘‘તગ્ઘ , ભગવા, બોજ્ઝઙ્ગા; તગ્ઘ, સુગત, બોજ્ઝઙ્ગા’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમનો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિ. વુટ્ઠહિ ચાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તમ્હા આબાધા. તથાપહીનો ચાયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ સો આબાધો અહોસીતિ. પઞ્ચમં.

૬. તતિયગિલાનસુત્તં

૧૯૭. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો આયસ્મા મહાચુન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા

ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં મહાચુન્દં ભગવા એતદવોચ – ‘‘પટિભન્તુ તં, ચુન્દ, બોજ્ઝઙ્ગા’’તિ.

‘‘સત્તિમે, ભન્તે, બોજ્ઝઙ્ગા ભગવતા સમ્મદક્ખાતા ભાવિતા બહુલીકતા અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, ભન્તે, ભગવતા સમ્મદક્ખાતો ભાવિતો બહુલીકતો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, ભન્તે, ભગવતા સમ્મદક્ખાતો ભાવિતો બહુલીકતો અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભન્તે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભગવતા સમ્મદક્ખાતા ભાવિતા બહુલીકતા અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. ‘‘તગ્ઘ , ચુન્દ, બોજ્ઝઙ્ગા; તગ્ઘ, ચુન્દ, બોજ્ઝઙ્ગા’’તિ.

ઇદમવોચાયસ્મા ચુન્દો. સમનુઞ્ઞો સત્થા અહોસિ. વુટ્ઠહિ ચ ભગવા તમ્હા આબાધા. તથાપહીનો ચ ભગવતો સો આબાધો અહોસીતિ. છટ્ઠં.

૭. પારઙ્ગમસુત્તં

૧૯૮. ‘‘સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તી’’તિ.

‘‘અપ્પકા તે મનુસ્સેસુ, યે જના પારગામિનો;
અથાયં ઇતરા પજા, તીરમેવાનુધાવતિ.

‘‘યે ચ ખો સમ્મદક્ખાતે, ધમ્મે ધમ્માનુવત્તિનો;
તે જના પારમેસ્સન્તિ, મચ્ચુધેય્યં સુદુત્તરં.

‘‘કણ્હં ધમ્મં વિપ્પહાય, સુક્કં ભાવેથ પણ્ડિતો;
ઓકા અનોકમાગમ્મ, વિવેકે યત્થ દૂરમં.

‘‘તત્રાભિરતિમિચ્છેય્ય , હિત્વા કામે અકિઞ્ચનો;
પરિયોદપેય્ય અત્તાનં, ચિત્તક્લેસેહિ પણ્ડિતો.

‘‘યેસં સમ્બોધિયઙ્ગેસુ, સમ્મા ચિત્તં સુભાવિતં;
આદાનપ્પટિનિસ્સગ્ગે, અનુપાદાય યે રતા;
ખીણાસવા જુતિમન્તો, તે લોકે પરિનિબ્બુતા’’તિ. સત્તમં;

૮. વિરદ્ધસુત્તં

૧૯૯. ‘‘યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. કતમે સત્ત?

સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ઇમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. અરિયસુત્તં

૨૦૦. ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અરિયા નિય્યાનિકા નીયન્તિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાય. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા અરિયા નિય્યાનિકા નીયન્તિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાયા''તિ. નવમં.

૧૦. નિબ્બિદાસુત્તં

૨૦૧. ''સત્તિમે , ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી''તિ. દસમં.

ગિલાનવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

પાણા સૂરિયૂપમા દ્વે, ગિલાના અપરે તયો;
પારઙ્ગામી વિરદ્ધો ચ, અરિયો નિબ્બિદાય ચાતિ.

૩. ઉદાયિવગ્ગો

૧. બોધાયસુત્તં

૨૦૨. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ…પે॰… એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ –

'''બોજ્ઝઙ્ગા, બોજ્ઝઙ્ગા'તિ, ભન્તે, વુચ્ચન્તિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, 'બોજ્ઝઙ્ગા'તિ વુચ્ચન્તી''તિ? '''બોધાય સંવત્તન્તી'તિ ખો, ભિક્ખુ, તસ્મા બોજ્ઝઙ્ગાતિ વુચ્ચન્તિ. ઇધ, ભિક્ખુ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં… પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. 'બોધાય સંવત્તન્તી'તિ ખો, ભિક્ખુ, તસ્મા 'બોજ્ઝઙ્ગા'તિ વુચ્ચન્તી''તિ. પઠમં.

૨. બોજ્ઝઙ્ગદેસનાસુત્તં

૨૦૩. ''સત્ત વો, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગે દેસેસ્સામિ; તં સુણાથ. કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા''તિ. દુતિયં.

૩. ઠાનિયસુત્તં

૨૦૪. ‘‘કામરાગટ્ઠાનિયાનં , [કામરાગટ્ઠાનીયાનં (સી॰)] ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્નો ચેવ કામચ્છન્દો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ કામચ્છન્દો ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ. બ્યાપાદટ્ઠાનિયાનં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્નો ચેવ બ્યાપાદો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ બ્યાપાદો ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ. થિનમિદ્ધટ્ઠાનિયાનં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્નઞ્ચેવ થિનમિદ્ધં ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ થિનમિદ્ધં ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાયં સંવત્તતિ. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચટ્ઠાનિયાનં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્નઞ્ચેવ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ. વિચિકિચ્છાટ્ઠાનિયાનં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્ના ચેવ વિચિકિચ્છા ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્ના ચ વિચિકિચ્છા ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ.

‘‘સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનિયાનં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્નો ચેવ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનિયાનં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં મનસિકારબહુલીકારા અનુપ્પન્નો ચેવ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતી’’તિ. તતિયં.

૪. અયોનિસોમનસિકારસુત્તં

૨૦૫. ‘‘અયોનિસો, ભિક્ખવે, મનસિકરોતો અનુપ્પન્નો ચેવ કામચ્છન્દો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ કામચ્છન્દો ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નો ચેવ બ્યાપાદો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ બ્યાપાદો ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નઞ્ચેવ થિનમિદ્ધં ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ થિનમિદ્ધં ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નઞ્ચેવ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્ના ચેવ વિચિકિચ્છા ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્ના ચ વિચિકિચ્છા ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નો ચેવ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો નિરુજ્ઝતિ…પે॰… અનુપ્પન્નો ચેવ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો નિરુજ્ઝતિ.

યોનિસો ચ ખો, ભિક્ખવે, મનસિકરોતો અનુપ્પન્નો ચેવ કામચ્છન્દો નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ કામચ્છન્દો પહીયતિ; અનુપ્પન્નો ચેવ બ્યાપાદો નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ બ્યાપાદો પહીયતિ; અનુપ્પન્નઞ્ચેવ થિનમિદ્ધં નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ થિનમિદ્ધં પહીયતિ; અનુપ્પન્નઞ્ચેવ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહીયતિ; અનુપ્પન્ના ચેવ વિચિકિચ્છા નુપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્ના ચ વિચિકિચ્છા પહીયતિ.

‘‘અનુપ્પન્નો ચેવ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ…પે॰… અનુપ્પન્નો ચેવ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. અપરિહાનિયસુત્તં

૨૦૬. ''સત્ત વો, ભિક્ખવે, અપરિહાનિયે ધમ્મે દેસેસ્સામિ; તં સુણાથ. કતમે ચ, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા? યદિદં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત અપરિહાનિયા ધમ્મા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. તણ્હક્ખયસુત્તં

૨૦૭. ''યો, ભિક્ખવે, મગ્ગો યા પટિપદા તણ્હક્ખયાય સંવત્તતિ, તં મગ્ગં તં પટિપદં ભાવેથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, મગ્ગો કતમા ચ પટિપદા તણ્હક્ખયાય સંવત્તતિ? યદિદં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''તિ. એવં વુત્તે આયસ્મા ઉદાયી ભગવન્તં એતદવોચ – ''કથં ભાવિતા નુ ખો, ભન્તે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા, કથં બહુલીકતા તણ્હક્ખયાય સંવત્તન્તી''તિ?

''ઇધ , ઉદાયિ, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં વિપુલં મહગ્ગતં અપ્પમાણં અબ્યાપજ્જં [અબ્યાપજ્ઝં (સી॰ સ્યા॰ પી॰)]. તસ્સ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવયતો વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં વિપુલં મહગ્ગતં અપ્પમાણં અબ્યાપજ્જં તણ્હા પહીયતિ. તણ્હાય પહાના કમ્મં પહીયતિ. કમ્મસ્સ પહાના દુક્ખં પહીયતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં વિપુલં મહગ્ગતં અપ્પમાણં અબ્યાપજ્જં. તસ્સ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવયતો વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં વિપુલં મહગ્ગતં અપ્પમાણં અબ્યાપજ્જં તણ્હા પહીયતિ તણ્હાય પહાના કમ્મં પહીયતિ . કમ્મસ્સ પહાના દુક્ખં પહીયતિ. ઇતિ ખો, ઉદાયિ, તણ્હક્ખયા કમ્મક્ખયો, કમ્મક્ખયા દુક્ખક્ખયો''તિ. છટ્ઠં.

૭. તણ્હાનિરોધસુત્તં

૨૦૮. ''યો , ભિક્ખવે, મગ્ગો યા પટિપદા તણ્હાનિરોધાય સંવત્તતિ, તં મગ્ગં તં પટિપદં ભાવેથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, મગ્ગો કતમા ચ પટિપદા તણ્હાનિરોધાય સંવત્તતિ? યદિદં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. કથં ભાવિતા, ચ ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા કથં બહુલીકતા તણ્હાનિરોધાય સંવત્તન્તિ?

''ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા તણ્હાનિરોધાય સંવત્તન્તી''તિ. સત્તમં.

૮. નિબ્બેધભાગિયસુત્તં

૨૦૯. ''નિબ્બેધભાગિયં વો, ભિક્ખવે, મગ્ગં દેસેસ્સામિ; તં સુણાથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, નિબ્બેધભાગિયો મગ્ગો? યદિદં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો''તિ. એવં વુત્તે આયસ્મા ઉદાયી ભગવન્તં એતદવોચ – ''કથં ભાવિતા નુ ખો, ભન્તે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા કથં બહુલીકતા નિબ્બેધાય સંવત્તન્તી''તિ?

‘‘ઇધ, ઉદાયિ, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં વિપુલં મહગ્ગતં અપ્પમાણં અબ્યાપજ્જં. સો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવિતેન ચિત્તેન અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં લોભક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતિ ; અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં દોસક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતિ; અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં મોહક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં વિપુલં મહગ્ગતં અપ્પમાણં અબ્યાપજ્જં. સો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવિતેન ચિત્તેન અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં લોભક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતિ; અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં દોસક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતિ; અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં મોહક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતિ. એવં ભાવિતા ખો, ઉદાયિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા નિબ્બેધાય સંવત્તન્તી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. એકધમ્મસુત્તં

૨૧૦. ‘‘નાહં , ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકધમ્મમ્પિ સમનુપસ્સામિ, યો એવં ભાવિતો બહુલીકતો સંયોજનીયાનં ધમ્માનં પહાનાય સંવત્તતિ, યથયિદં, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા કથં બહુલીકતા સંયોજનીયાનં ધમ્માનં પહાનાય સંવત્તન્તિ?

‘‘ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા સંયોજનીયાનં ધમ્માનં પહાનાય સંવત્તન્તિ.

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, સંયોજનીયા ધમ્મા? ચક્ખુ, ભિક્ખવે, સંયોજનીયો ધમ્મો. એત્થેતે ઉપ્પજ્જન્તિ સંયોજનવિનિબન્ધા અજ્ઝોસાના...પે॰... જિવ્હા સંયોજનીયા ધમ્મા. એત્થેતે ઉપ્પજ્જન્તિ સંયોજનવિનિબન્ધા અજ્ઝોસાના...પે॰... મનો સંયોજનીયો ધમ્મો. એત્થેતે ઉપ્પજ્જન્તિ સંયોજનવિનિબન્ધા અજ્ઝોસાના. ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, સંયોજનીયા ધમ્મા’’તિ. નવમં.

૧૦. ઉદાયિસુત્તં

૨૧૧. એકં સમયં ભગવા સુમ્ભેસુ વિહરતિ સેતકં નામ સુમ્ભાનં નિગમો. અથ ખો આયસ્મા ઉદાયી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉદાયી ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવ બહુકતઞ્ચ મે, ભન્તે, ભગવતિ પેમઞ્ચ ગારવો ચ હિરી ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. અહઞ્હિ, ભન્તે, પુબ્બે અગારિકભૂતો સમાનો અબહુકતો અહોસિં ધમ્મેન [ધમ્મે (?)] અબહુકતો સઙ્ઘેન. સો ખ્વાહં ભગવતિ પેમઞ્ચ ગારવઞ્ચ હિરિઞ્ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ સમ્પસ્સમાનો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો. તસ્સ મે ભગવા ધમ્મં દેસેસિ – ‘ઇતિ રૂપં, ઇતિ રૂપસ્સ સમુદયો, ઇતિ રૂપસ્સ અત્થઙ્ગમો; ઇતિ વેદના...પે॰... ઇતિ સઞ્ઞા... ઇતિ સઙ્ખારા... ઇતિ વિઞ્ઞાણં, ઇતિ વિઞ્ઞાણસ્સ સમુદયો, ઇતિ વિઞ્ઞાણસ્સ અત્થઙ્ગમો’તિ.

‘‘સો ખ્વાહં, ભન્તે, સુઞ્ઞાગારગતો ઇમેસં પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધાનં ઉક્કુજ્જાવકુજ્જં સમ્પરિવત્તેન્તો ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં. ધમ્મો ચ મે, ભન્તે, અભિસમિતો, મગ્ગો ચ મે પટિલદ્ધો; યો મે ભાવિતો બહુલીકતો તથા તથા વિહરન્તં તથત્તાય ઉપનેસ્સતિ યથાહં – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનિસ્સામિ.

‘‘સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મે, ભન્તે, પટિલદ્ધો, યો મે ભાવિતો બહુલીકતો તથા તથા વિહરન્તં તથત્તાય ઉપનેસ્સતિ યથાહં – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનિસ્સામિ…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો મે, ભન્તે, પટિલદ્ધો, યો મે ભાવિતો બહુલીકતો તથા તથા વિહરન્તં તથત્તાય ઉપનેસ્સતિ યથાહં – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનિસ્સામિ. અયં ખો મે, ભન્તે, મગ્ગો પટિલદ્ધો, યો મે ભાવિતો બહુલીકતો તથા તથા વિહરન્તં તથત્તાય ઉપનેસ્સતિ યથાહં – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનિસ્સામી’’તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, ઉદાયિ! એસો હિ તે, ઉદાયિ, મગ્ગો પટિલદ્ધો, યો તે ભાવિતો બહુલીકતો તથા તથા વિહરન્તં તથત્તાય ઉપનેસ્સતિ યથા ત્વં – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનિસ્સસી’’તિ. દસમં.

ઉદાયિવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

બોધાય દેસના ઠાના, અયોનિસો ચાપરિહાની;
ખયો નિરોધો નિબ્બેધો, એકધમ્મો ઉદાયિનાતિ.

૪. નીવરણવગ્ગો

૧. પઠમકુસલસુત્તં

૨૧૨. ‘‘યે કેચિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા કુસલા કુસલભાગિયા કુસલપક્ખિકા, સબ્બે તે અપ્પમાદમૂલકા અપ્પમાદસમોસરણા; અપ્પમાદો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. અપ્પમત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પમત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયકુસલસુત્તં

૨૧૩. ''યે કેચિ, ભિક્ખવે, ધમ્મા કુસલા કુસલભાગિયા કુસલપક્ખિકા, સબ્બે તે યોનિસોમનસિકારમૂલકા યોનિસોમનસિકારસમોસરણા; યોનિસોમનસિકારો તેસં ધમ્માનં અગ્ગમક્ખાયતિ. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી''તિ. દુતિયં.

૩. ઉપક્કિલેસસુત્તં

૨૧૪. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસા, યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય. કતમે પઞ્ચ? અયો, ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસો, યેન ઉપક્કિલેસેન ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય. લોહં, ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસો, યેન ઉપક્કિલેસેન ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં... પે॰... તિપુ, ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસો...પે॰... સીસં, ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસો...પે॰... સજ્ઝુ, ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસો, યેન ઉપક્કિલેસેન ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસા, યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય.

''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે ચિત્તસ્સ ઉપક્કિલેસા, યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં ચિત્તં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાય. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દો, ભિક્ખવે, ચિત્તસ્સ ઉપક્કિલેસો, યેન ઉપક્કિલેસેન ઉપક્કિલિટ્ઠં ચિત્તં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાય...પે॰... ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ચિત્તસ્સ ઉપેક્કિલેસા, યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં ચિત્તં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં, ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ, ન ચ સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાયા''તિ. તતિયં.

૪. અનુપક્કિલેસસુત્તં

૨૧૫. ''સત્તિમે , ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનુપક્કિલેસા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ . કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનુપક્કિલેસો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનુપક્કિલેસો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનુપક્કિલેસા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તી''તિ. ચતુત્થં.

૫. અયોનિસોમનસિકારસુત્તં

૨૧૬. ''અયોનિસો, ભિક્ખવે, મનસિકરોતો અનુપ્પન્નો ચેવ કામચ્છન્દો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ કામચ્છન્દો ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નો ચેવ બ્યાપાદો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ બ્યાપાદો ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નઞ્ચેવ થિનમિદ્ધં ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ થિનમિદ્ધં ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્નઞ્ચેવ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નઞ્ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતિ; અનુપ્પન્ના ચેવ વિચિકિચ્છા ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્ના ચ વિચિકિચ્છા ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય સંવત્તતી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. યોનિસોમનસિકારસુત્તં

૨૧૭. ''યોનિસો ચ ખો, ભિક્ખવે, મનસિકરોતો અનુપ્પન્નો ચેવ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ...પે॰... અનુપ્પન્નો ચેવ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ઉપ્પજ્જતિ, ઉપ્પન્નો ચ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. બુદ્ધિસુત્તં

૨૧૮. ''સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા બુદ્ધિયા અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા બુદ્ધિયા અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. સત્તમં.

૮. આવરણનીવરણસુત્તં

૨૧૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આવરણા નીવરણા ચેતસો ઉપક્કિલેસા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દો, ભિક્ખવે, આવરણો નીવરણો ચેતસો ઉપક્કિલેસો પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણો. બ્યાપાદો, ભિક્ખવે, આવરણો નીવરણો ચેતસો ઉપક્કિલેસો પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણો. થિનમિદ્ધં, ભિક્ખવે, આવરણં નીવરણં ચેતસો ઉપક્કિલેસં પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણં. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં , ભિક્ખવે, આવરણં નીવરણં ચેતસો ઉપક્કિલેસં પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણં. વિચિકિચ્છા, ભિક્ખવે, આવરણા નીવરણા ચેતસો ઉપક્કિલેસા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આવરણા નીવરણા ચેતસો ઉપક્કિલેસા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા.

''સત્તિમે , ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનુપક્કિલેસા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનુપક્કિલેસો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનુપક્કિલેસો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનુપક્કિલેસા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તીતિ.

''યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બં ચેતસો સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ, ઇમસ્સ પઞ્ચ નીવરણા તસ્મિં સમયે ન હોન્તિ. સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા તસ્મિં સમયે ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ.

‘‘કતમે પઞ્ચ નીવરણા તસ્મિં સમયે ન હોન્તિ? કામચ્છન્દનીવરણં તસ્મિં સમયે ન હોતિ, બ્યાપાદનીવરણં તસ્મિં સમયે ન હોતિ, થિનમિદ્ધનીવરણં તસ્મિં સમયે ન હોતિ, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં તસ્મિં સમયે ન હોતિ, વિચિકિચ્છાનીવરણં તસ્મિં સમયે ન હોતિ. ઇમસ્સ પઞ્ચ નીવરણા તસ્મિં સમયે ન હોન્તિ.

‘‘કતમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા તસ્મિં સમયે ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ ? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. ઇમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા તસ્મિં સમયે ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તિ. યસ્મિં , ભિક્ખવે, સમયે અરિયસાવકો અટ્ઠિં કત્વા મનસિ કત્વા સબ્બં ચેતસો સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ, ઇમસ્સ પઞ્ચ નીવરણા તસ્મિં સમયે ન હોન્તિ. ઇમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા તસ્મિં સમયે ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છન્તી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. રુક્ખસુત્તં

૨૨૦. ‘‘સન્તિ, ભિક્ખવે, મહારુક્ખા અણુબીજા મહાકાયા રુક્ખાનં અજ્ઝારુહા, યેહિ રુક્ખા અજ્ઝારૂળ્હા ઓભગ્ગવિભગ્ગા વિપતિતા સેન્તિ. કતમે ચ તે, ભિક્ખવે, મહારુક્ખા અણુબીજા મહાકાયા રુક્ખાનં અજ્ઝારુહા, યેહિ રુક્ખા અજ્ઝારૂળ્હા ઓભગ્ગવિભગ્ગા વિપતિતા સેન્તિ [સેન્તિ. સેય્યથિદં (કત્થચિ)]? અસ્સત્થો, નિગ્રોધો, પિલક્ખો, ઉદુમ્બરો, કચ્છકો, કપિત્થનો – ઇમે ખો તે, ભિક્ખવે, મહારુક્ખા અણુબીજા મહાકાયા રુક્ખાનં અજ્ઝારુહા, યેહિ રુક્ખા અજ્ઝારૂળ્હા ઓભગ્ગવિભગ્ગા વિપતિતા સેન્તિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો કુલપુત્તો યાદિસકે કામે ઓહાય અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો હોતિ, સો તાદિસકેહિ કામેહિ તતો વા પાપિટ્ઠતરેહિ ઓભગ્ગવિભગ્ગો વિપતિતો સેતિ.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આવરણા નીવરણા ચેતસો અજ્ઝારુહા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દો, ભિક્ખવે, આવરણો નીવરણો ચેતસો અજ્ઝારુહો પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણો. બ્યાપાદો, ભિક્ખવે, આવરણો નીવરણો ચેતસો અજ્ઝારુહો પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણો. થિનમિદ્ધં, ભિક્ખવે, આવરણં નીવરણં ચેતસો અજ્ઝારુહં પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણં. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં, ભિક્ખવે, આવરણં નીવરણં ચેતસો અજ્ઝારુહં પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણં. વિચિકિચ્છા, ભિક્ખવે, આવરણા નીવરણા ચેતસો અજ્ઝારુહા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે , પઞ્ચ આવરણા નીવરણા ચેતસો અજ્ઝારુહા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા.

‘‘સત્તિમે , ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનજ્ઝારુહા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનજ્ઝારુહો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનજ્ઝારુહો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનજ્ઝારુહા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તી’’તિ. નવમં.

૧૦. નીવરણસુત્તં

૨૨૧. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, નીવરણા અન્ધકરણા અચક્ખુકરણા અઞ્ઞાણકરણા પઞ્ઞાનિરોધિકા વિઘાતપક્ખિયા અનિબ્બાનસંવત્તનિકા. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દનીવરણં, ભિક્ખવે, અન્ધકરણં અચક્ખુકરણં

અઞ્ઞાણકરણં પઞ્ઞાનિરોધિકં વિઘાતપક્ખિયં અનિબ્બાનસંવત્તનિકં . બ્યાપાદનીવરણં, ભિક્ખવે...પે॰... થિનમિદ્ધનીવરણં, ભિક્ખવે... ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં, ભિક્ખવે... વિચિકિચ્છાનીવરણં, ભિક્ખવે, અન્ધકરણં અચક્ખુકરણં અઞ્ઞાણકરણં પઞ્ઞાનિરોધિકં વિઘાતપક્ખિયં અનિબ્બાનસંવત્તનિકં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણા અન્ધકરણા અચક્ખુકરણા અઞ્ઞાણકરણા પઞ્ઞાનિરોધિકા વિઘાતપક્ખિયા અનિબ્બાનસંવત્તનિકા.

''સત્તિમે, ભિક્ખવે, બોજ્ઝઙ્ગા ચક્ખુકરણા ઞાણકરણા પઞ્ઞાબુદ્ધિયા અવિઘાતપક્ખિયા નિબ્બાનસંવત્તનિકા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, ચક્ખુકરણો ઞાણકરણો પઞ્ઞાબુદ્ધિયો અવિઘાતપક્ખિયો નિબ્બાનસંવત્તનિકો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, ભિક્ખવે, ચક્ખુકરણો ઞાણકરણો પઞ્ઞાબુદ્ધિયો અવિઘાતપક્ખિયો નિબ્બાનસંવત્તનિકો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે , સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ચક્ખુકરણા ઞાણકરણા પઞ્ઞાબુદ્ધિયા અવિઘાતપક્ખિયા નિબ્બાનસંવત્તનિકા''તિ. દસમં.

નીવરણવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે કુસલા કિલેસા ચ, દ્વે યોનિસો ચ બુદ્ધિ ચ;
આવરણા નીવરણા રુક્ખં, નીવરણઞ્ચ તે દસાતિ.

૫. ચક્કવત્તિવગ્ગો

૧. વિધાસુત્તં

૨૨૨. સાવત્થિનિદાનં . ''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા તિસ્સો વિધા પજહિંસુ, સબ્બે તે સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા તિસ્સો વિધા પજહિસ્સન્તિ, સબ્બે તે સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા તિસ્સો વિધા પજહન્તિ, સબ્બે તે સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. કતમેસં સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા તિસ્સો વિધા પજહિંસુ...પે॰... પજહિસ્સન્તિ...પે॰... પજહન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા''તિ. પઠમં.

૨. ચક્કવત્તિસુત્તં

૨૨૩. ''રઞ્ઞો , ભિક્ખવે, ચક્કવત્તિસ્સ પાતુભાવા સત્તન્નં રતનાનં પાતુભાવો હોતિ. કતમેસં સત્તન્નં? ચક્કરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ, હત્થિરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ, અસ્સરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ, મણિરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ, ઇત્થિરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ, ગહપતિરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ, પરિણાયકરતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ . રઞ્ઞો, ભિક્ખવે, ચક્કવત્તિસ્સ પાતુભાવા ઇમેસં સત્તન્નં રતનાનં પાતુભાવો હોતિ.

''તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગરતનાનં પાતુભાવો હોતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ રતનસ્સ પાતુભાવો હોતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ રતનસ્સ પાતુભાવો

હોતિ. તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ ઇમેસં સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગરતનાનં પાતુભાવો હોતી''તિ. દુતિયં.

૩. મારસુત્તં

૨૨૪. ''મારસેનપ્પમદ્દનં વો, ભિક્ખવે, મગ્ગં દેસેસ્સામિ; તં સુણાથ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, મારસેનપ્પમદ્દનો મગ્ગો? યદિદં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો – અયં ખો, ભિક્ખવે, મારસેનપ્પમદ્દનો મગ્ગો''તિ. તતિયં.

૪. દુપ્પઞ્ઞસુત્તં

૨૨૫. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – '''દુપ્પઞ્ઞો એળમૂગો, દુપ્પઞ્ઞો એળમૂગો'તિ , ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, 'દુપ્પઞ્ઞો એળમૂગો'તિ વુચ્ચતી''તિ? ''સત્તન્નં ખો, ભિક્ખુ, બોજ્ઝઙ્ગાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા 'દુપ્પઞ્ઞો એળમૂગો'તિ વુચ્ચતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખુ , સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા 'દુપ્પઞ્ઞો એળમૂગો'તિ વુચ્ચતી''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઞ્ઞવન્તસુત્તં

૨૨૬. '''પઞ્ઞવા અનેળમૂગો, પઞ્ઞવા અનેળમૂગો'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, 'પઞ્ઞવા અનેળમૂગો'તિ વુચ્ચતી''તિ? ''સત્તન્નં ખો, ભિક્ખુ, બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા 'પઞ્ઞવા અનેળમૂગો'તિ વુચ્ચતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખુ, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા 'પઞ્ઞવા અનેળમૂગો'તિ વુચ્ચતી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દલિદ્દસુત્તં

૨૨૭. '''દલિદ્દો, દલિદ્દો'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, 'દલિદ્દો'તિ વુચ્ચતી''તિ? ''સત્તન્નં ખો, ભિક્ખુ, બોજ્ઝઙ્ગાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા 'દલિદ્દો'તિ વુચ્ચતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખુ, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા 'દલિદ્દો'તિ વુચ્ચતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. અદલિદ્દસુત્તં

૨૨૮. '''અદલિદ્દો , અદલિદ્દો'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, 'અદલિદ્દો'તિ વુચ્ચતી''તિ? ''સત્તન્નં ખો, ભિક્ખુ, બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા 'અદલિદ્દો'તિ વુચ્ચતિ. કતમેસં સત્તન્નં? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખુ, સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા 'અદલિદ્દો'તિ વુચ્ચતી''તિ. સત્તમં.

૮. આદિચ્ચસુત્તં

૨૨૯. ‘‘આદિચ્ચસ્સ , ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ઉપ્પાદાય એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. અજ્ઝત્તિકઙ્ગસુત્તં

૨૩૦. ‘‘અજ્ઝત્તિકં, ભિક્ખવે, અઙ્ગન્તિ કરિત્વા નાઞ્ઞં એકઙ્ગમ્પિ સમનુપસ્સામિ સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ઉપ્પાદાય, યથયિદં – ભિક્ખવે, યોનિસોમનસિકારો. યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં... પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યોનિસોમનસિકારસમ્પન્નો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. નવમં.

૧૦. બાહિરઙ્ગસુત્તં

૨૩૧. ‘‘બાહિરં , ભિક્ખવે, અઙ્ગન્તિ કરિત્વા નાઞ્ઞં એકઙ્ગમ્પિ સમનુપસ્સામિ સત્તન્નં બોજ્ઝઙ્ગાનં ઉપ્પાદાય, યથયિદં – ભિક્ખવે, કલ્યાણમિત્તતા. કલ્યાણમિત્તસ્સેતં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેસ્સતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરિસ્સતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કલ્યાણમિત્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેતિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોતી’’તિ. દસમં.

ચક્કવત્તિવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

વિધા ચક્કવત્તિ મારો, દુપ્પઞ્ઞો પઞ્ઞવેન ચ;
દલિદ્દો અદલિદ્દો ચ, આદિચ્ચઙ્ગેન તે દસાતિ.

૬. સાકચ્છવગ્ગો

૧. આહારસુત્તં

૨૩૨. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘પઞ્ચન્નઞ્ચ, ભિક્ખવે, નીવરણાનં સત્તન્નઞ્ચ બોજ્ઝઙ્ગાનં આહારઞ્ચ અનાહારઞ્ચ દેસેસ્સામિ; તં સુણાથ. કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા

કામચ્છન્દસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે , સુભનિમિત્તં. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, પટિઘનિમિત્તં . તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, અરતિ તન્દિ વિજમ્ભિતા ભત્તસમ્મદો ચેતસો ચ લીનત્તં. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, ચેતસો અવૂપસમો. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, વિચિકિચ્છાટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ અયોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, કુસલાકુસલા ધમ્મા સાવજ્જાનવજ્જા ધમ્મા હીનપણીતા ધમ્મા કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, આરમ્ભધાતુ નિક્કમધાતુ પરક્કમધાતુ. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ

યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, કાયપ્પસ્સદ્ધિ ચિત્તપ્પસ્સદ્ધિ . તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સમથનિમિત્તં અબ્યગ્ગનિમિત્તં. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, આહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, અસુભનિમિત્તં . તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા કામચ્છન્દસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, મેત્તાચેતોવિમુત્તિ. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા બ્યાપાદસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, આરમ્ભધાતુ નિક્કમધાતુ પરક્કમધાતુ. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ઉપ્પાદાય , ઉપ્પન્નસ્સ વા થિનમિદ્ધસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, ચેતસો વૂપસમો. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય? અત્થિ, ભિક્ખવે, કુસલાકુસલા ધમ્મા સાવજ્જાનવજ્જા ધમ્મા હીનપણીતા ધમ્મા

કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગા ધમ્મા. તત્થ યોનિસોમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નાય વા વિચિકિચ્છાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, કુસલાકુસલા ધમ્મા સાવજ્જાનવજ્જા ધમ્મા હીનપણીતા ધમ્મા કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગા ધમ્મા. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, આરમ્ભધાતુ નિક્કમધાતુ પરક્કમધાતુ. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, કાયપ્પસ્સદ્ધિ ચિત્તપ્પસ્સદ્ધિ. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સમથનિમિત્તં અબ્યગ્ગનિમિત્તં. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા.

''કો ચ, ભિક્ખવે, અનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય, ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા? અત્થિ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગટ્ઠાનીયા ધમ્મા. તત્થ અમનસિકારબહુલીકારો – અયમનાહારો અનુપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ઉપ્પાદાય , ઉપ્પન્નસ્સ વા ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય પારિપૂરિયા''તિ. પઠમં.

૨. પરિયાયસુત્તં

૨૩૩. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિંસુ. અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં એતદહોસિ – ''અતિપ્પગો ખો તાવ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂન મયં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્યામા''તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો તે ભિક્ખૂ અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું –

''સમણો, આવુસો, ગોતમો સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – 'એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેથા'તિ. મયમ્પિ ખો, આવુસો, સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેમ – 'એથ તુમ્હે, આવુસો, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેથા'તિ. ઇધ નો, આવુસો, કો વિસેસો, કો અધિપ્પયાસો, કિં નાનાકરણં સમણસ્સ વા ગોતમસ્સ અમ્હાકં વા, યદિદં – ધમ્મદેસનાય વા ધમ્મદેસનં, અનુસાસનિયા વા અનુસાસનિ''ન્તિ?

અથ ખો તે ભિક્ખૂ તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિંસુ નપ્પટિક્કોસિંસુ; અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિંસુ – ''ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામા''તિ. અથ ખો તે ભિક્ખૂ સાવત્થિં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

''ઇધ મયં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિં પિણ્ડાય પવિસિમ્હ. તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં એતદહોસિ – 'અતિપ્પગો ખો તાવ સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિતું, યંનૂન મયં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્યામા'તિ. અથ ખો મયં, ભન્તે, યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિમ્હ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિમ્હ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિમ્હ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો અમ્હે, ભન્તે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું –

''સમણો, આવુસો, ગોતમો સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ 'એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેથા'તિ. મયમ્પિ ખો, આવુસો, સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેમ – 'એથ તુમ્હે, આવુસો, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેથા'તિ. ઇધ નો, આવુસો, કો વિસેસો, કો અધિપ્પયાસો, કિં નાનાકરણં સમણસ્સ વા ગોતમસ્સ અમ્હાકં વા, યદિદં – ધમ્મદેસનાય વા ધમ્મદેસનં, અનુસાસનિયા વા અનુસાસનિ''ન્તિ?

''અથ ખો મયં, ભન્તે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિમ્હ નપ્પટિક્કોસિમ્હ, અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિમ્હ – 'ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામા'''તિ.

‘‘એવંવાદિનો , ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવમસ્સુ વચનીયા – ‘અત્થિ પનાવુસો, પરિયાયો, યં પરિયાયં આગમ્મ પઞ્ચ નીવરણા દસ હોન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ચતુદ્દસા’તિ. એવં પુટ્ઠા, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા ન ચેવ સમ્પાયિસ્સન્તિ, ઉત્તરિઞ્ચ વિઘાતં આપજ્જિસ્સન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? યથા તં, ભિક્ખવે, અવિસયસ્મિં. ‘‘નાહં તં, ભિક્ખવે, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય, યો ઇમેસં પઞ્હાનં વેય્યાકરણેન ચિત્તં આરાધેય્ય, અઞ્ઞત્ર તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઇતો વા પન સુત્વા’’.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો, યં પરિયાયં આગમ્મ પઞ્ચ નીવરણા દસ હોન્તિ? યદપિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં કામચ્છન્દો તદપિ નીવરણં, યદપિ બહિદ્ધા કામચ્છન્દો તદપિ નીવરણં. ‘કામચ્છન્દનીવરણ’ન્તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ. યદપિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં બ્યાપાદો તદપિ નીવરણં, યદપિ બહિદ્ધા બ્યાપાદો તદપિ નીવરણં. ‘બ્યાપાદનીવરણ’ન્તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ. યદપિ, ભિક્ખવે, થિનં તદપિ નીવરણં, યદપિ મિદ્ધં તદપિ નીવરણં. ‘થિનમિદ્ધનીવરણ’ન્તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ. યદપિ, ભિક્ખવે, ઉદ્ધચ્ચં તદપિ નીવરણં, યદપિ કુક્કુચ્ચં તદપિ નીવરણં. ‘ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણ’ન્તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ. યદપિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા તદપિ નીવરણં, યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા તદપિ નીવરણં. ‘વિચિકિચ્છાનીવરણ’ન્તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ. અયં ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો, યં પરિયાયં આગમ્મ પઞ્ચ નીવરણા દસ હોન્તિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો, યં પરિયાયં આગમ્મ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ચતુદ્દસ હોન્તિ? યદપિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ સતિ તદપિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ સતિ તદપિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ.

‘‘યદપિ , ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ પઞ્ઞાય પવિચિનતિ [પવિચિનાતિ (ક॰)] પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ તદપિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ તદપિ ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ.

‘‘યદપિ, ભિક્ખવે, કાયિકં વીરિયં તદપિ વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ ચેતસિકં વીરિયં તદપિ વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ.

‘‘યદપિ , ભિક્ખવે, સવિતક્કસવિચારા પીતિ તદપિ પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ અવિતક્કઅવિચારા પીતિ તદપિ પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ.

‘‘યદપિ, ભિક્ખવે, કાયપ્પસ્સદ્ધિ તદપિ પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ ચિત્તપ્પસ્સદ્ધિ તદપિ પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ.

‘‘યદપિ, ભિક્ખવે, સવિતક્કો સવિચારો સમાધિ તદપિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ અવિતક્કઅવિચારો સમાધિ તદપિ સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં

હોતિ.

‘‘યદપિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ ઉપેક્ખા તદપિ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો, યદપિ બહિદ્ધા ધમ્મેસુ ઉપેક્ખા તદપિ ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો. ‘ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો’તિ ઇતિ હિદં ઉદ્દેસં ગચ્છતિ. તદમિનાપેતં પરિયાયેન દ્વયં હોતિ. અયં ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો, યં પરિયાયં આગમ્મ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ચતુદ્દસા’’તિ. દુતિયં.

૩. અગ્ગિસુત્તં

૨૩૪. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય સાવત્થિયં પિણ્ડાય પવિસિંસુ . (પરિયાયસુત્તસદિસં).

‘‘એવંવાદિનો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવમસ્સુ વચનીયા – ‘યસ્મિં, આવુસો, સમયે લીનં ચિત્તં હોતિ, કતમેસં તસ્મિં સમયે બોજ્ઝઙ્ગાનં અકાલો ભાવનાય, કતમેસં તસ્મિં સમયે બોજ્ઝઙ્ગાનં કાલો ભાવનાય? યસ્મિં પનાવુસો, સમયે ઉદ્ધતં ચિત્તં હોતિ, કતમેસં તસ્મિં સમયે બોજ્ઝઙ્ગાનં અકાલો ભાવનાય, કતમેસં તસ્મિં સમયે બોજ્ઝઙ્ગાનં કાલો ભાવનાયા’તિ? એવં પુટ્ઠા , ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા ન ચેવ સમ્પાયિસ્સન્તિ, ઉત્તરિઞ્ચ વિઘાતં આપજ્જિસ્સન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? યથા તં, ભિક્ખવે, અવિસયસ્મિં.

‘‘નાહં તં, ભિક્ખવે, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય યો ઇમેસં પઞ્હાનં વેય્યાકરણેન ચિત્તં આરાધેય્ય, અઞ્ઞત્ર તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઇતો વા પન સુત્વા.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે લીનં ચિત્તં હોતિ, અકાલો તસ્મિં સમયે પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? લીનં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ દુસ્સમુટ્ઠાપયં હોતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો પરિત્તં અગ્ગિં ઉજ્જાલેતુકામો અસ્સ. સો તત્થ અલ્લાનિ ચેવ તિણાનિ પક્ખિપેય્ય, અલ્લાનિ ચ ગોમયાનિ પક્ખિપેય્ય, અલ્લાનિ ચ કટ્ઠાનિ પક્ખિપેય્ય , ઉદકવાતઞ્ચ દદેય્ય, પંસુકેન ચ ઓકિરેય્ય; ભબ્બો નુ ખો સો પુરિસો પરિત્તં અગ્ગિં ઉજ્જાલિતુ’’ન્તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’.

‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે લીનં ચિત્તં હોતિ, અકાલો તસ્મિં સમયે પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? લીનં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ દુસ્સમુટ્ઠાપયં હોતિ.

‘‘યસ્મિઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, સમયે લીનં ચિત્તં હોતિ, કાલો તસ્મિં સમયે ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? લીનં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ સુસમુટ્ઠાપયં હોતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો પરિત્તં અગ્ગિં ઉજ્જાલેતુકામો અસ્સ. સો તત્થ સુક્ખાનિ ચેવ તિણાનિ પક્ખિપેય્ય, સુક્ખાનિ ગોમયાનિ પક્ખિપેય્ય, સુક્ખાનિ કટ્ઠાનિ પક્ખિપેય્ય, મુખવાતઞ્ચ દદેય્ય, ન ચ પંસુકેન ઓકિરેય્ય; ભબ્બો નુ ખો સો પુરિસો પરિત્તં અગ્ગિં ઉજ્જાલિતુ’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે લીનં ચિત્તં હોતિ, કાલો તસ્મિં સમયે ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? લીનં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ સુસમુટ્ઠાપયં હોતિ.

‘‘યસ્મિં , ભિક્ખવે, સમયે ઉદ્ધત્તં ચિત્તં હોતિ, અકાલો તસ્મિં સમયે ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? ઉદ્ધતં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ દુવૂપસમયં હોતિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, પુરિસો મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં નિબ્બાપેતુકામો અસ્સ. સો તત્થ સુક્ખાનિ ચેવ તિણાનિ પક્ખિપેય્ય, સુક્ખાનિ ચ ગોમયાનિ પક્ખિપેય્ય, સુક્ખાનિ ચ કટ્ઠાનિ પક્ખિપેય્ય, મુખવાતઞ્ચ દદેય્ય, ન ચ પંસુકેન ઓકિરેય્ય; ભબ્બો નુ ખો સો પુરિસો મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં નિબ્બાપેતુ’’ન્તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’.

‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે ઉદ્ધતં ચિત્તં હોતિ, અકાલો તસ્મિં સમયે ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, અકાલો પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? ઉદ્ધતં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ દુવૂપસમયં હોતિ.

‘‘યસ્મિઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, સમયે ઉદ્ધતં ચિત્તં હોતિ, કાલો તસ્મિં સમયે પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? ઉદ્ધતં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ સુવૂપસમયં હોતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં નિબ્બાપેતુકામો અસ્સ. સો તત્થ અલ્લાનિ ચેવ તિણાનિ પક્ખિપેય્ય, અલ્લાનિ ચ ગોમયાનિ પક્ખિપેય્ય, અલ્લાનિ ચ કટ્ઠાનિ પક્ખિપેય્ય, ઉદકવાતઞ્ચ દદેય્ય, પંસુકેન ચ ઓકિરેય્ય; ભબ્બો નુ ખો સો પુરિસો મહન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં નિબ્બાપેતુ’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’.

‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે ઉદ્ધતં ચિત્તં હોતિ, કાલો તસ્મિં સમયે પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય, કાલો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગસ્સ ભાવનાય. તં કિસ્સ હેતુ? ઉદ્ધતં, ભિક્ખવે, ચિત્તં તં એતેહિ ધમ્મેહિ સુવૂપસમયં હોતિ. સતિઞ્ચ ખ્વાહં, ભિક્ખવે, સબ્બત્થિકં વદામી’’તિ. તતિયં.

૪. મેત્તાસહગતસુત્તં

૨૩૫. એકં સમયં ભગવા કોલિયેસુ વિહરતિ હલિદ્દવસનં નામ કોલિયાનં નિગમો. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય હલિદ્દવસનં પિણ્ડાય પવિસિંસુ . અથ ખો તેસં ભિક્ખૂનં એતદહોસિ – ‘‘અતિપ્પગો ખો તાવ હલિદ્દવસને પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂન મયં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્યામા’’તિ.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો તે ભિક્ખૂ અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું –

‘‘સમણો, આવુસો, ગોતમો સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – ‘એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મેત્તાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથ. કરુણાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં કરુણાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથ. મુદિતાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મુદિતાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથ. ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથા’’’તિ.

‘‘મયમ્પિ ખો, આવુસો, સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેમ – ‘એથ તુમ્હે, આવુસો, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ...પે॰... કરુણાસહગતેન ચેતસા... મુદિતાસહગતેન ચેતસા... ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથા’તિ. ઇધ નો, આવુસો, કો વિસેસો, કો અધિપ્પયાસો, કિં નાનાકરણં સમણસ્સ વા ગોતમસ્સ અમ્હાકં વા, યદિદં – ધમ્મદેસનાય વા ધમ્મદેસનં, અનુસાસનિયા વા અનુસાસનિ’’ન્તિ?

અથ ખો તે ભિક્ખૂ તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિંસુ નપ્પટિક્કોસિંસુ. અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિંસુ – ‘‘ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામા’’તિ. અથ ખો તે ભિક્ખૂ હલિદ્દવસને પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

‘‘ઇધ મયં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય હલિદ્દવસને પિણ્ડાય પવિસિમ્હ. તેસં નો, ભન્તે, અમ્હાકં એતદહોસિ – ‘અતિપ્પગો ખો તાવ હલિદ્દવસને પિણ્ડાય ચરિતું. યંનૂન મયં યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમેય્યામા’’’તિ.

‘‘અથ ખો મયં, ભન્તે, યેન અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં આરામો તેનુપસઙ્કમિમ્હ, ઉપસઙ્કમિત્વા તેહિ અઞ્ઞતિત્થિયેહિ પરિબ્બાજકેહિ સદ્ધિં સમ્મોદિમ્હ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિમ્હ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો અમ્હે, ભન્તે, તે અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એતદવોચું –

‘‘સમણો, આવુસો, ગોતમો સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેતિ – ‘એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ...પે॰... કરુણાસહગતેન ચેતસા ... મુદિતાસહગતેન ચેતસા... ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા

તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથા'''તિ.

''મયમ્પિ ખો, આવુસો, સાવકાનં એવં ધમ્મં દેસેમ – 'એથ તુમ્હે, આવુસો, પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ...પે॰... કરુણાસહગતેન ચેતસા...પે॰... મુદિતાસહગતેન ચેતસા...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરથ, તથા દુતિયં, તથા તતિયં, તથા ચતુત્થં; ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરથા'તિ. ઇધ નો, આવુસો, કો વિસેસો, કો અધિપ્પયાસો, કિં નાનાકરણં સમણસ્સ વા ગોતમસ્સ અમ્હાકં વા, યદિદં, ધમ્મદેસનાય વા ધમ્મદેસનં, અનુસાસનિયા વા અનુસાસનિ''ન્તિ?

અથ ખો મયં, ભન્તે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં ભાસિતં નેવ અભિનન્દિમ્હ નપ્પટિક્કોસિમ્હ, અનભિનન્દિત્વા અપ્પટિક્કોસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિમ્હ – 'ભગવતો સન્તિકે એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થં આજાનિસ્સામા'તિ.

''એવંવાદિનો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવમસ્સુ વચનીયા – 'કથં ભાવિતા પનાવુસો, મેત્તાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? કથં ભાવિતા પનાવુસો, કરુણાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? કથં ભાવિતા પનાવુસો, મુદિતાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? કથં ભાવિતા પનાવુસો, ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના'''તિ? એવં પુટ્ઠા, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા ન ચેવ સમ્પાયિસ્સન્તિ, ઉત્તરિઞ્ચ વિઘાતં આપજ્જિસ્સન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? યથા તં, ભિક્ખવે, અવિસયસ્મિં. ''નાહં તં, ભિક્ખવે, પસ્સામિ સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય, યો ઇમેસં પઞ્હાનં વેય્યાકરણેન ચિત્તં આરાધેય્ય, અઞ્ઞત્ર તથાગતેન વા તથાગતસાવકેન વા ઇતો વા પન સુત્વા''.

''કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, મેત્તાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મેત્તાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... મેત્તાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. સો સચે આકઙ્ખતિ 'અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય'ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ 'પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય'ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ 'અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય'ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ 'પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય'ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ 'અપ્પટિકૂલઞ્ચ પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો'તિ, ઉપેક્ખકો ચ તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો, સુભં વા ખો પન વિમોક્ખં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુભપરમાહં, ભિક્ખવે, મેત્તાચેતોવિમુત્તિં વદામિ, ઇધપઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો ઉત્તરિવિમુત્તિં અપ્પટિવિજ્ઝતો.

''કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, કરુણાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કરુણાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... કરુણાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ

વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં . સો સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ...પે॰... સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલઞ્ચ પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો’તિ, ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. સબ્બસો વા પન રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા ‘અનન્તો આકાસો’તિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. આકાસાનઞ્ચાયતનપરમાહં , ભિક્ખવે, કરુણાચેતોવિમુત્તિં વદામિ, ઇધપઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો ઉત્તરિવિમુત્તિં અપ્પટિવિજ્ઝતો.

‘‘કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, મુદિતાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મુદિતાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... મુદિતાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. સો સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ ...પે॰... સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલઞ્ચ પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો’તિ, ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. સબ્બસો વા પન આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘અનન્તં વિઞ્ઞાણ’ન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનપરમાહં, ભિક્ખવે, મુદિતાચેતોવિમુત્તિં વદામિ, ઇધપઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો ઉત્તરિવિમુત્તિં અપ્પટિવિજ્ઝતો.

‘‘કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિ, કિંગતિકા હોતિ, કિંપરમા, કિંફલા, કિંપરિયોસાના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉપેક્ખાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઉપેક્ખાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. સો સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ ‘પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ ‘પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ. સચે આકઙ્ખતિ ‘અપ્પટિકૂલઞ્ચ પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો’તિ, ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. સબ્બસો વા પન વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ ‘નત્થિ કિઞ્ચી’તિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનપરમાહં, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખાચેતોવિમુત્તિં વદામિ, ઇધપઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો ઉત્તરિવિમુત્તિં અપ્પટિવિજ્ઝતો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. સઙ્ગારવસુત્તં

૨૩૬. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેનેકદા દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા? કો પન, ભો ગોતમ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેનેકદા દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા’’તિ?

“યસ્મિં ખો, બ્રાહ્મણ, સમયે કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો સંસટ્ઠો લાખાય વા હલિદ્દિયા વા નીલિયા વા મઞ્જિટ્ઠાય વા. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં ન જાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ બ્યાપાદપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અગ્ગિના સન્તત્તો પક્કુથિતો [પક્કુધિતો (ક॰), ઉક્કટ્ઠિતો (સી॰), ઉક્કુટ્ઠિતો (સ્યા॰)] ઉસ્મુદકજાતો [ઉસ્સદકજાતો (સી॰), ઉસ્માદકજાતો (સ્યા॰)]. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં ન જાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ બ્યાપાદપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ થિનમિદ્ધપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ થિનમિદ્ધસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો સેવાલપણકપરિયોનદ્ધો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં ન જાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ થિનમિદ્ધપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ થિનમિદ્ધસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો વાતેરિતો ચલિતો ભન્તો ઊમિજાતો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં ન જાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ... દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો આવિલો લુળિતો કલલીભૂતો અન્ધકારે નિક્ખિત્તો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં ન જાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ; દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, હેતુ અયં પચ્ચયો યેનેકદા દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘યસ્મિઞ્ચ ખો, બ્રાહ્મણ, સમયે ન કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ; દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

‘‘સેય્યથાપિ , બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અસંસટ્ઠો લાખાય વા હલિદ્દિયા વા નીલિયા વા મઞ્જિટ્ઠાય વા. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં જાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન બ્યાપાદપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ... પે॰... ઉભયત્થમ્પિ... દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

‘‘સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો ન અગ્ગિના સન્તત્તો ન પક્કુથિતો ન ઉસ્મુદકજાતો, તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં જાનેય્ય પસ્સેય્ય . એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન બ્યાપાદપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ... દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન થિનમિદ્ધપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ થિનમિદ્ધસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ... પે॰... ઉભયત્થમ્પિ ... દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો ન સેવાલપણકપરિયોનદ્ધો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં જાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન થિનમિદ્ધપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ થિનમિદ્ધસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ... દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ... દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો ન વાતેરિતો ન ચલિતો ન ભન્તો ન ઊમિજાતો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં જાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ... દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ [પજાનાતિ પસ્સતિ (સ્યા॰)], અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ; ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ; દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''સેય્યથાપિ , બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અચ્છો વિપ્પસન્નો અનાવિલો આલોકે નિક્ખિત્તો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં જાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ; દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા. અયં ખો, બ્રાહ્મણ, હેતુ અયં પચ્ચયો યેનેકદા દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

''સત્તિમે , બ્રાહ્મણ, બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનુપક્કિલેસા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ. કતમે સત્ત? સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, બ્રાહ્મણ, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનુપક્કિલેસો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો ખો, બ્રાહ્મણ, અનાવરણો અનીવરણો ચેતસો અનુપક્કિલેસો ભાવિતો બહુલીકતો વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, બ્રાહ્મણ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા અનાવરણા અનીવરણા ચેતસો અનુપક્કિલેસા ભાવિતા બહુલીકતા

વિજ્જાવિમુત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તી''તિ. એવં વુત્તે સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. અભયસુત્તં

૨૩૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. અથ ખો અભયો રાજકુમારો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો અભયો રાજકુમારો ભગવન્તં એતદવોચ – ''પૂરણો, ભન્તે, કસ્સપો એવમાહ – 'નત્થિ હેતુ, નત્થિ પચ્ચયો અઞ્ઞાણાય અદસ્સનાય. અહેતુ, અપ્પચ્ચયો [અપ્પચ્ચયા (સી॰), અપ્પચ્ચયં (?)] અઞ્ઞાણં અદસ્સનં હોતિ. નત્થિ હેતુ, નત્થિ પચ્ચયો ઞાણાય દસ્સનાય. અહેતુ, અપ્પચ્ચયો ઞાણં દસ્સનં હોતી'તિ. ઇધ ભગવા કિમાહા''તિ? ''અત્થિ, રાજકુમાર, હેતુ, અત્થિ પચ્ચયો અઞ્ઞાણાય અદસ્સનાય. સહેતુ, સપ્પચ્ચયો [સપ્પચ્ચયા (સી॰), સપ્પચ્ચયં (?)] અઞ્ઞાણં અદસ્સનં હોતિ. અત્થિ , રાજકુમાર, હેતુ, અત્થિ પચ્ચયો ઞાણાય દસ્સનાય. સહેતુ, સપ્પચ્ચયો ઞાણં દસ્સનં હોતી''તિ.

''કતમો પન, ભન્તે, હેતુ, કતમો પચ્ચયો અઞ્ઞાણાય અદસ્સનાય? કથં સહેતુ, સપ્પચ્ચયો અઞ્ઞાણં અદસ્સનં હોતી''તિ? ''યસ્મિં ખો, રાજકુમાર, સમયે કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ – અયમ્પિ ખો, રાજકુમાર, હેતુ, અયં પચ્ચયો અઞ્ઞાણાય અદસ્સનાય. એવમ્પિ સહેતુ સપ્પચ્ચયો અઞ્ઞાણં અદસ્સનં હોતિ.

''પુન ચપરં, રાજકુમાર, યસ્મિં સમયે બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ બ્યાપાદપરેતેન...પે॰... થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન... ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન... વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં ન જાનાતિ ન પસ્સતિ – અયમ્પિ ખો, રાજકુમાર, હેતુ, અયં પચ્ચયો અઞ્ઞાણાય અદસ્સનાય. એવમ્પિ સહેતુ સપ્પચ્ચયો અઞ્ઞાણં અદસ્સનં હોતી''તિ.

''કો નામાયં, ભન્તે, ધમ્મપરિયાયો''તિ? ''નીવરણા નામેતે, રાજકુમારા''તિ. ''તગ્ઘ, ભગવા, નીવરણા; તગ્ઘ, સુગત, નીવરણા! એકમેકેનપિ ખો, ભન્તે, નીવરણેન અભિભૂતો યથાભૂતં ન જાનેય્ય ન પસ્સેય્ય, કો પન વાદો પઞ્ચહિ નીવરણેહિ?

''કતમો પન, ભન્તે, હેતુ, કતમો પચ્ચયો ઞાણાય દસ્સનાય? કથં સહેતુ, સપ્પચ્ચયો ઞાણં દસ્સનં હોતી''તિ? ''ઇધ , રાજકુમાર, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. સો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવિતેન ચિત્તેન યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ – અયમ્પિ ખો, રાજકુમાર, હેતુ, અયં પચ્ચયો ઞાણાય દસ્સનાય. એવમ્પિ સહેતુ, સપ્પચ્ચયો ઞાણં દસ્સનં હોતિ.

''પુન ચપરં, રાજકુમાર, ભિક્ખુ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. સો ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવિતેન ચિત્તેન યથાભૂતં જાનાતિ પસ્સતિ – અયમ્પિ ખો, રાજકુમાર, હેતુ, અયં પચ્ચયો ઞાણાય દસ્સનાય. એવં સહેતુ, સપ્પચ્ચયો ઞાણં દસ્સનં હોતી''તિ.

‘‘કો નામાયં, ભન્તે, ધમ્મપરિયાયો’’તિ? ‘‘બોજ્ઝઙ્ગા નામેતે, રાજકુમારા’’તિ. ‘‘તગ્ઘ, ભગવા, બોજ્ઝઙ્ગા; તગ્ઘ, સુગત, બોજ્ઝઙ્ગા! એકમેકેનપિ ખો, ભન્તે, બોજ્ઝઙ્ગેન સમન્નાગતો યથાભૂતં જાનેય્ય પસ્સેય્ય, કો પન વાદો સત્તહિ બોજ્ઝઙ્ગેહિ? યોપિ મે, ભન્તે, ગિજ્ઝકૂટં પબ્બતં આરોહન્તસ્સ કાયકિલમથો ચિત્તકિલમથો, સોપિ મે પટિપ્પસ્સદ્ધો, ધમ્મો ચ મે અભિસમિતો’’તિ. છટ્ઠં.

સાકચ્છવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

આહારા પરિયાયમગ્ગિ, મેત્તં સઙ્ગારવેન ચ;
અભયો પુચ્છિતો પઞ્હં, ગિજ્ઝકૂટમ્હિ પબ્બતેતિ.

૭. આનાપાનવગ્ગો

૧. અટ્ઠિકમહપ્ફલસુત્તં

૨૩૮. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘અટ્ઠિકસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં... પે॰... અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા’’તિ.

અઞ્ઞતરફલસુત્તં

‘‘અટ્ઠિકસઞ્ઞાય, ભિક્ખવે, ભાવિતાય બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા. કથં ભાવિતાય ચ ખો , ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞાય કથં બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતાય ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞાય એવં બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા’’તિ.

મહત્થસુત્તં

‘‘અટ્ઠિકસઞ્ઞા , ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહતો અત્થાય સંવત્તતિ. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા મહતો અત્થાય સંવત્તતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહતો અત્થાય સંવત્તતી’’તિ.

યોગક્ખેમસુત્તં

‘‘અટ્ઠિકસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહતો યોગક્ખેમાય સંવત્તતિ. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા મહતો યોગક્ખેમાય સંવત્તતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહતો યોગક્ખેમાય સંવત્તતી’’તિ.

સંવેગસુત્તં

‘‘અટ્ઠિકસઞ્ઞા , ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહતો સંવેગાય સંવત્તતિ. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા મહતો સંવેગાય સંવત્તતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહતો સંવેગાય સંવત્તતી’’તિ.

ફાસુવિહારસુત્તં

‘‘અટ્ઠિકસઞ્ઞા , ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહતો ફાસુવિહારાય સંવત્તતિ. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા મહતો ફાસુવિહારાય સંવત્તતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... અટ્ઠિકસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, અટ્ઠિકસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહતો ફાસુવિહારાય સંવત્તતી’’તિ. પઠમં.

૨. પુળવકસુત્તં

૨૩૯. ‘‘પુળવકસઞ્ઞા [પુળુવકસઞ્ઞા (ક॰)], ભિક્ખવે, ભાવિતા...પે॰... દુતિયં.

૩. વિનીલકસુત્તં

૨૪૦. ‘‘વિનીલકસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... તતિયં.

૪. વિચ્છિદ્દકસુત્તં

૨૪૧. ‘‘વિચ્છિદ્દકસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... ચતુત્થં.

૫. ઉદ્ધુમાતકસુત્તં

૨૪૨. ‘‘ઉદ્ધુમાતકસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... પઞ્ચમં.

૬. મેત્તાસુત્તં

૨૪૩. ''મેત્તા, ભિક્ખવે, ભાવિતા...પે॰... છટ્ઠં.

૭. કરુણાસુત્તં

૨૪૪. ''કરુણા, ભિક્ખવે, ભાવિતા...પે॰... સત્તમં.

૮. મુદિતાસુત્તં

૨૪૫. ''મુદિતા, ભિક્ખવે, ભાવિતા...પે॰... અટ્ઠમં.

૯. ઉપેક્ખાસુત્તં

૨૪૬. ''ઉપેક્ખા , ભિક્ખવે, ભાવિતા...પે॰... નવમં.

૧૦. આનાપાનસુત્તં

૨૪૭. ''આનાપાનસ્સતિ , ભિક્ખવે, ભાવિતા...પે॰... દસમં.

આનાપાનવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અટ્ઠિકપુળવકં વિનીલકં, વિચ્છિદ્દકં ઉદ્ધુમાતેન પઞ્ચમં;
મેત્તા કરુણા મુદિતા ઉપેક્ખા, આનાપાનેન તે દસાતિ.

૮. નિરોધવગ્ગો

૧. અસુભસુત્તં

૨૪૮. ''અસુભસઞ્ઞા , ભિક્ખવે...પે॰... પઠમં.

૨. મરણસુત્તં

૨૪૯. ''મરણસઞ્ઞા , ભિક્ખવે...પે॰... દુતિયં.

૩. આહારેપટિકૂલસુત્તં

૨૫૦. ''આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... તતિયં.

૪. અનભિરતિસુત્તં

૨૫૧. ''સબ્બલોકે અનભિરતિસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... ચતુત્થં.

૫. અનિચ્ચસુત્તં

૨૫૨. ''અનિચ્ચસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... પઞ્ચમં.

૬. દુક્ખસુત્તં

૨૫૩. ''અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... છટ્ઠં.

૭. અનત્તસુત્તં

૨૫૪. ''દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... સત્તમં.

૮. પહાનસુત્તં

૨૫૫. ''પહાનસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... અટ્ઠમં.

૯. વિરાગસુત્તં

૨૫૬. ''વિરાગસઞ્ઞા, ભિક્ખવે...પે॰... નવમં.

૧૦. નિરોધસુત્તં

૨૫૭. ''નિરોધસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, નિરોધસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરોધસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... નિરોધસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, નિરોધસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસાતિ.

''નિરોધસઞ્ઞાય, ભિક્ખવે, ભાવિતાય બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા. કથં ભાવિતાય, ભિક્ખવે, નિરોધસઞ્ઞાય કથં બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરોધસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... નિરોધસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતાય ખો, ભિક્ખવે, નિરોધસઞ્ઞાય એવં બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા''તિ.

''નિરોધસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહતો અત્થાય સંવત્તતિ, મહતો યોગક્ખેમાય સંવત્તતિ, મહતો સંવેગાય સંવત્તતિ, મહતો ફાસુવિહારાય સંવત્તતિ. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, નિરોધસઞ્ઞા કથં બહુલીકતા

મહતો અત્થાય સંવત્તતિ, મહતો યોગક્ખેમાય સંવત્તતિ, મહતો સંવેગાય સંવત્તતિ, મહતો ફાસુવિહારાય સંવત્તતિ? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ નિરોધસઞ્ઞાસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... નિરોધસઞ્ઞાસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, નિરોધસઞ્ઞા એવં બહુલીકતા મહતો અત્થાય સંવત્તતિ, મહતો યોગક્ખેમાય સંવત્તતિ, મહતો સંવેગાય સંવત્તતિ, મહતો ફાસુવિહારાય સંવત્તતી''તિ. દસમં.

નિરોધવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અસુભમરણઆહારે, પટિકૂલઅનભિરતેન [પટિકૂલેન ચ સબ્બલોકે (સ્યા॰)];
અનિચ્ચદુક્ખઅનત્તપહાનં, વિરાગનિરોધેન તે દસાતિ.

૯. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. ગઙ્ગાનદીઆદિસુત્તં

૨૫૮-૨૬૯. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે ભાવેન્તો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. (યાવ એસના પાળિ વિત્થારેતબ્બા).

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો નવમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૧૦. અપ્પમાદવગ્ગો

૧-૧૦. તથાગતાદિસુત્તં

૨૭૦. ''યાવતા, ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વાતિ વિત્થારેતબ્બં .

અપ્પમાદવગ્ગો દસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારેન વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા ચ, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

(અપ્પમાદવગ્ગો બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તસ્સ બોજ્ઝઙ્ગવસેન વિત્થારેતબ્બા).

૧૧. બલકરણીયવગ્ગો

૧-૧૨. બલાદિસુત્તં

૨૮૦. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તિ…પે॰… .

બલકરણીયવગ્ગો એકાદસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

(બલકરણીયવગ્ગો બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તસ્સ બોજ્ઝઙ્ગવસેન વિત્થારેતબ્બા).

૧૨. એસનાવગ્ગો

૧-૧૦. એસનાદિસુત્તં

૨૯૨. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસનાતિ વિત્થારેતબ્બં.

એસનાવગ્ગો દ્વાદસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિનાય ચાતિ.

(બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તસ્સ એસનાપેય્યાલં વિવેકનિસ્સિતતો વિત્થારેતબ્બં).

૧૩. ઓઘવગ્ગો

૧-૮. ઓઘાદિસુત્તં

૩૦૨. ‘‘ચત્તારોમે ભિક્ખવે , ઓઘા. કતમે ચત્તારો? કામોઘો, ભવોઘો, દિટ્ઠોઘો, અવિજ્જોઘોતિ વિત્થારેતબ્બં.

૧૦. ઉદ્ધમ્ભાગિયસુત્તં

૩૧૧. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે , પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવેતબ્બા. કતમે સત્ત? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં... અમતોગધં અમતપરાયનં અમતપરિયોસાનં... નિબ્બાનનિન્નં નિબ્બાનપોણં નિબ્બાનપબ્ભારં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમે સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવેતબ્બા’’તિ. દસમં.

ઓઘવગ્ગો તેરસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાનીતિ.

૧૪. પુનગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૩૧૨-૩૨૩ **પુનગઙ્ગાનદીઆદિસુત્તં**

વગ્ગો ચુદ્દસમો.

ઉદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

(બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તસ્સ ગઙ્ગાપેય્યાલં રાગવસેન વિત્થારેતબ્બં).

૧૫. પુનઅપ્પમાદવગ્ગો

૩૨૪-૩૩૩ **તથાગતાદિસુત્તં**

પન્નરસમો.

ઉદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારેન વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા ચ, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

(અપ્પમાદવગ્ગો રાગવસેન વિત્થારેતબ્બો).

૧૬. પુનબલકરણીયવગ્ગો

૩૩૪-૩૪૫ **પુનબલાદિસુત્તં**

સોળસમો.

ઉદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

(બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તસ્સ બલકરણીયવગ્ગો રાગવસેન વિત્થારેતબ્બો).

૧૭. પુનએસનાવગ્ગો

૩૪૬-૩૫૬ **પુનએસનાદિસુત્તં**

પુનએસનાવગ્ગો સત્તરસમો.

ઉદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદનાતણ્હા તસિનાય ચાતિ.

૧૮. પુનઓઘવગ્ગો

૩૫૭-૩૬૬ **પુનઓઘાદિસુત્તં**

બોજ્ઝઙ્ગસંયુતસ્સ પુનઓઘવગ્ગો અટ્ઠારસમો.

ઉદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાનીતિ.

(રાગવિનયપરિયોસાન-દોસવિનયપરિયોસાન-મોહવિનયપરિયોસાનવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો). (યદપિ મગ્ગસંયુત્તં વિત્થારેતબ્બં, તદપિ બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તં વિત્થારેતબ્બં).

બોજ્ઝઙ્ગસંયુત્તં દુતિયં.

૩. સતિપટ્ઠાનસંયુત્તં

૧. અમ્બપાલિવગ્ગો

૧. અમ્બપાલિસુત્તં

૩૬૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ અમ્બપાલિવને. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''એકાયનો અયં, ભિક્ખવે, મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એકાયનો અયં, ભિક્ખવે, મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ. પઠમં.

૨. સતિસુત્તં

૩૬૮. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ અમ્બપાલિવને. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''સતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહરેય્ય સમ્પજાનો. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્પજાનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અભિક્કન્તે પટિક્કન્તે સમ્પજાનકારી હોતિ, આલોકિતે વિલોકિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સમિઞ્જિતે પસારિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સમ્પજાનકારી હોતિ, ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સમ્પજાનકારી હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્પજાનકારી હોતિ. સતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહરેય્ય સમ્પજાનો. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની''તિ. દુતિયં.

૩. ભિક્ખુસુત્તં

૩૬૯. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય’’ન્તિ. ‘‘એવમેવ પનિધેકચ્ચે મોઘપુરિસા મઞ્ચેવ [મમેવ (સી॰)] અજ્ઝેસન્તિ, ધમ્મે ચ ભાસિતે મમેવ અનુબન્ધિતબ્બં મઞ્ઞન્તી’’તિ. ‘‘દેસેતુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં, દેસેતુ સુગતો સંખિત્તેન ધમ્મં. અપ્પેવ નામાહં ભગવતો ભાસિતસ્સ અત્થં જાનેય્યં, અપ્પેવ નામાહં ભગવતો ભાસિતસ્સ દાયાદો અસ્સ’’ન્તિ. ‘‘તસ્માતિહ ત્વં, ભિક્ખુ, આદિમેવ વિસોધેહિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કો ચાદિ કુસલાનં ધમ્માનં? સીલઞ્ચ સુવિસુદ્ધં, દિટ્ઠિ ચ ઉજુકા. યતો ખો તે, ભિક્ખુ, સીલઞ્ચ સુવિસુદ્ધં ભવિસ્સતિ દિટ્ઠિ ચ ઉજુકા, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાને તિવિધેન ભાવેય્યાસિ.

કતમે ચત્તારો? ઇધ ત્વં, ભિક્ખુ, અજ્ઝત્તં વા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; બહિદ્ધા વા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અજ્ઝત્તં વા વેદનાસુ…પે॰… બહિદ્ધા વા વેદનાસુ…પે॰… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અજ્ઝત્તં વા ચિત્તે…પે॰… બહિદ્ધા વા ચિત્તે…પે॰… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અજ્ઝત્તં વા ધમ્મેસુ…પે॰… બહિદ્ધા વા ધમ્મેસુ…પે॰… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યતો ખો ત્વં, ભિક્ખુ, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને એવં તિવિધેન ભાવેસ્સસિ, તતો તુય્હં, ભિક્ખુ, યા રત્તિ વા દિવસો વા આગમિસ્સતિ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાની’’તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ . ‘‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પન સો ભિક્ખુ અરહતં અહોસીતિ. તતિયં.

૪. સાલસુત્તં

૩૭૦. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ સાલાય બ્રાહ્મણગામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ…પે॰… એતદવોચ –

‘‘યે તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ નવા અચિરપબ્બજિતા અધુનાગતા ઇમં ધમ્મવિનયં, તે વો, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનાય સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા. કતમેસં ચતુન્નં? એથ તુમ્હે, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરથ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, કાયસ્સ યથાભૂતં ઞાણાય; વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સિનો વિહરથ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, વેદનાનં યથાભૂતં ઞાણાય; ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સિનો વિહરથ આતાપિનો સમ્પજાના

એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, ચિત્તસ્સ યથાભૂતં ઞાણાય; ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરથ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, ધમ્માનં યથાભૂતં ઞાણાય. યેપિ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સેખા અપ્પત્તમાનસા અનુત્તરં યોગક્ખેમં પત્થયમાના વિહરન્તિ, તેપિ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા , કાયસ્સ પરિઞ્ઞાય; વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, વેદનાનં પરિઞ્ઞાય; ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, ચિત્તસ્સ પરિઞ્ઞાય; ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, ધમ્માનં પરિઞ્ઞાય.

''યેપિ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અરહન્તો ખીણાસવા વુસિતવન્તો કતકરણીયા ઓહિતભારા અનુપ્પત્તસદત્થા પરિક્ખીણભવસંયોજના સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તા, તેપિ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, કાયેન વિસંયુત્તા; વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, વેદનાહિ વિસંયુત્તા; ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, ચિત્તેન વિસંયુત્તા; ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરન્તિ આતાપિનો સમ્પજાના એકોદિભૂતા વિપ્પસન્નચિત્તા સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા, ધમ્મેહિ વિસંયુત્તા.

''યેપિ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ નવા અચિરપબ્બજિતા અધુનાગતા ઇમં ધમ્મવિનયં, તે વો, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ઇમેસં ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનાય સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા''તિ. ચતુત્થં.

૫. અકુસલરાસિસુત્તં

૩૭૧. સાવત્થિનિદાનં . તત્ર ખો ભગવા એતદવોચ – '''અકુસલરાસી'તિ, ભિક્ખવે, વદમાનો પઞ્ચ નીવરણે સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, અકુસલરાસિ, યદિદં – પઞ્ચ નીવરણા. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દનીવરણં , બ્યાપાદનીવરણં, થિનમિદ્ધનીવરણં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં, વિચિકિચ્છાનીવરણં. 'અકુસલરાસી'તિ, ભિક્ખવે, વદમાનો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, અકુસલરાસિ, યદિદં – પઞ્ચ નીવરણા.

'''કુસલરાસી'તિ, ભિક્ખવે, વદમાનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, કુસલરાસિ, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં . 'કુસલરાસી'તિ, ભિક્ખવે, વદમાનો ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, કુસલરાસિ, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''તિ. પઞ્ચમં.

૬. સકુણગ્ઘિસુત્તં

૩૭૨. ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, સકુણગ્ઘિ લાપં સકુણં સહસા અજ્ઝપ્પત્તા અગ્ગહેસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, લાપો સકુણો સકુણગ્ઘિયા હરિયમાનો એવં પરિદેવસિ – ‘મયમેવમ્હ [મયમેવામ્હ (ક॰)] અલક્ખિકા, મયં અપ્પપુઞ્ઞા, યે મયં અગોચરે ચરિમ્હ પરવિસયે. સચેજ્જ મયં ગોચરે ચરેય્યામ સકે પેત્તિકે વિસયે, ન મ્યાયં [ન ચાયં (સી॰)], સકુણગ્ઘિ, અલં અભવિસ્સ, યદિદં – યુદ્ધાયા’તિ. ‘કો પન તે, લાપ, ગોચરો સકો પેત્તિકો વિસયો’તિ? ‘યદિદં – નઙ્ગલકટ્ઠકરણં લેડ્ડુટ્ઠાન’’’ન્તિ. ‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, સકુણગ્ઘિ સકે બલે અપત્થદ્ધા સકે બલે અસંવદમાના [અવચમાના (સી॰)] લાપં સકુણં પમુઞ્ચિ – ‘ગચ્છ ખો ત્વં, લાપ, તત્રપિ મે ગન્ત્વા ન મોક્ખસી’’’તિ.

‘‘અથ ખો, ભિક્ખવે, લાપો સકુણો નઙ્ગલકટ્ઠકરણં લેડ્ડુટ્ઠાનં ગન્ત્વા મહન્તં લેડ્ડું અભિરુહિત્વા સકુણગ્ઘિં વદમાનો અટ્ઠાસિ – ‘એહિ ખો દાનિ મે, સકુણગ્ઘિ, એહિ ખો દાનિ મે, સકુણગ્ઘી’તિ. અથ ખો સા, ભિક્ખવે, સકુણગ્ઘિ સકે બલે અપત્થદ્ધા સકે બલે અસંવદમાના ઉભો પક્ખે સન્નય્હ [સન્ધાય (સી॰ સ્યા॰)] લાપં સકુણં સહસા અજ્ઝપ્પત્તા. યદા ખો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞાસિ લાપો સકુણો ‘બહુઆગતો ખો મ્યાયં સકુણગ્ઘી’તિ, અથ તસ્સેવ લેડ્ડુસ્સ અન્તરં પચ્ચુપાદિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, સકુણગ્ઘિ તત્થેવ ઉરં પચ્ચતાળેસિ. એવઞ્હિ તં [એવં હેતં (સી॰)], ભિક્ખવે, હોતિ યો અગોચરે ચરતિ પરવિસયે.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, મા અગોચરે ચરિત્થ પરવિસયે. અગોચરે, ભિક્ખવે, ચરતં પરવિસયે લચ્છતિ મારો ઓતારં, લચ્છતિ મારો આરમ્મણં. કો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અગોચરો પરવિસયો? યદિદં – પઞ્ચ કામગુણા. કતમે પઞ્ચ? ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યા રૂપા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા, સોતવિઞ્ઞેય્યા સદ્દા… પે॰… ઘાનવિઞ્ઞેય્યા ગન્ધા… જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યા રસા… કાયવિઞ્ઞેય્યા ફોટ્ઠબ્બા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા – અયં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અગોચરો પરવિસયો.

‘‘ગોચરે, ભિક્ખવે, ચરથ સકે પેત્તિકે વિસયે. ગોચરે, ભિક્ખવે, ચરતં સકે પેત્તિકે વિસયે ન લચ્છતિ મારો ઓતારં, ન લચ્છતિ મારો આરમ્મણં. કો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ગોચરો સકો પેત્તિકો વિસયો? યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – અયં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ગોચરો સકો પેત્તિકો વિસયો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. મક્કટસુત્તં

૩૭૩. ‘‘અત્થિ, ભિક્ખવે, હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ દુગ્ગા વિસમા દેસા, યત્થ નેવ મક્કટાનં ચારી ન મનુસ્સાનં. અત્થિ, ભિક્ખવે, હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ દુગ્ગા વિસમા દેસા, યત્થ મક્કટાનઞ્હિ ખો ચારી, ન મનુસ્સાનં. અત્થિ, ભિક્ખવે, હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ સમા ભૂમિભાગા રમણીયા, યત્થ મક્કટાનઞ્ચેવ ચારી મનુસ્સાનઞ્ચ. તત્ર, ભિક્ખવે, લુદ્દા મક્કટવીથીસુ લેપં ઓડ્ડેન્તિ મક્કટાનં બાધનાય.

‘‘તત્ર, ભિક્ખવે, યે તે મક્કટા અબાલજાતિકા અલોલજાતિકા, તે તં લેપં દિસ્વા આરકા પરિવજ્જન્તિ. યો પન સો હોતિ મક્કટો બાલજાતિકો લોલજાતિકો, સો તં લેપં ઉપસઙ્કમિત્વા હત્થેન ગણ્હાતિ. સો તત્થ બજ્ઝતિ. ‘હત્થં મોચેસ્સામી’તિ દુતિયેન હત્થેન ગણ્હાતિ. સો તત્થ બજ્ઝતિ. ‘ઉભો હત્થે મોચેસ્સામી’તિ પાદેન ગણ્હાતિ. સો તત્થ બજ્ઝતિ. ‘ઉભો હત્થે મોચેસ્સામિ પાદઞ્ચા’તિ દુતિયેન પાદેન ગણ્હાતિ. સો તત્થ બજ્ઝતિ. ‘ઉભો હત્થે

મોચેસ્સામિ પાદે ચા’તિ તુણ્ડેન ગણ્હાતિ. સો તત્થ બજ્ઝતિ. એવઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મક્કટો પઞ્ચોડ્ડિતો થુનં સેતિ અનયં આપન્નો બ્યસનં આપન્નો યથાકામકરણીયો લુદ્દસ્સ. તમેનં, ભિક્ખવે, લુદ્દો વિજ્ઝિત્વા તસ્મિંયેવ કટ્ઠકતઙ્ગારે [તસ્મિંયેવ મક્કટં ઉદ્ધરિત્વા (સી॰ સ્યા॰)] અવસ્સજ્જેત્વા યેન કામં પક્કમતિ. એવં સો તં, ભિક્ખવે, હોતિ યો અગોચરે ચરતિ પરવિસયે.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, મા અગોચરે ચરિત્થ પરવિસયે. અગોચરે, ભિક્ખવે, ચરતં પરવિસયે લચ્છતિ મારો ઓતારં, લચ્છતિ મારો આરમ્મણં. કો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અગોચરો પરવિસયો? યદિદં – પઞ્ચ કામગુણા. કતમે પઞ્ચ? ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યા રૂપા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા, સોતવિઞ્ઞેય્યા સદ્દા... પે॰... ઘાનવિઞ્ઞેય્યા ગન્ધા... જિવ્હાવિઞ્ઞેય્યા રસા... કાયવિઞ્ઞેય્યા ફોટ્ઠબ્બા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા પિયરૂપા કામૂપસંહિતા રજનીયા. અયં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અગોચરો પરવિસયો.

‘‘ગોચરે, ભિક્ખવે, ચરથ સકે પેત્તિકે વિસયે. ગોચરે, ભિક્ખવે , ચરતં સકે પેત્તિકે વિસયે ન લચ્છતિ મારો ઓતારં, ન લચ્છતિ મારો આરમ્મણં. કો ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ગોચરો સકો પેત્તિકો વિસયો? યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અયં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ગોચરો સકો પેત્તિકો વિસયો’’તિ. સત્તમં.

૮. સૂદસુત્તં

૩૭૪. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, બાલો અબ્યત્તો અકુસલો સૂદો રાજાનં વા રાજમહામત્તં વા [રાજમહામત્તાનં વા (સી॰)] નાનચ્ચયેહિ સૂપેહિ પચ્ચુપટ્ઠિતો અસ્સ – અમ્બિલગ્ગેહિપિ, તિત્તકગ્ગેહિપિ, કટુકગ્ગેહિપિ, મધુરગ્ગેહિપિ, ખારિકેહિપિ, અખારિકેહિપિ, લોણિકેહિપિ, અલોણિકેહિપિ.

‘‘સ ખો સો, ભિક્ખવે, બાલો અબ્યત્તો અકુસલો સૂદો સકસ્સ ભત્તુ નિમિત્તં ન ઉગ્ગણ્હાતિ – ‘ઇદં વા મે અજ્જ ભત્તુ સૂપેય્યં રુચ્ચતિ, ઇમસ્સ વા અભિહરતિ, ઇમસ્સ વા બહું ગણ્હાતિ, ઇમસ્સ વા વણ્ણં ભાસતિ. અમ્બિલગ્ગં વા મે અજ્જ ભત્તુ સૂપેય્યં રુચ્ચતિ , અમ્બિલગ્ગસ્સ વા અભિહરતિ, અમ્બિલગ્ગસ્સ વા બહું ગણ્હાતિ, અમ્બિલગ્ગસ્સ વા વણ્ણં ભાસતિ. તિત્તકગ્ગં વા મે અજ્જ... કટુકગ્ગં વા મે અજ્જ... મધુરગ્ગં વા મે અજ્જ... ખારિકં વા મે અજ્જ... અખારિકં વા મે અજ્જ... લોણિકં વા મે અજ્જ... અલોણિકં વા મે અજ્જ ભત્તુ સૂપેય્યં રુચ્ચતિ, અલોણિકસ્સ વા અભિહરતિ, અલોણિકસ્સ વા બહું ગણ્હાતિ, અલોણિકસ્સ વા વણ્ણં ભાસતી’’’તિ.

‘‘સ ખો સો, ભિક્ખવે, બાલો અબ્યત્તો અકુસલો સૂદો ન ચેવ લાભી હોતિ અચ્છાદનસ્સ, ન લાભી વેતનસ્સ, ન લાભી અભિહારાનં. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ સો, ભિક્ખવે, બાલો અબ્યત્તો અકુસલો સૂદો સકસ્સ ભત્તુ નિમિત્તં ન ઉગ્ગણ્હાતિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો બાલો અબ્યત્તો અકુસલો ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં ન સમાધિયતિ, ઉપક્કિલેસા ન પહીયન્તિ. સો તં નિમિત્તં ન ઉગ્ગણ્હાતિ. વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ...પે॰... ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ ...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે

અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં ન સમાધિયતિ, ઉપક્કિલેસા ન પહીયન્તિ. સો તં નિમિત્તં ન ઉગ્ગણ્હાતિ.

''સ ખો સો, ભિક્ખવે, બાલો અબ્યત્તો અકુસલો ભિક્ખુ ન ચેવ લાભી હોતિ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સુખવિહારાનં, ન લાભી સતિસમ્પજઞ્ઞસ્સ . તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ સો, ભિક્ખવે, બાલો અબ્યત્તો અકુસલો ભિક્ખુ સકસ્સ ચિત્તસ્સ નિમિત્તં ન ઉગ્ગણ્હાતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો સૂદો રાજાનં વા રાજમહામત્તં વા નાનચ્ચયેહિ સૂપેહિ પચ્ચુપટ્ઠિતો અસ્સ – અમ્બિલગ્ગેહિપિ, તિત્તકગ્ગેહિપિ, કટુકગ્ગેહિપિ, મધુરગ્ગેહિપિ, ખારિકેહિપિ, અખારિકેહિપિ, લોણિકેહિપિ, અલોણિકેહિપિ.

''સ ખો સો, ભિક્ખવે, પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો સૂદો સકસ્સ ભત્તુ નિમિત્તં ઉગ્ગણ્હાતિ – 'ઇદં વા મે અજ્જ ભત્તુ સૂપેય્યં રુચ્ચતિ, ઇમસ્સ વા અભિહરતિ, ઇમસ્સ વા બહું ગણ્હાતિ, ઇમસ્સ વા વણ્ણં ભાસતિ. અમ્બિલગ્ગં વા મે અજ્જ ભત્તુ સૂપેય્યં રુચ્ચતિ , અમ્બિલગ્ગસ્સ વા અભિહરતિ, અમ્બિલગ્ગસ્સ વા બહું ગણ્હાતિ, અમ્બિલગ્ગસ્સ વા વણ્ણં ભાસતિ. તિત્તકગ્ગં વા મે અજ્જ... કટુકગ્ગં વા મે અજ્જ... મધુરગ્ગં વા મે અજ્જ... ખારિકં વા મે અજ્જ... અખારિકં વા મે અજ્જ... લોણિકં વા મે અજ્જ... અલોણિકં વા મે અજ્જ ભત્તુ સૂપેય્યં રુચ્ચતિ, અલોણિકસ્સ વા અભિહરતિ, અલોણિકસ્સ વા બહું ગણ્હાતિ, અલોણિકસ્સ વા વણ્ણં ભાસતી'''તિ.

''સ ખો સો, ભિક્ખવે, પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો સૂદો લાભી ચેવ હોતિ અચ્છાદનસ્સ, લાભી વેતનસ્સ, લાભી અભિહારાનં. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ સો, ભિક્ખવે, પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો સૂદો સકસ્સ ભત્તુ નિમિત્તં ઉગ્ગણ્હાતિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં સમાધિયતિ, ઉપક્કિલેસા પહીયન્તિ . સો તં નિમિત્તં ઉગ્ગણ્હાતિ. વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ...પે॰... ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ... પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં સમાધિયતિ, ઉપક્કિલેસા પહીયન્તિ. સો તં નિમિત્તં ઉગ્ગણ્હાતિ.

''સ ખો સો, ભિક્ખવે, પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો ભિક્ખુ લાભી ચેવ હોતિ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સુખવિહારાનં, લાભી હોતિ સતિસમ્પજઞ્ઞસ્સ. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ સો, ભિક્ખવે, પણ્ડિતો બ્યત્તો કુસલો ભિક્ખુ સકસ્સ ચિત્તસ્સ નિમિત્તં ઉગ્ગણ્હાતી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. ગિલાનસુત્તં

૩૭૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ વેળુવગામકે [બેલુવગામકે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''એથ તુમ્હે, ભિક્ખવે, સમન્તા વેસાલિયા યથામિત્તં યથાસન્દિટ્ઠં યથાસમ્ભત્તં વસ્સં ઉપેથ. ઇધેવાહં વેળુવગામકે વસ્સં ઉપગચ્છામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પટિસ્સુત્વા સમન્તા વેસાલિયા યથામિત્તં યથાસન્દિટ્ઠં યથાસમ્ભત્તં વસ્સં ઉપગચ્છું. ભગવા પન તત્થેવ વેળુવગામકે વસ્સં ઉપગચ્છિ [ઉપગઞ્છિ (સી॰ પી॰)].

અથ ખો ભગવતો વસ્સૂપગતસ્સ ખરો આબાધો ઉપ્પજ્જિ, બાળ્હા વેદના વત્તન્તિ મારણન્તિકા. તત્ર સુદં ભગવા સતો સમ્પજાનો અધિવાસેસિ અવિહઞ્ઞમાનો. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ''ન ખો મે તં પતિરૂપં, યોહં અનામન્તેત્વા ઉપટ્ઠાકે અનપલોકેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિનિબ્બાયેય્યં. યંનૂનાહં ઇમં આબાધં વીરિયેન પટિપણામેત્વા જીવિતસઙ્ખારં અધિટ્ઠાય વિહરેય્ય''ન્તિ. અથ ખો ભગવા તં આબાધં વીરિયેન પટિપણામેત્વા જીવિતસઙ્ખારં અધિટ્ઠાય વિહાસિ. (અથ ખો ભગવતો સો આબાધો પટિપ્પસ્સમ્ભિ) [( ) દી॰ નિ॰ ૨.૧૬૪ દિસ્સતિ].

અથ ખો ભગવા ગિલાના વુટ્ઠિતો [ગિલાનવુટ્ઠિતો (સદ્દનીતિ)] અચિરવુટ્ઠિતો ગેલઞ્ઞા વિહારા નિક્ખમિત્વા વિહારપચ્છાયાયં [વિહારપચ્છાછાયાયં (બહૂસુ)] પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''દિટ્ઠો મે, ભન્તે, ભગવતો ફાસુ; દિટ્ઠં, ભન્તે, ભગવતો ખમનીયં; દિટ્ઠં, ભન્તે, ભગવતો યાપનીયં. અપિ ચ મે, ભન્તે, મધુરકજાતો વિય કાયો, દિસાપિ મે ન પક્ખાયન્તિ, ધમ્માપિ મં નપ્પટિભન્તિ ભગવતો ગેલઞ્ઞેન. અપિ ચ મે, ભન્તે, અહોસિ કાચિદેવ અસ્સાસમત્તા – 'ન તાવ ભગવા પરિનિબ્બાયિસ્સતિ, ન યાવ ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘં આરબ્ભ કિઞ્ચિદેવ ઉદાહરતી'''તિ.

''કિં પન દાનિ, આનન્દ, ભિક્ખુસઙ્ઘો મયિ પચ્ચાસીસતિ [પચ્ચાસિંસતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]? દેસિતો, આનન્દ, મયા ધમ્મો અનન્તરં અબાહિરં કરિત્વા. નત્થાનન્દ, તથાગતસ્સ ધમ્મેસુ આચરિયમુટ્ઠિ. યસ્સ નૂન, આનન્દ, એવમસ્સ – 'અહં ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિહરિસ્સામી'તિ વા, 'મમુદ્દેસિકો ભિક્ખુસઙ્ઘો'તિ વા, સો નૂન, આનન્દ, ભિક્ખુસઙ્ઘં આરબ્ભ કિઞ્ચિદેવ ઉદાહરેય્ય. તથાગતસ્સ ખો, આનન્દ, ન એવં હોતિ – 'અહં ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિહરિસ્સામી'તિ વા , 'મમુદ્દેસિકો ભિક્ખુસઙ્ઘો'તિ વા. સ કિં [સો નૂન (સી॰ પી॰)], આનન્દ, તથાગતો ભિક્ખુસઙ્ઘં આરબ્ભ કિઞ્ચિદેવ ઉદાહરિસ્સતિ! એતરહિ ખો પનાહં, આનન્દ, જિણ્ણો વુદ્ધો મહલ્લકો અદ્ધગતો વયોઅનુપ્પત્તો. આસીતિકો મે વયો વત્તતિ. સેય્યથાપિ, આનન્દ, જજ્જરસકટં [જરસકટં (સબ્બત્થ)] વેળમિસ્સકેન [વેગમિસ્સકેન (સી॰), વેળુમિસ્સકેન (સ્યા॰ કં॰), વેધમિસ્સકેન (પી॰ ક॰), વેખમિસ્સકેન (ક॰)] યાપેતિ; એવમેવ ખો, આનન્દ, વેધમિસ્સકેન મઞ્ઞે તથાગતસ્સ કાયો યાપેતિ.

''યસ્મિં , આનન્દ, સમયે તથાગતો સબ્બનિમિત્તાનં અમનસિકારા એકચ્ચાનં વેદનાનં નિરોધા અનિમિત્તં ચેતોસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, ફાસુતરો [ફાસુતરં (સબ્બત્થ)], આનન્દ, તસ્મિં સમયે તથાગતસ્સ કાયો હોતિ [તથાગતસ્સ હોતિ (બહૂસુ)]. તસ્માતિહાનન્દ, અત્તદીપા વિહરથ અત્તસરણા અનઞ્ઞસરણા, ધમ્મદીપા ધમ્મસરણા અનઞ્ઞસરણા.

''કથઞ્ચાનન્દ, ભિક્ખુ અત્તદીપો વિહરતિ અત્તસરણો અનઞ્ઞસરણો, ધમ્મદીપો ધમ્મસરણો અનઞ્ઞસરણો? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તદીપો વિહરતિ અત્તસરણો અનઞ્ઞસરણો, ધમ્મદીપો ધમ્મસરણો અનઞ્ઞસરણો. યે હિ કેચિ, આનન્દ, એતરહિ વા મમચ્ચયે વા અત્તદીપા વિહરિસ્સન્તિ અત્તસરણા અનઞ્ઞસરણા, ધમ્મદીપા ધમ્મસરણા અનઞ્ઞસરણા ; તમતગ્ગે મેતે, આનન્દ, ભિક્ખૂ ભવિસ્સન્તિ યે કેચિ સિક્ખાકામા''તિ. નવમં.

૧૦. ભિક્ખુનુપસ્સયસુત્તં

૩૭૬. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન અઞ્ઞતરો ભિક્ખુનુપસ્સયો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તા ભિક્ખુનિયો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચું –

''ઇધ, ભન્તે આનન્દ, સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા [સુપટ્ઠિતચિત્તા (સી॰ પી॰ ક॰)] વિહરન્તિયો ઉળારં પુબ્બેનાપરં વિસેસં સઞ્જાનન્તી''તિ [સમ્પજાનન્તીતિ (ક॰)]. ''એવમેતં , ભગિનિયો, એવમેતં, ભગિનિયો! યો હિ કોચિ, ભગિનિયો, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો વિહરતિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – 'ઉળારં પુબ્બેનાપરં વિસેસં સઞ્જાનિસ્સતી'''તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો તા ભિક્ખુનિયો ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેત્વા સમાદપેત્વા સમુત્તેજેત્વા સમ્પહંસેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

''ઇધાહં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન અઞ્ઞતરો ભિક્ખુનુપસ્સયો તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિં. અથ ખો, ભન્તે, સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો યેનાહં તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો, ભન્તે, તા ભિક્ખુનિયો મં એતદવોચું – 'ઇધ, ભન્તે આનન્દ, સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા વિહરન્તિયો ઉળારં પુબ્બેનાપરં વિસેસં સઞ્જાનન્તી'તિ. એવં વુત્તાહં, ભન્તે, તા ભિક્ખુનિયો એતદવોચં – 'એવમેતં, ભગિનિયો, એવમેતં, ભગિનિયો! યો હિ કોચિ, ભગિનિયો, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો વિહરતિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ઉળારં પુબ્બેનાપરં વિસેસં સઞ્જાનિસ્સતી'''તિ.

''એવમેતં, આનન્દ, એવમેતં, આનન્દ! યો હિ કોચિ, આનન્દ, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો વિહરતિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – 'ઉળારં પુબ્બેનાપરં વિસેસં સઞ્જાનિસ્સતિ''' [સઞ્જાનિસ્સતીતિ (બહૂસુ)].

''કતમેસુ ચતૂસુ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરતો કાયારમ્મણો વા ઉપ્પજ્જતિ કાયસ્મિં પરિળાહો, ચેતસો વા લીનત્તં, બહિદ્ધા વા ચિત્તં વિક્ખિપતિ. તેનાનન્દ [તેનહાનન્દ (સી॰)], ભિક્ખુના કિસ્મિઞ્ચિદેવ પસાદનીયે નિમિત્તે ચિત્તં પણિદહિતબ્બં. તસ્સ કિસ્મિઞ્ચિદેવ પસાદનીયે નિમિત્તે ચિત્તં પણિદહતો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદયતિ [વેદિયતિ (સી॰)]. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. સો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'યસ્સ ખ્વાહં અત્થાય ચિત્તં પણિદહિં, સો મે અત્થો અભિનિપ્ફન્નો. હન્દ, દાનિ પટિસંહરામી'તિ. સો પટિસંહરતિ ચેવ ન ચ વિતક્કેતિ ન ચ વિચારેતિ. 'અવિતક્કોમ્હિ અવિચારો, અજ્ઝત્તં સતિમા સુખમસ્મી'તિ પજાનાતિ''.

‘‘પુન ચપરં, આનન્દ, ભિક્ખુ વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરતો ધમ્મારમ્મણો વા ઉપ્પજ્જતિ કાયસ્મિં પરિળાહો, ચેતસો વા લીનત્તં, બહિદ્ધા વા ચિત્તં વિક્ખિપતિ. તેનાનન્દ, ભિક્ખુના કિસ્મિઞ્ચિદેવ પસાદનીયે નિમિત્તે ચિત્તં પણિદહિતબ્બં. તસ્સ કિસ્મિઞ્ચિદેવ પસાદનીયે નિમિત્તે ચિત્તં પણિદહતો પામોજ્જં જાયતિ . પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદયતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. સો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘યસ્સ ખ્વાહં અત્થાય ચિત્તં પણિદહિં, સો મે અત્થો અભિનિપ્ફન્નો. હન્દ, દાનિ પટિસંહરામી’તિ. સો પટિસંહરતિ ચેવ ન ચ વિતક્કેતિ ન ચ વિચારેતિ. ‘અવિતક્કોમ્હિ અવિચારો, અજ્ઝત્તં સતિમા સુખમસ્મી’તિ પજાનાતિ. એવં ખો, આનન્દ, પણિધાય ભાવના હોતિ.

‘‘કથઞ્ચાનન્દ , અપ્પણિધાય ભાવના હોતિ? બહિદ્ધા , આનન્દ, ભિક્ખુ ચિત્તં અપ્પણિધાય ‘અપ્પણિહિતં મે બહિદ્ધા ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ પચ્છાપુરે ‘અસંખિત્તં વિમુત્તં અપ્પણિહિત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ ચ પન ‘કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા સુખમસ્મી’તિ પજાનાતિ. બહિદ્ધા, આનન્દ, ભિક્ખુ ચિત્તં અપ્પણિધાય ‘અપ્પણિહિતં મે બહિદ્ધા ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ પચ્છાપુરે ‘અસંખિત્તં વિમુત્તં અપ્પણિહિત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ ચ પન ‘વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા સુખમસ્મી’તિ પજાનાતિ. બહિદ્ધા, આનન્દ, ભિક્ખુ ચિત્તં અપ્પણિધાય ‘અપ્પણિહિતં મે બહિદ્ધા ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ પચ્છાપુરે ‘અસંખિત્તં વિમુત્તં અપ્પણિહિત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ ચ પન ‘ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા સુખમસ્મી’તિ પજાનાતિ. બહિદ્ધા, આનન્દ, ભિક્ખુ ચિત્તં અપ્પણિધાય ‘અપ્પણિહિતં મે બહિદ્ધા ચિત્ત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ પચ્છાપુરે ‘અસંખિત્તં વિમુત્તં અપ્પણિહિત’ન્તિ પજાનાતિ. અથ ચ પન ‘ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા સુખમસ્મી’તિ પજાનાતિ. એવં ખો, આનન્દ, અપ્પણિધાય ભાવના હોતિ.

‘‘ઇતિ ખો, આનન્દ, દેસિતા મયા પણિધાય ભાવના, દેસિતા અપ્પણિધાય ભાવના. યં, આનન્દ, સત્થારા કરણીયં સાવકાનં હિતેસિના અનુકમ્પકેન અનુકમ્પં ઉપાદાય, કતં વો તં મયા. એતાનિ, આનન્દ, રુક્ખમૂલાનિ, એતાનિ સુઞ્ઞાગારાનિ! ઝાયથાનન્દ, મા પમાદત્થ; મા પચ્છા વિપ્પટિસારિનો અહુવત્થ! અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમનો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દીતિ. દસમં.

અમ્બપાલિવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અમ્બપાલિ સતો ભિક્ખુ, સાલા કુસલરાસિ ચ;
સકુણગ્ઘિ મક્કટો સૂદો, ગિલાનો ભિક્ખુનુપસ્સયોતિ.

૨. નાલન્દવગ્ગો

૧. મહાપુરિસસુત્તં

૩૭૭. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘મહાપુરિસો, મહાપુરિસો’તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, મહાપુરિસો હોતી’’તિ? ‘‘વિમુત્તચિત્તત્તા ખ્વાહં, સારિપુત્ત, ‘મહાપુરિસો’તિ વદામિ. અવિમુત્તચિત્તત્તા ‘નો મહાપુરિસો’તિ વદામિ’’.

‘‘કથઞ્ચ, સારિપુત્ત, વિમુત્તચિત્તો હોતિ? ઇધ, સારિપુત્ત, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં વિરજ્જતિ, વિમુચ્ચતિ અનુપાદાય આસવેહિ. વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં વિરજ્જતિ, વિમુચ્ચતિ અનુપાદાય આસવેહિ. એવં ખો, સારિપુત્ત, વિમુત્તચિત્તો હોતિ. વિમુત્તચિત્તત્તા ખ્વાહં, સારિપુત્ત, ‘મહાપુરિસો’તિ વદામિ. અવિમુત્તચિત્તત્તા ‘નો મહાપુરિસો’તિ વદામી’’તિ. પઠમં.

૨. નાલન્દસુત્તં

૩૭૮. એકં સમયં ભગવા નાલન્દાયં વિહરતિ પાવારિકમ્બવને. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘એવંપસન્નો અહં, ભન્તે, ભગવતિ! ન ચાહુ, ન ચ ભવિસ્સતિ, ન ચેતરહિ વિજ્જતિ અઞ્ઞો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા ભગવતા ભિય્યોભિઞ્ઞતરો, યદિદં – સમ્બોધિય’’ન્તિ. ‘‘ઉળારા ખો ત્યાયં, સારિપુત્ત, આસભી વાચા ભાસિતા, એકંસો ગહિતો, સીહનાદો નદિતો – ‘એવંપસન્નો અહં, ભન્તે, ભગવતિ! ન ચાહુ, ન ચ ભવિસ્સતિ ન ચેતરહિ વિજ્જતિ અઞ્ઞો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા ભગવતા ભિય્યોભિઞ્ઞતરો, યદિદં – સમ્બોધિય’’’ન્તિ.

‘‘કિં નુ તે, સારિપુત્ત, યે તે અહેસું અતીતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, સબ્બે તે ભગવન્તો ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ વિદિતા – ‘એવંસીલા તે ભગવન્તો અહેસું’ ઇતિ વા, ‘એવંધમ્મા તે ભગવન્તો અહેસું’ ઇતિ વા, ‘એવંપઞ્ઞા તે ભગવન્તો અહેસું’ ઇતિ વા, ‘એવંવિહારિનો તે ભગવન્તો અહેસું’ ઇતિ વા, ‘એવંવિમુત્તા તે ભગવન્તો અહેસું’ ઇતિ વા’’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’!

‘‘કિં પન તે, સારિપુત્ત, યે તે ભવિસ્સન્તિ અનાગતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, સબ્બે તે ભગવન્તો ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ વિદિતા – ‘એવંસીલા તે ભગવન્તો ભવિસ્સન્તિ’ ઇતિ વા, ‘એવંધમ્મા તે ભગવન્તો ભવિસ્સન્તિ’ ઇતિ વા, ‘એવંપઞ્ઞા તે ભગવન્તો ભવિસ્સન્તિ’ ઇતિ વા, ‘એવંવિહારિનો તે ભગવન્તો ભવિસ્સન્તિ’ ઇતિ વા, ‘એવંવિમુત્તા તે ભગવન્તો ભવિસ્સન્તિ’ ઇતિ વા’’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’.

‘‘કિં પન ત્યાહં [કિં પન તે (સી॰)], સારિપુત્ત, એતરહિ, અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ વિદિતો – ‘એવંસીલો ભગવા’ ઇતિ વા, ‘એવંધમ્મો ભગવા’ ઇતિ વા, ‘એવંપઞ્ઞો ભગવા’ ઇતિ વા, ‘એવંવિહારી ભગવા’ ઇતિ વા, ‘એવંવિમુત્તો ભગવા’ ઇતિ વા’’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’.

‘‘એત્થ ચ તે, સારિપુત્ત, અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નેસુ અરહન્તેસુ સમ્માસમ્બુદ્ધેસુ ચેતોપરિયઞાણં [ચેતોપરિયાયઞાણં (બહૂસુ)] નત્થિ. અથ કિઞ્ચરહિ ત્યાયં, સારિપુત્ત, ઉળારા આસભી વાચા ભાસિતા, એકંસો

ગહિતો, સીહનાદો નદિતો – ‘એવંપસન્નો અહં, ભન્તે, ભગવતિ! ન ચાહુ, ન ચ ભવિસ્સતિ, ન ચેતરહિ વિજ્જતિ અઞ્ઞો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા ભગવતા’ ભિય્યોભિઞ્ઞતરો, યદિદં – સમ્બોધિય’’ન્તિ?

‘‘ન ખો મે [ન ખો મે તં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], ભન્તે, અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નેસુ અરહન્તેસુ સમ્માસમ્બુદ્ધેસુ ચેતોપરિયઞાણં અત્થિ, અપિ ચ મે ધમ્મન્વયો વિદિતો. સેય્યથાપિ, ભન્તે, રઞ્ઞો પચ્ચન્તિમં નગરં દળ્હુદ્ધાપં [દળ્હુદ્દાપં (સી॰ પી॰ ક॰), દળ્હદ્ધાપં (સ્યા॰ કં॰)] દળ્હપાકારતોરણં એકદ્વારં. તત્રસ્સ દોવારિકો પણ્ડિતો બ્યત્તો મેધાવી અઞ્ઞાતાનં નિવારેતા ઞાતાનં પવેસેતા. સો તસ્સ નગરસ્સ સમન્તા અનુપરિયાયપથં અનુક્કમમાનો ન પસ્સેય્ય પાકારસન્ધિં વા પાકારવિવરં વા, અન્તમસો બિળારનિક્ખમનમત્તમ્પિ. તસ્સ એવમસ્સ – ‘યે ખો કેચિ ઓળારિકા પાણા ઇમં નગરં પવિસન્તિ વા નિક્ખમન્તિ વા, સબ્બે તે ઇમિનાવ દ્વારેન પવિસન્તિ વા નિક્ખમન્તિ વા’તિ. એવમેવ ખો મે, ભન્તે, ધમ્મન્વયો વિદિતો – ‘યેપિ તે, ભન્તે, અહેસું અતીતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, સબ્બે તે ભગવન્તો પઞ્ચ નીવરણે પહાય, ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેત્વા, અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુજ્ઝિંસુ. યેપિ તે, ભન્તે, ભવિસ્સન્તિ અનાગતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, સબ્બે તે ભગવન્તો પઞ્ચ નીવરણે પહાય, ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેત્વા, અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુજ્ઝિસ્સન્તિ. ભગવાપિ, ભન્તે, એતરહિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો પઞ્ચ નીવરણે પહાય, ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યથાભૂતં ભાવેત્વા, અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’’’તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! તસ્માતિહ ત્વં, સારિપુત્ત, ઇમં ધમ્મપરિયાયં અભિક્ખણં ભાસેય્યાસિ ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનં ઉપાસકાનં ઉપાસિકાનં. યેસમ્પિ હિ, સારિપુત્ત, મોઘપુરિસાનં ભવિસ્સતિ તથાગતે કઙ્ખા વા વિમતિ વા, તેસમ્પિમં ધમ્મપરિયાયં સુત્વા યા તથાગતે કઙ્ખા વા વિમતિ વા સા પહીયિસ્સતી’’તિ. દુતિયં.

૩. ચુન્દસુત્તં

૩૭૯. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા સારિપુત્તો મગધેસુ વિહરતિ નાલકગામકે આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. ચુન્દો ચ સમણુદ્દેસો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ ઉપટ્ઠાકો હોતિ.

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો તેનેવ આબાધેન પરિનિબ્બાયિ. અથ ખો ચુન્દો સમણુદ્દેસો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પત્તચીવરમાદાય યેન સાવત્થિ જેતવનં અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ચુન્દો સમણુદ્દેસો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ‘‘આયસ્મા, ભન્તે, સારિપુત્તો પરિનિબ્બુતો. ઇદમસ્સ પત્તચીવર’’ન્તિ.

‘‘અત્થિ ખો ઇદં, આવુસો ચુન્દ, કથાપાભતં ભગવન્તં દસ્સનાય. આયામાવુસો ચુન્દ, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિસ્સામ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો એતમત્થં આરોચેસ્સામા’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો ચુન્દો સમણુદ્દેસો આયસ્મતો આનન્દસ્સ પચ્ચસ્સોસિ.

અથ ખો આયસ્મા ચ આનન્દો ચુન્દો ચ સમણુદ્દેસો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''અયં, ભન્તે, ચુન્દો સમણુદ્દેસો એવમાહ – 'આયસ્મા, ભન્તે, સારિપુત્તો પરિનિબ્બુતો; ઇદમસ્સ પત્તચીવર'ન્તિ. અપિ ચ મે, ભન્તે, મધુરકજાતો વિય કાયો, દિસાપિ મે ન પક્ખાયન્તિ, ધમ્માપિ મં નપ્પટિભન્તિ 'આયસ્મા સારિપુત્તો પરિનિબ્બુતો'તિ સુત્વા''.

''કિં નુ ખો તે, આનન્દ, સારિપુત્તો સીલક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો, સમાધિક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો, પઞ્ઞાક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો, વિમુત્તિક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો, વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો''તિ? ''ન ચ ખો મે, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો સીલક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો, સમાધિક્ખન્ધં વા...પે॰... પઞ્ઞાક્ખન્ધં વા... વિમુત્તિક્ખન્ધં વા... વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધં વા આદાય પરિનિબ્બુતો. અપિ ચ મે, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો ઓવાદકો અહોસિ ઓતિણ્ણો વિઞ્ઞાપકો સન્દસ્સકો સમાદપકો સમુત્તેજકો સમ્પહંસકો, અકિલાસુ ધમ્મદેસનાય, અનુગ્ગાહકો સબ્રહ્મચારીનં. તં મયં આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ ધમ્મોજં ધમ્મભોગં ધમ્માનુગ્ગહં અનુસ્સરામા''તિ.

''નનુ તં, આનન્દ, મયા પટિકચ્ચેવ [પટિગચ્ચેવ (સી॰ પી॰)] અક્ખાતં – 'સબ્બેહિ પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો અઞ્ઞથાભાવો . તં કુતેત્થ, આનન્દ, લબ્ભા! યં તં જાતં ભૂતં સઙ્ખતં પલોકધમ્મં, તં વત મા પલુજ્જીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. સેય્યથાપિ, આનન્દ, મહતો રુક્ખસ્સ તિટ્ઠતો સારવતો યો મહન્તતરો ખન્ધો સો પલુજ્જેય્ય; એવમેવ ખો આનન્દ, મહતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ તિટ્ઠતો સારવતો સારિપુત્તો પરિનિબ્બુતો. તં કુતેત્થ, આનન્દ, લબ્ભા! યં તં જાતં ભૂતં સઙ્ખતં પલોકધમ્મં, તં વત મા પલુજ્જી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તસ્માતિહાનન્દ, અત્તદીપા વિહરથ અત્તસરણા અનઞ્ઞસરણા, ધમ્મદીપા ધમ્મસરણા અનઞ્ઞસરણા.

''કથઞ્ચાનન્દ, ભિક્ખુ અત્તદીપો વિહરતિ અત્તસરણો અનઞ્ઞસરણો, ધમ્મદીપો ધમ્મસરણો અનઞ્ઞસરણો? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તદીપો વિહરતિ અત્તસરણો અનઞ્ઞસરણો, ધમ્મદીપો ધમ્મસરણો અનઞ્ઞસરણો. યે હિ કેચિ, આનન્દ, એતરહિ વા મમચ્ચયે વા અત્તદીપા વિહરિસ્સન્તિ અત્તસરણા અનઞ્ઞસરણા, ધમ્મદીપા ધમ્મસરણા અનઞ્ઞસરણા; તમતગ્ગે મેતે, આનન્દ, ભિક્ખૂ ભવિસ્સન્તિ યે કેચિ સિક્ખાકામા''તિ. તતિયં.

૪. ઉક્કચેલસુત્તં

૩૮૦. એકં સમયં ભગવા વજ્જીસુ વિહરતિ ઉક્કચેલાયં ગઙ્ગાય નદિયા તીરે મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં અચિરપરિનિબ્બુતેસુ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ. તેન ખો પન સમયેન ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો અજ્ઝોકાસે નિસિન્નો હોતિ.

અથ ખો ભગવા તુણ્હીભૂતં ભિક્ખુસઙ્ઘં અનુવિલોકેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''અપિ મ્યાયં, ભિક્ખવે, પરિસા સુઞ્ઞા વિય ખાયતિ પરિનિબ્બુતેસુ સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનેસુ. અસુઞ્ઞા મે, ભિક્ખવે, પરિસા હોતિ , અનપેક્ખા તસ્સં દિસાયં હોતિ, યસ્સં દિસાયં સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના વિહરન્તિ. યે હિ તે, ભિક્ખવે, અહેસું અતીતમદ્ધાનં

અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, તેસમ્પિ ભગવન્તાનં એતપ્પરમંયેવ સાવકયુગં [એતપરમંયેવ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] અહોસિ – સેય્યથાપિ મય્હં સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના. યેપિ તે, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ અનાગતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા, તેસમ્પિ ભગવન્તાનં એતપ્પરમંયેવ સાવકયુગં ભવિસ્સતિ – સેય્યથાપિ મય્હં સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના. અચ્છરિયં, ભિક્ખવે, સાવકાનં! અબ્ભુતં, ભિક્ખવે, સાવકાનં! સત્થુ ચ નામ સાસનકરા ભવિસ્સન્તિ ઓવાદપ્પટિકરા, ચતુન્નઞ્ચ પરિસાનં પિયા ભવિસ્સન્તિ મનાપા ગરુભાવનીયા ચ! અચ્છરિયં, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ, અબ્ભુતં, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ! એવરૂપેપિ નામ સાવકયુગે પરિનિબ્બુતે નત્થિ તથાગતસ્સ સોકો વા પરિદેવો વા! તં કુતેત્થ, ભિક્ખવે, લબ્ભા! યં તં જાતં ભૂતં સઙ્ખતં પલોકધમ્મં, તં વત મા પલુજ્જીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહતો રુક્ખસ્સ તિટ્ઠતો સારવતો યે મહન્તતરા ખન્ધા તે પલુજ્જેય્યું; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, મહતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ તિટ્ઠતો સારવતો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના પરિનિબ્બુતા. તં કુતેત્થ, ભિક્ખવે, લબ્ભા! યં તં જાતં ભૂતં સઙ્ખતં પલોકધમ્મં, તં વત મા પલુજ્જીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, અત્તદીપા વિહરથ અત્તસરણા અનઞ્ઞસરણા, ધમ્મદીપા ધમ્મસરણા અનઞ્ઞસરણા.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તદીપો વિહરતિ અત્તસરણો અનઞ્ઞસરણો, ધમ્મદીપો ધમ્મસરણો અનઞ્ઞસરણો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તદીપો વિહરતિ અત્તસરણો અનઞ્ઞસરણો, ધમ્મદીપો ધમ્મસરણો અનઞ્ઞસરણો. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ વા મમચ્ચયે વા અત્તદીપા વિહરિસ્સન્તિ અત્તસરણા અનઞ્ઞસરણા, ધમ્મદીપા ધમ્મસરણા અનઞ્ઞસરણા; તમતગ્ગે મેતે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભવિસ્સન્તિ યે કેચિ સિક્ખાકામા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. બાહિયસુત્તં

૩૮૧. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો આયસ્મા બાહિયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા બાહિયો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય’’ન્તિ. ‘‘તસ્માતિહ ત્વં, બાહિય, આદિમેવ વિસોધેહિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કો ચાદિ કુસલાનં ધમ્માનં? સીલઞ્ચ સુવિસુદ્ધં, દિટ્ઠિ ચ ઉજુકા. યતો ચ ખો તે, બાહિય, સીલઞ્ચ સુવિસુદ્ધં ભવિસ્સતિ, દિટ્ઠિ ચ ઉજુકા, તતો ત્વં, બાહિય, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેય્યાસિ’’.

‘‘કતમે ચત્તારો? ઇધ, ત્વં, બાહિય, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યતો ખો ત્વં, બાહિય, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને એવં ભાવેસ્સસિ, તતો તુય્હં, બાહિય, યા રત્તિ વા દિવસો વા આગમિસ્સતિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાની’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા બાહિયો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો આયસ્મા બાહિયો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો

વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ . ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા બાહિયો અરહતં અહોસીતિ. પઞ્ચમં.

૬. ઉત્તિયસુત્તં

૩૮૨. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા ઉત્તિયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ઉત્તિયો ભગવન્તં એતદવોચ – ''સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય''ન્તિ. ''તસ્માતિહ ત્વં, ઉત્તિય, આદિમેવ વિસોધેહિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કો ચાદિ કુસલાનં ધમ્માનં? સીલઞ્ચ સુવિસુદ્ધં, દિટ્ઠિ ચ ઉજુકા. યતો ચ ખો તે, ઉત્તિય, સીલઞ્ચ સુવિસુદ્ધં ભવિસ્સતિ, દિટ્ઠિ ચ ઉજુકા, તતો ત્વં, ઉત્તિય, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેય્યાસિ''.

''કતમે ચત્તારો? ઇધ ત્વં, ઉત્તિય, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યતો ખો ત્વં, ઉત્તિય, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને એવં ભાવેસ્સસિ, તતો ત્વં, ઉત્તિય, ગમિસ્સસિ મચ્ચુધેય્યસ્સ પાર''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા ઉત્તિયો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો આયસ્મા ઉત્તિયો એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાયસ્મા ઉત્તિયો અરહતં અહોસીતિ. છટ્ઠં.

૭. અરિયસુત્તં

૩૮૩. ''ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા અરિયા નિય્યાનિકા નિય્યન્તિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાય. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા અરિયા નિય્યાનિકા નિય્યન્તિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાયા''તિ. સત્તમં.

૮. બ્રહ્મસુત્તં

૩૮૪. એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. અથ ખો ભગવતો રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''એકાયનો અયં મગ્ગો સત્તાનં

વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''.

''કતમે ચત્તારો? કાયે વા ભિક્ખુ કાયાનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વા ભિક્ખુ...પે॰... ચિત્તે વા ભિક્ખુ...પે॰... ધમ્મેસુ વા ભિક્ખુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એકાયનો અયં મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''તિ.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો ભગવતો પુરતો પાતુરહોસિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''એવમેતં, ભગવા, એવમેતં, સુગત! એકાયનો અયં, ભન્તે, મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના'' .

''કતમે ચત્તારો? કાયે વા, ભન્તે, ભિક્ખુ કાયાનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા , વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વા, ભન્તે, ભિક્ખુ...પે॰... ચિત્તે વા, ભન્તે, ભિક્ખુ...પે॰... ધમ્મેસુ વા, ભન્તે, ભિક્ખુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એકાયનો અયં, ભન્તે, મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''તિ.

ઇદમવોચ બ્રહ્મા સહમ્પતિ. ઇદં વત્વા અથાપરં એતદવોચ –

''એકાયનં જાતિખયન્તદસ્સી, મગ્ગં પજાનાતિ હિતાનુકમ્પી;
એતેન મગ્ગેન તરિંસુ પુબ્બે, તરિસ્સન્તિ યે ચ તરન્તિ ઓઘ''ન્તિ. અટ્ઠમં;

૯. સેદકસુત્તં

૩૮૫. એકં સમયં ભગવા સુમ્ભેસુ વિહરતિ સેદકં નામ સુમ્ભાનં નિગમો. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, ચણ્ડાલવંસિકો ચણ્ડાલવંસં ઉસ્સાપેત્વા મેદકથાલિકં અન્તેવાસિં આમન્તેસિ – 'એહિ ત્વં, સમ્મ મેદકથાલિકે, ચણ્ડાલવંસં અભિરુહિત્વા મમ ઉપરિખન્ધે તિટ્ઠાહી'તિ. 'એવં, આચરિયા'તિ ખો, ભિક્ખવે, મેદકથાલિકા અન્તેવાસી ચણ્ડાલવંસિકસ્સ પટિસ્સુત્વા ચણ્ડાલવંસં અભિરુહિત્વા આચરિયસ્સ ઉપરિખન્ધે અટ્ઠાસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, ચણ્ડાલવંસિકો મેદકથાલિકં અન્તેવાસિં એતદવોચ – 'ત્વં, સમ્મ મેદકથાલિકે, મમં રક્ખ, અહં તં રક્ખિસ્સામિ. એવં મયં અઞ્ઞમઞ્ઞં ગુત્તા અઞ્ઞમઞ્ઞં રક્ખિતા સિપ્પાનિ ચેવ દસ્સેસ્સામ, લાભઞ્ચ [લાભે ચ (સી॰)] લચ્છામ, સોત્થિના ચ ચણ્ડાલવંસા ઓરોહિસ્સામા'તિ. એવં વુત્તે, ભિક્ખવે, મેદકથાલિકા અન્તેવાસી ચણ્ડાલવંસિકં એતદવોચ – 'ન ખો પનેતં, આચરિય, એવં ભવિસ્સતિ. ત્વં, આચરિય, અત્તાનં રક્ખ, અહં અત્તાનં રક્ખિસ્સામિ. એવં મયં અત્તગુત્તા અત્તરક્ખિતા સિપ્પાનિ ચેવ દસ્સેસ્સામ, લાભઞ્ચ લચ્છામ, સોત્થિના ચ

ચણ્ડાલવંસા ઓરોહિસ્સામા'''તિ. ''સો તત્થ ઞાયો''તિ ભગવા એતદવોચ, ''યથા મેદકથાલિકા અન્તેવાસી આચરિયં અવોચ. અત્તાનં, ભિક્ખવે, રક્ખિસ્સામીતિ સતિપટ્ઠાનં સેવિતબ્બં; પરં રક્ખિસ્સામીતિ સતિપટ્ઠાનં સેવિતબ્બં. અત્તાનં, ભિક્ખવે, રક્ખન્તો પરં રક્ખતિ, પરં રક્ખન્તો અત્તાનં રક્ખતિ''.

''કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, અત્તાનં રક્ખન્તો પરં રક્ખતિ? આસેવનાય, ભાવનાય, બહુલીકમ્મેન – એવં ખો, ભિક્ખવે, અત્તાનં રક્ખન્તો પરં રક્ખતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પરં રક્ખન્તો અત્તાનં રક્ખતિ? ખન્તિયા, અવિહિંસાય, મેત્તચિત્તતાય, અનુદયતાય – એવં ખો, ભિક્ખવે, પરં રક્ખન્તો અત્તાનં રક્ખતિ. અત્તાનં, ભિક્ખવે, રક્ખિસ્સામીતિ સતિપટ્ઠાનં સેવિતબ્બં; પરં રક્ખિસ્સામીતિ સતિપટ્ઠાનં સેવિતબ્બં. અત્તાનં, ભિક્ખવે, રક્ખન્તો પરં રક્ખતિ, પરં રક્ખન્તો અત્તાનં રક્ખતી''તિ. નવમં.

૧૦. જનપદકલ્યાણીસુત્તં

૩૮૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સુમ્ભેસુ વિહરતિ સેદકં નામ સુમ્ભાનં નિગમો. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, 'જનપદકલ્યાણી, જનપદકલ્યાણી'તિ ખો, ભિક્ખવે, મહાજનકાયો સન્નિપતેય્ય. 'સા ખો પનસ્સ જનપદકલ્યાણી પરમપાસાવિની નચ્ચે, પરમપાસાવિની ગીતે. જનપદકલ્યાણી નચ્ચતિ ગાયતી'તિ ખો, ભિક્ખવે, ભિય્યોસોમત્તાય મહાજનકાયો સન્નિપતેય્ય. અથ પુરિસો આગચ્છેય્ય જીવિતુકામો અમરિતુકામો સુખકામો દુક્ખપ્પટિકૂલો. તમેનં એવં વદેય્ય – 'અયં તે, અમ્ભો પુરિસ, સમતિત્તિકો તેલપત્તો અન્તરેન ચ મહાસમજ્જં અન્તરેન ચ જનપદકલ્યાણિયા પરિહરિતબ્બો. પુરિસો ચ તે ઉક્ખિત્તાસિકો પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધિસ્સતિ. યત્થેવ નં થોકમ્પિ છડ્ડેસ્સતિ તત્થેવ તે સિરો પાતેસ્સતી'તિ. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ સો પુરિસો અમું તેલપત્તં અમનસિકરિત્વા બહિદ્ધા પમાદં આહરેય્યા''તિ? ''નો હેતં, ભન્તે''.

''ઉપમા ખો મ્યાયં, ભિક્ખવે, કતા અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનાય. અયં ચેવેત્થ અત્થો – સમતિત્તિકો તેલપત્તોતિ ખો, ભિક્ખવે, કાયગતાય એતં સતિયા અધિવચનં. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'કાયગતા સતિ નો ભાવિતા ભવિસ્સતિ બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા'તિ. એવઞ્હિ ખો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ. દસમં.

નાલન્દવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

મહાપુરિસો નાલન્દં, ચુન્દો ચેલઞ્ચ બાહિયો;
ઉત્તિયો અરિયો બ્રહ્મા, સેદકં જનપદેન ચાતિ.

૩. સીલટ્ઠિતિવગ્ગો

૧. સીલસુત્તં

૩૮૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા ચ આનન્દો આયસ્મા ચ ભદ્દો પાટલિપુત્તે વિહરન્તિ કુક્કુટારામે. અથ ખો આયસ્મા ભદ્દો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ભદ્દો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ''યાનિમાનિ, આવુસો આનન્દ, કુસલાનિ સીલાનિ વુત્તાનિ ભગવતા, ઇમાનિ કુસલાનિ સીલાનિ કિમત્થિયાનિ વુત્તાનિ ભગવતા''તિ?

''સાધુ સાધુ, આવુસો ભદ્દ! ભદ્દકો ખો તે, આવુસો ભદ્દ, ઉમ્મઙ્ગો [ઉમ્મગ્ગો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], ભદ્દકં પટિભાનં, કલ્યાણી પરિપુચ્છા. એવઞ્હિ ત્વં, આવુસો ભદ્દ, પુચ્છસિ – 'યાનિમાનિ આવુસો આનન્દ, કુસલાનિ સીલાનિ વુત્તાનિ ભગવતા, ઇમાનિ કુસલાનિ સીલાનિ કિમત્થિયાનિ વુત્તાનિ ભગવતા'''તિ? ''એવમાવુસો''તિ. ''યાનિમાનિ, આવુસો ભદ્દ, કુસલાનિ સીલાનિ વુત્તાનિ ભગવતા, ઇમાનિ કુસલાનિ સીલાનિ યાવદેવ ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનાય વુત્તાનિ ભગવતા''.

''કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં ; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યાનિમાનિ , આવુસો ભદ્દ, કુસલાનિ સીલાનિ વુત્તાનિ ભગવતા, ઇમાનિ કુસલાનિ સીલાનિ યાવદેવ ઇમેસં ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનાય વુત્તાનિ ભગવતા''તિ. પઠમં.

૨. ચિરટ્ઠિતિસુત્તં

૩૮૮. તંયેવ નિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ભદ્દો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, આવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ? કો પનાવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ?

''સાધુ સાધુ, આવુસો ભદ્દ! ભદ્દકો ખો તે, આવુસો ભદ્દ, ઉમ્મઙ્ગો, ભદ્દકં પટિભાનં, કલ્યાણી પરિપુચ્છા. એવઞ્હિ ત્વં, આવુસો ભદ્દ, પુચ્છસિ – 'કો નુ ખો, આવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ? કો પનાવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી'''તિ? ''એવમાવુસો''તિ. ''ચતુન્નં ખો, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. ચતુન્નઞ્ચ ખો, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ''.

''કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાવુસો , ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. ઇમેસઞ્ચ ખો, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ. દુતિયં.

૩. પરિહાનસુત્તં

૩૮૯. એકં સમયં આયસ્મા ચ આનન્દો આયસ્મા ચ ભદ્દો પાટલિપુત્તે વિહરન્તિ કુક્કુટારામે. અથ ખો આયસ્મા ભદ્દો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા ભદ્દો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, આવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન સદ્ધમ્મપરિહાનં હોતિ? કો નુ ખો, આવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન સદ્ધમ્મઅપરિહાનં હોતી''તિ?

''સાધુ સાધુ, આવુસો ભદ્દ! ભદ્દકો ખો તે, આવુસો ભદ્દ, ઉમ્મઙ્ગો, ભદ્દકં પટિભાનં, કલ્યાણી પરિપુચ્છા. એવઞ્હિ ત્વં, આવુસો ભદ્દ, પુચ્છસિ – 'કો નુ ખો, આવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન સદ્ધમ્મપરિહાનં હોતિ? કો પનાવુસો આનન્દ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન સદ્ધમ્મઅપરિહાનં હોતી'''તિ? ''એવમાવુસો''તિ. ''ચતુન્નં ખો, આવુસો , સતિપટ્ઠાનાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા સદ્ધમ્મપરિહાનં હોતિ. ચતુન્નઞ્ચ ખો, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સદ્ધમ્મઅપરિહાનં હોતિ''.

''કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા સદ્ધમ્મપરિહાનં હોતિ. ઇમેસઞ્ચ ખો, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સદ્ધમ્મઅપરિહાનં હોતી''તિ. તતિયં.

૪. સુદ્ધસુત્તં

૩૯૦. સાવત્થિનિદાનં. ''ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ ...પે॰... ચિત્તે ...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''તિ. ચતુત્થં.

૫. અઞ્ઞતરબ્રાહ્મણસુત્તં

૩૯૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અઞ્ઞતરો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ? કો પન, ભો ગોતમ, હેતુ, કો પચ્ચયો યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ?

''ચતુન્નં ખો, બ્રાહ્મણ, સતિપટ્ઠાનાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. ચતુન્નઞ્ચ ખો, બ્રાહ્મણ, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, બ્રાહ્મણ, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો, બ્રાહ્મણ, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં અભાવિતત્તા અબહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. ઇમેસઞ્ચ ખો, બ્રાહ્મણ, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી’’તિ.

એવં વુત્તે સો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિક્કન્તં , ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. પદેસસુત્તં

૩૯૨. એકં સમયં આયસ્મા ચ સારિપુત્તો આયસ્મા ચ મહામોગ્ગલ્લાનો આયસ્મા ચ અનુરુદ્ધો સાકેતે વિહરન્તિ કણ્ડકીવને [કણ્ટકીવને (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. અથ ખો આયસ્મા ચ સારિપુત્તો આયસ્મા ચ મહામોગ્ગલ્લાનો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતા યેનાયસ્મા અનિરુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા અનુરુદ્ધેન સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘‘સેખો, સેખો’તિ [સેક્ખો સેક્ખોતિ (સ્યા॰ કં॰)], આવુસો અનુરુદ્ધ, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો, સેખો હોતી’’તિ? ‘‘ચતુન્નં ખો, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં પદેસં ભાવિતત્તા સેખો હોતિ’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં પદેસં ભાવિતત્તા સેખો હોતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સમત્તસુત્તં

૩૯૩. તંયેવ નિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘‘અસેખો , અસેખો’તિ, આવુસો અનુરુદ્ધ, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો, અસેખો હોતી’’તિ? ‘‘ચતુન્નં ખો, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં સમત્તં ભાવિતત્તા અસેખો હોતિ’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો , આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં સમત્તં ભાવિતત્તા અસેખો હોતી’’તિ. સત્તમં.

૮. લોકસુત્તં

૩૯૪. તંયેવ નિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘કતમેસં, આવુસો અનુરુદ્ધ, ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં [મહાભિઞ્ઞાતં (પી॰)] પત્તો’’તિ? ‘‘ચતુન્નં , આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાહં, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખ્વાહં, આવુસો , ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો. ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સહસ્સં લોકં અભિજાનામી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. સિરિવડ્ઢસુત્તં

૩૯૫. એકં સમયં આયસ્મા આનન્દો રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન સિરિવડ્ઢો [સિરીવડ્ઢો (ક॰)] ગહપતિ આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો સિરિવડ્ઢો ગહપતિ અઞ્ઞતરં પુરિસં આમન્તેસિ – ‘‘એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમ; ઉપસઙ્કમિત્વા મમ વચનેન આયસ્મતો આનન્દસ્સ પાદે સિરસા વન્દ – ‘સિરિવડ્ઢો, ભન્તે, ગહપતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. સો આયસ્મતો આનન્દસ્સ પાદે સિરસા વન્દતી’તિ. એવઞ્ચ વદેહિ – ‘સાધુ કિર, ભન્તે, આયસ્મા આનન્દો યેન સિરિવડ્ઢસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા’’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો સો પુરિસો સિરિવડ્ઢસ્સ ગહપતિસ્સ પટિસ્સુત્વા યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો પુરિસો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ‘‘સિરિવડ્ઢો, ભન્તે, ગહપતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો, સો આયસ્મતો આનન્દસ્સ પાદે સિરસા વન્દતિ. એવઞ્ચ વદેતિ – ‘સાધુ કિર, ભન્તે, આયસ્મા આનન્દો યેન સિરિવડ્ઢસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા’’’તિ. અધિવાસેસિ ખો આયસ્મા આનન્દો તુણ્હીભાવેન.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન સિરિવડ્ઢસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો આયસ્મા આનન્દો સિરિવડ્ઢં ગહપતિં એતદવોચ – ‘‘કચ્ચિ તે, ગહપતિ, ખમનીયં કચ્ચિ યાપનીયં, કચ્ચિ દુક્ખા વેદના પટિક્કમન્તિ, નો અભિક્કમન્તિ; પટિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો અભિક્કમો’’તિ? ‘‘ન મે, ભન્તે, ખમનીયં ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમો’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ તે, ગહપતિ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરિસ્સામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરિસ્સામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સ’ન્તિ. એવઞ્હિ તે, ગહપતિ, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ.

‘‘યેમે, ભન્તે, ભગવતા ચત્તારો સતિપટ્ઠાના દેસિતા સંવિજ્જન્તિ, તે ધમ્મા [સંવિજ્જન્તે રતનધમ્મા (સી॰)] મયિ, અહઞ્ચ તેસુ ધમ્મેસુ સન્દિસ્સામિ. અહઞ્હિ, ભન્તે, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યાનિ ચિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ દેસિતાનિ, નાહં, ભન્તે, તેસં કિઞ્ચિ અત્તનિ અપ્પહીનં સમનુપસ્સામી’’તિ. ‘‘લાભા તે, ગહપતિ, સુલદ્ધં તે, ગહપતિ! અનાગામિફલં તયા, ગહપતિ, બ્યાકત’’ન્તિ. નવમં.

૧૦. માનદિન્નસુત્તં

૩૯૬. તંયેવ નિદાનં. તેન ખો પન સમયેન માનદિન્નો ગહપતિ આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો માનદિન્નો ગહપતિ અઞ્ઞતરં પુરિસં આમન્તેસિ – ‘‘એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ…પે॰… ન મે, ભન્તે, ખમનીયં ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમોતિ. એવરૂપાય ચાહં, ભન્તે, દુક્ખાય વેદનાય ફુટ્ઠો સમાનો કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યાનિ ચિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ દેસિતાનિ, નાહં, ભન્તે, તેસં કિઞ્ચિ અત્તનિ અપ્પહીનં સમનુપસ્સામી’’તિ. ‘‘લાભા તે, ગહપતિ, સુલદ્ધં તે, ગહપતિ! અનાગામિફલં તયા, ગહપતિ, બ્યાકત’’ન્તિ. દસમં.

સીલટ્ઠિતિવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સીલં ઠિતિ પરિહાનં, સુદ્ધં બ્રાહ્મણપદેસં;
સમત્તં લોકો સિરિવડ્ઢો, માનદિન્નેન તે દસાતિ.

૪. અનનુસ્સુતવગ્ગો

૧. અનનુસ્સુતસુત્તં

૩૯૭. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘‘અયં કાયે કાયાનુપસ્સના’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સા ખો પનાયં કાયે કાયાનુપસ્સના ભાવેતબ્બા’તિ મે, ભિક્ખવે…પે॰… ભાવિતા’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ’’.

‘‘‘અયં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સના’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સા ખો પનાયં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સના ભાવેતબ્બા’તિ મે, ભિક્ખવે…પે॰… ભાવિતા’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘અયં ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સના’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સા ખો પનાયં ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સના ભાવેતબ્બા’તિ મે, ભિક્ખવે…પે॰… ભાવિતા’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘અયં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સના’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સા ખો પનાયં ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સના ભાવેતબ્બા’તિ મે, ભિક્ખવે…પે॰… ભાવિતા’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદી’’તિ. પઠમં.

૨. વિરાગસુત્તં

૩૯૮. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ.

‘‘કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. દુતિયં.

૩. વિરદ્ધસુત્તં

૩૯૯. ‘‘યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો [અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો (ક॰) ઇમસ્મિં યેવ સુત્તે દિસ્સતિ અટ્ઠઙ્ગિકોતિપદં, ન પનાઞ્ઞત્થ ઇદ્ધિપાદ અનુરુદ્ધાદીસુ] સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી.

‘‘કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યેસં કેસઞ્ચિ , ભિક્ખવે, ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી’’તિ. તતિયં.

૪. ભાવિતસુત્તં

૪૦૦. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તિ.

‘‘કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. સતિસુત્તં

૪૦૧. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘સતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહરેય્ય સમ્પજાનો. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની’’.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં ; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્પજાનો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો વિદિતા વેદના ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ , વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ. વિદિતા વિતક્કા ઉપ્પજ્જન્તિ , વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ. વિદિતા સઞ્ઞા ઉપ્પજ્જન્તિ, વિદિતા ઉપટ્ઠહન્તિ, વિદિતા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમ્પજાનો હોતિ. સતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહરેય્ય સમ્પજાનો. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. અઞ્ઞાસુત્તં

૪૦૨. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. છન્દસુત્તં

૪૦૩. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરતો યો કાયસ્મિં છન્દો સો પહીયતિ. છન્દસ્સ પહાના અમતં સચ્છિકતં હોતિ.

‘‘વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સિનો વિહરતો યો વેદનાસુ છન્દો સો પહીયતિ. છન્દસ્સ પહાના અમતં સચ્છિકતં હોતિ.

‘‘ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સિનો વિહરતો યો ચિત્તમ્હિ છન્દો સો પહીયતિ. છન્દસ્સ પહાના અમતં સચ્છિકતં હોતિ.

‘‘ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરતો યો ધમ્મેસુ છન્દો સો પહીયતિ. છન્દસ્સ પહાના અમતં સચ્છિકતં હોતી’’તિ. સત્તમં.

૮. પરિઞ્ઞાતસુત્તં

૪૦૪. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ કાયે કાયાનુપસ્સિનો વિહરતો કાયો પરિઞ્ઞાતો હોતિ. કાયસ્સ પરિઞ્ઞાતત્તા અમતં સચ્છિકતં હોતિ.

‘‘વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સિનો વિહરતો વેદના પરિઞ્ઞાતા હોન્તિ. વેદનાનં પરિઞ્ઞાતત્તા અમતં સચ્છિકતં હોતિ.

‘‘ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સિનો વિહરતો ચિત્તં પરિઞ્ઞાતં હોતિ. ચિત્તસ્સ પરિઞ્ઞાતત્તા અમતં સચ્છિકતં હોતિ.

‘‘ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તસ્સ ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સિનો વિહરતો ધમ્મા પરિઞ્ઞાતા હોન્તિ. ધમ્માનં પરિઞ્ઞાતત્તા અમતં સચ્છિકતં હોતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ભાવનાસુત્તં

૪૦૫. ‘‘ચતુન્નં , ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ’’. ‘‘કતમા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અયં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવના’’તિ. નવમં.

૧૦. વિભઙ્ગસુત્તં

૪૦૬. ‘‘સતિપટ્ઠાનઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ સતિપટ્ઠાનભાવનઞ્ચ સતિપટ્ઠાનભાવનાગામિનિઞ્ચ પટિપદં. તં સુણાથ’’. ‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનં’’.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનભાવના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમુદયધમ્માનુપસ્સી કાયસ્મિં વિહરતિ, વયધમ્માનુપસ્સી કાયસ્મિં વિહરતિ, સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી કાયસ્મિં વિહરતિ, આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. સમુદયધમ્માનુપસ્સી વેદનાસુ વિહરતિ…પે॰… સમુદયધમ્માનુપસ્સી ચિત્તે વિહરતિ… સમુદયધમ્માનુપસ્સી ધમ્મેસુ વિહરતિ, વયધમ્માનુપસ્સી ધમ્મેસુ વિહરતિ, સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી ધમ્મેસુ વિહરતિ, આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનભાવના.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનભાવનાગામિની પટિપદા? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનભાવનાગામિની પટિપદા’’તિ. દસમં.

અનનુસ્સુતવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

અનનુસ્સુતં વિરાગો, વિરદ્ધો ભાવના સતિ;
અઞ્ઞા છન્દં પરિઞ્ઞાય, ભાવના વિભઙ્ગેન ચાતિ.

૫. અમતવગ્ગો

૧. અમતસુત્તં

૪૦૭. સાવત્થિનિદાનં . ''ચતૂસુ, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા વિહરથ. મા વો અમતં પનસ્સ. કતમેસુ ચતૂસુ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસુ, ભિક્ખવે, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તા વિહરથ. મા વો અમતં પનસ્સા''તિ. પઠમં.

૨. સમુદયસુત્તં

૪૦૮. ''ચતુન્નં, ભિક્ખવે, સતિપટ્ઠાનાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ. કો ચ, ભિક્ખવે, કાયસ્સ સમુદયો? આહારસમુદયા કાયસ્સ સમુદયો; આહારનિરોધા કાયસ્સ અત્થઙ્ગમો. ફસ્સસમુદયા વેદનાનં સમુદયો; ફસ્સનિરોધા વેદનાનં અત્થઙ્ગમો. નામરૂપસમુદયા ચિત્તસ્સ સમુદયો; નામરૂપનિરોધા ચિત્તસ્સ અત્થઙ્ગમો. મનસિકારસમુદયા ધમ્માનં સમુદયો; મનસિકારનિરોધા ધમ્માનં અત્થઙ્ગમો''તિ. દુતિયં.

૩. મગ્ગસુત્તં

૪૦૯. સાવત્થિનિદાનં . તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''એકમિદાહં, ભિક્ખવે, સમયં ઉરુવેલાયં વિહરામિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – 'એકાયનો અયં મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના'''.

''કતમે ચત્તારો? કાયે વા ભિક્ખુ કાયાનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વા ભિક્ખુ વેદનાનુપસ્સી વિહરેય્ય...પે॰... ચિત્તે વા ભિક્ખુ ચિત્તાનુપસ્સી વિહરેય્ય...પે॰... ધમ્મેસુ વા ભિક્ખુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એકાયનો અયં મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના''તિ.

''અથ ખો, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ મમ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો મમ પુરતો પાતુરહોસિ. અથ ખો, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેનાહં તેનઞ્જલિં પણામેત્વા મં એતદવોચ – 'એવમેતં, ભગવા, એવમેતં, સુગત! એકાયનો અયં, ભન્તે, મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના'''.

‘‘કતમે ચત્તારો? કાયે વા, ભન્તે, ભિક્ખુ કાયાનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ વા...પે॰... ચિત્તે વા ...પે॰... ધમ્મેસુ વા, ભન્તે, ભિક્ખુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરેય્ય આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એકાયનો અયં, ભન્તે, મગ્ગો સત્તાનં વિસુદ્ધિયા સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાય દુક્ખદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમાય ઞાયસ્સ અધિગમાય નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના’’તિ.

‘‘ઇદમવોચ, ભિક્ખવે, બ્રહ્મા સહમ્પતિ. ઇદં વત્વા અથાપરં એતદવોચ –

‘એકાયનં જાતિખયન્તદસ્સી, મગ્ગં પજાનાતિ હિતાનુકમ્પી;
એતેન મગ્ગેન તરિંસુ પુબ્બે, તરિસ્સન્તિ યે ચ તરન્તિ ઓઘ’’’ન્તિ. તતિયં;

૪. સતિસુત્તં

૪૧૦. ‘‘સતો , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહરેય્ય. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતો હોતિ. સતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહરેય્ય. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની’’તિ. ચતુત્થં.

૫. કુસલરાસિસુત્તં

૪૧૧. ‘‘‘કુસલરાસી’તિ, ભિક્ખવે, વદમાનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, કુસલરાસિ, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના.

‘‘કતમે ચત્તારો? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ચિત્તાનુપસ્સી...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ‘કુસલરાસી’તિ, ભિક્ખવે, વદમાનો ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, કુસલરાસિ, યદિદં – ચત્તારો સતિપટ્ઠાના’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પાતિમોક્ખસંવરસુત્તં

૪૧૨. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય’’ન્તિ. ‘‘તસ્માતિહ ત્વં, ભિક્ખુ, આદિમેવ વિસોધેહિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કો ચાદિ કુસલાનં ધમ્માનં? ઇધ ત્વં, ભિક્ખુ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરાહિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખસ્સુ સિક્ખાપદેસુ. યતો ખો ત્વં, ભિક્ખુ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરિસ્સસિ

આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી સમાદાય સિક્ખિસ્સુ સિક્ખાપદેસુ; તતો ત્વં, ભિક્ખુ, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેય્યાસિ''.

''કતમે ચત્તારો? ઇધ ત્વં, ભિક્ખુ, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં . યતો ખો ત્વં, ભિક્ખુ, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને એવં ભાવેસ્સસિ, તતો તુય્હં, ભિક્ખુ, યા રત્તિ વા દિવસો વા આગમિસ્સતિ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાની''તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પન સો ભિક્ખુ અરહતં અહોસીતિ. છટ્ઠં.

૭. દુચ્ચરિતસુત્તં

૪૧૩. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ...પે॰... ''સાધુ મે, ભન્તે, ભગવા સંખિત્તેન ધમ્મં દેસેતુ, યમહં ભગવતો ધમ્મં સુત્વા એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરેય્ય''ન્તિ. ''તસ્માતિહ ત્વં, ભિક્ખુ, આદિમેવ વિસોધેહિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કો ચાદિ કુસલાનં ધમ્માનં? ઇધ ત્વં, ભિક્ખુ, કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેસ્સસિ. વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેસ્સસિ. મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેસ્સસિ. યતો ખો ત્વં, ભિક્ખુ, કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેસ્સસિ, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેસ્સસિ, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેસ્સસિ, તતો ત્વં, ભિક્ખુ, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેય્યાસિ''.

''કતમે ચત્તારો? ઇધ ત્વં, ભિક્ખુ, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરાહિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યતો ખો ત્વં, ભિક્ખુ, સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાને એવં ભાવેસ્સસિ, તતો તુય્હં, ભિક્ખુ, યા રત્તિ વા દિવસો વા આગમિસ્સતિ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, નો પરિહાની''તિ...પે॰... અઞ્ઞતરો ચ પન સો ભિક્ખુ અરહતં અહોસીતિ. સત્તમં.

૮. મિત્તસુત્તં

૪૧૪. ''યે , ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ ખો સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા, તે વો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનાય સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

''કતમેસં, ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો

સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. યે, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા, તે વો, ભિક્ખવે, ઇમેસં ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવનાય સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. વેદનાસુત્તં

૪૧૫. ''તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, વેદના. કતમા તિસ્સો? સુખા વેદના, દુક્ખા વેદના, અદુક્ખમસુખા વેદના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો વેદના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં વેદનાનં પરિઞ્ઞાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવેતબ્બા.

''કતમે ચત્તારો? ઇધ ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં વેદનાનં પરિઞ્ઞાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવેતબ્બા''તિ. નવમં.

૧૦. આસવસુત્તં

૪૧૬. ''તયોમે , ભિક્ખવે આસવા. કતમે તયો? કામાસવો, ભવાસવો, અવિજ્જાસવો – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, તયો આસવા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં આસવાનં પહાનાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવેતબ્બા.

''કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં આસવાનં પહાનાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવેતબ્બા''તિ. દસમં.

અમતવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અમતં સમુદયો મગ્ગો, સતિ કુસલરાસિ ચ;
પાતિમોક્ખં દુચ્ચરિતં, મિત્તવેદના આસવેન ચાતિ.

૬. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. ગઙ્ગાનદીઆદિસુત્તદ્વાદસકં

૪૧૭-૪૨૮. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેન્તો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેન્તો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ ...પે॰... ચિત્તે ...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેન્તો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ વિત્થારેતબ્બં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
એતે દ્વે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૭. અપ્પમાદવગ્ગો

૧-૧૦. તથાગતાદિસુત્તદસકં

૪૨૯-૪૩૮. યાવતા, ભિક્ખવે, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વાતિ વિત્થારેતબ્બં.

અપ્પમાદવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારો ચ વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

૮. બલકરણીયવગ્ગો

૧-૧૨. બલાદિસુત્તદ્વાદસકં

૪૩૯-૪૫૦. સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કરીયન્તીતિ વિત્થારેતબ્બં.

બલકરણીયવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

૯. એસનાવગ્ગો

૧-૧૦. એસનાદિસુત્તદસકં

૪૫૧-૪૬૦. તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસનાતિ વિત્થારેતબ્બં.

એસનાવગ્ગો નવમો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિનાય ચાતિ.

૧૦. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઉદ્ધમ્ભાગિયાદિસુત્તદસકં

૪૬૧-૪૭૦. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવેતબ્બા.

‘‘કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવેતબ્બા’’તિ.

(યથા મગ્ગસંયુત્તં તથા સતિપટ્ઠાનસંયુત્તં વિત્થારેતબ્બં).

ઓઘવગ્ગો દસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

સતિપટ્ઠાનસંયુત્તં તતિયં.

૪. ઇન્દ્રિયસંયુત્તં

૧. સુદ્ધિકવગ્ગો

૧. સુદ્ધિકસુત્તં

૪૭૧. સાવત્થિનિદાનં . ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની''તિ. પઠમં.

૨. પઠમસોતાપન્નસુત્તં

૪૭૨. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં અસ્સાદઞ્ચ [સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૨.૧૭૫] આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનાતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો''તિ. દુતિયં.

૩. દુતિયસોતાપન્નસુત્તં

૪૭૩. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનાતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો''તિ. તતિયં.

૪. પઠમઅરહન્તસુત્તં

૪૭૪. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં અસ્સાદઞ્ચ [સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૨.૧૭૫] આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં વિદિત્વા અનુપાદાવિમુત્તો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરહં ખીણાસવો વુસિતવા કતકરણીયો ઓહિતભારો અનુપ્પત્તસદત્થો પરિક્ખીણભવસંયોજનો સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો''તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયઅરહન્તસુત્તં

૪૭૫. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં વિદિત્વા અનુપાદાવિમુત્તો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરહં ખીણાસવો વુસિતવા કતકરણીયો ઓહિતભારો અનુપ્પત્તસદત્થો પરિક્ખીણભવસંયોજનો સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૪૭૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ન મે તે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ વા સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ વા બ્રાહ્મણસમ્મતા, ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થં વા બ્રહ્મઞ્ઞત્થં વા દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ.

‘‘યે ચ ખો કેચિ [યે ચ ખો તે (સ્યા॰ કં॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૨.૧૭૪], ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે ખો મે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા; તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૪૭૭. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સદ્ધિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ, સદ્ધિન્દ્રિયસમુદયં નપ્પજાનન્તિ, સદ્ધિન્દ્રિયનિરોધં નપ્પજાનન્તિ, સદ્ધિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનન્તિ; વીરિયિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ...પે॰... સતિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ ...પે॰... સમાધિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયસમુદયં નપ્પજાનન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયનિરોધં નપ્પજાનન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનન્તિ, ન મે તે, ભિક્ખવે સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ વા સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ વા બ્રાહ્મણસમ્મતા, ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થં વા બ્રહ્મઞ્ઞત્થં વા દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ.

‘‘યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સદ્ધિન્દ્રિયં પજાનન્તિ, સદ્ધિન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, સદ્ધિન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, સદ્ધિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ; વીરિયિન્દ્રિયં પજાનન્તિ, વીરિયિન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, વીરિયિન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, વીરિયિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ; સતિન્દ્રિયં પજાનન્તિ...પે॰... સમાધિન્દ્રિયં પજાનન્તિ...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં પજાનન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ , તે ખો મે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા, તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી’’તિ. સત્તમં.

૮. દટ્ઠબ્બસુત્તં

૪૭૮. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ – એત્થ સદ્ધિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ સમ્મપ્પધાનેસુ – એત્થ વીરિયિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ – એત્થ સતિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ ઝાનેસુ – એત્થ સમાધિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ – એત્થ પઞ્ઞિન્દ્રિયં દટ્ઠબ્બં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમવિભઙ્ગસુત્તં

૪૭૯. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વોસ્સગ્ગારમ્મણં કરિત્વા લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય, સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયવિભઙ્ગસુત્તં

૪૮૦. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ; ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ; અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ; ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા [સમાપત્તિયા (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. સો કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો

સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં.

''કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વોસ્સગ્ગારમ્મણં કરિત્વા લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં. સો વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં.

''કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય, સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. સો 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની''તિ. દસમં.

સુદ્ધિકવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> સુદ્ધિકઞ્ચેવ દ્વે સોતા, અરહન્તા અપરે દુવે;
> સમણબ્રાહ્મણા દટ્ઠબ્બં, વિભઙ્ગા અપરે દુવેતિ.

૨. મુદુતરવગ્ગો

૧. પટિલાભસુત્તં

૪૮૧. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં...પે॰.... કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં.

''કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સમ્મપ્પધાને આરબ્ભ વીરિયં પટિલભતિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વીરિયિન્દ્રિયં.

''કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાને આરબ્ભ સતિં પટિલભતિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વોસ્સગ્ગારમ્મણં કરિત્વા લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમાધિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની’’તિ. પઠમં.

૨. પઠમસંખિત્તસુત્તં

૪૮૨. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અનાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતી’’તિ. દુતિયં.

૩. દુતિયસંખિત્તસુત્તં

૪૮૩. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અનાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયવેમત્તતા ફલવેમત્તતા હોતિ, ફલવેમત્તતા પુગ્ગલવેમત્તતા’’તિ. તતિયં.

૪. તતિયસંખિત્તસુત્તં

૪૮૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અનાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, પરિપૂરં પરિપૂરકારી આરાધેતિ, પદેસં પદેસકારી આરાધેતિ. ‘અવઞ્ઝાનિ ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની’તિ વદામી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમવિત્થારસુત્તં

૪૮૫. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયવિત્થારસુત્તં

૪૮૬. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ , તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયવેમત્તતા ફલવેમત્તતા હોતિ, ફલવેમત્તતા પુગ્ગલવેમત્તતા હોતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. તતિયવિત્થારસુત્તં

૪૮૭. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, પરિપૂરં પરિપૂરકારી આરાધેતિ, પદેસં પદેસકારી આરાધેતિ. 'અવઞ્ઝાનિ ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની'તિ વદામી''તિ. સત્તમં.

૮. પટિપન્નસુત્તં

૪૮૮. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અરહત્તફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અનાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપન્નો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો હોતિ. યસ્સ ખો, ભિક્ખવે, ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં નત્થિ, તમહં 'બાહિરો પુથુજ્જનપક્ખે ઠિતો'તિ વદામી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. સમ્પન્નસુત્તં

૪૮૯. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ –

'''ઇન્દ્રિયસમ્પન્નો, ઇન્દ્રિયસમ્પન્નો'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ઇન્દ્રિયસમ્પન્નો હોતી''તિ? ''ઇધ , ભિક્ખુ, ભિક્ખુ સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં સમ્બોધગામિં, વીરિયિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં

સમ્બોધગામિં, સતિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં સમ્બોધગામિં , સમાધિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં સમ્બોધગામિં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં સમ્બોધગામિં. એત્તાવતા ખો, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ઇન્દ્રિયસમ્પન્નો હોતી''તિ. નવમં.

૧૦. આસવક્ખયસુત્તં

૪૯૦. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. દસમં.

મુદુતરવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

પટિલાભો તયો સંખિત્તા, વિત્થારા અપરે તયો;
પટિપન્નો ચ સમ્પન્નો [પટિપન્નો ચૂપસમો (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)], દસમં આસવક્ખયન્તિ.

૩. છળિન્દ્રિયવગ્ગો

૧. પુનબ્ભવસુત્તં

૪૯૧. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યાવકીવઞ્ચાહં, ભિક્ખવે, ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં નાબ્ભઞ્ઞાસિં, નેવ તાવાહં, ભિક્ખવે, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય 'અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો'તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં [અભિસમ્બુદ્ધો પચ્ચઞ્ઞાસિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)]. યતો ચ ખ્વાહં, ભિક્ખવે, ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, અથાહં, ભિક્ખવે, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય 'અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો'તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં. ઞાણઞ્ચ પન મે દસ્સનં ઉદપાદિ – 'અકુપ્પા મે વિમુત્તિ [ચેતોવિમુત્તિ (સી॰ પી॰ ક॰)], અયમન્તિમા જાતિ, નત્થિદાનિ પુનબ્ભવો'''તિ. પઠમં.

૨. જીવિતિન્દ્રિયસુત્તં

૪૯૨. ''તીણિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ તીણિ? ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, તીણિ ઇન્દ્રિયાની''તિ. દુતિયં.

૩. અઞ્ઞિન્દ્રિયસુત્તં

૪૯૩. ''તીણિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ તીણિ? અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં , અઞ્ઞિન્દ્રિયં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, તીણિ ઇન્દ્રિયાની''તિ. તતિયં.

૪. એકબીજીસુત્તં

૪૯૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમત્તા પરિપૂરત્તા અરહં હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી, તતો મુદુતરેહિ સકદાગામી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ એકબીજી [એકબીજિ (ક॰)] હોતિ, તતો મુદુતરેહિ કોલંકોલો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સત્તક્ખત્તુપરમો હોતિ, તતો મુદુતરેહિ ધમ્માનુસારી હોતિ, તતો મુદુતરેહિ સદ્ધાનુસારી હોતી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. સુદ્ધકસુત્તં

૪૯૫. ‘‘છયિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ છ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં , જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, છ ઇન્દ્રિયાની’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સોતાપન્નસુત્તં

૪૯૬. ‘‘છયિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ છ? ચક્ખુન્દ્રિયં…પે॰… મનિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનાતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. અરહન્તસુત્તં

૪૯૭. ‘‘છયિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ છ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં વિદિત્વા અનુપાદાવિમુત્તો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ‘ભિક્ખુ અરહં ખીણાસવો વુસિતવા કતકરણીયો ઓહિતભારો અનુપ્પત્તસદત્થો પરિક્ખીણભવસંયોજનો સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો’’’તિ. સત્તમં.

૮. સમ્બુદ્ધસુત્તં

૪૯૮. ‘‘છયિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ છ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં. યાવકીવઞ્ચાહં , ભિક્ખવે, ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં નાબ્ભઞ્ઞાસિં, નેવ તાવાહં, ભિક્ખવે, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સ મણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય ‘અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં. યતો ચ ખ્વાહં, ભિક્ખવે, ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં અબ્ભઞ્ઞાસિં, અથાહં, ભિક્ખવે, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય ‘અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો’તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં. ઞાણઞ્ચ પન મે દસ્સનં ઉદપાદિ – ‘અકુપ્પા મે વિમુત્તિ, અયમન્તિમા જાતિ, નત્થિદાનિ પુનબ્ભવો’’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૪૯૯. ''છયિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ છ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ન મે તે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ વા સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ વા બ્રાહ્મણસમ્મતા, ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થં વા બ્રહ્મઞ્ઞત્થં વા દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ''. ''યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે ખો મે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા, તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૫૦૦. ''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ચક્ખુન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ, ચક્ખુન્દ્રિયસમુદયં નપ્પજાનન્તિ, ચક્ખુન્દ્રિયનિરોધં નપ્પજાનન્તિ, ચક્ખુન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનન્તિ; સોતિન્દ્રિયં... પે॰... ઘાનિન્દ્રિયં...પે॰... જિવ્હિન્દ્રિયં...પે॰... કાયિન્દ્રિયં...પે॰... મનિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ, મનિન્દ્રિયસમુદયં નપ્પજાનન્તિ , મનિન્દ્રિયનિરોધં નપ્પજાનન્તિ, મનિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનન્તિ. ન મે તે, ભિક્ખવે...પે॰... સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ.

''યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ચક્ખુન્દ્રિયં પજાનન્તિ, ચક્ખુન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, ચક્ખુન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, ચક્ખુન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ, સોતિન્દ્રિયં...પે॰... ઘાનિન્દ્રિયં...પે॰... જિવ્હિન્દ્રિયં...પે॰... કાયિન્દ્રિયં...પે॰... મનિન્દ્રિયં પજાનન્તિ, મનિન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, મનિન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, મનિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ, તે ખો મે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા, તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી''તિ. દસમં.

છળિન્દ્રિયવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

પુનબ્ભવો જીવિતઞ્ઞાય, એકબીજી ચ સુદ્ધકં;
સોતો અરહસમ્બુદ્ધો, દ્વે ચ સમણબ્રાહ્મણાતિ.

૪. સુખિન્દ્રિયવગ્ગો

૧. સુદ્ધિકસુત્તં

૫૦૧. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની''તિ. પઠમં.

૨. સોતાપન્નસુત્તં

૫૦૨. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનાતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. દુતિયં.

૩. અરહન્તસુત્તં

૫૦૩. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. યતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં વિદિત્વા અનુપાદાવિમુત્તો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરહં ખીણાસવો વુસિતવા કતકરણીયો ઓહિતભારો અનુપ્પત્તસદત્થો પરિક્ખીણભવસંયોજનો સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો’’તિ. તતિયં.

૪. પઠમસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૫૦૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ન મે તે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ વા સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ વા બ્રાહ્મણસમ્મતા, ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થં વા બ્રહ્મઞ્ઞત્થં વા દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ.

‘‘યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે ખો મે , ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા, તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૫૦૫. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સુખિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ, સુખિન્દ્રિયસમુદયં નપ્પજાનન્તિ, સુખિન્દ્રિયનિરોધં નપ્પજાનન્તિ, સુખિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનન્તિ; દુક્ખિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ…પે॰… સોમનસ્સિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ…પે॰… દોમનસ્સિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ …પે॰… ઉપેક્ખિન્દ્રિયં નપ્પજાનન્તિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમુદયં નપ્પજાનન્તિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયનિરોધં નપ્પજાનન્તિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં નપ્પજાનન્તિ; ન મે તે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ વા સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ વા બ્રાહ્મણસમ્મતા, ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થં વા બ્રહ્મઞ્ઞત્થં વા દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ.

‘‘યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સુખિન્દ્રિયં પજાનન્તિ, સુખિન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, સુખિન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, સુખિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ; દુક્ખિન્દ્રિયં પજાનન્તિ…પે॰… સોમનસ્સિન્દ્રિયં પજાનન્તિ… દોમનસ્સિન્દ્રિયં પજાનન્તિ… ઉપેક્ખિન્દ્રિયં પજાનન્તિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમુદયં પજાનન્તિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયનિરોધં પજાનન્તિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયનિરોધગામિનિં પટિપદં પજાનન્તિ, તે ચ ખો મે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા, તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમવિભઙ્ગસુત્તં

૫૦૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સુખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં સુખં , કાયિકં સાતં, કાયસમ્ફસ્સજં સુખં સાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં દુક્ખં, કાયિકં અસાતં, કાયસમ્ફસ્સજં દુક્ખં અસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચેતસિકં સુખં, ચેતસિકં સાતં, મનોસમ્ફસ્સજં સુખં સાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સોમનસ્સિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચેતસિકં દુક્ખં, ચેતસિકં અસાતં, મનોસમ્ફસ્સજં દુક્ખં અસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દોમનસ્સિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં વા ચેતસિકં વા નેવસાતં નાસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની’’તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયવિભઙ્ગસુત્તં

૫૦૭. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સુખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં સુખં, કાયિકં સાતં, કાયસમ્ફસ્સજં સુખં સાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં દુક્ખં , કાયિકં અસાતં, કાયસમ્ફસ્સજં દુક્ખં અસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચેતસિકં સુખં, ચેતસિકં સાતં, મનોસમ્ફસ્સજં સુખં સાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સોમનસ્સિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, દોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચેતસિકં દુક્ખં, ચેતસિકં અસાતં, મનોસમ્ફસ્સજં દુક્ખં અસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દોમનસ્સિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં વા ચેતસિકં વા નેવસાતં નાસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘તત્ર, ભિક્ખવે, યઞ્ચ સુખિન્દ્રિયં યઞ્ચ સોમનસ્સિન્દ્રિયં, સુખા સા વેદના દટ્ઠબ્બા. તત્ર, ભિક્ખવે, યઞ્ચ દુક્ખિન્દ્રિયં યઞ્ચ દોમનસ્સિન્દ્રિયં, દુક્ખા સા વેદના દટ્ઠબ્બા. તત્ર, ભિક્ખવે, યદિદં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, અદુક્ખમસુખા સા વેદના દટ્ઠબ્બા. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાની’’તિ. સત્તમં.

૮. તતિયવિભઙ્ગસુત્તં

૫૦૮. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સુખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં સુખં , કાયિકં સાતં, કાયસમ્ફસ્સજં સુખં સાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં દુક્ખં, કાયિકં અસાતં, કાયસમ્ફસ્સજં દુક્ખં અસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચેતસિકં સુખં, ચેતસિકં સાતં, મનોસમ્ફસ્સજં સુખં સાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સોમનસ્સિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, દોમનસ્સિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, ચેતસિકં દુક્ખં, ચેતસિકં અસાતં, મનોસમ્ફસ્સજં દુક્ખં અસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દોમનસ્સિન્દ્રિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં? યં ખો, ભિક્ખવે, કાયિકં વા ચેતસિકં વા નેવ સાતં નાસાતં વેદયિતં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં.

‘‘તત્ર, ભિક્ખવે, યઞ્ચ સુખિન્દ્રિયં યઞ્ચ સોમનસ્સિન્દ્રિયં, સુખા સા વેદના દટ્ઠબ્બા. તત્ર, ભિક્ખવે, યઞ્ચ દુક્ખિન્દ્રિયં યઞ્ચ દોમનસ્સિન્દ્રિયં, દુક્ખા સા વેદના દટ્ઠબ્બા. તત્ર, ભિક્ખવે, યદિદં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, અદુક્ખમસુખા સા વેદના દટ્ઠબ્બા . ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પઞ્ચ હુત્વા તીણિ હોન્તિ, તીણિ હુત્વા પઞ્ચ હોન્તિ પરિયાયેના’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. કટ્ઠોપમસુત્તં

૫૦૯. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. સુખવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ સુખિન્દ્રિયં. સો સુખિતોવ સમાનો

‘સુખિતોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ સુખવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં સુખવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં સુખિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ, તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘દુક્ખવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ દુક્ખિન્દ્રિયં. સો દુક્ખિતોવ સમાનો ‘દુક્ખિતોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ દુક્ખવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં દુક્ખવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં દુક્ખિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ, તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘સોમનસ્સવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ સોમનસ્સિન્દ્રિયં. સો સુમનોવ સમાનો ‘સુમનોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ સોમનસ્સવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં સોમનસ્સવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં સોમનસ્સિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ, તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘દોમનસ્સવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ દોમનસ્સિન્દ્રિયં. સો દુમ્મનોવ સમાનો ‘દુમ્મનોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ દોમનસ્સવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં દોમનસ્સવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં દોમનસ્સિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ, તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘ઉપેક્ખાવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. સો ઉપેક્ખકોવ સમાનો ‘ઉપેક્ખકોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ ઉપેક્ખાવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં ઉપેક્ખાવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ, તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં કટ્ઠાનં સઙ્ઘટ્ટનસમોધાના [સંઘટ્ટનાસમોધાના (પી॰ ક॰), સંઘટનસમોધાના (સ્યા॰ કં॰)] ઉસ્મા જાયતિ, તેજો અભિનિબ્બત્તતિ; તેસંયેવ કટ્ઠાનં નાનાભાવાવિનિક્ખેપા યા [નાનાભાવનિક્ખેપા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] તજ્જા ઉસ્મા સા નિરુજ્ઝતિ સા વૂપસમ્મતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, સુખવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ સુખિન્દ્રિયં. સો સુખિતોવ સમાનો ‘સુખિતોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ સુખવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં સુખવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ સુખિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ , તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘દુક્ખવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ...પે॰... સોમનસ્સવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ...પે॰... દોમનસ્સવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ...પે॰... ઉપેક્ખાવેદનિયં, ભિક્ખવે, ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. સો ઉપેક્ખકોવ સમાનો ‘ઉપેક્ખકોસ્મી’તિ પજાનાતિ. તસ્સેવ ઉપેક્ખાવેદનિયસ્સ ફસ્સસ્સ નિરોધા ‘યં તજ્જં વેદયિતં ઉપેક્ખાવેદનિયં ફસ્સં પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયં તં નિરુજ્ઝતિ, તં વૂપસમ્મતી’તિ પજાનાતિ’’. નવમં.

૧૦. ઉપ્પટિપાટિકસુત્તં

૫૧૦. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? દુક્ખિન્દ્રિયં , દોમનસ્સિન્દ્રિયં, સુખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પજ્જતિ દુક્ખિન્દ્રિયં. સો એવં પજાનાતિ – ‘ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં દુક્ખિન્દ્રિયં, તઞ્ચ ખો સનિમિત્તં સનિદાનં સસઙ્ખારં સપ્પચ્ચયં. તઞ્ચ અનિમિત્તં અનિદાનં અસઙ્ખારં અપ્પચ્ચયં દુક્ખિન્દ્રિયં ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ’.

સો દુક્ખિન્દ્રિયઞ્ચ પજાનાતિ, દુક્ખિન્દ્રિયસમુદયઞ્ચ પજાનાતિ, દુક્ખિન્દ્રિયનિરોધઞ્ચ પજાનાતિ, યત્થ ચુપ્પન્નં દુક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. કત્થ ચુપ્પન્નં દુક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્થ ચુપ્પન્નં દુક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, 'ભિક્ખુ અઞ્ઞાસિ દુક્ખિન્દ્રિયસ્સ નિરોધં, તદત્થાય ચિત્તં ઉપસંહરતિ'''.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પજ્જતિ દોમનસ્સિન્દ્રિયં. સો એવં પજાનાતિ – 'ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં દોમનસ્સિન્દ્રિયં, તઞ્ચ ખો સનિમિત્તં સનિદાનં સસઙ્ખારં સપ્પચ્ચયં. તઞ્ચ અનિમિત્તં અનિદાનં અસઙ્ખારં અપ્પચ્ચયં દોમનસ્સિન્દ્રિયં ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ' . સો દોમનસ્સિન્દ્રિયઞ્ચ પજાનાતિ, દોમનસ્સિન્દ્રિયસમુદયઞ્ચ પજાનાતિ, દોમનસ્સિન્દ્રિયનિરોધઞ્ચ પજાનાતિ, યત્થ ચુપ્પન્નં દોમનસ્સિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. કત્થ ચુપ્પન્નં દોમનસ્સિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્થ ચુપ્પન્નં દોમનસ્સિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, 'ભિક્ખુ અઞ્ઞાસિ દોમનસ્સિન્દ્રિયસ્સ નિરોધં, તદત્થાય ચિત્તં ઉપસંહરતિ'''.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પજ્જતિ સુખિન્દ્રિયં. સો એવં પજાનાતિ – 'ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં સુખિન્દ્રિયં, તઞ્ચ ખો સનિમિત્તં સનિદાનં સસઙ્ખારં સપ્પચ્ચયં. તઞ્ચ અનિમિત્તં અનિદાનં અસઙ્ખારં અપ્પચ્ચયં સુખિન્દ્રિયં ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ'. સો સુખિન્દ્રિયઞ્ચ પજાનાતિ, સુખિન્દ્રિયસમુદયઞ્ચ પજાનાતિ, સુખિન્દ્રિયનિરોધઞ્ચ પજાનાતિ, યત્થ ચુપ્પન્નં સુખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. કત્થ ચુપ્પન્નં સુખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્થ ચુપ્પન્નં સુખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, 'ભિક્ખુ અઞ્ઞાસિ સુખિન્દ્રિયસ્સ નિરોધં, તદત્થાય ચિત્તં ઉપસંહરતિ'''.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પજ્જતિ સોમનસ્સિન્દ્રિયં. સો એવં પજાનાતિ – 'ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં સોમનસ્સિન્દ્રિયં, તઞ્ચ ખો સનિમિત્તં સનિદાનં સસઙ્ખારં સપ્પચ્ચયં. તઞ્ચ અનિમિત્તં અનિદાનં અસઙ્ખારં અપ્પચ્ચયં સોમનસ્સિન્દ્રિયં ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ'. સો સોમનસ્સિન્દ્રિયઞ્ચ પજાનાતિ, સોમનસ્સિન્દ્રિયસમુદયઞ્ચ પજાનાતિ, સોમનસ્સિન્દ્રિયનિરોધઞ્ચ પજાનાતિ, યત્થ ચુપ્પન્નં સોમનસ્સિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. કત્થ ચુપ્પન્નં સોમનસ્સિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્થ ચુપ્પન્નં સોમનસ્સિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, 'ભિક્ખુ અઞ્ઞાસિ સોમનસ્સિન્દ્રિયસ્સ નિરોધં, તદત્થાય ચિત્તં ઉપસંહરતિ'''.

''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પજ્જતિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયં. સો એવં પજાનાતિ – 'ઉપ્પન્નં ખો મે ઇદં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, તઞ્ચ ખો સનિમિત્તં સનિદાનં સસઙ્ખારં સપ્પચ્ચયં. તઞ્ચ અનિમિત્તં અનિદાનં અસઙ્ખારં અપ્પચ્ચયં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ'. સો ઉપેક્ખિન્દ્રિયઞ્ચ પજાનાતિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયસમુદયઞ્ચ પજાનાતિ, ઉપેક્ખિન્દ્રિયનિરોધઞ્ચ પજાનાતિ, યત્થ ચુપ્પન્નં

ઉપેક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ તઞ્ચ પજાનાતિ. કત્થ ચુપ્પન્નં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્બસો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, એત્થ ચુપ્પન્નં ઉપેક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, 'ભિક્ખુ અઞ્ઞાસિ ઉપેક્ખિન્દ્રિયસ્સ નિરોધં, તદત્થાય ચિત્તં ઉપસંહરતી'''તિ. દસમં.

સુખિન્દ્રિયવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

સુદ્ધિકઞ્ચ સોતો અરહા, દ્વે સમણબ્રાહ્મણા;
વિભઙ્ગેન તયો વુત્તા, કટ્ઠો ઉપ્પટિપાટિકન્તિ.

૫. જરાવગ્ગો

૧. જરાધમ્મસુત્તં

૫૧૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તેન ખો પન સમયેન ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો પચ્છાતપે નિસિન્નો હોતિ પિટ્ઠિં ઓતાપયમાનો.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા ભગવતો ગત્તાનિ પાણિના અનોમજ્જન્તો ભગવન્તં એતદવોચ – "અચ્છરિયં, ભન્તે , અબ્ભુતં, ભન્તે! ન ચેવં દાનિ, ભન્તે, ભગવતો તાવ પરિસુદ્ધો છવિવણ્ણો પરિયોદાતો, સિથિલાનિ ચ ગત્તાનિ સબ્બાનિ વલિયજાતાનિ, પુરતો પબ્ભારો ચ કાયો, દિસ્સતિ ચ ઇન્દ્રિયાનં અઞ્ઞથત્તં – ચક્ખુન્દ્રિયસ્સ સોતિન્દ્રિયસ્સ ઘાનિન્દ્રિયસ્સ જિવ્હિન્દ્રિયસ્સ કાયિન્દ્રિયસ્સા"તિ.

"એવઞ્હેતં , આનન્દ, હોતિ – જરાધમ્મો યોબ્બઞ્ઞે, બ્યાધિધમ્મો આરોગ્યે, મરણધમ્મો જીવિતે. ન ચેવ તાવ પરિસુદ્ધો હોતિ છવિવણ્ણો પરિયોદાતો, સિથિલાનિ ચ હોન્તિ ગત્તાનિ સબ્બાનિ વલિયજાતાનિ, પુરતો પબ્ભારો ચ કાયો, દિસ્સતિ ચ ઇન્દ્રિયાનં અઞ્ઞથત્તં – ચક્ખુન્દ્રિયસ્સ સોતિન્દ્રિયસ્સ ઘાનિન્દ્રિયસ્સ જિવ્હિન્દ્રિયસ્સ કાયિન્દ્રિયસ્સા"તિ.

"ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વા ચ સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

"ધી તં જમ્મિ જરે અત્થુ, દુબ્બણ્ણકરણી જરે;
તાવ મનોરમં બિમ્બં, જરાય અભિમદ્દિતં.

"યોપિ વસ્સસતં જીવે, સોપિ મચ્ચુપરાયણો [સબ્બે મચ્ચુપરાયના (સ્યા॰ કં॰ ક॰)];
ન કિઞ્ચિ પરિવજ્જેતિ, સબ્બમેવાભિમદ્દતી"તિ. પઠમં;

૨. ઉણ્ણાભબ્રાહ્મણસુત્તં

૫૧૨. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

''પઞ્ચિમાનિ, ભો ગોતમ, ઇન્દ્રિયાનિ નાનાવિસયાનિ નાનાગોચરાનિ, ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં . ઇમેસં નુ ખો, ભો ગોતમ, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં નાનાવિસયાનં નાનાગોચરાનં ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોન્તાનં કિં પટિસરણં, કો ચ નેસં ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોતી''તિ?

''પઞ્ચિમાનિ, બ્રાહ્મણ, ઇન્દ્રિયાનિ નાનાવિસયાનિ નાનાગોચરાનિ ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં , ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં. ઇમેસં ખો, બ્રાહ્મણ, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં નાનાવિસયાનં નાનાગોચરાનં ન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોન્તાનં મનો પટિસરણં, મનોવ નેસં ગોચરવિસયં પચ્ચનુભોતી''તિ.

''મનસ્સ પન, ભો ગોતમ, કિં પટિસરણ''ન્તિ? ''મનસ્સ ખો, બ્રાહ્મણ, સતિ પટિસરણ''ન્તિ. ''સતિયા પન, ભો ગોતમ, કિં પટિસરણ''ન્તિ? ''સતિયા ખો, બ્રાહ્મણ, વિમુત્તિ પટિસરણ''ન્તિ. ''વિમુત્તિયા પન, ભો ગોતમ, કિં પટિસરણ''ન્તિ? ''વિમુત્તિયા ખો, બ્રાહ્મણ, નિબ્બાનં પટિસરણ''ન્તિ. ''નિબ્બાનસ્સ પન, ભો ગોતમ, કિં પટિસરણ''ન્તિ? ''અચ્ચયાસિ [અચ્ચસરા (સી॰ સ્યા॰ કં॰), અજ્ઝપરં (પી॰ ક॰)], બ્રાહ્મણ, પઞ્હં, નાસક્ખિ પઞ્હસ્સ પરિયન્તં ગહેતું. નિબ્બાનોગધઞ્હિ, બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ નિબ્બાનપરાયણં નિબ્બાનપરિયોસાન''ન્તિ.

અથ ખો ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ.

અથ ખો ભગવા અચિરપક્કન્તે ઉણ્ણાભે બ્રાહ્મણે ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કૂટાગારે વા કૂટાગારસાલાયં વા [રસ્મિયો (સ્યા॰ ક॰)] પાચીનવાતપાના સૂરિયે ઉગ્ગચ્છન્તે વાતપાનેન રસ્મિ [કૂટાગારં વા કૂટાગારસાલં વા ઉત્તરાય (ક॰ સી॰)] પવિસિત્વા ક્વાસ્સ [કાય (સ્યા॰ ક॰)] પતિટ્ઠિતા''તિ? ''પચ્છિમાયં, ભન્તે, ભિત્તિય''ન્તિ. ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઉણ્ણાભસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ તથાગતે સદ્ધા નિવિટ્ઠા મૂલજાતા પતિટ્ઠિતા દળ્હા અસંહારિયા સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં. ઇમમ્હિ ચે, ભિક્ખવે, સમયે ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો કાલઙ્કરેય્ય, નત્થિ સંયોજનં યેન સંયોજનેન સંયુત્તો ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો પુન ઇમં લોકં આગચ્છેય્યા''તિ. દુતિયં.

૩. સાકેતસુત્તં

૫૧૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાકેતે વિહરતિ અઞ્જનવને મિગદાયે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''અત્થિ નુ ખો, ભિક્ખવે , પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ યાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ તાનિ પઞ્ચ બલાનિ હોન્તિ, યાનિ પઞ્ચ બલાનિ તાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ હોન્તી''તિ?

‘‘ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા ભગવંનેત્તિકા ભગવંપટિસરણા. સાધુ વત, ભન્તે, ભગવન્તંયેવ પટિભાતુ એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો. ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ. ‘‘અત્થિ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ યાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ તાનિ પઞ્ચ બલાનિ હોન્તિ, યાનિ પઞ્ચ બલાનિ તાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ હોન્તિ’’.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ યાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ તાનિ પઞ્ચ બલાનિ હોન્તિ, યાનિ પઞ્ચ બલાનિ તાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ હોન્તિ? યં, ભિક્ખવે, સદ્ધિન્દ્રિયં તં સદ્ધાબલં, યં સદ્ધાબલં તં સદ્ધિન્દ્રિયં; યં વીરિયિન્દ્રિયં તં વીરિયબલં, યં વીરિયબલં તં વીરિયિન્દ્રિયં; યં સતિન્દ્રિયં તં સતિબલં, યં સતિબલં તં સતિન્દ્રિયં; યં સમાધિન્દ્રિયં તં સમાધિબલં, યં સમાધિબલં તં સમાધિન્દ્રિયં; યં પઞ્ઞિન્દ્રિયં તં પઞ્ઞાબલં, યં પઞ્ઞાબલં તં પઞ્ઞિન્દ્રિયં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા, તસ્સ મજ્ઝે દીપો. અત્થિ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ તસ્સા નદિયા એકો સોતો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ [સઙ્ખં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)]. અત્થિ પન, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ તસ્સા નદિયા દ્વે સોતાનિ ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છન્તિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ તસ્સા નદિયા એકો સોતો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ? યઞ્ચ, ભિક્ખવે, તસ્સ દીપસ્સ પુરિમન્તે [પુરત્થિમન્તે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ઉદકં, યઞ્ચ પચ્છિમન્તે ઉદકં – અયં ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ તસ્સા નદિયા એકો સોતો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ તસ્સા નદિયા દ્વે સોતાનિ ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છન્તિ? યઞ્ચ, ભિક્ખવે, તસ્સ દીપસ્સ ઉત્તરન્તે ઉદકં, યઞ્ચ દક્ખિણન્તે ઉદકં – અયં ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ તસ્સા નદિયા દ્વે સોતાનિ ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છન્તિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યં સદ્ધિન્દ્રિયં તં સદ્ધાબલં, યં સદ્ધાબલં તં સદ્ધિન્દ્રિયં; યં વીરિયિન્દ્રિયં તં વીરિયબલં, યં વીરિયબલં તં વીરિયિન્દ્રિયં; યં સતિન્દ્રિયં તં સતિબલં , યં સતિબલં તં સતિન્દ્રિયં; યં સમાધિન્દ્રિયં તં સમાધિબલં, યં સમાધિબલં તં સમાધિન્દ્રિયં; યં પઞ્ઞિન્દ્રિયં તં પઞ્ઞાબલં, યં પઞ્ઞાબલં તં પઞ્ઞિન્દ્રિયં. પઞ્ચન્નં, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. તતિયં.

૪. પુબ્બકોટ્ઠકસુત્તં

૫૧૪. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બકોટ્ઠકે. તત્ર ખો ભગવા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ‘‘સદ્દહસિ [સદ્દહાસિ (સી॰ પી॰)] ત્વં, સારિપુત્ત – સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાન’’ન્તિ?

‘‘ન ખ્વાહં એત્થ, ભન્તે, ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામિ – સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. યેસઞ્હેતં, ભન્તે, અઞ્ઞાતં અસ્સ અદિટ્ઠં અવિદિતં અસચ્છિકતં અફસ્સિતં [અપસ્સિતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ ક॰), અફુસિતં (પી॰)] પઞ્ઞાય, તે તત્થ પરેસં સદ્ધાય ગચ્છેય્યું – સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. યેસઞ્ચ ખો એતં, ભન્તે, ઞાતં દિટ્ઠં વિદિતં સચ્છિકતં ફસ્સિતં પઞ્ઞાય, નિક્કઙ્ખા તે તત્થ નિબ્બિચિકિચ્છા – સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. મય્હઞ્ચ ખો એતં, ભન્તે, ઞાતં

દિટ્ઠં વિદિતં સચ્છિકતં ફસ્સિતં પઞ્ઞાય. નિક્કઙ્ખવાહં તત્થ નિબ્બિચિકિચ્છો સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાન''ન્તિ.

''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! યેસઞ્હેતં, સારિપુત્ત, અઞ્ઞાતં અસ્સ અદિટ્ઠં અવિદિતં અસચ્છિકતં અફસ્સિતં પઞ્ઞાય, તે તત્થ પરેસં સદ્ધાય ગચ્છેય્યું – સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. યેસઞ્ચ ખો એતં, સારિપુત્ત, ઞાતં દિટ્ઠં વિદિતં સચ્છિકતં ફસ્સિતં પઞ્ઞાય, નિક્કઙ્ખા તે તત્થ નિબ્બિચિકિચ્છા – સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાન''ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમપુબ્બારામસુત્તં

૫૧૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''કતિનં નુ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામી''તિ?

ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા…પે॰… ''એકસ્સ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયસ્સ ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામીતિ. કતમસ્સ એકસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયસ્સ પઞ્ઞવતો , ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ તદન્વયા સદ્ધા સણ્ઠાતિ, તદન્વયં વીરિયં સણ્ઠાતિ, તદન્વયા સતિ સણ્ઠાતિ, તદન્વયો સમાધિ સણ્ઠાતિ. ઇમસ્સ ખો, ભિક્ખવે, એકસ્સ ઇન્દ્રિયસ્સ ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયપુબ્બારામસુત્તં

૫૧૬. તંયેવ નિદાનં. ''કતિનં નુ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામી''તિ? ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા…પે॰… ''દ્વિન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામીતિ. કતમેસં દ્વિન્નં? અરિયાય ચ પઞ્ઞાય, અરિયાય ચ વિમુત્તિયા. યા હિસ્સ, ભિક્ખવે, અરિયા પઞ્ઞા તદસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયં. યા હિસ્સ, ભિક્ખવે, અરિયા વિમુત્તિ તદસ્સ સમાધિન્દ્રિયં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામી''તિ. છટ્ઠં.

૭. તતિયપુબ્બારામસુત્તં

૫૧૭. તંયેવ નિદાનં. ''કતિનં નુ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનામી''તિ? ભગવંમૂલકા

નો, ભન્તે, ધમ્મા…પે॰… ‘‘ચતુન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામીતિ. કતમેસં ચતુન્નં? વીરિયિન્દ્રિયસ્સ, સતિન્દ્રિયસ્સ, સમાધિન્દ્રિયસ્સ, પઞ્ઞિન્દ્રિયસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામી’’તિ. સત્તમં.

૮. ચતુત્થપુબ્બારામસુત્તં

૫૧૮. તંયેવ નિદાનં. ‘‘કતિનં નુ ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામી’’તિ? ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા…પે॰… ‘‘પઞ્ચન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામીતિ. કતમેસં પઞ્ચન્નં? સદ્ધિન્દ્રિયસ્સ , વીરિયિન્દ્રિયસ્સ, સતિન્દ્રિયસ્સ, સમાધિન્દ્રિયસ્સ, પઞ્ઞિન્દ્રિયસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ખીણાસવો ભિક્ખુ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પિણ્ડોલભારદ્વાજસુત્તં

૫૧૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મતા પિણ્ડોલભારદ્વાજેન અઞ્ઞા બ્યાકતા હોતિ – ‘‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં , નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનામી’’તિ. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું –

‘‘આયસ્મતા, ભન્તે, પિણ્ડોલભારદ્વાજેન અઞ્ઞા બ્યાકતા – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામીતિ. કિં નુ ખો, ભન્તે, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનેન આયસ્મતા પિણ્ડોલભારદ્વાજેન અઞ્ઞા બ્યાકતા – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામી’’તિ?

‘‘તિણ્ણન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા પિણ્ડોલભારદ્વાજેન ભિક્ખુના અઞ્ઞા બ્યાકતા – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામીતિ. કતમેસં તિણ્ણન્નં? સતિન્દ્રિયસ્સ, સમાધિન્દ્રિયસ્સ, પઞ્ઞિન્દ્રિયસ્સ – ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, તિણ્ણન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા પિણ્ડોલભારદ્વાજેન ભિક્ખુના અઞ્ઞા બ્યાકતા – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામીતિ. ઇમાનિ ચ, ભિક્ખવે, તીણિન્દ્રિયાનિ કિમન્તાનિ? ખયન્તાનિ. કિસ્સ ખયન્તાનિ? જાતિજરામરણસ્સ. ‘જાતિજરામરણં ખય’ન્તિ ખો, ભિક્ખવે, સમ્પસ્સમાનેન પિણ્ડોલભારદ્વાજેન ભિક્ખુના અઞ્ઞા બ્યાકતા – ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ પજાનામી’’તિ. નવમં.

૧૦. આપણસુત્તં

૫૨૦. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા અઙ્ગેસુ વિહરતિ આપણં નામ અઙ્ગાનં નિગમો. તત્ર ખો ભગવા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ‘‘યો સો, સારિપુત્ત, અરિયસાવકો તથાગતે એકન્તગતો [એકન્તિગતો (સી॰)] અભિપ્પસન્નો, ન સો તથાગતે વા તથાગતસાસને વા કઙ્ખેય્ય વા વિચિકિચ્છેય્ય વા’’તિ?

‘‘યો સો, ભન્તે, અરિયસાવકો તથાગતે એકન્તગતો અભિપ્પસન્નો, ન સો તથાગતે વા તથાગતસાસને વા કઙ્ખેય્ય વા વિચિકિચ્છેય્ય વા. સદ્ધસ્સ હિ, ભન્તે, અરિયસાવકસ્સ એવં પાટિકઙ્ખં યં આરદ્ધવીરિયો વિહરિસ્સતિ – અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યં હિસ્સ, ભન્તે, વીરિયં તદસ્સ વીરિયિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધસ્સ હિ , ભન્તે, અરિયસાવકસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ એતં પાટિકઙ્ખં યં સતિમા ભવિસ્સતિ, પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. યા હિસ્સ, ભન્તે, સતિ તદસ્સ સતિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધસ્સ હિ, ભન્તે, અરિયસાવકસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપટ્ઠિતસ્સતિનો એતં પાટિકઙ્ખં યં વોસ્સગ્ગારમ્મણં કરિત્વા લભિસ્સતિ સમાધિં, લભિસ્સતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં. યો હિસ્સ, ભન્તે, સમાધિ તદસ્સ સમાધિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધસ્સ હિ, ભન્તે, અરિયસાવકસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપટ્ઠિતસ્સતિનો સમાહિતચિત્તસ્સ એતં પાટિકઙ્ખં યં એવં પજાનિસ્સતિ – અનમતગ્ગો ખો સંસારો. પુબ્બા કોટિ ન પઞ્ઞાયતિ અવિજ્જાનીવરણાનં સત્તાનં તણ્હાસંયોજનાનં સન્ધાવતં સંસરતં. અવિજ્જાય ત્વેવ તમોકાયસ્સ અસેસવિરાગનિરોધો સન્તમેતં પદં પણીતમેતં પદં, યદિદં – સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાનં [નિબ્બાનન્તિ (?)]. યા હિસ્સ, ભન્તે, પઞ્ઞા તદસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધો સો [સ ખો સો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], ભન્તે, અરિયસાવકો એવં પદહિત્વા પદહિત્વા એવં સરિત્વા સરિત્વા એવં સમાદહિત્વા સમાદહિત્વા એવં પજાનિત્વા પજાનિત્વા એવં અભિસદ્દહતિ – ‘ઇમે ખો તે ધમ્મા યે મે પુબ્બે સુતવા અહેસું. તેનાહં એતરહિ કાયેન ચ ફુસિત્વા વિહરામિ, પઞ્ઞાય ચ અતિવિજ્ઝ [પટિવિજ્ઝ (સી॰ ક॰) તદટ્ઠકથાસુ પન અતિવિજ્ઝિત્વાતિ વણ્ણિતં] પસ્સામી’તિ. યા હિસ્સ, ભન્તે, સદ્ધા તદસ્સ સદ્ધિન્દ્રિય’’ન્તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! યો સો, સારિપુત્ત, અરિયસાવકો તથાગતે એકન્તગતો અભિપ્પસન્નો, ન સો તથાગતે વા તથાગતસાસને વા કઙ્ખેય્ય વા વિચિકિચ્છેય્ય વા. સદ્ધસ્સ હિ, સારિપુત્ત, અરિયસાવકસ્સ એતં પાટિકઙ્ખં યં આરદ્ધવીરિયો વિહરિસ્સતિ – અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યં હિસ્સ, સારિપુત્ત, વીરિયં તદસ્સ વીરિયિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધસ્સ હિ, સારિપુત્ત, અરિયસાવકસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ એતં પાટિકઙ્ખં યં સતિમા ભવિસ્સતિ, પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. યા હિસ્સ, સારિપુત્ત, સતિ તદસ્સ સતિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધસ્સ હિ, સારિપુત્ત, અરિયસાવકસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપટ્ઠિતસ્સતિનો એતં પાટિકઙ્ખં યં વોસ્સગ્ગારમ્મણં કરિત્વા લભિસ્સતિ સમાધિં, લભિસ્સતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં. યો હિસ્સ, સારિપુત્ત, સમાધિ તદસ્સ સમાધિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધસ્સ હિ, સારિપુત્ત, અરિયસાવકસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપટ્ઠિતસ્સતિનો સમાહિતચિત્તસ્સ એતં પાટિકઙ્ખં યં એવં પજાનિસ્સતિ – અનમતગ્ગો ખો સંસારો. પુબ્બા કોટિ ન પઞ્ઞાયતિ અવિજ્જાનીવરણાનં સત્તાનં તણ્હાસંયોજનાનં સન્ધાવતં સંસરતં. અવિજ્જાય ત્વેવ તમોકાયસ્સ અસેસવિરાગનિરોધો સન્તમેતં પદં પણીતમેતં પદં, યદિદં – સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાનં. યા હિસ્સ, સારિપુત્ત, પઞ્ઞા તદસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયં.

‘‘સદ્ધો સો [સ ખો સો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], સારિપુત્ત, અરિયસાવકો એવં પદહિત્વા પદહિત્વા એવં સરિત્વા સરિત્વા એવં સમાદહિત્વા સમાદહિત્વા એવં પજાનિત્વા પજાનિત્વા એવં અભિસદ્દહતિ – ‘ઇમે ખો તે ધમ્મા યે મે પુબ્બે સુતવા અહેસું. તેનાહં એતરહિ કાયેન ચ ફુસિત્વા વિહરામિ, પઞ્ઞાય ચ અતિવિજ્ઝ [પટિવિજ્ઝ (ક॰ સી॰ ક॰)] પસ્સામી’તિ. યા હિસ્સ, સારિપુત્ત, સદ્ધા તદસ્સ સદ્ધિન્દ્રિય’’ન્તિ. દસમં.

જરાવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> જરા ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો, સાકેતો પુબ્બકોટ્ઠકો;
> પુબ્બારામે ચ ચત્તારિ, પિણ્ડોલો આપણેન ચાતિ [સદ્ધેન તે દસાતિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)].

૬. સૂકરખતવગ્ગો

૧. સાલસુત્તં

૫૨૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ વિહરતિ સાલાય બ્રાહ્મણગામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ તિરચ્છાનગતા પાણા, સીહો મિગરાજા તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – થામેન જવેન સૂરેન [સૂરિયેન (સી॰ સ્યા॰ કં॰)]; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય’’.

‘‘કતમે ચ, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયા ધમ્મા? સદ્ધિન્દ્રિયં, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ; વીરિયિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ; સતિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ; સમાધિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ; પઞ્ઞિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ તિરચ્છાનગતા પાણા, સીહો મિગરાજા તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – થામેન જવેન સૂરેન; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા’’તિ. પઠમં.

૨. મલ્લિકસુત્તં

૫૨૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા મલ્લેસુ [મલ્લકેસુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰), મલ્લિકેસુ (ક॰)] વિહરતિ ઉરુવેલકપ્પં નામ મલ્લાનં નિગમો. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘યાવકીવઞ્ચ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ અરિયઞાણં ન ઉપ્પન્નં હોતિ નેવ તાવ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં સણ્ઠિતિ હોતિ, નેવ તાવ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં અવટ્ઠિતિ

હોતિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ અરિયઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ, અથ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં સણ્ઠિતિ હોતિ, અથ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં અવટ્ઠિતિ હોતિ''.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યાવકીવઞ્ચ કૂટાગારસ્સ કૂટં ન ઉસ્સિતં હોતિ, નેવ તાવ ગોપાનસીનં સણ્ઠિતિ હોતિ, નેવ તાવ ગોપાનસીનં અવટ્ઠિતિ હોતિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, કૂટાગારસ્સ કૂટં ઉસ્સિતં હોતિ, અથ ગોપાનસીનં સણ્ઠિતિ હોતિ, અથ ગોપાનસીનં અવટ્ઠિતિ હોતિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યાવકીવઞ્ચ અરિયસાવકસ્સ અરિયઞાણં ન ઉપ્પન્નં હોતિ, નેવ તાવ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં સણ્ઠિતિ હોતિ, નેવ તાવ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં અવટ્ઠિતિ હોતિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ અરિયઞાણં ઉપ્પન્નં હોતિ, અથ ચતુન્નં ઇન્દ્રિયાનં...પે॰... અવટ્ઠિતિ હોતિ.

''કતમેસં ચતુન્નં? સદ્ધિન્દ્રિયસ્સ , વીરિયિન્દ્રિયસ્સ, સતિન્દ્રિયસ્સ, સમાધિન્દ્રિયસ્સ. પઞ્ઞવતો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ તદન્વયા સદ્ધા સણ્ઠાતિ, તદન્વયં વીરિયં સણ્ઠાતિ, તદન્વયા સતિ સણ્ઠાતિ, તદન્વયો સમાધિ સણ્ઠાતી''તિ. દુતિયં.

૩. સેખસુત્તં

૫૨૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''અત્થિ નુ ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ સેખો ભિક્ખુ સેખભૂમિયં ઠિતો 'સેખોસ્મી'તિ પજાનેય્ય, અસેખો ભિક્ખુ અસેખભૂમિયં ઠિતો 'અસેખોસ્મી'તિ પજાનેય્યા''તિ?

ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા...પે॰... ''અત્થિ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ સેખો ભિક્ખુ સેખભૂમિયં ઠિતો 'સેખોસ્મી'તિ પજાનેય્ય, અસેખો ભિક્ખુ અસેખભૂમિયં ઠિતો 'અસેખોસ્મી'તિ પજાનેય્ય''.

''કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ સેખો ભિક્ખુ સેખભૂમિયં ઠિતો 'સેખોસ્મી'તિ પજાનાતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ – અયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ સેખો ભિક્ખુ સેખભૂમિયં ઠિતો 'સેખોસ્મી'તિ પજાનાતિ''.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અત્થિ નુ ખો ઇતો બહિદ્ધા અઞ્ઞો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા યો એવં ભૂતં તચ્છં તથં ધમ્મં દેસેતિ યથા ભગવા'તિ? સો એવં પજાનાતિ – 'નત્થિ ખો ઇતો બહિદ્ધા અઞ્ઞો સમણો વા બ્રાહ્મણો વા યો એવં ભૂતં તચ્છં તથં ધમ્મં દેસેતિ યથા ભગવા'તિ. અયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ સેખો ભિક્ખુ સેખભૂમિયં ઠિતો 'સેખોસ્મી'તિ પજાનાતિ''.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પજાનાતિ – સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – યંગતિકાનિ યંપરમાનિ યંફલાનિ યંપરિયોસાનાનિ. ન હેવ ખો કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ; પઞ્ઞાય ચ અતિવિજ્ઝ પસ્સતિ. અયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ સેખો ભિક્ખુ સેખભૂમિયં ઠિતો 'સેખોસ્મી'તિ પજાનાતિ''.

''કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ અસેખો ભિક્ખુ અસેખભૂમિયં ઠિતો 'અસેખોસ્મી'તિ પજાનાતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અસેખો ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ પજાનાતિ – સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં,

સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – યંગતિકાનિ યંપરમાનિ યંફલાનિ યંપરિયોસાનાનિ. કાયેન ચ ફુસિત્વા વિહરતિ; પઞ્ઞાય ચ અતિવિજ્ઝ પસ્સતિ. અયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ અસેખો ભિક્ખુ અસેખભૂમિયં ઠિતો 'અસેખોસ્મી'તિ પજાનાતિ''.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અસેખો ભિક્ખુ છ ઇન્દ્રિયાનિ પજાનાતિ. 'ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો છ ઇન્દ્રિયાનિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અપરિસેસં નિરુજ્ઝિસ્સન્તિ, અઞ્ઞાનિ ચ છ ઇન્દ્રિયાનિ ન કુહિઞ્ચિ કિસ્મિઞ્ચિ ઉપ્પજ્જિસ્સન્તી'તિ પજાનાતિ. અયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, પરિયાયો યં પરિયાયં આગમ્મ અસેખો ભિક્ખુ અસેખભૂમિયં ઠિતો 'અસેખોસ્મી'તિ પજાનાતી''તિ. તતિયં.

૪. પદસુત્તં

૫૨૪. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ જઙ્ગલાનં [જઙ્ગમાનં (સી॰ પી॰)] પાણાનં પદજાતાનિ સબ્બાનિ તાનિ હત્થિપદે સમોધાનં ગચ્છન્તિ, હત્થિપદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – મહન્તત્તેન; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ પદાનિ બોધાય સંવત્તન્તિ , પઞ્ઞિન્દ્રિયં પદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય. કતમાનિ ચ, ભિક્ખવે, પદાનિ બોધાય સંવત્તન્તિ? સદ્ધિન્દ્રિયં, ભિક્ખવે, પદં, તં બોધાય સંવત્તતિ; વીરિયિન્દ્રિયં પદં, તં બોધાય સંવત્તતિ; સતિન્દ્રિયં પદં, તં બોધાય સંવત્તતિ; સમાધિન્દ્રિયં પદં, તં બોધાય સંવત્તતિ; પઞ્ઞિન્દ્રિયં પદં, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ જઙ્ગલાનં પાણાનં પદજાતાનિ સબ્બાનિ તાનિ હત્થિપદે સમોધાનં ગચ્છન્તિ, હત્થિપદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – મહન્તત્તેન; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યાનિ કાનિચિ પદાનિ બોધાય સંવત્તન્તિ, પઞ્ઞિન્દ્રિયં પદં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા''તિ. ચતુત્થં.

૫. સારસુત્તં

૫૨૫. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ સારગન્ધા, લોહિતચન્દનં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા , પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય. કતમે ચ, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયા ધમ્મા? સદ્ધિન્દ્રિયં, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. વીરિયિન્દ્રિયં...પે॰... સતિન્દ્રિયં ...પે॰... સમાધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ સારગન્ધા, લોહિતચન્દનં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. પતિટ્ઠિતસુત્તં

૫૨૬. ''એકધમ્મે પતિટ્ઠિતસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ હોન્તિ સુભાવિતાનિ. કતમસ્મિં એકધમ્મે? અપ્પમાદે. કતમો ચ ભિક્ખવે, અપ્પમાદો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચિત્તં રક્ખતિ આસવેસુ ચ સાસવેસુ ચ ધમ્મેસુ. તસ્સ ચિત્તં રક્ખતો આસવેસુ ચ સાસવેસુ ચ ધમ્મેસુ સદ્ધિન્દ્રિયમ્પિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. વીરિયિન્દ્રિયમ્પિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. સતિન્દ્રિયમ્પિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. સમાધિન્દ્રિયમ્પિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. પઞ્ઞિન્દ્રિયમ્પિ ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, એકધમ્મે પતિટ્ઠિતસ્સ ભિક્ખુનો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ હોન્તિ સુભાવિતાની''તિ. છટ્ઠં.

૭. સહમ્પતિબ્રહ્મસુત્તં

૫૨૭. એકં સમયં ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે અજપાલનિગ્રોધે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો. અથ ખો ભગવતો રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ''પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અમતોગધાનિ હોન્તિ અમતપરાયણાનિ અમતપરિયોસાનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. વીરિયિન્દ્રિયં...પે॰... સતિન્દ્રિયં...પે॰... સમાધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અમતોગધાનિ હોન્તિ અમતપરાયણાનિ અમતપરિયોસાનાની''તિ.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય; એવમેવ બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો ભગવતો પુરતો પાતુરહોસિ. અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''એવમેતં, ભગવા, એવમેતં સુગત! પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અમતોગધાનિ હોન્તિ અમતપરાયણાનિ અમતપરિયોસાનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવિતં બહુલીકતં અમતોગધં હોતિ અમતપરાયણં અમતપરિયોસાનં. ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અમતોગધાનિ હોન્તિ અમતપરાયણાનિ અમતપરિયોસાનાનિ''.

''ભૂતપુબ્બાહં , ભન્તે, કસ્સપે સમ્માસમ્બુદ્ધે બ્રહ્મચરિયં અચરિં. તત્રપિ મં એવં જાનન્તિ – 'સહકો ભિક્ખુ, સહકો ભિક્ખૂ'તિ. સો ખ્વાહં, ભન્તે, ઇમેસંયેવ પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા કામેસુ કામચ્છન્દં વિરાજેત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં બ્રહ્મલોકં ઉપપન્નો. તત્રપિ મં એવં જાનન્તિ – 'બ્રહ્મા સહમ્પતિ, બ્રહ્મા સહમ્પતી'''તિ. ''એવમેતં, ભગવા, એવમેતં સુગત! અહમેતં જાનામિ, અહમેતં પસ્સામિ યથા ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અમતોગધાનિ હોન્તિ અમતપરાયણાનિ અમતપરિયોસાનાની''તિ. સત્તમં.

૮. સૂકરખતસુત્તં

૫૨૮. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે સૂકરખતાયં. તત્ર ખો ભગવા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ''કિં નુ ખો, સારિપુત્ત, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી''તિ [પવત્તેતીતિ (સી॰)]? ''અનુત્તરઞ્હિ , ભન્તે, યોગક્ખેમં સમ્પસ્સમાનો ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી''તિ. ''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! અનુત્તરઞ્હિ, સારિપુત્ત, યોગક્ખેમં સમ્પસ્સમાનો ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી''તિ.

''કતમો ચ, સારિપુત્ત, અનુત્તરો યોગક્ખેમો યં સમ્પસ્સમાનો ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી''તિ? ''ઇધ, ભન્તે, ખીણાસવો ભિક્ખુ સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં સમ્બોધગામિં, વીરિયિન્દ્રિયં ભાવેતિ...પે॰... સતિન્દ્રિયં ભાવેતિ...પે॰... સમાધિન્દ્રિયં ભાવેતિ...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવેતિ ઉપસમગામિં સમ્બોધગામિં. અયં ખો, ભન્તે, અનુત્તરો યોગક્ખેમો યં સમ્પસ્સમાનો ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી''તિ. ''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! એસો હિ,

સારિપુત્ત, અનુત્તરો યોગક્ખેમો યં સમ્પસ્સમાનો ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી’’તિ.

‘‘કતમો ચ, સારિપુત્ત, પરમનિપચ્ચકારો યં ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી’’તિ? ‘‘ઇધ, ભન્તે, ખીણાસવો ભિક્ખુ સત્થરિ સગારવો વિહરતિ સપ્પતિસ્સો [સપ્પટિસ્સો (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], ધમ્મે સગારવો વિહરતિ સપ્પતિસ્સો, સઙ્ઘે સગારવો વિહરતિ સપ્પતિસ્સો, સિક્ખાય સગારવો વિહરતિ સપ્પતિસ્સો, સમાધિસ્મિં સગારવો વિહરતિ સપ્પતિસ્સો. અયં ખો, ભન્તે, પરમનિપચ્ચકારો યં ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી’’તિ. ‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! એસો હિ , સારિપુત્ત, પરમનિપચ્ચકારો યં ખીણાસવો ભિક્ખુ તથાગતે વા તથાગતસાસને વા પરમનિપચ્ચકારં પવત્તમાનો પવત્તતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમઉપ્પાદસુત્તં

૫૨૯. સાવત્થિનિદાનં. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અનુપ્પન્નાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અનુપ્પન્નાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર તથાગતસ્સ પાતુભાવા અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયઉપ્પાદસુત્તં

૫૩૦. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અનુપ્પન્નાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અનુપ્પન્નાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ, નાઞ્ઞત્ર સુગતવિનયા’’તિ. દસમં.

સૂકરખતવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

સાલં મલ્લિકં સેખો ચ, પદં સારં પતિટ્ઠિતં;
બ્રહ્મસૂકરખતાયો, ઉપ્પાદા અપરે દુવેતિ.

૭. બોધિપક્ખિયવગ્ગો

૧. સંયોજનસુત્તં

૫૩૧. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ સંયોજનપ્પહાનાય [સંયોજનાનં પહાનાય (સ્યા॰ ક॰)] સંવત્તન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ સંયોજનપ્પહાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. પઠમં.

૨. અનુસયસુત્તં

૫૩૨. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો , ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તન્તી’’તિ. દુતિયં.

૩. પરિઞ્ઞાસુત્તં

૫૩૩. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તન્તી’’તિ. તતિયં.

૪. આસવક્ખયસુત્તં

૫૩૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તી’’તિ.

‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ સંયોજનપ્પહાનાય સંવત્તન્તિ, અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તન્તિ, અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તન્તિ, આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવિતાનિ બહુલીકતાનિ સંયોજનપ્પહાનાય સંવત્તન્તિ, અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તન્તિ, અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તન્તિ, આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમફલસુત્તં

૫૩૫. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયફલસુત્તં

૫૩૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઇન્દ્રિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા. કતમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા? દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, અથ મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ઇમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમરુક્ખસુત્તં

૫૩૭. ‘‘સેય્યથાપિ ભિક્ખવે, યે કેચિ જમ્બુદીપકા રુક્ખા, જમ્બૂ તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય. કતમે ચ, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયા ધમ્મા? સદ્ધિન્દ્રિયં, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. વીરિયિન્દ્રિયં…પે॰… સતિન્દ્રિયં…પે॰… સમાધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ જમ્બુદીપકા રુક્ખા, જમ્બૂ તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયરુક્ખસુત્તં

૫૩૮. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ દેવાનં તાવતિંસાનં રુક્ખા, પારિછત્તકો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય. કતમે ચ, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયા ધમ્મા? સદ્ધિન્દ્રિયં , ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. વીરિયિન્દ્રિયં…પે॰… સતિન્દ્રિયં…પે॰… સમાધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે , યે કેચિ દેવાનં તાવતિંસાનં રુક્ખા, પારિછત્તકો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. તતિયરુક્ખસુત્તં

૫૩૯. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ અસુરાનં રુક્ખા, ચિત્તપાટલિ તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય. કતમે ચ, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયા ધમ્મા? સદ્ધિન્દ્રિયં, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ ભિક્ખવે, યે કેચિ અસુરાનં રુક્ખા, ચિત્તપાટલિ તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા’’તિ. નવમં.

૧૦. ચતુત્થરુક્ખસુત્તં

૫૪૦. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ સુપણ્ણાનં રુક્ખા, કૂટસિમ્બલી [કોટસિમ્બલિ (સ્યા॰ કં॰)] તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાય. કતમે ચ, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયા ધમ્મા? સદ્ધિન્દ્રિયં, ભિક્ખવે, બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં બોધિપક્ખિયો ધમ્મો, તં બોધાય સંવત્તતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યે કેચિ સુપણ્ણાનં રુક્ખા, કૂટસિમ્બલી તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે કેચિ બોધિપક્ખિયા ધમ્મા, પઞ્ઞિન્દ્રિયં તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – બોધાયા’’તિ. દસમં.

બોધિપક્ખિયવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

સંયોજના અનુસયા, પરિઞ્ઞા આસવક્ખયા;

દ્વે ફલા ચતુરો રુક્ખા, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૮. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. પાચીનાદિસુત્તદ્વાદસકં

૫૪૧-૫૫૨. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, વીરિયિન્દ્રિયં…પે॰… સતિન્દ્રિયં… સમાધિન્દ્રિયં… પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. દ્વાદસમં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

અપ્પમાદવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારેન વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

બલકરણીયવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

એસનાવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિના ચાતિ.

૧૨. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તદસકં

૫૮૭-૫૯૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેતબ્બાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં... પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેતબ્બાની’’તિ. દસમં. (યથા મગ્ગસંયુત્તં, તથા વિત્થારેતબ્બં.)

ઓઘવગ્ગો દ્વાદસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

૧૩. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. પાચીનાદિસુત્તદ્વાદસકં

૫૯૭-૬૦૮. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. દ્વાદસમં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો તેરસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

અપ્પમાદવગ્ગ-બલકરણીયવગ્ગ-એસનાવગ્ગા વિત્થારેતબ્બા.

૧૭. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તદસકં

૬૪૧-૬૫૦. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેતબ્બાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધિન્દ્રિયં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. વીરિયિન્દ્રિયં ...પે॰... સતિન્દ્રિયં... સમાધિન્દ્રિયં ... પઞ્ઞિન્દ્રિયં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમાનિ પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ ભાવેતબ્બાની’’તિ.

ઓઘવગ્ગો સત્તરસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

ઇન્દ્રિયસંયુત્તં ચતુત્થં.

૫. સમ્મપ્પધાનસંયુત્તં

૧. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. પાચીનાદિસુત્તદ્વાદસકં

૬૫૧-૬૬૨. સાવત્થિનિદાનં . તત્ર ખો ભગવા એતદવોચ – ''ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, સમ્મપ્પધાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સમ્મપ્પધાનાતિ''.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો સમ્મપ્પધાને ભાવેન્તો ચત્તારો સમ્મપ્પધાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો સમ્મપ્પધાને ભાવેન્તો ચત્તારો સમ્મપ્પધાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો સમ્મપ્પધાને ભાવેન્તો ચત્તારો સમ્મપ્પધાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. દ્વાદસમં. (સમ્મપ્પધાનસંયુત્તસ્સ ગઙ્ગાપેય્યાલી સમ્મપ્પધાનવસેન વિત્થારેતબ્બા).

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૨. અપ્પમાદવગ્ગો

(અપ્પમાદવગ્ગો સમ્મપ્પધાનવસેન વિત્થારેતબ્બો).

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારેન વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

૩. બલકરણીયવગ્ગો

૧-૧૨. બલકરણીયાદિસુત્તદ્વાદસકં

૬૭૩-૬૮૪. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યે કેચિ બલકરણીયા કમ્મન્તા કયિરન્તિ, સબ્બે તે પથવિં નિસ્સાય પથવિયં પતિટ્ઠાય એવમેતે બલકરણીયા કમ્મન્તા કયિરન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સમ્મપ્પધાને ભાવેતિ, ચત્તારો સમ્મપ્પધાને બહુલીકરોતિ. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સમ્મપ્પધાને ભાવેતિ, ચત્તારો સમ્મપ્પધાને બહુલીકરોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ…પે॰… ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલં નિસ્સાય સીલે પતિટ્ઠાય ચત્તારો સમ્મપ્પધાને ભાવેતિ, ચત્તારો સમ્મપ્પધાને બહુલીકરોતી’’તિ. (એવં બલકરણીયવગ્ગો સમ્મપ્પધાનવસેન વિત્થારેતબ્બો). દ્વાદસમં.

બલકરણીયવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

૪. એસનાવગ્ગો

૧-૧૦. એસનાદિસુત્તદસકં

૬૮૫-૬૯૪. ‘‘તિસ્સો ઇમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા તિસ્સો? કામેસના, ભવેસના, બ્રહ્મચરિયેસના – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સો એસના. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ચત્તારો સમ્મપ્પધાના ભાવેતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં…પે॰… ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમાસં ખો, ભિક્ખવે, તિસ્સન્નં એસનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમે ચત્તારો સમ્મપ્પધાના ભાવેતબ્બા’’તિ. (વિત્થારેતબ્બં). દસમં.

એસનાવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;

ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિના ચાતિ.

૫. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તદસકં

૬૯૫-૭૦૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ચત્તારો સમ્મપ્પધાના ભાવેતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનુપ્પન્નાનં...પે॰... ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમે ચત્તારો સમ્મપ્પધાના ભાવેતબ્બા’’તિ. (વિત્થારેતબ્બા). દસમં.

ઓઘવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

સમ્મપ્પધાનસંયુત્તં પઞ્ચમં.

૬. બલસંયુત્તં

૧. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. બલાદિસુત્તદ્વાદસકં

૭૦૫-૭૧૬. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ બલાનીતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચબલાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચ બલાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધાબલં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, વીરિયબલં...પે॰... સતિબલં... સમાધિબલં... પઞ્ઞાબલં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચ બલાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. દ્વાદસમં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૨. અપ્પમાદવગ્ગો

અપ્પમાદવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારેન વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

બલકરણીયવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

એસનાવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિના ચાતિ.

૫. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તદસકં

૭૪૯-૭૫૮. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય પઞ્ચ બલાનિ ભાવેતબ્બાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ, સદ્ધાબલં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, વીરિયબલં…પે॰… સતિબલં…પે॰… સમાધિબલં…પે॰… પઞ્ઞાબલં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમાનિ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેતબ્બાની’’તિ. (એવં વિત્થારેતબ્બા). દસમં.

ઓઘવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

૬. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. પાચીનાદિસુત્તદ્વાદસકં

૭૫૯-૭૭૦. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચ બલાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચ બલાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ, સદ્ધાબલં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેન્તો પઞ્ચ બલાનિ બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. (વિત્થારેતબ્બા) દ્વાદસમં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;

દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

અપ્પમાદ-બલકરણીયવગ્ગા વિત્થારેતબ્બા.

૯. એસનાવગ્ગો

૧-૧૨. એસનાદિસુત્તદ્વાદસકં

૭૯૨-૮૦૨. એવં એસનાપાળિ વિત્થારેતબ્બા – રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં.

એસનાવગ્ગો નવમો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિના ચાતિ.

૧૦. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તદસકં

૮૦૩-૮૧૨. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય પઞ્ચ બલાનિ ભાવેતબ્બાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધાબલં ભાવેતિ…પે॰… પઞ્ઞાબલં ભાવેતિ રાગવિનયપરિયોસાનં દોસવિનયપરિયોસાનં મોહવિનયપરિયોસાનં. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમાનિ પઞ્ચ બલાનિ ભાવેતબ્બાની’’તિ. દસમં.

ઓઘવગ્ગો દસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

બલસંયુત્તં છટ્ઠં.

૭. ઇદ્ધિપાદસંયુત્તં

૧. ચાપાલવગ્ગો

૧. અપારસુત્તં

૮૧૩. ‘‘ચત્તારોમે ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તિ. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, ચિત્તસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા અપારા પારં ગમનાય સંવત્તન્તી’’તિ. પઠમં.

૨. વિરદ્ધસુત્તં

૮૧૪. ‘‘યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ઇમે ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ઇમે ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી’’તિ. દુતિયં.

૩. અરિયસુત્તં

૮૧૫. ‘‘ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા અરિયા નિય્યાનિકા નિય્યન્તિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાય. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા અરિયા નિય્યાનિકા નિય્યન્તિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાયા’’તિ. તતિયં.

૪. નિબ્બિદાસુત્તં

૮૧૬. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ઇદ્ધિપદેસસુત્તં

૮૧૭. "યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇદ્ધિપદેસં અભિનિપ્ફાદેસું સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ , ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇદ્ધિપદેસં અભિનિપ્ફાદેસ્સન્તિ સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇદ્ધિપદેસં અભિનિપ્ફાદેન્તિ સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

"કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇદ્ધિપદેસં અભિનિપ્ફાદેસું, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇદ્ધિપદેસં અભિનિપ્ફાદેસ્સન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ઇદ્ધિપદેસં અભિનિપ્ફાદેન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા"તિ. પઞ્ચમં.

૬. સમત્તસુત્તં

૮૧૮. "યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમત્તં ઇદ્ધિં અભિનિપ્ફાદેસું, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમત્તં ઇદ્ધિં અભિનિપ્ફાદેસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમત્તં ઇદ્ધિં અભિનિપ્ફાદેન્તિ , સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

"કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમત્તં ઇદ્ધિં અભિનિપ્ફાદેસું, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમત્તં ઇદ્ધિં અભિનિપ્ફાદેસ્સન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમત્તં ઇદ્ધિં અભિનિપ્ફાદેન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા"તિ. છટ્ઠં.

૭. ભિક્ખુસુત્તં

૮૧૯. "યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં ભિક્ખૂ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિંસુ, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં ભિક્ખૂ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ ભિક્ખૂ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં ભિક્ખૂ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિંસુ સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં ભિક્ખૂ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ ભિક્ખૂ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા’’તિ. સત્તમં.

૮. બુદ્ધસુત્તં

૮૨૦. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા . ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતો ‘અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો’તિ વુચ્ચતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ઞાણસુત્તં

૮૨૧. ‘‘‘અયં છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’તિ મે ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સો ખો પનાયં છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો ભાવેતબ્બો’તિ મે, ભિક્ખવે...પે॰... ‘ભાવિતો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘અયં વીરિયસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સો ખો પનાયં વીરિયસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો ભાવેતબ્બો’તિ મે, ભિક્ખવે...પે॰... ‘ભાવિતો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘અયં ચિત્તસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સો ખો પનાયં ચિત્તસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો ભાવેતબ્બો’તિ મે, ભિક્ખવે...પે॰... ‘ભાવિતો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘અયં વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘સો ખો પનાયં વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો ભાવેતબ્બો’તિ મે, ભિક્ખવે...પે॰... ‘ભાવિતો’તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદી’’તિ. નવમં.

૧૦. ચેતિયસુત્તં

૮૨૨. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય વેસાલિં પિણ્ડાય પાવિસિ. વેસાલિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''ગણ્હાહિ, આનન્દ, નિસીદનં. યેન ચાપાલં ચેતિયં [પાવાલચેતિયં (સ્યા॰ કં॰)] તેનુપસઙ્કમિસ્સામ દિવાવિહારાયા''તિ. ''એવં ભન્તે''તિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પટિસ્સુત્વા નિસીદનં આદાય ભગવન્તં પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધિ. અથ ખો ભગવા યેન ચાપાલં ચેતિયં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. આયસ્માપિ ખો આનન્દો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ –

''રમણીયા, આનન્દ, વેસાલી, રમણીયં ઉદેનં ચેતિયં, રમણીયં ગોતમકં ચેતિયં, રમણીયં સત્તમ્બં ચેતિયં, રમણીયં બહુપુત્તં ચેતિયં [બહુપુત્તકચેતિયં (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)], રમણીયં સારન્દદં ચેતિયં [આનન્દચેતિયં (ક॰), સાનન્દરં (ક॰)], રમણીયં ચાપાલં ચેતિયં. યસ્સ કસ્સચિ, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા, સો આકઙ્ખમાનો કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા. તથાગતસ્સ ખો, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા. આકઙ્ખમાનો, આનન્દ, તથાગતો કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા''તિ.

એવમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતા ઓળારિકે નિમિત્તે કયિરમાને ઓળારિકે ઓભાસે કયિરમાને નાસક્ખિ પટિવિજ્ઝિતું; ન ભગવન્તં યાચિ – ''તિટ્ઠતુ, ભન્તે, ભગવા કપ્પં, તિટ્ઠતુ સુગતો કપ્પં [સુગતો કપ્પાવસેસં (પી॰ ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૧૬૭] બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય લોકાનુકમ્પાય અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન''ન્તિ યથા તં મારેન પરિયુટ્ઠિતચિત્તો.

દુતિયમ્પિ ખો ભગવા…પે॰… તતિયમ્પિ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''રમણીયા, આનન્દ, વેસાલી, રમણીયં ઉદેનં ચેતિયં, રમણીયં ગોતમકં ચેતિયં, રમણીયં સત્તમ્બં ચેતિયં, રમણીયં બહુપુત્તં ચેતિયં, રમણીયં સારન્દદં ચેતિયં, રમણીયં ચાપાલં ચેતિયં. યસ્સ કસ્સચિ, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા, સો આકઙ્ખમાનો કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા. તથાગતસ્સ ખો, આનન્દ, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા. આકઙ્ખમાનો, આનન્દ, તથાગતો કપ્પં વા તિટ્ઠેય્ય કપ્પાવસેસં વા''તિ.

એવમ્પિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતા ઓળારિકે નિમિત્તે કયિરમાને ઓળારિકે ઓભાસે કયિરમાને નાસક્ખિ પટિવિજ્ઝિતું; ન ભગવન્તં યાચિ – ''તિટ્ઠતુ, ભન્તે, ભગવા કપ્પં, તિટ્ઠતુ સુગતો કપ્પં બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય લોકાનુકમ્પાય અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન''ન્તિ યથા તં મારેન પરિયુટ્ઠિતચિત્તો.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''ગચ્છ ખો ત્વં, આનન્દ, યસ્સ દાનિ કાલં મઞ્ઞસી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પટિસ્સુત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા અવિદૂરે અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસીદિ. અથ ખો મારો પાપિમા, અચિરપક્કન્તે આયસ્મન્તે આનન્દે, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ દાનિ સુગતો [પરિનિબ્બાતુ સુગતો (સી॰ સ્યા॰ કં॰) એવમુપરિપિ]! પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો.

ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – ‘ન તાવાહં, પાપિમ , પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ભિક્ખૂ ન સાવકા ભવિસ્સન્તિ વિયત્તા વિનીતા વિસારદા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખિસ્સન્તિ દેસેસ્સન્તિ પઞ્ઞપેસ્સન્તિ પટ્ઠપેસ્સન્તિ વિવરિસ્સન્તિ વિભજિસ્સન્તિ ઉત્તાનીકરિસ્સન્તિ [ઉત્તાનિં કરિસ્સન્તિ (ક॰), ઉત્તાનિકરિસ્સન્તિ (પી॰)], ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેસ્સન્તી’’’તિ.

સન્તિ ખો પન, ભન્તે, એતરહિ ભિક્ખૂ ભગવતો સાવકા વિયત્તા વિનીતા વિસારદા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખન્તિ દેસેન્તિ પઞ્ઞપેન્તિ પટ્ઠપેન્તિ વિવરન્તિ વિભજન્તિ ઉત્તાનીકરોન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેન્તિ. પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ દાનિ, સુગતો! પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો.

‘‘ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – ‘ન તાવાહં, પાપિમ, પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ભિક્ખુનિયો ન સાવિકા ભવિસ્સન્તિ વિયત્તા વિનીતા વિસારદા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનિયો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખિસ્સન્તિ દેસેસ્સન્તિ પઞ્ઞપેસ્સન્તિ પટ્ઠપેસ્સન્તિ વિવરિસ્સન્તિ વિભજિસ્સન્તિ ઉત્તાનીકરિસ્સન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેસ્સન્તી’’’તિ.

‘‘સન્તિ ખો પન, ભન્તે, એતરહિ ભિક્ખુનિયો ભગવતો સાવિકા વિયત્તા વિનીતા વિસારદા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનિયો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખન્તિ દેસેન્તિ પઞ્ઞપેન્તિ પટ્ઠપેન્તિ વિવરન્તિ વિભજન્તિ ઉત્તાનીકરોન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેન્તિ. પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ દાનિ, સુગતો! પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો.

‘‘ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – ‘ન તાવાહં, પાપિમ, પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ઉપાસકા…પે॰… યાવ મે ઉપાસિકા ન સાવિકા ભવિસ્સન્તિ વિયત્તા વિનીતા વિસારદા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનિયો, સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખિસ્સન્તિ દેસેસ્સન્તિ પઞ્ઞપેસ્સન્તિ પટ્ઠપેસ્સન્તિ વિવરિસ્સન્તિ વિભજિસ્સન્તિ ઉત્તાનીકરિસ્સન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેસ્સન્તી’’’તિ.

‘‘સન્તિ ખો પન, ભન્તે, એતરહિ ઉપાસકા…પે॰… ઉપાસિકા ભગવતો સાવિકા વિયત્તા વિનીતા વિસારદા બહુસ્સુતા ધમ્મધરા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્ના સામીચિપ્પટિપન્ના અનુધમ્મચારિનિયો , સકં આચરિયકં ઉગ્ગહેત્વા આચિક્ખન્તિ દેસેન્તિ પઞ્ઞપેન્તિ પટ્ઠપેન્તિ વિવરન્તિ વિભજન્તિ ઉત્તાનીકરોન્તિ, ઉપ્પન્નં પરપ્પવાદં સહધમ્મેન સુનિગ્ગહિતં નિગ્ગહેત્વા સપ્પાટિહારિયં ધમ્મં દેસેન્તિ. પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ દાનિ, સુગતો! પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો.

‘‘ભાસિતા ખો પનેસા, ભન્તે, ભગવતા વાચા – ‘ન તાવાહં, પાપિમ, પરિનિબ્બાયિસ્સામિ યાવ મે ઇદં બ્રહ્મચરિયં ન ઇદ્ધઞ્ચેવ ભવિસ્સતિ ફીતઞ્ચ વિત્થારિતં બાહુજઞ્ઞં પુથુભૂતં યાવ દેવમનુસ્સેહિ સુપ્પકાસિત’ન્તિ.

તયિદં, ભન્તે, ભગવતો બ્રહ્મચરિયં ઇદ્ધઞ્ચેવ ફીતઞ્ચ વિત્થારિતં બાહુજઞ્ઞં પુથુભૂતં યાવ દેવમનુસ્સેહિ સુપ્પકાસિતં. પરિનિબ્બાતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, પરિનિબ્બાતુ દાનિ સુગતો. પરિનિબ્બાનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો''તિ.

એવં વુત્તે ભગવા મારં પાપિમન્તં એતદવોચ – ''અપ્પોસ્સુક્કો ત્વં, પાપિમ, હોહિ. ન ચિરં [નચિરસ્સેવ (ક॰)] તથાગતસ્સ પરિનિબ્બાનં ભવિસ્સતિ. ઇતો તિણ્ણં માસાનં અચ્ચયેન તથાગતો પરિનિબ્બાયિસ્સતી''તિ. અથ ખો ભગવા ચાપાલે ચેતિયે સતો સમ્પજાનો આયુસઙ્ખારં ઓસ્સજિ. ઓસ્સટ્ઠે ચ [ઓસજ્જે પન (ક॰)] ભગવતા આયુસઙ્ખારે મહાભૂમિચાલો અહોસિ ભિંસનકો લોમહંસો, દેવદુન્દુભિયો [દેવદુદ્રભિયો (ક॰)] ચ ફલિંસુ. અથ ખો ભગવા એતમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

''તુલમતુલઞ્ચ સમ્ભવં, ભવસઙ્ખારમવસ્સજિ મુનિ;
અજ્ઝત્તરતો સમાહિતો, અભિન્દિ કવચમિવત્તસમ્ભવ''ન્તિ. દસમં;

ચાપાલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અપારાપિ વિરદ્ધો ચ, અરિયા નિબ્બિદાપિ ચ;
પદેસં સમત્તં ભિક્ખુ, બુદ્ધં ઞાણઞ્ચ ચેતિયન્તિ.

૨. પાસાદકમ્પનવગ્ગો

૧. પુબ્બસુત્તં

૮૨૩. સાવત્થિનિદાનં . ''પુબ્બેવ મે, ભિક્ખવે, સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો એતદહોસિ – 'કો નુ ખો હેતુ, કો પચ્ચયો ઇદ્ધિપાદભાવનાયા'તિ? તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, એતદહોસિ – 'ઇધ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇતિ મે છન્દો ન ચ અતિલીનો ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતો ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તો ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો ભવિસ્સતિ. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ'''.

''વીરિયસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇતિ મે વીરિયં ન ચ અતિલીનં ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતં ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તં ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં ભવિસ્સતિ. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

''ચિત્તસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇતિ મે ચિત્તં ન ચ અતિલીનં ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતં ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તં ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં ભવિસ્સતિ. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી

ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

''વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ , ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

''એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખુ, ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ; આવિભાવં, તિરોભાવં; તિરોકુટ્ટં તિરોપાકારં તિરોપબ્બતં અસજ્જમાનો ગચ્છતિ, સેય્યથાપિ આકાસે; પથવિયાપિ ઉમ્મુજ્જનિમુજ્જં કરોતિ, સેય્યથાપિ ઉદકે; ઉદકેપિ અભિજ્જમાને [અભિજ્જમાનો (સી॰ પી॰ ક॰)] ગચ્છતિ, સેય્યથાપિ પથવિયં; આકાસેપિ પલ્લઙ્કેન કમતિ, સેય્યથાપિ પક્ખી સકુણો; ઇમેપિ ચન્દિમસૂરિયે એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે પાણિના પરિમસતિ [પરામસતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] પરિમજ્જતિ; યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ.

''એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખુ, ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ દિબ્બાય સોતધાતુયા વિસુદ્ધાય અતિક્કન્તમાનુસિકાય ઉભો સદ્દે સુણાતિ – દિબ્બે ચ માનુસે ચ, દૂરે સન્તિકે ચાતિ.

''એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખુ, ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનાતિ. સરાગં વા ચિત્તં 'સરાગં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; વીતરાગં વા ચિત્તં 'વીતરાગં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; સદોસં વા ચિત્તં 'સદોસં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; વીતદોસં વા ચિત્તં 'વીતદોસં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; સમોહં વા ચિત્તં 'સમોહં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; વીતમોહં વા ચિત્તં 'વીતમોહં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; સંખિત્તં વા ચિત્તં 'સંખિત્તં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં 'વિક્ખિત્તં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; મહગ્ગતં વા ચિત્તં 'મહગ્ગતં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; અમહગ્ગતં વા ચિત્તં 'અમહગ્ગતં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; સઉત્તરં વા ચિત્તં 'સઉત્તરં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; અનુત્તરં વા ચિત્તં 'અનુત્તરં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; સમાહિતં વા ચિત્તં 'સમાહિતં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; અસમાહિતં વા ચિત્તં 'અસમાહિતં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; વિમુત્તં વા ચિત્તં 'વિમુત્તં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ; અવિમુત્તં વા ચિત્તં 'અવિમુત્તં ચિત્ત'ન્તિ પજાનાતિ''.

''એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખુ, ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે – 'અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં [ઉપ્પાદિં (સી॰)]; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નો'તિ. ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ.

‘‘એવં ભાવિતેસુ ખો ભિક્ખુ, ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ – ‘ઇમે વત, ભોન્તો, સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં ઉપવાદકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના; તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના. ઇમે વા પન, ભોન્તો, સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના; તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના’તિ. ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ.

‘‘એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખુ, ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. પઠમં.

૨. મહપ્ફલસુત્તં

૮૨૪. ‘‘ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે છન્દો ન ચ અતિલીનો ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતો ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તો ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો ભવિસ્સતિ’. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

‘‘વીરિયસમાધિ…પે॰… ચિત્તસમાધિ…પે॰… વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ’. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા.

‘‘એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ…પે॰… યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ…પે॰….

‘‘એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. દુતિયં.

૩. છન્દસમાધિસુત્તં

૮૨૫. ‘‘છન્દં ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિસ્સાય લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ છન્દસમાધિ. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. અનુપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઉપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘પધાનસઙ્ખારા’તિ. ઇતિ અયઞ્ચ છન્દો, અયઞ્ચ છન્દસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ‘છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’’’.

‘‘વીરિયં ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિસ્સાય લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ ‘વીરિયસમાધિ’. સો અનુપ્પન્નાનં…પે॰… ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘પધાનસઙ્ખારા’તિ. ઇતિ ઇદઞ્ચ વીરિયં, અયઞ્ચ વીરિયસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ‘વીરિયસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’’’.

‘‘ચિત્તં ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિસ્સાય લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ ‘ચિત્તસમાધિ’. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં…પે॰… ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘પધાનસઙ્ખારા’તિ. ઇતિ ઇદઞ્ચ ચિત્તં, અયઞ્ચ ચિત્તસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ‘ચિત્તસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’’’.

‘‘વીમંસં ચે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિસ્સાય લભતિ સમાધિં, લભતિ ચિત્તસ્સ એકગ્ગતં – અયં વુચ્ચતિ ‘વીમંસાસમાધિ’. સો અનુપ્પન્નાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અનુપ્પાદાય છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ…પે॰… ઉપ્પન્નાનં કુસલાનં ધમ્માનં ઠિતિયા અસમ્મોસાય ભિય્યોભાવાય વેપુલ્લાય ભાવનાય પારિપૂરિયા છન્દં જનેતિ વાયમતિ વીરિયં આરભતિ ચિત્તં પગ્ગણ્હાતિ પદહતિ. ઇમે વુચ્ચન્તિ ‘પધાનસઙ્ખારા’તિ . ઇતિ અયઞ્ચ વીમંસા, અયઞ્ચ વીમંસાસમાધિ, ઇમે ચ પધાનસઙ્ખારા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ‘વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતો ઇદ્ધિપાદો’’’તિ. તતિયં.

૪. મોગ્ગલ્લાનસુત્તં

૮૨૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ હેટ્ઠામિગારમાતુપાસાદે વિહરન્તિ ઉદ્ધતા ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા મુટ્ઠસ્સતિનો અસમ્પજાના અસમાહિતા ભન્તચિત્તા [વિબ્ભન્તચિત્તા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] પાકતિન્દ્રિયા.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં આમન્તેસિ – ‘‘એતે ખો, મોગ્ગલ્લાન, સબ્રહ્મચારિનો હેટ્ઠામિગારમાતુપાસાદે વિહરન્તિ ઉદ્ધતા ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા મુટ્ઠસ્સતિનો અસમ્પજાના અસમાહિતા ભન્તચિત્તા પાકતિન્દ્રિયા. ગચ્છ, મોગ્ગલ્લાન, તે ભિક્ખૂ સંવેજેહી’’તિ.

‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવતો પટિસ્સુત્વા તથારૂપં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં અભિસઙ્ખારેસિ [અભિસઙ્ખરેસિ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] યથા પાદઙ્ગુટ્ઠકેન મિગારમાતુપાસાદં સઙ્કમ્પેસિ સમ્પકમ્પેસિ સમ્પચાલેસિ. અથ ખો તે ભિક્ખૂ સંવિગ્ગા લોમહટ્ઠજાતા એકમન્તં અટ્ઠંસુ – ‘‘અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! નિવાતઞ્ચ વત અયઞ્ચ મિગારમાતુપાસાદો ગમ્ભીરનેમો સુનિખાતો અચલો અસમ્પકમ્પી, અથ ચ પન સઙ્કમ્પિતો સમ્પકમ્પિતો સમ્પચાલિતો’’તિ!

અથ ખો ભગવા યેન તે ભિક્ખૂ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે ભિક્ખૂ ભગવા એતદવોચ – ‘‘કિં નુ તુમ્હે, ભિક્ખવે, સંવિગ્ગા લોમહટ્ઠજાતા એકમન્તં ઠિતા’’તિ? ‘‘અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં ભન્તે! નિવાતઞ્ચ વત અયઞ્ચ મિગારમાતુપાસાદો ગમ્ભીરનેમો સુનિખાતો અચલો અસમ્પકમ્પી, અથ ચ પન સઙ્કમ્પિતો સમ્પકમ્પિતો સમ્પચાલિતો’’તિ! ‘‘તુમ્હેવ ખો, ભિક્ખવે, સંવેજેતુકામેન મોગ્ગલ્લાનેન ભિક્ખુના પાદઙ્ગુટ્ઠકેન મિગારમાતુપાસાદો, સઙ્કમ્પિતો સમ્પકમ્પિતો સમ્પચાલિતો. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમેસં ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો’’તિ ? ‘‘ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા, ભગવંનેત્તિકા ભગવંપટિસરણા. સાધુ વત, ભન્તે, ભગવન્તંયેવ પટિભાતુ એતસ્સ ભાસિતસ્સ અત્થો. ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ.

‘‘તેન હિ, ભિક્ખવે, સુણાથ. ચતુન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો. કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ…પે॰… ચિત્તસમાધિ…પે॰… વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ; ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ’. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો. ઇમેસઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ…પે॰… યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ…પે॰… ઇમેસઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ઉણ્ણાભબ્રાહ્મણસુત્તં

૮૨૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા આનન્દો કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. અથ ખો ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉણ્ણાભો બ્રાહ્મણો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ‘‘કિમત્થિયં નુ ખો, ભો આનન્દ, સમણે ગોતમે બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી’’તિ? ‘‘છન્દપ્પહાનત્થં ખો, બ્રાહ્મણ, ભગવતિ બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી’’તિ.

‘‘અત્થિ પન, ભો આનન્દ, મગ્ગો અત્થિ પટિપદા એતસ્સ છન્દસ્સ પહાનાયા’’તિ? ‘‘અત્થિ ખો, બ્રાહ્મણ, મગ્ગો અત્થિ પટિપદા એતસ્સ છન્દસ્સ પહાનાયા’’તિ.

‘‘કતમો પન, ભો આનન્દ, મગ્ગો કતમા પટિપદા એતસ્સ છન્દસ્સ પહાનાયા’’તિ? ‘‘ઇધ, બ્રાહ્મણ, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ…પે॰… ચિત્તસમાધિ…પે॰… વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – અયં ખો, બ્રાહ્મણ, મગ્ગો અયં પટિપદા એતસ્સ છન્દસ્સ પહાનાયા’’તિ.

‘‘એવં સન્તે, ભો આનન્દ, સન્તકં હોતિ નો અસન્તકં. છન્દેનેવ છન્દં પજહિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ’’. ‘‘તેન હિ, બ્રાહ્મણ, તઞ્ઞેવેત્થ પટિપુચ્છિસ્સામિ. યથા તે ખમેય્ય તથા તં બ્યાકરેય્યાસિ. તં કિં મઞ્ઞસિ, બ્રાહ્મણ, અહોસિ તે પુબ્બે છન્દો ‘આરામં ગમિસ્સામી’તિ? તસ્સ તે આરામગતસ્સ યો તજ્જો છન્દો સો પટિપ્પસ્સદ્ધો’’તિ? ‘‘એવં , ભો’’. ‘‘અહોસિ તે પુબ્બે વીરિયં ‘આરામં ગમિસ્સામી’તિ? તસ્સ તે આરામગતસ્સ યં તજ્જં વીરિયં તં પટિપ્પસ્સદ્ધ’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભો’’. ‘‘અહોસિ તે પુબ્બે ચિત્તં ‘આરામં ગમિસ્સામી’તિ? તસ્સ તે આરામગતસ્સ યં તજ્જં ચિત્તં તં પટિપ્પસ્સદ્ધ’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભો’’. ‘‘અહોસિ તે પુબ્બે વીમંસા ‘આરામં ગમિસ્સામી’તિ? તસ્સ તે આરામગતસ્સ યા તજ્જા વીમંસા સા પટિપ્પસ્સદ્ધા’’તિ? ‘‘એવં, ભો’’.

‘‘એવમેવ ખો, બ્રાહ્મણ, યો સો ભિક્ખુ અરહં ખીણાસવો વુસિતવા કતકરણીયો ઓહિતભારો અનુપ્પત્તસદત્થો પરિક્ખીણભવસંયોજનો સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો, તસ્સ યો પુબ્બે છન્દો અહોસિ અરહત્તપ્પત્તિયા, અરહત્તપ્પત્તે [અરહત્તે પત્તે (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] યો તજ્જો છન્દો સો પટિપ્પસ્સદ્ધો; યં પુબ્બે વીરિયં અહોસિ અરહત્તપ્પત્તિયા, અરહત્તપ્પત્તે યં તજ્જં વીરિયં તં પટિપ્પસ્સદ્ધં; યં પુબ્બે ચિત્તં અહોસિ અરહત્તપ્પત્તિયા, અરહત્તપ્પત્તે યં તજ્જં ચિત્તં તં પટિપ્પસ્સદ્ધં; યા પુબ્બે વીમંસા અહોસિ અરહત્તપ્પત્તિયા, અરહત્તપ્પત્તે યા તજ્જા વીમંસા સા પટિપ્પસ્સદ્ધા. તં કિં મઞ્ઞસિ, બ્રાહ્મણ, ઇતિ એવં સન્તે, સન્તકં વા હોતિ નો અસન્તકં વા’’તિ?

‘‘અદ્ધા, ભો આનન્દ, એવં સન્તે, સન્તકં હોતિ નો અસન્તકં. અભિક્કન્તં, ભો આનન્દ, અભિક્કન્તં, ભો આનન્દ! સેય્યથાપિ, ભો આનન્દ, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવં ભોતા આનન્દેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં, ભો આનન્દ, તં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં ભવં આનન્દો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૮૨૮. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા મહિદ્ધિકા અહેસું મહાનુભાવા, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા મહિદ્ધિકા ભવિસ્સન્તિ મહાનુભાવા, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા મહિદ્ધિકા મહાનુભાવા, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ…પે॰… ચિત્તસમાધિ…પે॰… વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. યે હિ કેચિ,

ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા મહિદ્ધિકા અહેસું મહાનુભાવા, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા મહિદ્ધિકા ભવિસ્સન્તિ મહાનુભાવા, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા મહિદ્ધિકા મહાનુભાવા, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા''તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૮૨૯. ''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોસું – એકોપિ હુત્વા બહુધા અહેસું, બહુધાપિ હુત્વા એકો અહેસું; આવિભાવં, તિરોભાવં; તિરોકુટ્ટં તિરોપાકારં તિરોપબ્બતં અસજ્જમાના અગમંસુ, સેય્યથાપિ આકાસે; પથવિયાપિ ઉમ્મુજ્જનિમુજ્જં અકંસુ, સેય્યથાપિ ઉદકે; ઉદકેપિ અભિજ્જમાને [અભિજ્જમાના (સી॰ પી॰ ક॰)] અગમંસુ, સેય્યથાપિ પથવિયં; આકાસેપિ પલ્લઙ્કેન કમિંસુ, સેય્યથાપિ પક્ખી સકુણો; ઇમેપિ ચન્દિમસૂરિયે એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે પાણિના પરિમસિંસુ [પરામસિંસુ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] પરિમજ્જિંસુ; યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેસું, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોસ્સન્તિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા ભવિસ્સન્તિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો ભવિસ્સન્તિ; આવિભાવં, તિરોભાવં; તિરોકુટ્ટં તિરોપાકારં તિરોપબ્બતં અસજ્જમાના ગમિસ્સન્તિ , સેય્યથાપિ આકાસે; પથવિયાપિ ઉમ્મુજ્જનિમુજ્જં કરિસ્સન્તિ, સેય્યથાપિ ઉદકે; ઉદકેપિ અભિજ્જમાને ગમિસ્સન્તિ, સેય્યથાપિ પથવિયં; આકાસેપિ પલ્લઙ્કેન કમિસ્સન્તિ, સેય્યથાપિ પક્ખી સકુણો; ઇમેપિ ચન્દિમસૂરિયે એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે પાણિના પરિમસિસ્સન્તિ પરિમજ્જિસ્સન્તિ; યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોન્તિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોન્તિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોન્તિ; આવિભાવં, તિરોભાવં; તિરોકુટ્ટં તિરોપાકારં તિરોપબ્બતં અસજ્જમાના ગચ્છન્તિ, સેય્યથાપિ આકાસે; પથવિયાપિ ઉમ્મુજ્જનિમુજ્જં કરોન્તિ, સેય્યથાપિ ઉદકે; ઉદકેપિ અભિજ્જમાને ગચ્છન્તિ, સેય્યથાપિ પથવિયં; આકાસેપિ પલ્લઙ્કેન કમન્તિ, સેય્યથાપિ પક્ખી સકુણો; ઇમેપિ ચન્દિમસૂરિયે એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે પાણિના પરિમસન્તિ [પરામસન્તિ (સ્યા॰ કં॰)] પરિમજ્જન્તિ; યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તાતિ.

''કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોસું – એકોપિ હુત્વા બહુધા અહેસું...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેસું, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોસ્સન્તિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા ભવિસ્સન્તિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં

ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા.

''યે હિ કેચિ ભિક્ખવે એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોન્તિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોન્તિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા''તિ. સત્તમં.

૮. ભિક્ખુસુત્તં

૮૩૦. ''ચતુન્નં, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

''કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. ઇદ્ધાદિદેસનાસુત્તં

૮૩૧. ''ઇદ્ધિં વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ ઇદ્ધિપાદઞ્ચ ઇદ્ધિપાદભાવનઞ્ચ ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિનિઞ્ચ પટિપદં. તં સુણાથ.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિ.

''કતમો ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદો? યો સો, ભિક્ખવે, મગ્ગો યા પટિપદા ઇદ્ધિલાભાય ઇદ્ધિપટિલાભાય સંવત્તતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદો.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવના.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો, સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ. નવમં.

૧૦. વિભઙ્ગસુત્તં

૮૩૨. ''ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા''.

‘‘કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે છન્દો ન ચ અતિલીનો ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતો ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તો ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો ભવિસ્સતિ'. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – ‘યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં યથા રત્તિં તથા દિવા'. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ'. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – ‘યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા'. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અતિલીનો છન્દો? યો, ભિક્ખવે, છન્દો કોસજ્જસહગતો કોસજ્જસમ્પયુત્તો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિલીનો છન્દો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતો છન્દો? યો, ભિક્ખવે, છન્દો ઉદ્ધચ્ચસહગતો ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતો છન્દો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તો છન્દો? યો, ભિક્ખવે, છન્દો થિનમિદ્ધસહગતો થિનમિદ્ધસમ્પયુત્તો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તો છન્દો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો છન્દો? યો, ભિક્ખવે, છન્દો બહિદ્ધા પઞ્ચ કામગુણે આરબ્ભ અનુવિક્ખિત્તો અનુવિસટો – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો છન્દો.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પચ્છાપુરેસઞ્ઞા સુગ્ગહિતા હોતિ સુમનસિકતા સૂપધારિતા સુપ્પટિવિદ્ધા પઞ્ઞાય. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો વિહરતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમમેવ કાયં ઉદ્ધં પાદતલા અધો કેસમત્થકા તચપરિયન્તં પૂરં નાનપ્પકારસ્સ અસુચિનો પચ્ચવેક્ખતિ – ‘અત્થિ ઇમસ્મિં કાયે કેસા લોમા નખા દન્તા તચો મંસં ન્હારુ અટ્ઠિ અટ્ઠિમિઞ્જં વક્કં હદયં યકનં કિલોમકં પિહકં પપ્ફાસં અન્તં અન્તગુણં ઉદરિયં કરીસં પિત્તં સેમ્હં પુબ્બો લોહિતં સેદો મેદો અસ્સુ વસા ખેળો સિઙ્ઘાણિકા લસિકા મુત્ત'ન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો વિહરતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા વિહરતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યેહિ આકારેહિ યેહિ લિઙ્ગેહિ યેહિ નિમિત્તેહિ દિવા છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, સો તેહિ આકારેહિ તેહિ લિઙ્ગેહિ તેહિ નિમિત્તેહિ રત્તિં છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ; યેહિ વા પન આકારેહિ યેહિ લિઙ્ગેહિ યેહિ નિમિત્તેહિ રત્તિં છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, સો તેહિ

આકારેહિ તેહિ લિઙ્ગેહિ તેહિ નિમિત્તેહિ દિવા છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા વિહરતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આલોકસઞ્ઞા સુગ્ગહિતા હોતિ દિવાસઞ્ઞા સ્વાધિટ્ઠિતા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, અતિલીનં વીરિયં? યં, ભિક્ખવે, વીરિયં કોસજ્જસહગતં કોસજ્જસમ્પયુત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિલીનં વીરિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતં વીરિયં? યં, ભિક્ખવે, વીરિયં ઉદ્ધચ્ચસહગતં ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતં વીરિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તં વીરિયં? યં, ભિક્ખવે, વીરિયં થિનમિદ્ધસહગતં થિનમિદ્ધસમ્પયુત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તં વીરિયં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં વીરિયં? યં, ભિક્ખવે, વીરિયં બહિદ્ધા પઞ્ચ કામગુણે આરબ્ભ અનુવિક્ખિત્તં અનુવિસટં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં વીરિયં…પે॰….

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આલોકસઞ્ઞા સુગ્ગહિતા હોતિ દિવાસઞ્ઞા સ્વાધિટ્ઠિતા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અતિલીનં ચિત્તં? યં, ભિક્ખવે, ચિત્તં કોસજ્જસહગતં કોસજ્જસમ્પયુત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિલીનં ચિત્તં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતં ચિત્તં? યં, ભિક્ખવે, ચિત્તં ઉદ્ધચ્ચસહગતં ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતં ચિત્તં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તં ચિત્તં? યં, ભિક્ખવે, ચિત્તં થિનમિદ્ધસહગતં થિનમિદ્ધસમ્પયુત્તં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તં ચિત્તં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં ચિત્તં? યં, ભિક્ખવે, ચિત્તં બહિદ્ધા પઞ્ચ કામગુણે આરબ્ભ અનુવિક્ખિત્તં અનુવિસટં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં ચિત્તં…પે॰… એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અતિલીના વીમંસા? યા, ભિક્ખવે, વીમંસા કોસજ્જસહગતા કોસજ્જસમ્પયુત્તા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિલીના વીમંસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતા વીમંસા? યા, ભિક્ખવે, વીમંસા ઉદ્ધચ્ચસહગતા ઉદ્ધચ્ચસમ્પયુત્તા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અતિપ્પગ્ગહિતા વીમંસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તા વીમંસા? યા, ભિક્ખવે, વીમંસા થિનમિદ્ધસહગતા થિનમિદ્ધસમ્પયુત્તા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અજ્ઝત્તં સંખિત્તા વીમંસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા વીમંસા? યા, ભિક્ખવે, વીમંસા બહિદ્ધા પઞ્ચ કામગુણે આરબ્ભ અનુવિક્ખિત્તા અનુવિસટા – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા વીમંસા...પે॰... એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા.

‘‘એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ. એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. દસમં.

પાસાદકમ્પનવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

પુબ્બં મહપ્ફલં છન્દં, મોગ્ગલ્લાનઞ્ચ ઉણ્ણાભં;
દ્વે સમણબ્રાહ્મણા ભિક્ખુ, દેસના વિભઙ્ગેન ચાતિ.

૩. અયોગુળવગ્ગો

૧. મગ્ગસુત્તં

૮૩૩. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘પુબ્બેવ મે, ભિક્ખવે, સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો એતદહોસિ – ‘કો નુ ખો મગ્ગો, કા પટિપદા ઇદ્ધિપાદભાવનાયા’તિ ? તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, એતદહોસિ – ‘ઇધ ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇતિ મે છન્દો ન ચ અતિલીનો ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતો ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તો ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો ભવિસ્સતિ. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ . વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં યથા રત્તિં તથા દિવા’ – ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ.

‘‘એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ…પે॰… યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ. એવં ભાવિતેસુ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચતૂસુ ઇદ્ધિપાદેસુ એવં બહુલીકતેસુ, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. પઠમં.

(છપિ અભિઞ્ઞાયો વિત્થારેતબ્બા).

૨. અયોગુળસુત્તં

૮૩૪. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અભિજાનાતિ નુ ખો, ભન્તે, ભગવા ઇદ્ધિયા મનોમયેન કાયેન બ્રહ્મલોકં ઉપસઙ્કમિતા’’તિ? ‘‘અભિજાનામિ ખ્વાહં, આનન્દ, ઇદ્ધિયા મનોમયેન કાયેન બ્રહ્મલોકં ઉપસઙ્કમિતા’’તિ. ‘‘અભિજાનાતિ પન, ભન્તે, ભગવા ઇમિના ચાતુમહાભૂતિકેન કાયેન ઇદ્ધિયા બ્રહ્મલોકં ઉપસઙ્કમિતા’’તિ ? ‘‘અભિજાનામિ ખ્વાહં, આનન્દ, ઇમિના ચાતુમહાભૂતિકેન [ચાતુમ્મહાભૂતિકેન (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] કાયેન ઇદ્ધિયા બ્રહ્મલોકં ઉપસઙ્કમિતા’’તિ.

‘‘યઞ્ચ ખો, ઓમાતિ, ભન્તે, ભગવા ઇદ્ધિયા મનોમયેન કાયેન બ્રહ્મલોકં ઉપસઙ્કમિતું, યઞ્ચ ખો અભિજાનાતિ, ભન્તે, ભગવા ઇમિના ચાતુમહાભૂતિકેન કાયેન ઇદ્ધિયા બ્રહ્મલોકં ઉપસઙ્કમિતા , તયિદં, ભન્તે, ભગવતો અચ્છરિયઞ્ચેવ અબ્ભુતઞ્ચા’’તિ. ‘‘અચ્છરિયા ચેવ, આનન્દ, તથાગતા અચ્છરિયધમ્મસમન્નાગતા ચ, અબ્ભુતા ચેવ, આનન્દ, તથાગતા અબ્ભુતધમ્મસમન્નાગતા ચ’’.

‘‘યસ્મિં, આનન્દ, સમયે તથાગતો કાયમ્પિ ચિત્તે સમોદહતિ [સમાદહતિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ચિત્તમ્પિ કાયે સમોદહતિ, સુખસઞ્ઞઞ્ચ લહુસઞ્ઞઞ્ચ કાયે ઓક્કમિત્વા વિહરતિ; તસ્મિં, આનન્દ, સમયે તથાગતસ્સ કાયો લહુતરો ચેવ હોતિ મુદુતરો ચ કમ્મનિયતરો ચ પભસ્સરતરો ચ.

‘‘સેય્યથાપિ, આનન્દ, અયોગુળો દિવસં સન્તત્તો લહુતરો ચેવ હોતિ મુદુતરો ચ કમ્મનિયતરો ચ પભસ્સરતરો ચ; એવમેવ ખો, આનન્દ, યસ્મિં સમયે તથાગતો કાયમ્પિ ચિત્તે સમોદહતિ, ચિત્તમ્પિ કાયે સમોદહતિ, સુખસઞ્ઞઞ્ચ લહુસઞ્ઞઞ્ચ કાયે ઓક્કમિત્વા વિહરતિ; તસ્મિં, આનન્દ, સમયે તથાગતસ્સ કાયો લહુતરો ચેવ હોતિ મુદુતરો ચ કમ્મનિયતરો ચ પભસ્સરતરો ચ.

‘‘યસ્મિં, આનન્દ, સમયે તથાગતો કાયમ્પિ ચિત્તે સમોદહતિ, ચિત્તમ્પિ કાયે સમોદહતિ, સુખસઞ્ઞઞ્ચ લહુસઞ્ઞઞ્ચ કાયે ઓક્કમિત્વા વિહરતિ; તસ્મિં, આનન્દ, સમયે તથાગતસ્સ કાયો અપ્પકસિરેનેવ પથવિયા વેહાસં અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, સો અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ…પે॰… યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ.

‘‘સેય્યથાપિ , આનન્દ, તૂલપિચુ વા કપ્પાસપિચુ વા લહુકો વાતૂપાદાનો અપ્પકસિરેનેવ પથવિયા વેહાસં અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; એવમેવ ખો, આનન્દ, યસ્મિં સમયે તથાગતો કાયમ્પિ ચિત્તે સમોદહતિ, ચિત્તમ્પિ કાયે સમોદહતિ, સુખસઞ્ઞઞ્ચ લહુસઞ્ઞઞ્ચ કાયે ઓક્કમિત્વા વિહરતિ; તસ્મિં, આનન્દ, સમયે તથાગતસ્સ કાયો

અપ્પકસિરેનેવ પથવિયા વેહાસં અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, સો અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતી''તિ. દુતિયં.

૩. ભિક્ખુસુત્તં

૮૩૫. ''ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. તતિયં.

૪. સુદ્ધિકસુત્તં

૮૩૬. ''ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમફલસુત્તં

૮૩૭. ''ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ભિક્ખુના દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયફલસુત્તં

૮૩૮. ''ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા.

''કતમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા? દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ [પટિગચ્ચ (સી॰), પટિહચ્ચ (પી॰)] અઞ્ઞં આરાધેતિ નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ; અથ મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ, નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ; અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ઇમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા''તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમઆનન્દસુત્તં

૮૩૯. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

''કતમા નુ ખો, ભન્તે , ઇદ્ધિ, કતમો ઇદ્ધિપાદો, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવના, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ? ''ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિ''.

''કતમો ચાનન્દ, ઇદ્ધિપાદો? યો, આનન્દ, મગ્ગો યા પટિપદા ઇદ્ધિલાભાય ઇદ્ધિપટિલાભાય સંવત્તતિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિપાદો.

''કતમા ચાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવના? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવના.

''કતમા ચાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયઆનન્દસુત્તં

૮૪૦. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ – ''કતમા નુ ખો, આનન્દ, ઇદ્ધિ, કતમો ઇદ્ધિપાદો, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવના, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ? ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા ભગવંનેત્તિકા...પે॰....

''ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિ.

''કતમો ચાનન્દ, ઇદ્ધિપાદો? યો, આનન્દ, મગ્ગો યા પટિપદા ઇદ્ધિલાભાય ઇદ્ધિપટિલાભાય સંવત્તતિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિપાદો.

''કતમા ચાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવના? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવના.

''કતમા ચાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતાનન્દ, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમભિક્ખુસુત્તં

૮૪૧. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ''કતમા નુ ખો, ભન્તે, ઇદ્ધિ, કતમો ઇદ્ધિપાદો, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવના, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ?

''ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિ.

''કતમો ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદો? યો, ભિક્ખવે, મગ્ગો, યા પટિપદા ઇદ્ધિલાભાય ઇદ્ધિપટિલાભાય સંવત્તતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદો.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવના.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયભિક્ખુસુત્તં

૮૪૨. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ...પે॰... એકમન્તં નિસિન્ને ખો તે ભિક્ખૂ ભગવા એતદવોચ – ''કતમા નુ ખો, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિ, કતમો ઇદ્ધિપાદો, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવના, કતમા ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ? ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા ભગવંનેત્તિકા...પે॰....

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિ.

''કતમો ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદો? યો, ભિક્ખવે, મગ્ગો, યા પટિપદા ઇદ્ધિલાભાય ઇદ્ધિપટિલાભાય સંવત્તતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદો.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવના? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવના.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદભાવનાગામિની પટિપદા''તિ. દસમં.

૧૧. મોગ્ગલ્લાનસુત્તં

૮૪૩. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમેસં ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો''તિ? ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા

ભગવંનેત્તિકા...પે॰... ‘‘ચતુન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે છન્દો ન ચ અતિલીનો ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતો ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તો ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો ભવિસ્સતિ’. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – ‘યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા’. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ’...પે॰... ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો.

‘‘ઇમેસઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલાનો ભિક્ખુ એવં અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ. ઇમેસઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મોગ્ગલ્લાનો ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. એકાદસમં.

૧૨. તથાગતસુત્તં

૮૪૪. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમેસં ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતો એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો’’તિ? ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા...પે॰... ‘‘ચતુન્નં ખો, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતો એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધ, ભિક્ખવે, તથાગતો છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે છન્દો ન ચ અતિલીનો ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપ્પગ્ગહિતો ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તો ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તો ભવિસ્સતિ’. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – ‘યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા’. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ – ‘ઇતિ મે વીમંસા ન ચ અતિલીના ભવિસ્સતિ, ન ચ અતિપગ્ગહિતા ભવિસ્સતિ, ન ચ અજ્ઝત્તં સંખિત્તા ભવિસ્સતિ, ન ચ બહિદ્ધા વિક્ખિત્તા ભવિસ્સતિ’. પચ્છાપુરેસઞ્ઞી ચ વિહરતિ – ‘યથા પુરે તથા પચ્છા, યથા પચ્છા તથા પુરે; યથા અધો તથા ઉદ્ધં, યથા ઉદ્ધં તથા અધો; યથા દિવા તથા રત્તિં, યથા રત્તિં તથા દિવા’. ઇતિ વિવટેન ચેતસા અપરિયોનદ્ધેન સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતો એવંમહિદ્ધિકો એવંમહાનુભાવો.

‘‘ઇમેસઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતો અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોતિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેતિ. ઇમેસઞ્ચ પન, ભિક્ખવે, ચતુન્નં ઇદ્ધિપાદાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા તથાગતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી’’તિ. દ્વાદસમં.

(છપિ અભિઞ્ઞાયો વિત્થારેતબ્બા).

અયોગુળવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

મગ્ગો અયોગુળો ભિક્ખુ, સુદ્ધિકઞ્ચાપિ દ્વે ફલા;
દ્વે ચાનન્દા દુવે ભિક્ખૂ, મોગ્ગલ્લાનો તથાગતોતિ.

૪. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. ગઙ્ગાનદીઆદિસુત્તદ્વાદસકં

૮૪૫-૮૫૬. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો ઇદ્ધિપાદે ભાવેન્તો ચત્તારો ઇદ્ધિપાદે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો ઇદ્ધિપાદે ભાવેન્તો ચત્તારો ઇદ્ધિપાદે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ.

‘‘એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો ઇદ્ધિપાદે ભાવેન્તો ચત્તારો ઇદ્ધિપાદે બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો’’તિ. દ્વાદસમં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

અપ્પમાદવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારો ચ વસ્સિકં;

રાજા ચન્દિમસૂરિયા, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

બલકરણીયવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

એસનાવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિના ચાતિ.

૮. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તદસકં

૮૮૯-૮૯૮. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવેતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ...પે॰... ચિત્તસમાધિ ...પે॰... વીમંસાસમાધિપ્પધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમે ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવેતબ્બા’’તિ.

(યથા મગ્ગસંયુત્તં તથા વિત્થારેતબ્બં).

ઓઘવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

ઇદ્ધિપાદસંયુત્તં સત્તમં.

૮. અનુરુદ્ધસંયુત્તં

૧. રહોગતવગ્ગો

૧. પઠમરહોગતસુત્તં

૮૯૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘યેસં કેસઞ્ચિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાના વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી. યેસં કેસઞ્ચિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો અનુરુદ્ધ, ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા હોન્તી’’તિ?

‘‘ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં કાયે સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તં કાયે વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તં કાયે સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. બહિદ્ધા કાયે સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, બહિદ્ધા કાયે વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, બહિદ્ધા કાયે સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘સો સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિકૂલઞ્ચ પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો’તિ, ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો.

‘‘અજ્ઝત્તં વેદનાસુ સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તં વેદનાસુ વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તં વેદનાસુ સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં . બહિદ્ધા વેદનાસુ સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, બહિદ્ધા વેદનાસુ વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, બહિદ્ધા વેદનાસુ સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ, અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘સો સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિકૂલે ચ

પટિક્કૂલે ચ પટિક્કૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિક્કૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘પટિક્કૂલે ચ અપ્પટિક્કૂલે ચ અપ્પટિક્કૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અપ્પટિક્કૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ; સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિક્કૂલઞ્ચ પટિક્કૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો’તિ, ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો.

‘‘અજ્ઝત્તં ચિત્તે…પે॰… બહિદ્ધા ચિત્તે…પે॰… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી…પે॰… અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘સો સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિક્કૂલે પટિક્કૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ , પટિક્કૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ…પે॰… ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો.

‘‘અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ…પે॰… બહિદ્ધા ધમ્મેસુ…પે॰… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ સમુદયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ વયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ સમુદયવયધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘સો સચે આકઙ્ખતિ – ‘અપ્પટિક્કૂલે પટિક્કૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, પટિક્કૂલસઞ્ઞી તત્થ વિહરતિ…પે॰… ઉપેક્ખકો તત્થ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. એત્તાવતા ખો, આવુસો, ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા હોન્તી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયરહોગતસુત્તં

૯૦૦. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘યેસં કેસઞ્ચિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાના વિરદ્ધા, વિરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી; યેસં કેસઞ્ચિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા, આરદ્ધો તેસં અરિયો મગ્ગો સમ્મા દુક્ખક્ખયગામી’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય , પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો અનુરુદ્ધ, ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા હોન્તી’’તિ?

‘‘ઇધાવુસો , ભિક્ખુ અજ્ઝત્તં કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. બહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… અજ્ઝત્તબહિદ્ધા કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘અજ્ઝત્તં વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. બહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. અજ્ઝત્તબહિદ્ધા વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘અજ્ઝત્તં ચિત્તે...પે॰... બહિદ્ધા ચિત્તે...પે॰... અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘અજ્ઝત્તં ધમ્મેસુ...પે॰... બહિદ્ધા ધમ્મેસુ...પે॰... અજ્ઝત્તબહિદ્ધા ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એત્તાવતા ખો, આવુસો, ભિક્ખુનો ચત્તારો સતિપટ્ઠાના આરદ્ધા હોન્તી’’તિ. દુતિયં.

૩. સુતનુસુત્તં

૯૦૧. એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાવત્થિયં વિહરતિ સુતનુતીરે. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા અનુરુદ્ધેન સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચું – ‘‘કતમેસં આયસ્મા અનુરુદ્ધો ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો’’તિ?

‘‘ચતુન્નં ખ્વાહં, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો. કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાહં, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇમેસં ખ્વાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો. ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા હીનં ધમ્મં હીનતો અબ્ભઞ્ઞાસિં, મજ્ઝિમં ધમ્મં મજ્ઝિમતો અબ્ભઞ્ઞાસિં, પણીતં ધમ્મં પણીતતો અબ્ભઞ્ઞાસિ’’ન્તિ. તતિયં.

૪. પઠમકણ્ડકીસુત્તં

૯૦૨. એકં સમયં આયસ્મા ચ અનુરુદ્ધો આયસ્મા ચ સારિપુત્તો આયસ્મા ચ મહામોગ્ગલ્લાનો સાકેતે વિહરન્તિ કણ્ડકીવને . અથ ખો આયસ્મા ચ સારિપુત્તો આયસ્મા ચ મહામોગ્ગલ્લાનો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતા યેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા અનુરુદ્ધેન સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘સેખેનાવુસો અનુરુદ્ધ, ભિક્ખુના કતમે ધમ્મા ઉપસમ્પજ્જ વિહાતબ્બા’’તિ?

‘‘સેખેનાવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુના ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ઉપસમ્પજ્જ વિહાતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ ...પે॰... ચિત્તે...પે॰... ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – સેખેનાવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુના ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ઉપસમ્પજ્જ વિહાતબ્બા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયકણ્ડકીસુત્તં

૯૦૩. સાકેતનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ‘‘અસેખેનાવુસો અનુરુદ્ધ, ભિક્ખુના કતમે ધમ્મા ઉપસમ્પજ્જ વિહાતબ્બા’’તિ? ‘‘અસેખેનાવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુના ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ઉપસમ્પજ્જ વિહાતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ

આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં ; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – અસેખેનાવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુના ઇમે ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ઉપસમ્પજ્જ વિહાતબ્બા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. તતિયકણ્ડકીસુત્તં

૯૦૪. સાકેતનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ – ''કતમેસં આયસ્મા અનુરુદ્ધો ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો''તિ? ''ચતુન્નં ખ્વાહં, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો . કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાહં, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇમેસં ખ્વાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો. ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સહસ્સં લોકં અભિજાનામી''તિ. છટ્ઠં.

૭. તણ્હક્ખયસુત્તં

૯૦૫. સાવત્થિનિદાનં . તત્ર ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો ભિક્ખવો''તિ. ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા અનુરુદ્ધો એતદવોચ –

''ચત્તારોમે , આવુસો, સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા તણ્હક્ખયાય સંવત્તન્તિ. કતમે ચત્તારો? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇમે ખો, આવુસો, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા તણ્હક્ખયાય સંવત્તન્તી''તિ. સત્તમં.

૮. સલળાગારસુત્તં

૯૦૬. એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાવત્થિયં વિહરતિ સલળાગારે. તત્ર ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ…પે॰… એતદવોચ – ''સેય્યથાપિ, આવુસો, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા. અથ મહાજનકાયો આગચ્છેય્ય કુદ્દાલપિટકં [કુદ્દાલપિટકં (બહૂસુ)] આદાય – 'મયં ઇમં ગઙ્ગાનદિં પચ્છાનિન્નં કરિસ્સામ પચ્છાપોણં પચ્છાપબ્ભાર'ન્તિ. તં કિં મઞ્ઞથાવુસો, અપિ નુ સો મહાજનકાયો ગઙ્ગાનદિં પચ્છાનિન્નં કરેય્ય પચ્છાપોણં પચ્છાપબ્ભાર''ન્તિ? ''નો હેતં, આવુસો''. ''તં કિસ્સ હેતુ''? ''ગઙ્ગા, આવુસો, નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા. સા ન સુકરા પચ્છાનિન્નં કાતું પચ્છાપોણં પચ્છાપબ્ભારં. યાવદેવ ચ પન સો મહાજનકાયો કિલમથસ્સ વિઘાતસ્સ ભાગી અસ્સા''તિ.

''એવમેવ ખો, આવુસો, ભિક્ખું ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેન્તં ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોન્તં રાજાનો વા રાજમહામત્તા વા મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા ભોગેહિ અભિહટ્ઠું પવારેય્યું – 'એહમ્ભો પુરિસ, કિં તે ઇમે કાસાવા અનુદહન્તિ? કિં મુણ્ડો કપાલમનુસઞ્ચરસિ? એહિ હીનાયાવત્તિત્વા ભોગે ચ ભુઞ્જસ્સુ પુઞ્ઞાનિ ચ કરોહી'''તિ.

‘‘સો વત, આવુસો, ભિક્ખુ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેન્તો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોન્તો સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? યઞ્હિ તં, આવુસો, ચિત્તં દીઘરત્તં વિવેકનિન્નં વિવેકપોણં વિવેકપબ્ભારં તં વત હીનાયાવત્તિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. કથઞ્ચાવુસો, ભિક્ખુ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેતિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોતીતિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ…પે॰… વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. એવં ખો, આવુસો, ભિક્ખુ ચત્તારો સતિપટ્ઠાને ભાવેતિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાને બહુલીકરોતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. અમ્બપાલિવનસુત્તં

૯૦૭. એકં સમયં આયસ્મા ચ અનુરુદ્ધો આયસ્મા ચ સારિપુત્તો વેસાલિયં વિહરન્તિ અમ્બપાલિવને. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો…પે॰… એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચ –

‘‘વિપ્પસન્નાનિ ખો તે, આવુસો અનુરુદ્ધ, ઇન્દ્રિયાનિ, પરિસુદ્ધો મુખવણ્ણો પરિયોદાતો. કતમેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો વિહારેન એતરહિ બહુલં વિહરતી’’તિ? ‘‘ચતૂસુ ખ્વાહં, આવુસો, સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો એતરહિ બહુલં વિહરામિ. કતમેસુ ચતૂસુ? ઇધાહં, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇમેસુ ખ્વાહં, આવુસો, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો એતરહિ બહુલં વિહરામિ. યો સો, આવુસો, ભિક્ખુ અરહં ખીણાસવો વુસિતવા કતકરણીયો ઓહિતભારો અનુપ્પત્તસદત્થો પરિક્ખીણભવસંયોજનો સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો, સો ઇમેસુ ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો બહુલં વિહરતી’’તિ.

‘‘લાભા વત નો, આવુસો, સુલદ્ધં વત નો, આવુસો! યે મયં આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ સમ્મુખાવ અસ્સુમ્હ આસભિં વાચં ભાસમાનસ્સા’’તિ. નવમં.

૧૦. બાળ્હગિલાનસુત્તં

૯૦૮. એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાવત્થિયં વિહરતિ અન્ધવનસ્મિં આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચું –

‘‘કતમેનાયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ વિહારેન વિહરતો ઉપ્પન્ના સારીરિકા દુક્ખા વેદના ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠન્તી’’તિ? ‘‘ચતૂસુ ખો મે, આવુસો, સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પન્ના સારીરિકા દુક્ખા વેદના ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠન્તિ. કતમેસુ ચતૂસુ? ઇધાહં, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ…પે॰… વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇમેસુ ખો મે, આવુસો, ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તસ્સ વિહરતો ઉપ્પન્ના સારીરિકા દુક્ખા વેદના ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠન્તી’’તિ. દસમં.

રહોગતવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> રહોગતેન દ્વે વુત્તા, સુતનુ કણ્ડકી તયો;
> તણ્હક્ખયસલળાગારં, અમ્બપાલિ ચ ગિલાનન્તિ.

૨. દુતિયવગ્ગો

૧. કપ્પસહસ્સસુત્તં

૯૦૯. એકં સમયં આયસ્મા અનુરુદ્ધો સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેનાયસ્મા અનુરુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા અનુરુદ્ધેન સદ્ધિં…પે॰… એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મન્તં અનુરુદ્ધં એતદવોચું –

‘‘કતમેસં આયસ્મા અનુરુદ્ધો ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો’’તિ? ‘‘ચતુન્નં ખ્વાહં, આવુસો, સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો. કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાહં, આવુસો, કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરામિ…પે॰… વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરામિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં – ઇમેસં ખ્વાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા મહાભિઞ્ઞતં પત્તો. ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા કપ્પસહસ્સં અનુસ્સરામી’’તિ. પઠમં.

૨. ઇદ્ધિવિધસુત્તં

૯૧૦. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભોમિ – એકોપિ હુત્વા બહુધા હોમિ…પે॰… યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેમી’’તિ. દુતિયં.

૩. દિબ્બસોતસુત્તં

૯૧૧. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા દિબ્બાય સોતધાતુયા વિસુદ્ધાય અતિક્કન્તમાનુસિકાય ઉભો સદ્દે સુણામિ દિબ્બે ચ માનુસે ચ યે દૂરે સન્તિકે ચા’’તિ. તતિયં.

૪. ચેતોપરિયસુત્તં

૯૧૨. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનામિ – સરાગં વા ચિત્તં ‘સરાગં ચિત્ત’ન્તિ પજાનામિ…પે॰… અવિમુત્તં વા ચિત્તં ‘અવિમુત્તં ચિત્ત’ન્તિ પજાનામી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ઠાનસુત્તં

૯૧૩. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ઠાનઞ્ચ ઠાનતો અટ્ઠાનઞ્ચ અટ્ઠાનતો યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. કમ્મસમાદાનસુત્તં

૯૧૪. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાનં કમ્મસમાદાનાનં ઠાનસો હેતુસો વિપાકં યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સબ્બત્થગામિનિસુત્તં

૯૧૫. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સબ્બત્થગામિનિપ્પટિપદં યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. સત્તમં.

૮. નાનાધાતુસુત્તં

૯૧૬. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા અનેકધાતુનાનાધાતુલોકં યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. નાનાધિમુત્તિસુત્તં

૯૧૭. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા સત્તાનં નાનાધિમુત્તિકતં યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. નવમં.

૧૦. ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તસુત્તં

૯૧૮. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તં યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. દસમં.

૧૧. ઝાનાદિસુત્તં

૯૧૯. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીનં સંકિલેસં વોદાનં વુટ્ઠાનં યથાભૂતં પજાનામી’’તિ. એકાદસમં.

૧૨. પુબ્બેનિવાસસુત્તં

૯૨૦. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરામિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો…પે॰… ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરામી’’તિ. દ્વાદસમં.

૧૩. દિબ્બચક્ખુસુત્તં

૯૨૧. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સામિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને…પે॰… ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનામી’’તિ. તેરસમં.

૧૪. આસવક્ખયસુત્તં

૯૨૨. ‘‘ઇમેસઞ્ચ પનાહં, આવુસો, ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠે ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરામી’’તિ. ચુદ્દસમં.

દુતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

મહાભિઞ્ઞં ઇદ્ધિ દિબ્બં, ચેતોપરિયં ઠાનં કમ્મં;
સબ્બત્થધાતુધિમુત્તિ, ઇન્દ્રિયં ઝાનં તિસ્સો વિજ્જાતિ.

અનુરુદ્ધસંયુત્તં અટ્ઠમં.

૯. ઝાનસંયુત્તં

૧. ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો

૧-૧૨. ઝાનાદિસુત્તદ્વાદસકં

૯૨૩-૯૩૪. સાવત્થિનિદાનં ''ચત્તારો મે, ભિક્ખવે, ઝાના. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ઝાના''તિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગઙ્ગા નદી પાચીનનિન્ના પાચીનપોણા પાચીનપબ્ભારા; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો ઝાને ભાવેન્તો ચત્તારો ઝાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો ઝાને ભાવેન્તો ચત્તારો ઝાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચત્તારો ઝાને ભાવેન્તો ચત્તારો ઝાને બહુલીકરોન્તો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. દ્વાદસમં.

ગઙ્ગાપેય્યાલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

છ પાચીનતો નિન્ના, છ નિન્ના ચ સમુદ્દતો;
દ્વેતે છ દ્વાદસ હોન્તિ, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

અપ્પમાદવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

તથાગતં પદં કૂટં, મૂલં સારો ચ વસ્સિકં;
રાજા ચન્દિમસૂરિયા, વત્થેન દસમં પદન્તિ.

બલકરણીયવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

બલં બીજઞ્ચ નાગો ચ, રુક્ખો કુમ્ભેન સૂકિયા;
આકાસેન ચ દ્વે મેઘા, નાવા આગન્તુકા નદીતિ.

એસનાવગ્ગો વિત્થારેતબ્બો.

તસ્સુદ્દાનં –

એસના વિધા આસવો, ભવો ચ દુક્ખતા તિસ્સો;
ખિલં મલઞ્ચ નીઘો ચ, વેદના તણ્હા તસિના ચાતિ.

૫. ઓઘવગ્ગો

૧-૧૦. ઓઘાદિસુત્તં

૯૬૭-૯૭૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઉદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? રૂપરાગો, અરૂપરાગો, માનો, ઉદ્ધચ્ચં, અવિજ્જા – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ચત્તારો ઝાના ભાવેતબ્બા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય પહાનાય ઇમે ચત્તારો ઝાના ભાવેતબ્બા’’તિ વિત્થારેતબ્બં. દસમં. (યથા મગ્ગસંયુત્તં તથા વિત્થારેતબ્બં).

ઓઘવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઓઘો યોગો ઉપાદાનં, ગન્થા અનુસયેન ચ;
કામગુણા નીવરણા, ખન્ધા ઓરુદ્ધમ્ભાગિયાતિ.

ઝાનસંયુત્તં નવમં.

૧૦. આનાપાનસંયુત્તં

૧. એકધમ્મવગ્ગો

૧. એકધમ્મસુત્તં

૯૭૭. સાવત્થિનિદાનં . તત્ર ખો…પે॰… એતદવોચ – ‘‘એકધમ્મો, ભિક્ખવે, ભાવિતો બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો. કતમો એકધમ્મો? આનાપાનસ્સતિ [આનાપાનસતિ (સી॰ પી॰)]. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ [સતો (બહૂસુ) તતિયપારાજિકેપિ] પસ્સસતિ. દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ, દીઘં વા પસ્સસન્તો ‘દીઘં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ; રસ્સં વા અસ્સસન્તો ‘રસ્સં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ, રસ્સં વા પસ્સસન્તો ‘રસ્સં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ; ‘સબ્બકાયપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘સબ્બકાયપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘પીતિપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પીતિપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘સુખપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘સુખપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘ચિત્તસઙ્ખારપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘ચિત્તસઙ્ખારપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘ચિત્તપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘ચિત્તપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘અભિપ્પમોદયં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘અભિપ્પમોદયં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘સમાદહં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ , ‘સમાદહં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘વિમોચયં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘વિમોચયં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘અનિચ્ચાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘અનિચ્ચાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘વિરાગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘વિરાગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘નિરોધાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘નિરોધાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા’’તિ. પઠમં.

૨. બોજ્ઝઙ્ગસુત્તં

૯૭૮. ‘‘આનાપાનસ્સતિ, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિસહગતં સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, આનાપાનસ્સતિસહગતં ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ…પે॰… આનાપાનસ્સતિસહગતં ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા’’તિ. દુતિયં.

૩. સુદ્ધિકસુત્તં

૯૭૯. ''આનાપાનસ્સતિ, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ...પે॰... 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ, 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા''તિ. તતિયં.

૪. પઠમફલસુત્તં

૯૮૦. ''આનાપાનસ્સતિ , ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ...પે॰... 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ, 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. એવં ભાવિતાય ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિયા એવં બહુલીકતાય દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા''તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયફલસુત્તં

૯૮૧. ''આનાપાનસ્સતિ, ભિક્ખવે, ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા. કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ કથં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ...પે॰... 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ, 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ એવં બહુલીકતા મહપ્ફલા હોતિ મહાનિસંસા.

''એવં ભાવિતાય ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિયા એવં બહુલીકતાય સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા. કતમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા? દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ; નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ. અથ મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ; નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચ અઞ્ઞં આરાધેતિ , નો ચે મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ. અથ પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ... ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ... અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ... સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ... ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી – એવં ભાવિતાય ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિયા એવં બહુલીકતાય ઇમે સત્ત ફલા સત્તાનિસંસા પાટિકઙ્ખા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. અરિટ્ઠસુત્તં

૯૮૨. સાવત્થિનિદાનં. તત્ર ખો ભગવા…પે॰… એતદવોચ – ‘‘ભાવેથ નો તુમ્હે ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિ’’ન્તિ? એવં વુત્તે આયસ્મા અરિટ્ઠો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહં ખો, ભન્તે, ભાવેમિ આનાપાનસ્સતિ’’ન્તિ. ‘‘યથા કથં પન ત્વં, અરિટ્ઠ, ભાવેસિ આનાપાનસ્સતિ’’ન્તિ? ‘‘અતીતેસુ મે, ભન્તે, કામેસુ કામચ્છન્દો પહીનો, અનાગતેસુ મે કામેસુ કામચ્છન્દો વિગતો, અજ્ઝત્તબહિદ્ધા [અજ્ઝત્તં બહિદ્ધા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] ચ મે ધમ્મેસુ પટિઘસઞ્ઞા સુપ્પટિવિનીતા. સો [સોહં (?)] સતોવ અસ્સસિસ્સામિ, સતોવ પસ્સસિસ્સામિ. એવં ખ્વાહં, ભન્તે, ભાવેમિ આનાપાનસ્સતિ’’ન્તિ.

‘‘‘અત્થેસા, અરિટ્ઠ, આનાપાનસ્સતિ, નેસા નત્થી’તિ વદામિ. અપિ ચ, અરિટ્ઠ, યથા આનાપાનસ્સતિ વિત્થારેન પરિપુણ્ણા હોતિ તં સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા અરિટ્ઠો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કથઞ્ચ, અરિટ્ઠ, આનાપાનસ્સતિ વિત્થારેન પરિપુણ્ણા હોતિ? ઇધ, અરિટ્ઠ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ. દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. એવં ખો, અરિટ્ઠ, આનાપાનસ્સતિ વિત્થારેન પરિપુણ્ણા હોતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. મહાકપ્પિનસુત્તં

૯૮૩. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા મહાકપ્પિનો ભગવતો અવિદૂરે નિસિન્નો હોતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. અદ્દસા ખો ભગવા આયસ્મન્તં મહાકપ્પિનં અવિદૂરે નિસિન્નં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. દિસ્વાન ભિક્ખૂ આમન્તેસિ –

‘‘પસ્સથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, એતસ્સ ભિક્ખુનો કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા ફન્દિતત્તં વા’’તિ? ‘‘યદાપિ મયં, ભન્તે, તં આયસ્મન્તં પસ્સામ સઙ્ઘમજ્ઝે વા નિસિન્નં એકં વા રહો નિસિન્નં, તદાપિ મયં તસ્સ આયસ્મતો ન પસ્સામ કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા ફન્દિતત્તં વા’’તિ.

‘‘યસ્સ, ભિક્ખવે, સમાધિસ્સ ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા નેવ કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા, ન ચિત્તસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા, તસ્સ સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સમાધિસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. કતમસ્સ ચ, ભિક્ખવે, સમાધિસ્સ ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા નેવ કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા, ન ચિત્તસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા?

‘‘આનાપાનસ્સતિસમાધિસ્સ, ભિક્ખવે, ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા નેવ કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા, ન ચિત્તસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા. કથં ભાવિતે ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિમ્હિ કથં બહુલીકતે નેવ કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા, ન ચિત્તસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા?

‘‘ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ…પે॰…

‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતે ચ ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિમ્હિ એવં બહુલીકતે નેવ કાયસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા, ન ચિત્તસ્સ ઇઞ્જિતત્તં વા હોતિ ફન્દિતત્તં વા’’તિ. સત્તમં.

૮. પદીપોપમસુત્તં

૯૮૪. ‘‘આનાપાનસ્સતિસમાધિ , ભિક્ખવે, ભાવિતો બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો. કથં ભાવિતો ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો?

‘‘ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ. દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતો ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ એવં બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો.

‘‘અહમ્પિ સુદં, ભિક્ખવે, પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધો બોધિસત્તોવ સમાનો ઇમિના વિહારેન બહુલં વિહરામિ. તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, ઇમિના વિહારેન બહુલં વિહરતો નેવ કાયો કિલમતિ ન ચક્ખૂનિ; અનુપાદાય ચ મે આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘નેવ મે કાયો કિલમેય્ય ન ચક્ખૂનિ, અનુપાદાય ચ મે આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચેય્યા’તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘યે મે ગેહસિતા સરસઙ્કપ્પા તે પહીયેય્યુ’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘અપ્પટિકૂલઞ્ચ પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્યં સતો સમ્પજાનો’તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરેય્યં સતો ચ સમ્પજાનો, સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેય્યં, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારીતિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘સબ્બસો રૂપસઞ્ઞાનં સમતિક્કમા પટિઘસઞ્ઞાનં અત્થઙ્ગમા નાનત્તસઞ્ઞાનં અમનસિકારા અનન્તો આકાસોતિ આકાસાનઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘સબ્બસો આકાસાનઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ અનન્તં વિઞ્ઞાણન્તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘સબ્બસો વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં સમતિક્કમ્મ નત્થિ કિઞ્ચીતિ આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘સબ્બસો આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેપિ આકઙ્ખેય્ય – ‘સબ્બસો નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં સમતિક્કમ્મ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય’ન્તિ, અયમેવ આનાપાનસ્સતિસમાધિ સાધુકં મનસિ કાતબ્બો.

‘‘એવં ભાવિતે ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિમ્હિ એવં બહુલીકતે, સુખં ચે વેદનં વેદયતિ, સા ‘અનિચ્ચા’તિ પજાનાતિ, ‘અનજ્ઝોસિતા’તિ પજાનાતિ, ‘અનભિનન્દિતા’તિ પજાનાતિ; દુક્ખં ચે વેદનં વેદયતિ, ‘સા અનિચ્ચા’તિ પજાનાતિ, ‘અનજ્ઝોસિતા’તિ પજાનાતિ, ‘અનભિનન્દિતા’તિ પજાનાતિ; અદુક્ખમસુખં ચે વેદનં વેદયતિ, ‘સા અનિચ્ચા’તિ પજાનાતિ, ‘અનજ્ઝોસિતા’તિ પજાનાતિ, ‘અનભિનન્દિતા’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘સુખં [સો સુખં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰) મ॰ નિ॰ ૩.૩૬૪ અટ્ઠકથાટીકા ઓલોકેતબ્બા] ચે વેદનં વેદયતિ, વિસંયુત્તો નં વેદયતિ; દુક્ખં ચે વેદનં વેદયતિ, વિસંયુત્તો નં વેદયતિ; અદુક્ખમસુખં ચે વેદનં વેદયતિ, વિસંયુત્તો નં વેદયતિ. સો કાયપરિયન્તિકં વેદનં વેદયમાનો ‘કાયપરિયન્તિકં વેદનં વેદયામી’તિ પજાનાતિ, જીવિતપરિયન્તિકં વેદનં વેદયમાનો ‘જીવિતપરિયન્તિકં વેદનં વેદયામી’તિ પજાનાતિ, ‘કાયસ્સ ભેદા ઉદ્ધં જીવિતપરિયાદાના ઇધેવ સબ્બવેદયિતાનિ અનભિનન્દિતાનિ સીતીભવિસ્સન્તી’તિ પજાનાતિ’’.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, તેલઞ્ચ પટિચ્ચ, વટ્ટિઞ્ચ પટિચ્ચ તેલપ્પદીપો ઝાયેય્ય, તસ્સેવ તેલસ્સ ચ વટ્ટિયા ચ પરિયાદાના અનાહારો નિબ્બાયેય્ય; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયપરિયન્તિકં વેદનં વેદયમાનો ‘કાયપરિયન્તિકં વેદનં વેદયામી’તિ પજાનાતિ, જીવિતપરિયન્તિકં વેદનં વેદયમાનો ‘જીવિતપરિયન્તિકં વેદનં વેદયામી’તિ પજાનાતિ, ‘કાયસ્સ ભેદા ઉદ્ધં જીવિતપરિયાદાના ઇધેવ સબ્બવેદયિતાનિ અનભિનન્દિતાનિ સીતીભવિસ્સન્તી’તિ પજાનાતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. વેસાલીસુત્તં

૯૮૫. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. તેન ખો પન સમયેન ભગવા ભિક્ખૂનં અનેકપરિયાયેન અસુભકથં કથેતિ, અસુભાય વણ્ણં ભાસતિ, અસુભભાવનાય વણ્ણં ભાસતિ.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ઇચ્છામહં, ભિક્ખવે, અડ્ઢમાસં પટિસલ્લીયિતું. નામ્હિ કેનચિ ઉપસઙ્કમિતબ્બો, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેના’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પટિસ્સુત્વા નાસ્સુધ કોચિ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમતિ, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેન.

અથ ખો તે ભિક્ખૂ – ‘‘ભગવા અનેકપરિયાયેન અસુભકથં કથેતિ, અસુભાય વણ્ણં ભાસતિ , અસુભભાવનાય વણ્ણં ભાસતી’’તિ અનેકાકારવોકારં અસુભભાવનાનુયોગમનુયુત્તા વિહરન્તિ. તે ઇમિના કાયેન અટ્ટીયમાના [અટ્ટિયમાના (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] હરાયમાના જિગુચ્છમાના સત્થહારકં પરિયેસન્તિ. દસપિ ભિક્ખૂ એકાહેન સત્થં આહરન્તિ, વીસમ્પિ...પે॰... તિંસમ્પિ ભિક્ખૂ એકાહેન સત્થં આહરન્તિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સ અડ્ઢમાસસ્સ અચ્ચયેન પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ‘‘કિં નુ ખો, આનન્દ, તનુભૂતો વિય ભિક્ખુસઙ્ઘો’’તિ? ‘‘તથા હિ પન, ભન્તે, ‘ભગવા ભિક્ખૂનં અનેકપરિયાયેન અસુભકથં કથેતિ, અસુભાય વણ્ણં ભાસતિ , અસુભભાવનાય વણ્ણં ભાસતી’તિ અનેકાકારવોકારં અસુભભાવનાનુયોગમનુયુત્તા વિહરન્તિ. તે ઇમિના કાયેન અટ્ટીયમાના હરાયમાના જિગુચ્છમાના સત્થહારકં પરિયેસન્તિ. દસપિ ભિક્ખૂ એકાહેન સત્થં આહરન્તિ, વીસમ્પિ ભિક્ખૂ... તિંસમ્પિ ભિક્ખૂ એકાહેન સત્થં આહરન્તિ. સાધુ, ભન્તે, ભગવા અઞ્ઞં પરિયાયં આચિક્ખતુ યથાયં ભિક્ખુસઙ્ઘો અઞ્ઞાય સણ્ઠહેય્યા’’તિ.

‘‘તેનહાનન્દ, યાવતિકા ભિક્ખૂ વેસાલિં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તિ તે સબ્બે ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિપાતેહી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પટિસ્સુત્વા યાવતિકા ભિક્ખૂ વેસાલિં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તિ તે સબ્બે ઉપટ્ઠાનસાલાયં સન્નિપાતેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સન્નિપતિતો [સન્નિપાતિતો (સી॰)], ભન્તે, ભિક્ખુસઙ્ઘો. યસ્સ દાનિ, ભન્તે, ભગવા કાલં મઞ્ઞતી’’તિ.

અથ ખો ભગવા યેન ઉપટ્ઠાનસાલા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''અયમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ ભાવિતો બહુલીકતો સન્તો ચેવ પણીતો ચ અસેચનકો ચ સુખો ચ વિહારો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને ચ પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ''.

''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ગિમ્હાનં પચ્છિમે માસે ઊહતં રજોજલ્લં, તમેનં મહાઅકાલમેઘો ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ ભાવિતો બહુલીકતો સન્તો ચેવ પણીતો ચ અસેચનકો ચ સુખો ચ વિહારો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને ચ પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ. કથં ભાવિતો ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો સન્તો ચેવ પણીતો ચ અસેચનકો ચ સુખો ચ વિહારો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને ચ પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતિ?

''ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ...પે॰... 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ, 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતો ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ એવં બહુલીકતો સન્તો ચેવ પણીતો ચ અસેચનકો ચ સુખો ચ વિહારો ઉપ્પન્નુપ્પન્ને ચ પાપકે અકુસલે ધમ્મે ઠાનસો અન્તરધાપેતિ વૂપસમેતી''તિ. નવમં.

૧૦. કિમિલસુત્તં

૯૮૬. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કિમિલાયં [કિમ્બિલાયં (સી॰ પી॰)] વિહરતિ વેળુવને. તત્ર ખો ભગવા આયસ્મન્તં કિમિલં આમન્તેસિ – ''કથં ભાવિતો નુ ખો, કિમિલ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો''તિ?

એવં વુત્તે આયસ્મા કિમિલો તુણ્હી અહોસિ. દુતિયમ્પિ ખો ભગવા...પે॰... તતિયમ્પિ ખો ભગવા આયસ્મન્તં કિમિલં આમન્તેસિ – ''કથં ભાવિતો નુ ખો, કિમિલ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો''તિ? તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા કિમિલો તુણ્હી અહોસિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''એતસ્સ, ભગવા, કાલો; એતસ્સ, સુગત, કાલો! યં ભગવા આનાપાનસ્સતિસમાધિં ભાસેય્ય . ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી''તિ.

''તેનહાનન્દ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ – ''કથં ભાવિતો ચ, આનન્દ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ...પે॰... 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ, 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતો ખો, આનન્દ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ એવં બહુલીકતો મહપ્ફલો હોતિ મહાનિસંસો''.

''યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ દીઘં વા અસ્સસન્તો 'દીઘં અસ્સસામી'તિ પજાનાતિ, દીઘં વા પસ્સસન્તો 'દીઘં પસ્સસામી'તિ પજાનાતિ; રસ્સં વા અસ્સસન્તો 'રસ્સં અસ્સસામી'તિ પજાનાતિ, રસ્સં વા પસ્સસન્તો 'રસ્સં

પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ; ‘સબ્બકાયપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘સબ્બકાયપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – કાયે કાયાનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? કાયઞ્ઞતરાહં, આનન્દ, એતં વદામિ યદિદં – અસ્સાસપસ્સાસં. તસ્માતિહાનન્દ, કાયે કાયાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ ‘પીતિપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પીતિપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘સુખપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘સુખપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘ચિત્તસઙ્ખારપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘ચિત્તસઙ્ખારપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? વેદનાઞ્ઞતરાહં, આનન્દ, એતં વદામિ, યદિદં – અસ્સાસપસ્સાસાનં [અસ્સાસપસ્સાસં (પી॰ ક॰) મ॰ નિ॰ ૩.૧૪૫] સાધુકં મનસિકારં. તસ્માતિહાનન્દ, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ ‘ચિત્તપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘ચિત્તપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; અભિપ્પમોદયં ચિત્તં…પે॰… સમાદહં ચિત્તં…પે॰… ‘વિમોચયં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘વિમોચયં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? નાહં, આનન્દ, મુટ્ઠસ્સતિસ્સ અસમ્પજાનસ્સ આનાપાનસ્સતિસમાધિભાવનં વદામિ. તસ્માતિહાનન્દ, ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ ‘અનિચ્ચાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ…પે॰… વિરાગાનુપસ્સી…પે॰… નિરોધાનુપસ્સી…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. સો યં તં હોતિ અભિજ્ઝાદોમનસ્સાનં પહાનં તં પઞ્ઞાય દિસ્વા સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. તસ્માતિહાનન્દ, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘સેય્યથાપિ , આનન્દ, ચતુમહાપથે [ચાતુમ્મહાપથે (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] મહાપંસુપુઞ્જો. પુરત્થિમાય ચેપિ દિસાયં આગચ્છેય્ય સકટં વા રથો વા, ઉપહનતેવ તં પંસુપુઞ્જં; પચ્છિમાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય…પે॰… ઉત્તરાય ચેપિ દિસાય…પે॰… દક્ખિણાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય સકટં વા રથો વા, ઉપહનતેવ તં પંસુપુઞ્જં. એવમેવ ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરન્તોપિ ઉપહનતેવ પાપકે અકુસલે ધમ્મે; વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરન્તોપિ ઉપહનતેવ પાપકે અકુસલે ધમ્મે’’તિ. દસમં.

એકધમ્મવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

> એકધમ્મો ચ બોજ્ઝઙ્ગો, સુદ્ધિકઞ્ચ દુવે ફલા;
> અરિટ્ઠો કપ્પિનો દીપો, વેસાલી કિમિલેન ચાતિ.

૨. દુતિયવગ્ગો

૧. ઇચ્છાનઙ્ગલસુત્તં

૯૮૭. એકં સમયં ભગવા ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ઇચ્છામહં, ભિક્ખવે, તેમાસં પટિસલ્લીયિતું. નામ્હિ કેનચિ ઉપસઙ્કમિતબ્બો, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેના’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પટિસ્સુત્વા નાસ્સુધ કોચિ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમતિ, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેન.

અથ ખો ભગવા તસ્સ તેમાસસ્સ અચ્ચયેન પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘સચે ખો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – ‘કતમેનાવુસો, વિહારેન સમણો ગોતમો વસ્સાવાસં બહુલં વિહાસી’તિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – ‘આનાપાનસ્સતિસમાધિના ખો, આવુસો, ભગવા વસ્સાવાસં બહુલં વિહાસી’તિ. ઇધાહં, ભિક્ખવે, સતો અસ્સસામિ, સતો પસ્સસામિ. દીઘં અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનામિ, દીઘં પસ્સસન્તો ‘દીઘં પસ્સસામી’તિ પજાનામિ; રસ્સં અસ્સસન્તો ‘રસ્સં અસ્સસામી’તિ પજાનામિ, રસ્સં પસ્સસન્તો ‘રસ્સં પસ્સસામી’તિ પજાનામિ; ‘સબ્બકાયપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ પજાનામિ…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ પજાનામિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ પજાનામિ’’.

‘‘યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અરિયવિહારો’ ઇતિપિ, ‘બ્રહ્મવિહારો’ ઇતિપિ, ‘તથાગતવિહારો’ ઇતિપિ. આનાપાનસ્સતિસમાધિં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અરિયવિહારો’ ઇતિપિ, ‘બ્રહ્મવિહારો’ ઇતિપિ, ‘તથાગતવિહારો’ ઇતિપિ. યે તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સેખા અપ્પત્તમાનસા અનુત્તરં યોગક્ખેમં પત્થયમાના વિહરન્તિ તેસં આનાપાનસ્સતિસમાધિ ભાવિતો બહુલીકતો આસવાનં ખયાય સંવત્તતિ. યે ચ ખો તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અરહન્તો ખીણાસવા વુસિતવન્તો કતકરણીયા ઓહિતભારા અનુપ્પત્તસદત્થા પરિક્ખીણભવસંયોજના સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તા તેસં આનાપાનસ્સતિસમાધિ ભાવિતો બહુલીકતો દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાય ચેવ સંવત્તતિ સતિસમ્પજઞ્ઞાય ચ.

‘‘યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અરિયવિહારો’ ઇતિપિ, ‘બ્રહ્મવિહારો’ ઇતિપિ, ‘તથાગતવિહારો’ ઇતિપિ. આનાપાનસ્સતિસમાધિં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘અરિયવિહારો’ ઇતિપિ, ‘બ્રહ્મવિહારો’ ઇતિપિ, ‘તથાગતવિહારો’ ઇતિપી’’તિ. પઠમં.

૨. કઙ્ખેય્યસુત્તં

૯૮૮. એકં સમયં આયસ્મા લોમસકંભિયો [લોમસવઙ્ગિસો (સી॰ પી॰)] સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો મહાનામો સક્કો યેનાયસ્મા લોમસકંભિયો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં

લોમસકંભિયં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો આયસ્મન્તં લોમસકંભિયં એતદવોચ – ‘‘સો એવ નુ ખો, ભન્તે, સેખો વિહારો સો તથાગતવિહારો, ઉદાહુ અઞ્ઞોવ [અઞ્ઞો (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] સેખો વિહારો અઞ્ઞો તથાગતવિહારો’’તિ?

‘‘ન ખો, આવુસો મહાનામ, સ્વેવ સેખો વિહારો, સો તથાગતવિહારો. અઞ્ઞો ખો, આવુસો મહાનામ, સેખો વિહારો, અઞ્ઞો તથાગતવિહારો. યે તે, આવુસો મહાનામ, ભિક્ખૂ સેખા અપ્પત્તમાનસા અનુત્તરં યોગક્ખેમં પત્થયમાના વિહરન્તિ, તે પઞ્ચ નીવરણે પહાય વિહરન્તિ. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દનીવરણં પહાય વિહરન્તિ, બ્યાપાદનીવરણં...પે॰... થિનમિદ્ધનીવરણં...પે॰... ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં...પે॰... વિચિકિચ્છાનીવરણં પહાય વિહરન્તિ.

‘‘યેપિ તે, આવુસો મહાનામ, ભિક્ખૂ સેખા અપ્પત્તમાનસા અનુત્તરં યોગક્ખેમં પત્થયમાના વિહરન્તિ, તે ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય વિહરન્તિ.

‘‘યે ચ ખો તે, આવુસો મહાનામ, ભિક્ખૂ અરહન્તો ખીણાસવા વુસિતવન્તો કતકરણીયા ઓહિતભારા અનુપ્પત્તસદત્થા પરિક્ખીણભવસંયોજના સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તા, તેસં પઞ્ચ નીવરણા પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા [અનભાવકતા (સી॰ પી॰)] આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દનીવરણં પહીનં ઉચ્છિન્નમૂલં તાલાવત્થુકતં અનભાવંકતં આયતિં અનુપ્પાદધમ્મં; બ્યાપાદનીવરણં પહીનં...પે॰... થિનમિદ્ધનીવરણં...પે॰... ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં...પે॰... વિચિકિચ્છાનીવરણં પહીનં ઉચ્છિન્નમૂલં તાલાવત્થુકતં અનભાવંકતં આયતિં અનુપ્પાદધમ્મં.

‘‘યે તે, આવુસો મહાનામ, ભિક્ખૂ અરહન્તો ખીણાસવા વુસિતવન્તો કતકરણીયા ઓહિતભારા અનુપ્પત્તસદત્થા પરિક્ખીણભવસંયોજના સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તા, તેસં ઇમે પઞ્ચ નીવરણા પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. તદમિનાપેતં, આવુસો મહાનામ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં યથા – અઞ્ઞોવ સેખો વિહારો, અઞ્ઞો તથાગતવિહારો.

‘‘એકમિદં, આવુસો મહાનામ, સમયં ભગવા ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે. તત્ર ખો, આવુસો મહાનામ, ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘ઇચ્છામહં, ભિક્ખવે, તેમાસં પટિસલ્લીયિતું. નામ્હિ કેનચિ ઉપસઙ્કમિતબ્બો, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેના’તિ. ‘એવં, ભન્તે’તિ ખો, આવુસો મહાનામ, તે ભિક્ખૂ ભગવતો પટિસ્સુત્વા નાસ્સુધ કોચિ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમતિ, અઞ્ઞત્ર એકેન પિણ્ડપાતનીહારકેન.

‘‘અથ ખો, આવુસો, ભગવા તસ્સ તેમાસસ્સ અચ્ચયેન પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘સચે ખો, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા એવં પુચ્છેય્યું – કતમેનાવુસો, વિહારેન સમણો ગોતમો વસ્સાવાસં બહુલં વિહાસીતિ, એવં પુટ્ઠા તુમ્હે, ભિક્ખવે, તેસં અઞ્ઞતિત્થિયાનં પરિબ્બાજકાનં એવં બ્યાકરેય્યાથ – આનાપાનસ્સતિસમાધિના ખો, આવુસો, ભગવા વસ્સાવાસં બહુલં વિહાસીતિ. ઇધાહં, ભિક્ખવે , સતો અસ્સસામિ, સતો પસ્સસામિ. દીઘં અસ્સસન્તો દીઘં અસ્સસામીતિ પજાનામિ, દીઘં પસ્સસન્તો દીઘં પસ્સસામીતિ પજાનામિ...પે॰... પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામીતિ પજાનામિ, પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ પજાનામિ’’.

‘‘યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – અરિયવિહારો ઇતિપિ, બ્રહ્મવિહારો ઇતિપિ, તથાગતવિહારો ઇતિપિ. આનાપાનસ્સતિસમાધિં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – અરિયવિહારો ઇતિપિ, બ્રહ્મવિહારો ઇતિપિ, તથાગતવિહારો ઇતિપિ.

‘‘યે તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સેખા અપ્પત્તમાનસા અનુત્તરં યોગક્ખેમં પત્થયમાના વિહરન્તિ, તેસં આનાપાનસ્સતિસમાધિ ભાવિતો બહુલીકતો આસવાનં ખયાય સંવત્તતિ.

‘‘યે ચ ખો તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અરહન્તો ખીણાસવા વુસિતવન્તો કતકરણીયા ઓહિતભારા અનુપ્પત્તસદત્થા પરિક્ખીણભવસંયોજના સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તા, તેસં આનાપાનસ્સતિસમાધિ ભાવિતો બહુલીકતો દિટ્ઠેવ ધમ્મે સુખવિહારાય ચેવ સંવત્તતિ સતિસમ્પજઞ્ઞાય ચ.

‘‘યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – અરિયવિહારો ઇતિપિ, બ્રહ્મવિહારો ઇતિપિ, તથાગતવિહારો ઇતિપિ. આનાપાનસ્સતિસમાધિં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – અરિયવિહારો ઇતિપિ, બ્રહ્મવિહારો ઇતિપિ, તથાગતવિહારો ઇતિપી’’તિ. ‘‘ઇમિના ખો એતં, આવુસો મહાનામ, પરિયાયેન વેદિતબ્બં, યથા – અઞ્ઞોવ સેખો વિહારો, અઞ્ઞો તથાગતવિહારો’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમઆનન્દસુત્તં

૯૮૯. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અત્થિ નુ ખો, ભન્તે , એકધમ્મો [એકો ધમ્મો (સી॰)] ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી’’તિ?

‘‘અત્થિ ખો, આનન્દ, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી’’તિ.

‘‘કતમો પન, ભન્તે, એકધમ્મો [એકો ધમ્મો (સી॰)] ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી’’તિ? ‘‘આનાપાનસ્સતિસમાધિ ખો, આનન્દ, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ’’.

‘‘કથં ભાવિતો, આનન્દ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ. દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ, દીઘં વા પસ્સસન્તો ‘દીઘં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ’’. ‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ, દીઘં વા પસ્સસન્તો ‘દીઘં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ; રસ્સં વા…પે॰…

‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – કાયે કાયાનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? કાયઞ્ઞતરાહં, આનન્દ, એતં વદામિ, યદિદં – અસ્સાસપસ્સાસં . તસ્માતિહાનન્દ, કાયે કાયાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં’’.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ ‘પીતિપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ ...પે॰... સુખપ્પટિસંવેદી...પે॰... ચિત્તસઙ્ખારપ્પટિસંવેદી...પે॰... ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? વેદનાઞ્ઞતરાહં, આનન્દ, એતં વદામિ, યદિદં – અસ્સાસપસ્સાસાનં સાધુકં મનસિકારં. તસ્માતિહાનન્દ, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ ‘ચિત્તપ્પટિસંવેદી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘ચિત્તપ્પટિસંવેદી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; અભિપ્પમોદયં ચિત્તં...પે॰... સમાદહં ચિત્તં...પે॰... ‘વિમોચયં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘વિમોચયં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? નાહં, આનન્દ, મુટ્ઠસ્સતિસ્સ અસમ્પજાનસ્સ આનાપાનસ્સતિસમાધિભાવનં વદામિ. તસ્માતિહાનન્દ, ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ અનિચ્ચાનુપસ્સી...પે॰... વિરાગાનુપસ્સી...પે॰... નિરોધાનુપસ્સી...પે॰... ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી, આનન્દ, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. સો યં તં હોતિ અભિજ્ઝાદોમનસ્સાનં પહાનં તં પઞ્ઞાય દિસ્વા સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. તસ્માતિહાનન્દ, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘એવં ભાવિતો ખો, આનન્દ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ એવં બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ.

‘‘કથં ભાવિતા ચાનન્દ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના કથં બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ? યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ – ઉપટ્ઠિતાસ્સ [ઉપટ્ઠિતસ્સતિ (પી॰ ક॰)] તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો [તસ્મિં સમયે આનન્દ ભિક્ખુનો (પી॰ ક॰), તસ્મિં સમયે (મ॰ નિ॰ ૩.૧૪૯)] સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુનો ઉપટ્ઠિતા સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘સો તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ –

ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘તસ્સ તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુનો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં – વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુનો આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા – પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ, ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુનો પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ, ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ – પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુનો પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ – સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘સો તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ – ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ , ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ – ઉપટ્ઠિતાસ્સ તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુનો ઉપટ્ઠિતા સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. (યથા પઠમં સતિપટ્ઠાનં, એવં વિત્થારેતબ્બં).

‘‘સો તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. યસ્મિં સમયે, આનન્દ, ભિક્ખુ તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ – ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવં ભાવિતા ખો, આનન્દ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના એવં બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ.

‘‘કથં ભાવિતા, આનન્દ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા કથં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં

ભાવેતિ ...પે॰... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, આનન્દ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ. તતિયં.

૪. દુતિયઆનન્દસુત્તં

૯૯૦. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ – ''અત્થિ નુ ખો, આનન્દ, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા, સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી''તિ. ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા...પે॰... ''અત્થાનન્દ, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ.

''કતમો ચાનન્દ, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ? આનાપાનસ્સતિસમાધિ, આનન્દ, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ. ''કથં ભાવિતો ચાનન્દ, આનાપાનસ્સતિસમાધિ, કથં બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ? ઇધાનન્દ, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા...પે॰... એવં ભાવિતા ખો, આનન્દ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમભિક્ખુસુત્તં

૯૯૧. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ''અત્થિ નુ ખો, ભન્તે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી''તિ? ''અત્થિ ખો, ભિક્ખવે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી''તિ.

''કતમો પન, ભન્તે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી''તિ? ''આનાપાનસ્સતિસમાધિ ખો, ભિક્ખવે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ.

''કથં ભાવિતો ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા...પે॰... એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયભિક્ખુસુત્તં

૯૯૨. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ને ખો તે ભિક્ખૂ ભગવા એતદવોચ – ‘‘અત્થિ નુ ખો, ભિક્ખવે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તી’’તિ? ‘‘ભગવંમૂલકા નો, ભન્તે, ધમ્મા…પે॰… ભગવતો સુત્વા ભિક્ખૂ ધારેસ્સન્તી’’તિ. ‘‘અત્થિ, ભિક્ખવે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ’’.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો ધમ્મે પરિપૂરેતિ, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા દ્વે ધમ્મે પરિપૂરેન્તિ? આનાપાનસ્સતિસમાધિ, ભિક્ખવે, એકધમ્મો ભાવિતો બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના ભાવિતા બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા ભાવિતા બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તીતિ.

‘‘કથં ભાવિતો ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો સતોવ અસ્સસતિ, સતોવ પસ્સસતિ…પે॰… ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ’’.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ દીઘં વા અસ્સસન્તો ‘દીઘં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ, દીઘં વા પસ્સસન્તો ‘દીઘં પસ્સસામી’તિ પજાનાતિ, રસ્સં વા અસ્સસન્તો ‘રસ્સં અસ્સસામી’તિ પજાનાતિ…પે॰… સબ્બકાયપ્પટિસંવેદી…પે॰… ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં કાયસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – કાયે કાયાનુપસ્સી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? કાયઞ્ઞતરાહં, ભિક્ખવે, એતં વદામિ, યદિદં – અસ્સાસપસ્સાસં. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, કાયે કાયાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પીતિપ્પટિસંવેદી…પે॰… સુખપ્પટિસંવેદી…પે॰… ચિત્તસઙ્ખારપ્પટિસંવેદી…પે॰… ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘પસ્સમ્ભયં ચિત્તસઙ્ખારં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? વેદનાઞ્ઞતરાહં, ભિક્ખવે, એતં વદામિ, યદિદં – અસ્સાસપસ્સાસાનં સાધુકં મનસિકારં. તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, વેદનાસુ વેદનાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચિત્તપ્પટિસંવેદી…પે॰… અભિપ્પમોદયં ચિત્તં…પે॰… ‘સમાદહં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘સમાદહં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ; ‘વિમોચયં ચિત્તં અસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ, ‘વિમોચયં ચિત્તં પસ્સસિસ્સામી’તિ સિક્ખતિ – ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. તં કિસ્સ હેતુ? નાહં, ભિક્ખવે,

મુટ્ઠસ્સતિસ્સ અસમ્પજાનસ્સ આનાપાનસ્સતિસમાધિભાવનં વદામિ. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે , ચિત્તે ચિત્તાનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

''યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અનિચ્ચાનુપસ્સી...પે॰... વિરાગાનુપસ્સી...પે॰... નિરોધાનુપસ્સી...પે॰... 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ, 'પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામી'તિ સિક્ખતિ – ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં. સો યં તં હોતિ અભિજ્ઝાદોમનસ્સાનં પહાનં તં પઞ્ઞાય દિસ્વા સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી ભિક્ખુ તસ્મિં સમયે વિહરતિ આતાપી સમ્પજાનો સતિમા, વિનેય્ય લોકે અભિજ્ઝાદોમનસ્સં.

''એવં ભાવિતો ખો, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ એવં બહુલીકતો ચત્તારો સતિપટ્ઠાને પરિપૂરેતિ.

''કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના કથં બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ? યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે કાયાનુપસ્સી વિહરતિ – ઉપટ્ઠિતાસ્સ તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ઉપટ્ઠિતા સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

''સો તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથા સતો વિહરન્તો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતિ પવિચરતિ પરિવીમંસમાપજ્જતિ – ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

''તસ્સ તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો તં ધમ્મં પઞ્ઞાય પવિચિનતો પવિચરતો પરિવીમંસમાપજ્જતો આરદ્ધં હોતિ વીરિયં અસલ્લીનં – વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

''આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો આરદ્ધવીરિયસ્સ ઉપ્પજ્જતિ પીતિ નિરામિસા – પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

''પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ, ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પીતિમનસ્સ કાયોપિ પસ્સમ્ભતિ, ચિત્તમ્પિ પસ્સમ્ભતિ – પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

''પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પસ્સદ્ધકાયસ્સ સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ – સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ

ભાવેતિ, સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘સો તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ – ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ.

‘‘યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વેદનાસુ…પે॰… ચિત્તે…પે॰… ધમ્મેસુ ધમ્માનુપસ્સી વિહરતિ – ઉપટ્ઠિતાસ્સ તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ઉપટ્ઠિતા સતિ હોતિ અસમ્મુટ્ઠા – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ – સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ…પે॰….

સો તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ. યસ્મિં સમયે, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથાસમાહિતં ચિત્તં સાધુકં અજ્ઝુપેક્ખિતા હોતિ – ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો આરદ્ધો હોતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં તસ્મિં સમયે ભિક્ખુ ભાવેતિ, ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગો તસ્મિં સમયે ભિક્ખુનો ભાવનાપારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો સતિપટ્ઠાના એવં બહુલીકતા સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે પરિપૂરેન્તિ.

‘‘કથં ભાવિતા ચ, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા કથં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં; ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં…પે॰… ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસ્સગ્ગપરિણામિં. એવં ભાવિતા ખો, ભિક્ખવે, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા એવં બહુલીકતા વિજ્જાવિમુત્તિં પરિપૂરેન્તી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સંયોજનપ્પહાનસુત્તં

૯૯૩. આનાપાનસ્સતિસમાધિ, ભિક્ખવે, ભાવિતો બહુલીકતો સંયોજનપ્પહાનાય સંવત્તતિ…પે॰…. સત્તમં.

૮. અનુસયસમુગ્ઘાતસુત્તં

૯૯૪. …અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તતિ…. અટ્ઠમં.

૯. અદ્ધાનપરિઞ્ઞાસુત્તં

૯૯૫. …અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તતિ…. નવમં.

૧૦. આસવક્ખયસુત્તં

૯૯૬. આસવાનં ખયાય સંવત્તતિ. કથં ભાવિતો ચ, ભિક્ખવે, આનાપાનસ્સતિસમાધિ કથં બહુલીકતો સંયોજનપ્પહાનાય સંવત્તતિ… અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તતિ… અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તતિ… આસવાનં ખયાય સંવત્તતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા…પે॰ … પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી અસ્સસિસ્સામીતિ સિક્ખતિ, પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી પસ્સસિસ્સામીતિ સિક્ખતિ. એવં ભાવિતો ખો, ભિક્ખવે,

આનાપાનસ્સતિસમાધિ એવં બહુલીકતો સંયોજનપ્પહાનાય સંવત્તતિ...પે॰... અનુસયસમુગ્ઘાતાય સંવત્તતિ...પે॰... અદ્ધાનપરિઞ્ઞાય સંવત્તતિ...પે॰... આસવાનં ખયાય સંવત્તતીતિ. દસમં.

દુતિયો વગ્ગો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઇચ્છાનઙ્ગલં કઙ્ખેય્યં, આનન્દા અપરે દુવે;
ભિક્ખૂ સંયોજનાનુસયા, અદ્ધાનં આસવક્ખયન્તિ.

આનાપાનસંયુત્તં દસમં.

૧૧. સોતાપત્તિસંયુત્તં

૧. વેળુદ્વારવગ્ગો

૧. ચક્કવત્તિરાજસુત્તં

૯૯૭. સાવત્થિનિદાનં . તત્ર ખો ભગવા…પે॰… એતદવોચ – ‘‘કિઞ્ચાપિ, ભિક્ખવે, રાજા ચક્કવત્તી [ચક્કવત્તિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] ચતુન્નં દીપાનં ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં રજ્જં કારેત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ દેવાનં તાવતિંસાનં સહબ્યતં, સો તત્થ નન્દને વને અચ્છરાસઙ્ઘપરિવુતો દિબ્બેહિ ચ પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતો સમઙ્ગીભૂતો પરિચારેતિ, સો ચતૂહિ ધમ્મેહિ અસમન્નાગતો, અથ ખો સો અપરિમુત્તોવ [અપરિમુત્તો ચ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] નિરયા અપરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા અપરિમુત્તો પેત્તિવિસયા અપરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા. કિઞ્ચાપિ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પિણ્ડિયાલોપેન યાપેતિ, નન્તકાનિ ચ ધારેતિ, સો ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો, અથ ખો સો પરિમુત્તો [પરિમુત્તો ચ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા’’.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ . ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ‘સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો સન્દિટ્ઠિકો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી’તિ. સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ‘સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, ઉજુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, ઞાયપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, સામીચિપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, યદિદં – ચત્તારિ પુરિસયુગાનિ અટ્ઠ પુરિસપુગ્ગલા, એસ ભગવતો સાવકસઙ્ઘો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’તિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ અચ્છિદ્દેહિ અસબલેહિ અકમ્માસેહિ ભુજિસ્સેહિ વિઞ્ઞુપ્પસત્થેહિ અપરામટ્ઠેહિ સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો હોતિ. યો ચ, ભિક્ખવે, ચતુન્નં દીપાનં પટિલાભો, યો ચતુન્નં ધમ્માનં પટિલાભો ચતુન્નં દીપાનં પટિલાભો ચતુન્નં ધમ્માનં પટિલાભસ્સ કલં નાગ્ઘતિ સોળસિ’’ન્તિ. પઠમં.

૨. બ્રહ્મચરિયોગધસુત્તં

૯૯૮. ‘‘ચતૂહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન [વત્વા (સી॰ પી॰) એવમીદિસેસુ ઠાનેસુ] સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

> ‘‘યેસં સદ્ધા ચ સીલઞ્ચ, પસાદો ધમ્મદસ્સનં;
> તે વે કાલેન પચ્ચેન્તિ, બ્રહ્મચરિયોગધં સુખ’’ન્તિ. દુતિયં;

૩. દીઘાવુઉપાસકસુત્તં

૯૯૯. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તેન ખો પન સમયેન દીઘાવુ ઉપાસકો આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો દીઘાવુ ઉપાસકો પિતરં જોતિકં ગહપતિં આમન્તેસિ – ‘‘એહિ ત્વં, ગહપતિ, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમ; ઉપસઙ્કમિત્વા મમ વચનેન ભગવતો પાદે સિરસા વન્દ – ‘દીઘાવુ, ભન્તે , ઉપાસકો આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. સો ભગવતો પાદે સિરસા વન્દતી’તિ. એવઞ્ચ વદેહિ – ‘સાધુ કિર, ભન્તે, ભગવા યેન દીઘાવુસ્સ ઉપાસકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા’’’તિ. ‘‘એવં, તાતા’’તિ ખો જોતિકો ગહપતિ દીઘાવુસ્સ ઉપાસકસ્સ પટિસ્સુત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો જોતિકો ગહપતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘દીઘાવુ, ભન્તે, ઉપાસકો આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો . સો ભગવતો પાદે સિરસા વન્દતિ. એવઞ્ચ વદેતિ – ‘સાધુ કિર, ભન્તે, ભગવા યેન દીઘાવુસ્સ ઉપાસકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા’’’તિ. અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન.

અથ ખો ભગવા નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન દીઘાવુસ્સ ઉપાસકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા દીઘાવું ઉપાસકં એતદવોચ – ‘‘કચ્ચિ તે, દીઘાવુ, ખમનીયં, કચ્ચિ યાપનીયં? કચ્ચિ દુક્ખા વેદના પટિક્કમન્તિ, નો અભિક્કમન્તિ; પટિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો અભિક્કમો’’તિ? ‘‘ન મે, ભન્તે, ખમનીયં, ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમો’’તિ. ‘‘તસ્માતિહ તે, દીઘાવુ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો ભવિસ્સામિ – ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો ભવિસ્સામિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ’. એવઞ્હિ તે, દીઘાવુ, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ.

‘‘યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ દેસિતાનિ, સંવિજ્જન્તે તે ધમ્મા મયિ, અહઞ્ચ તેસુ ધમ્મેસુ સન્દિસ્સામિ. અહઞ્હિ, ભન્તે, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહી’’તિ . ‘‘તસ્માતિહ ત્વં, દીઘાવુ, ઇમેસુ ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ પતિટ્ઠાય છ વિજ્જાભાગિયે ધમ્મે ઉત્તરિ ભાવેય્યાસિ. ઇધ ત્વં, દીઘાવુ, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરાહિ, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞી, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞી પહાનસઞ્ઞી વિરાગસઞ્ઞી નિરોધસઞ્ઞીતિ. એવઞ્હિ તે, દીઘાવુ, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ.

‘‘યેમે, ભન્તે, ભગવતા છ વિજ્જાભાગિયા ધમ્મા દેસિતા, સંવિજ્જન્તે તે ધમ્મા મયિ, અહઞ્ચ તેસુ ધમ્મેસુ સન્દિસ્સામિ. અહઞ્હિ, ભન્તે, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી વિહરામિ, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞી, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞી પહાનસઞ્ઞી વિરાગસઞ્ઞી નિરોધસઞ્ઞી. અપિ ચ મે, ભન્તે, એવં હોતિ – ‘મા હેવાયં જોતિકો ગહપતિ

મમચ્ચયેન વિઘાતં આપજ્જી’’’તિ [આપજ્જતિ (ક॰)]. ‘‘મા ત્વં, તાત દીઘાવુ, એવં મનસાકાસિ. ઇઙ્ઘ ત્વં, તાત દીઘાવુ, યદેવ તે ભગવા આહ, તદેવ ત્વં સાધુકં મનસિ કરોહી’’તિ.

અથ ખો ભગવા દીઘાવું ઉપાસકં ઇમિના ઓવાદેન ઓવદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. અથ ખો દીઘાવુ ઉપાસકો અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો કાલમકાસિ. અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ‘‘યો સો, ભન્તે, દીઘાવુ નામ ઉપાસકો ભગવતા સંખિત્તેન ઓવાદેન ઓવદિતો સો કાલઙ્કતો. તસ્સ કા ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો’’તિ? ‘‘પણ્ડિતો, ભિક્ખવે, દીઘાવુ ઉપાસકો, પચ્ચપાદિ [અહોસિ સચ્ચવાદી (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] ધમ્મસ્સાનુધમ્મં, ન ચ મં ધમ્માધિકરણં [ન ચ ધમ્માધિકરણં (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] વિહેસેસિ [વિહેઠેસિ (ઇતિપિ અઞ્ઞત્થ)]. દીઘાવુ, ભિક્ખવે, ઉપાસકો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા’’તિ. તતિયં.

૪. પઠમસારિપુત્તસુત્તં

૧૦૦૦. એકં સમયં આયસ્મા ચ સારિપુત્તો આયસ્મા ચ આનન્દો સાવત્થિયં વિહરન્તિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો…પે॰… એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ – ‘‘કતિનં નુ ખો, આવુસો સારિપુત્ત, ધમ્માનં સમન્નાગમનહેતુ એવમયં પજા ભગવતા બ્યાકતા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા’’તિ ? ‘‘ચતુન્નં ખો, આવુસો, ધમ્માનં સમન્નાગમનહેતુ એવમયં પજા ભગવતા બ્યાકતા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? ઇધાવુસો, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેસં ખો, આવુસો, ચતુન્નં ધમ્માનં સમન્નાગમનહેતુ એવમયં પજા ભગવતા બ્યાકતા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયસારિપુત્તસુત્તં

૧૦૦૧. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં ભગવા એતદવોચ – ‘‘‘સોતાપત્તિયઙ્ગં, સોતાપત્તિયઙ્ગ’ન્તિ હિદં, સારિપુત્ત, વુચ્ચતિ. કતમં નુ ખો સારિપુત્ત, સોતાપત્તિયઙ્ગ’’ન્તિ? ‘‘સપ્પુરિસસંસેવો હિ, ભન્તે, સોતાપત્તિયઙ્ગં, સદ્ધમ્મસ્સવનં સોતાપત્તિયઙ્ગં, યોનિસોમનસિકારો સોતાપત્તિયઙ્ગં, ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ સોતાપત્તિયઙ્ગ’’ન્તિ. ‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! સપ્પુરિસસંસેવો હિ, સારિપુત્ત, સોતાપત્તિયઙ્ગં, સદ્ધમ્મસ્સવનં સોતાપત્તિયઙ્ગં, યોનિસોમનસિકારો સોતાપત્તિયઙ્ગં, ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ સોતાપત્તિયઙ્ગં’’.

‘‘‘સોતો, સોતો’તિ હિદં, સારિપુત્ત, વુચ્ચતિ. કતમો નુ ખો, સારિપુત્ત, સોતો’’તિ? ‘‘અયમેવ હિ, ભન્તે, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો સોતો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ, સમ્માસઙ્કપ્પો, સમ્માવાચા, સમ્માકમ્મન્તો, સમ્માઆજીવો,

સમ્માવાયામો, સમ્માસતિ, સમ્માસમાધી''તિ. ''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! અયમેવ હિ, સારિપુત્ત, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો સોતો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ''.

'''સોતાપન્નો , સોતાપન્નો'તિ હિદં, સારિપુત્ત, વુચ્ચતિ. કતમો નુ ખો, સારિપુત્ત, સોતાપન્નો''તિ ? ''યો હિ, ભન્તે, ઇમિના અરિયેન અટ્ઠઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમન્નાગતો અયં વુચ્ચતિ સોતાપન્નો, સ્વાયં આયસ્મા એવંનામો એવંગોત્તો''તિ. ''સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! યો હિ, સારિપુત્ત, ઇમિના અરિયેન અટ્ઠઙ્ગિકેન મગ્ગેન સમન્નાગતો અયં વુચ્ચતિ સોતાપન્નો, સ્વાયં આયસ્મા એવંનામો એવંગોત્તો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. થપતિસુત્તં

૧૦૦૨. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ ભગવતો ચીવરકમ્મં કરોન્તિ – ''નિટ્ઠિતચીવરો ભગવા તેમાસચ્ચયેન ચારિકં પક્કમિસ્સતી''તિ. તેન ખો પન સમયેન ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો સાધુકે પટિવસન્તિ કેનચિદેવ કરણીયેન. અસ્સોસું ખો ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો – ''સમ્બહુલા કિર ભિક્ખૂ ભગવતો ચીવરકમ્મં કરોન્તિ – 'નિટ્ઠિતચીવરો ભગવા તેમાસચ્ચયેન ચારિકં પક્કમિસ્સતી'''તિ.

અથ ખો ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો મગ્ગે પુરિસં ઠપેસું – ''યદા ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, પસ્સેય્યાસિ ભગવન્તં આગચ્છન્તં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધં, અથ અમ્હાકં આરોચેય્યાસી''તિ. દ્વીહતીહં ઠિતો ખો સો પુરિસો અદ્દસ ભગવન્તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં. દિસ્વાન યેન ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ઇસિદત્તપુરાણે થપતયો એતદવોચ – ''અયં સો, ભન્તે, ભગવા આગચ્છતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. યસ્સ દાનિ કાલં મઞ્ઞથા''તિ.

અથ ખો ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા ભગવન્તં પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધિંસુ. અથ ખો ભગવા મગ્ગા ઓક્કમ્મ યેન અઞ્ઞતરં રુક્ખમૂલં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે ઇસિદત્તપુરાણા થપતયો ભગવન્તં એતદવોચું –

''યદા મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – 'સાવત્થિયા કોસલેસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી'તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – 'દૂરે નો ભગવા ભવિસ્સતી'તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – 'સાવત્થિયા કોસલેસુ ચારિકં પક્કન્તો'તિ , હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – 'દૂરે નો ભગવા'''તિ.

''યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – 'કોસલેહિ મલ્લેસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી'તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – 'દૂરે નો ભગવા ભવિસ્સતી'તિ. યદા પન મયં, ભન્તે , ભગવન્તં સુણામ – 'કોસલેહિ મલ્લેસુ ચારિકં પક્કન્તો'તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – 'દૂરે નો ભગવા'''તિ.

''યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – 'મલ્લેહિ વજ્જીસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી'તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – 'દૂરે નો ભગવા ભવિસ્સતી'તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ –

‘મલ્લેહિ વજ્જીસુ ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – ‘દૂરે નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘વજ્જીહિ કાસીસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – ‘દૂરે નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે ભગવન્તં સુણામ – ‘વજ્જીહિ કાસીસુ ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – ‘દૂરે નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘કાસીહિ માગધે ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ દોમનસ્સં – ‘દૂરે નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘કાસીહિ માગધે ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ અનપ્પકા નો તસ્મિં સમયે અનત્તમનતા હોતિ અનપ્પકં દોમનસ્સં – ‘દૂરે નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘માગધેહિ કાસીસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ , હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘માગધેહિ કાસીસુ ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘કાસીહિ વજ્જીસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘કાસીહિ વજ્જીસુ ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘વજ્જીહિ મલ્લેસુ ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘વજ્જીહિ મલ્લેસુ ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘મલ્લેહિ કોસલે ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘મલ્લેહિ કોસલે ચારિકં પક્કન્તો’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા’’’તિ.

‘‘યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘કોસલેહિ સાવત્થિં ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ, હોતિ નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા ભવિસ્સતી’તિ. યદા પન મયં, ભન્તે, ભગવન્તં સુણામ – ‘સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે’તિ, હોતિ અનપ્પકા નો તસ્મિં સમયે અત્તમનતા હોતિ અનપ્પકં સોમનસ્સં – ‘આસન્ને નો ભગવા’’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ, થપતયો, સમ્બાધો ઘરાવાસો રજાપથો, અબ્ભોકાસો પબ્બજ્જા. અલઞ્ચ પન વો, થપતયો, અપ્પમાદાયા’’તિ. ‘‘અત્થિ ખો નો, ભન્તે, એતમ્હા સમ્બાધા અઞ્ઞો સમ્બાધો સમ્બાધતરો ચેવ સમ્બાધસઞ્ઞાતતરો ચા’’તિ. ‘‘કતમો પન વો, થપતયો, એતમ્હા સમ્બાધા અઞ્ઞો સમ્બાધો સમ્બાધતરો ચેવ સમ્બાધસઞ્ઞાતતરો ચા’’તિ?

‘‘ઇધ મયં, ભન્તે, યદા રાજા પસેનદિ કોસલો ઉય્યાનભૂમિં નિય્યાતુકામો હોતિ, યે તે રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ નાગા ઓપવય્હા તે કપ્પેત્વા, યા તા રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ પજાપતિયો પિયા મનાપા તા એકં પુરતો એકં પચ્છતો નિસીદાપેમ. તાસં ખો પન, ભન્તે, ભગિનીનં એવરૂપો ગન્ધો હોતિ, સેય્યથાપિ નામ ગન્ધકરણ્ડકસ્સ તાવદેવ વિવરિયમાનસ્સ, યથા તં રાજકઞ્ઞાનં ગન્ધેન વિભૂસિતાનં. તાસં ખો પન, ભન્તે, ભગિનીનં એવરૂપો કાયસમ્ફસ્સો હોતિ, સેય્યથાપિ નામ તૂલપિચુનો વા કપ્પાસપિચુનો વા, યથા તં રાજકઞ્ઞાનં સુખેધિતાનં. તસ્મિં ખો પન, ભન્તે, સમયે નાગોપિ રક્ખિતબ્બો હોતિ, તાપિ ભગિનિયો રક્ખિતબ્બા હોન્તિ, અત્તાપિ રક્ખિતબ્બો હોતિ. ન ખો પન મયં, ભન્તે, અભિજાનામ તાસુ ભગિનીસુ પાપકં ચિત્તં ઉપ્પાદેતા. અયં ખો નો, ભન્તે, એતમ્હા સમ્બાધા અઞ્ઞો સમ્બાધો સમ્બાધતરો ચેવ સમ્બાધસઞ્ઞાતતરો ચા’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ, થપતયો, સમ્બાધો ઘરાવાસો રજાપથો, અબ્ભોકાસો પબ્બજ્જા. અલઞ્ચ પન વો, થપતયો, અપ્પમાદાય. ચતૂહિ ખો, થપતયો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, થપતયો, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અજ્ઝાગારં વસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. ઇમેહિ ખો, થપતયો, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘તુમ્હે ખો, થપતયો, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… યં ખો પન કિઞ્ચિ કુલે દેય્યધમ્મં સબ્બં તં અપ્પટિવિભત્તં સીલવન્તેહિ કલ્યાણધમ્મેહિ. તં કિં મઞ્ઞથ, થપતયો, કતિવિધા તે કોસલેસુ મનુસ્સા યે તુમ્હાકં સમસમા, યદિદં – દાનસંવિભાગે’’તિ? ‘‘લાભા નો, ભન્તે, સુલદ્ધં નો, ભન્તે! યેસં નો ભગવા એવં પજાનાતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. વેળુદ્વારેય્યસુત્તં

૧૦૦૩. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં યેન વેળુદ્વારં નામ કોસલાનં બ્રાહ્મણગામો તદવસરિ. અસ્સોસું ખો તે વેળુદ્વારેય્યકા બ્રાહ્મણગહપતિકા – ‘‘સમણો ખલુ, ભો, ગોતમો સક્યપુત્તો સક્યકુલા પબ્બજિતો કોસલેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં વેળુદ્વારં અનુપ્પત્તો. તં ખો પન ભવન્તં ગોતમં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા [ભગવાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. સો ઇમં લોકં સદેવકં સમારકં સબ્રહ્મકં સસ્સમણબ્રાહ્મણિં પજં સદેવમનુસ્સં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેતિ. સો ધમ્મં દેસેતિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં, કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેતિ’. સાધુ ખો પન તથારૂપાનં અરહતં દસ્સનં હોતી’’તિ.

અથ ખો તે વેળુદ્વારેય્યકા બ્રાહ્મણગહપતિકા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા અપ્પેકચ્ચે ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. અપ્પેકચ્ચે ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિંસુ; સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. અપ્પેકચ્ચે યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. અપ્પેકચ્ચે ભગવતો સન્તિકે નામગોત્તં સાવેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. અપ્પેકચ્ચે તુણ્હીભૂતા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો તે વેળુદ્વારેય્યકા બ્રાહ્મણગહપતિકા ભગવન્તં એતદવોચું – ''મયં, ભો ગોતમ, એવંકામા એવંછન્દા એવંઅધિપ્પાયા – પુત્તસમ્બાધસયનં અજ્ઝાવસેય્યામ, કાસિકચન્દનં પચ્ચનુભવેય્યામ, માલાગન્ધવિલેપનં ધારેય્યામ, જાતરૂપરજતં સાદિયેય્યામ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્યામ. તેસં નો ભવં ગોતમો અમ્હાકં એવંકામાનં એવંછન્દાનં એવંઅધિપ્પાયાનં તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા મયં પુત્તસમ્બાધસયનં અજ્ઝાવસેય્યામ...પે॰... સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્યામા''તિ.

''અત્તૂપનાયિકં વો, ગહપતયો, ધમ્મપરિયાયં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભો''તિ ખો તે વેળુદ્વારેય્યકા બ્રાહ્મણગહપતિકા ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''કતમો ચ, ગહપતયો, અત્તુપનાયિકો ધમ્મપરિયાયો? ઇધ, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અહં ખોસ્મિ જીવિતુકામો અમરિતુકામો સુખકામો દુક્ખપ્પટિકૂલો. યો ખો મં જીવિતુકામં અમરિતુકામં સુખકામં દુક્ખપ્પટિકૂલં જીવિતા વોરોપેય્ય, ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરં જીવિતુકામં અમરિતુકામં સુખકામં દુક્ખપ્પટિકૂલં જીવિતા વોરોપેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, પરસ્સ પેસો ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, કથાહં પરં તેન સંયોજેય્ય'ન્તિ! સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ, પાણાતિપાતા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ. એવમસ્સાયં કાયસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

''પુન ચપરં, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'યો ખો મે અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદિયેય્ય, ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરસ્સ અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદિયેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, પરસ્સ પેસો ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, કથાહં પરં તેન સંયોજેય્ય'ન્તિ ! સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અત્તના ચ અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ અદિન્નાદાના વેરમણિયા સમાદપેતિ, અદિન્નાદાના વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ. એવમસ્સાયં કાયસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

''પુન ચપરં, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'યો ખો મે દારેસુ ચારિત્તં આપજ્જેય્ય, ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરસ્સ દારેસુ ચારિત્તં આપજ્જેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, પરસ્સ પેસો ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, કથાહં પરં તેન સંયોજેય્ય'ન્તિ! સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા સમાદપેતિ, કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ. એવમસ્સાયં કાયસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

''પુન ચપરં, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'યો ખો મે મુસાવાદેન અત્થં ભઞ્જેય્ય, ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરસ્સ મુસાવાદેન અત્થં ભઞ્જેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં. યો

ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, પરસ્સ પેસો ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, કથાહં પરં તેન સંયોજેય્ય'ન્તિ! સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અત્તના ચ મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પરઞ્ચ મુસાવાદા વેરમણિયા સમાદપેતિ, મુસાવાદા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ. એવમસ્સાયં વચીસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

"પુન ચપરં, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – યો ખો મં પિસુણાય વાચાય મિત્તે ભિન્દેય્ય [મિત્તેહિ ભેદેય્ય (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)], ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરં પિસુણાય વાચાય મિત્તે ભિન્દેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં...પે॰... એવમસ્સાયં વચીસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

"પુન ચપરં, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – યો ખો મં ફરુસાય વાચાય સમુદાચરેય્ય, ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરં ફરુસાય વાચાય સમુદાચરેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો...પે॰... એવમસ્સાયં વચીસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

"પુન ચપરં, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'યો ખો મં સમ્ફભાસેન સમ્ફપ્પલાપભાસેન સમુદાચરેય્ય, ન મેતં અસ્સ પિયં મનાપં. અહઞ્ચેવ ખો પન પરં સમ્ફભાસેન સમ્ફપ્પલાપભાસેન સમુદાચરેય્યં, પરસ્સપિ તં અસ્સ અપ્પિયં અમનાપં. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, પરસ્સ પેસો ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો. યો ખો મ્યાયં ધમ્મો અપ્પિયો અમનાપો, કથાહં પરં તેન સંયોજેય્ય'ન્તિ! સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ , પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા સમાદપેતિ, સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા ચ વણ્ણં ભાસતિ. એવમસ્સાયં વચીસમાચારો તિકોટિપરિસુદ્ધો હોતિ.

"સો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ; ધમ્મે ...પે॰... સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. યતો ખો, ગહપતયો, અરિયસાવકો ઇમેહિ સત્તહિ સદ્ધમ્મેહિ [ધમ્મેહિ (સી॰)] સમન્નાગતો હોતિ ઇમેહિ ચતૂહિ આકઙ્ખિયેહિ ઠાનેહિ, સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – 'ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ [ખીણતિરચ્છાનયોનિયો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), ખીણતિરચ્છાનયોનિકો (ક॰)] ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો'"તિ.

એવં વુત્તે વેળુદ્વારેય્યકા બ્રાહ્મણગહપતિકા ભગવન્તં એતદવોચું – "અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... એતે મયં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકે નો ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતે [પાણુપેતં (ક॰)] સરણં ગતે"તિ. સત્તમં.

૮. પઠમગિઞ્જકાવસથસુત્તં

૧૦૦૪. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા ઞાતિકે વિહરતિ ગિઞ્જકાવસથે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘સાળ્હો નામ, ભન્તે, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો; તસ્સ કા ગતિ કો અભિસમ્પરાયો? નન્દા નામ, ભન્તે, ભિક્ખુની કાલઙ્કતા; તસ્સા કા ગતિ કો અભિસમ્પરાયો? સુદત્તો નામ, ભન્તે, ઉપાસકો કાલઙ્કતો; તસ્સ કા ગતિ કો અભિસમ્પરાયો? સુજાતા નામ, ભન્તે, ઉપાસિકા કાલઙ્કતા; તસ્સા કા ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો’’તિ?

‘‘સાળ્હો , આનન્દ, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. નન્દા, આનન્દ, ભિક્ખુની કાલઙ્કતા પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકા તત્થ પરિનિબ્બાયિની અનાવત્તિધમ્મા તસ્મા લોકા. સુદત્તો, આનન્દ, ઉપાસકો કાલઙ્કતો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી; સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સતિ. સુજાતા, આનન્દ, ઉપાસિકા કાલઙ્કતા તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા.

‘‘અનચ્છરિયં ખો પનેતં, આનન્દ, યં મનુસ્સભૂતો કાલં કરેય્ય; તસ્મિં તસ્મિં ચે મં કાલઙ્કતે ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છિસ્સથ. વિહેસા પેસા, આનન્દ, અસ્સ તથાગતસ્સ. તસ્માતિહાનન્દ , ધમ્માદાસં નામ ધમ્મપરિયાયં દેસેસ્સામિ; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’.

‘‘કતમો ચ સો, આનન્દ, ધમ્માદાસો ધમ્મપરિયાયો; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’?

‘‘ઇધ, આનન્દ, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અયં ખો સો, આનન્દ, ધમ્માદાસો ધમ્મપરિયાયો; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’તિ. અટ્ઠમં.

(તીણિપિ સુત્તન્તાનિ એકનિદાનાનિ).

૯. દુતિયગિઞ્જકાવસથસુત્તં

૧૦૦૫. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અસોકો નામ, ભન્તે, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો; તસ્સ કા ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો? અસોકા નામ, ભન્તે, ભિક્ખુની કાલઙ્કતા…પે॰… અસોકો નામ, ભન્તે, ઉપાસકો કાલઙ્કતો…પે॰… અસોકા નામ, ભન્તે, ઉપાસિકા કાલઙ્કતા; તસ્સા કા ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો’’તિ?

‘‘અસોકો, આનન્દ, ભિક્ખુ કાલઙ્કતો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ…પે॰… (પુરિમવેય્યાકરણેન એકનિદાનં).

‘‘અયં ખો સો, આનન્દ, ધમ્માદાસો ધમ્મપરિયાયો; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’તિ. નવમં.

૧૦. તતિયગિઞ્જકાવસથસુત્તં

૧૦૦૬. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કક્કટો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો કાલઙ્કતો; તસ્સ કા ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો? કળિભો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો…પે॰… નિકતો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો…પે॰… કટિસ્સહો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો…પે॰… તુટ્ઠો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો…પે॰… સન્તુટ્ઠો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો…પે॰… ભદ્દો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો…પે॰… સુભદ્દો નામ, ભન્તે, ઞાતિકે ઉપાસકો કાલઙ્કતો; તસ્સ કા ગતિ કો અભિસમ્પરાયો’’તિ?

‘‘કક્કટો , આનન્દ, ઉપાસકો કાલઙ્કતો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. કળિભો, આનન્દ …પે॰… નિકતો, આનન્દ…પે॰… કટિસ્સહો, આનન્દ …પે॰… તુટ્ઠો, આનન્દ…પે॰… સન્તુટ્ઠો, આનન્દ…પે॰… ભદ્દો, આનન્દ…પે॰… સુભદ્દો, આનન્દ, ઉપાસકો કાલઙ્કતો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. (સબ્બે એકગતિકા કાતબ્બા).

‘‘પરોપઞ્ઞાસ, આનન્દ, ઞાતિકે ઉપાસકા કાલઙ્કતા પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકા તત્થ પરિનિબ્બાયિનો અનાવત્તિધમ્મા તસ્મા લોકા. સાધિકનવુતિ, આનન્દ, ઞાતિકે ઉપાસકા કાલઙ્કતા તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામિનો; સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સન્તિ. છાતિરેકાનિ ખો, આનન્દ, પઞ્ચસતાનિ ઞાતિકે ઉપાસકા કાલઙ્કતા તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા.

‘‘અનચ્છરિયં ખો પનેતં, આનન્દ, યં મનુસ્સભૂતો કાલં કરેય્ય; તસ્મિં તસ્મિં ચે મં કાલઙ્કતે ઉપસઙ્કમિત્વા એતમત્થં પટિપુચ્છિસ્સથ. વિહેસા પેસા, આનન્દ, અસ્સ તથાગતસ્સ. તસ્માતિહાનન્દ, ધમ્માદાસં નામ ધમ્મપરિયાયં દેસેસ્સામિ; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’.

‘‘કતમો ચ સો, આનન્દ, ધમ્માદાસો ધમ્મપરિયાયો; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’.

‘‘ઇધાનન્દ , અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અયં ખો સો, આનન્દ, ધમ્માદાસો ધમ્મપરિયાયો; યેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો

આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’તિ. દસમં.

વેળુદ્વારવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

રાજા ઓગધદીઘાવુ, સારિપુત્તાપરે દુવે;
થપતી વેળુદ્વારેય્યા, ગિઞ્જકાવસથે તયોતિ.

૨. રાજકારામવગ્ગો

૧. સહસ્સભિક્ખુનિસઙ્ઘસુત્તં

૧૦૦૭. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ રાજકારામે. અથ ખો સહસ્સભિક્ખુનિસઙ્ઘો [સહસ્સો ભિક્ખુનિસંઘો (સી॰)] યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતા ખો તા ભિક્ખુનિયો ભગવા એતદવોચ –

‘‘ચતૂહિ ખો, ભિક્ખુનિયો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખુનિયો, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે …પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ, અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખુનિયો, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. પઠમં.

૨. બ્રાહ્મણસુત્તં

૧૦૦૮. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘બ્રાહ્મણા, ભિક્ખવે, ઉદયગામિનિં નામ પટિપદં પઞ્ઞપેન્તિ. તે સાવકં એવં સમાદપેન્તિ – ‘એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, કાલસ્સેવ ઉટ્ઠાય પાચીનમુખો યાહિ. સો ત્વં મા સોબ્ભં પરિવજ્જેહિ, મા પપાતં, મા ખાણું, મા કણ્ડકઠાનં [કણ્ડકં ઠાનં (પી॰ ક॰)], મા ચન્દનિયં, મા ઓળિગલ્લં. યત્થ [યત્થેવ (સ્યા॰ કં॰), યાનિ વા (સી॰)] પપતેય્યાસિ તત્થેવ મરણં આગમેય્યાસિ. એવં ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જિસ્સસી’’’તિ.

‘‘તં ખો પનેતં, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણાનં બાલગમનમેતં [બાલાનં ગમનમેતં (સી॰)] મૂળ્હગમનમેતં ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ. અહઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસ્સ વિનયે ઉદયગામિનિં પટિપદં પઞ્ઞપેમિ; યા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘કતમા ચ સા, ભિક્ખવે, ઉદયગામિની પટિપદા; યા એકન્તનિબ્બિદાય…પે॰… નિબ્બાનાય સંવત્તતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો…પે॰…

સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ; ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અયં ખો સા, ભિક્ખવે, ઉદયગામિની પટિપદા એકન્તનિબ્બિદાય...પે॰... નિબ્બાનાય સંવત્તતી''તિ. દુતિયં.

૩. આનન્દત્થેરસુત્તં

૧૦૦૯. એકં સમયં આયસ્મા ચ આનન્દો આયસ્મા ચ સારિપુત્તો સાવત્થિયં વિહરન્તિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ''કતિનં ખો, આવુસો આનન્દ , ધમ્માનં પહાના, કતિનં ધમ્માનં સમન્નાગમનહેતુ, એવમયં પજા ભગવતા બ્યાકતા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા''તિ? ''ચતુન્નં ખો, આવુસો, ધમ્માનં પહાના, ચતુન્નં ધમ્માનં સમન્નાગમનહેતુ, એવમયં પજા ભગવતા બ્યાકતા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા''તિ.

''કતમેસં ચતુન્નં? યથારૂપેન ખો, આવુસો, બુદ્ધે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ બુદ્ધે અપ્પસાદો ન હોતિ. યથારૂપેન ચ ખો, આવુસો, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો સુતવા અરિયસાવકો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા''તિ.

''યથારૂપેન ચ ખો, આવુસો, ધમ્મે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ ધમ્મે અપ્પસાદો ન હોતિ. યથારૂપેન ચ ખો, આવુસો, ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો સુતવા અરિયસાવકો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદો હોતિ – સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો...પે॰... વિઞ્ઞૂહીતિ.

''યથારૂપેન ચ ખો, આવુસો, સઙ્ઘે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ સઙ્ઘે અપ્પસાદો ન હોતિ. યથારૂપેન ચ ખો, આવુસો, સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો સુતવા અરિયસાવકો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદો હોતિ – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ.

''યથારૂપેન ચ ખો, આવુસો, દુસ્સીલ્યેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ તથારૂપસ્સ દુસ્સીલ્યં ન હોતિ. યથારૂપેહિ ચ ખો, આવુસો, અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો સુતવા અરિયસાવકો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ તથારૂપાનિ અરિયકન્તાનિ સીલાનિ હોન્તિ અખણ્ડાનિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકાનિ. ઇમેસં ખો, આવુસો, ચતુન્નં ધમ્માનં પહાના ઇમેસં ચતુન્નં ધમ્માનં સમન્નાગમનહેતુ એવમયં પજા ભગવતા બ્યાકતા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા''તિ. તતિયં.

૪. દુગ્ગતિભયસુત્તં

૧૦૧૦. ‘‘ચતૂહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સબ્બદુગ્ગતિભયં સમતિક્કન્તો હોતિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સબ્બદુગ્ગતિભયં સમતિક્કન્તો હોતી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુગ્ગતિવિનિપાતભયસુત્તં

૧૦૧૧. ‘‘ચતૂહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સબ્બદુગ્ગતિવિનિપાતભયં સમતિક્કન્તો હોતિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા… પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સબ્બદુગ્ગતિવિનિપાતભયં સમતિક્કન્તો હોતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમમિત્તામચ્ચસુત્તં

૧૦૧૨. ‘‘યે તે, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું – મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા – તે, ભિક્ખવે, ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ સમાદપેતબ્બા , નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા. કતમેસુ ચતૂસુ? બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદે સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેસુ સીલેસુ સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા અખણ્ડેસુ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેસુ. યે તે, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ , યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું – મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા – તે, ભિક્ખવે, ઇમેસુ ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયમિત્તામચ્ચસુત્તં

૧૦૧૩. ‘‘યે તે, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું – મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા – તે, ભિક્ખવે, ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા. કતમેસુ ચતૂસુ? બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદે સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’’તિ.

‘‘સિયા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં મહાભૂતાનં અઞ્ઞથત્તં – પથવીધાતુયા, આપોધાતુયા, તેજોધાતુયા, વાયોધાતુયા – ન ત્વેવ બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ સિયા અઞ્ઞથત્તં. તત્રિદં અઞ્ઞથત્તં – સો વત બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો અરિયસાવકો નિરયં વા તિરચ્છાનયોનિં વા પેત્તિવિસયં વા ઉપપજ્જિસ્સતી’’તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘‘ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેસુ સીલેસુ સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા અખણ્ડેસુ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેસુ. સિયા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં મહાભૂતાનં અઞ્ઞથત્તં – પથવીધાતુયા,

આપોધાતુયા, તેજોધાતુયા, વાયોધાતુયા – ન ત્વેવ અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ સિયા અઞ્ઞથત્તં. તત્રિદં અઞ્ઞથત્તં – સો વત અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો નિરયં વા તિરચ્છાનયોનિં વા પેત્તિવિસયં વા ઉપપજ્જિસ્સતીતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. યે તે, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું – મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા – તે, ભિક્ખવે , ઇમેસુ ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ સમાદપેતબ્બા, નિવેસેતબ્બા, પતિટ્ઠાપેતબ્બા''તિ. સત્તમં.

૮. પઠમદેવચારિકસુત્તં

૧૦૧૪. સાવત્થિનિદાનં. અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો દેવેસુ તાવતિંસેસુ પાતુરહોસિ. અથ ખો સમ્બહુલા તાવતિંસકાયિકા દેવતાયો યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તા દેવતાયો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો એતદવોચ –

''સાધુ ખો, આવુસો, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનં હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે૰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનહેતુ ખો, આવુસો, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ. સાધુ ખો, આવુસો, ધમ્મે...પે૰... સઙ્ઘે...પે૰... સાધુ ખો, આવુસો, અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનં હોતિ અખણ્ડેહિ...પે૰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનહેતુ ખો, આવુસો, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ.

''સાધુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનં હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે૰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનહેતુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ. સાધુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ધમ્મે...પે૰... સઙ્ઘે...પે૰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનં હોતિ અખણ્ડેહિ...પે૰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનહેતુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. દુતિયદેવચારિકસુત્તં

૧૦૧૫. સાવત્થિનિદાનં . અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો દેવેસુ તાવતિંસેસુ પાતુરહોસિ. અથ ખો સમ્બહુલા તાવતિંસકાયિકા દેવતાયો યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તા દેવતાયો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો એતદવોચ –

''સાધુ ખો, આવુસો, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનં હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે૰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનહેતુ ખો, આવુસો, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના. સાધુ ખો, આવુસો, ધમ્મે...પે૰... સઙ્ઘે...પે૰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ

સમન્નાગમનં હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનહેતુ ખો, આવુસો, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના''તિ.

''સાધુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનં હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનહેતુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના. સાધુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ધમ્મે… પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનં હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનહેતુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના''તિ. નવમં.

૧૦. તતિયદેવચારિકસુત્તં

૧૦૧૬. અથ ખો ભગવા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય, એવમેવ – જેતવને અન્તરહિતો દેવેસુ તાવતિંસેસુ પાતુરહોસિ. અથ ખો સમ્બહુલા તાવતિંસકાયિકા દેવતાયો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તા દેવતાયો ભગવા એતદવોચ –

''સાધુ ખો, આવુસો, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનં હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનહેતુ ખો, આવુસો, એવમિધેકચ્ચે સત્તા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા. સાધુ ખો, આવુસો , ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનં હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનહેતુ ખો, આવુસો, એવમિધેકચ્ચે સત્તા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા''તિ.

''સાધુ ખો, મારિસ, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનં હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગમનહેતુ ખો, મારિસ, એવમયં પજા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા. સાધુ ખો, મારિસ, ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનં હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગમનહેતુ ખો, મારિસ, એવમયં પજા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા''તિ. દસમં.

રાજકારામવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સહસ્સબ્રાહ્મણાનન્દ , દુગ્ગતિ અપરે દુવે;
મિત્તામચ્ચા દુવે વુત્તા, તયો ચ દેવચારિકાતિ.

૩. સરણાનિવગ્ગો

૧. પઠમમહાનામસુત્તં

૧૦૧૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇદં, ભન્તે, કપિલવત્થુ ઇદ્ધઞ્ચેવ ફીતઞ્ચ બાહુજઞ્ઞં આકિણ્ણમનુસ્સં સમ્બાધબ્યૂહં. સો ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવન્તં વા પયિરુપાસિત્વા મનોભાવનીયે વા ભિક્ખૂ સાયન્હસમયં કપિલવત્થું પવિસન્તો; ભન્તેનપિ [વિબ્ભન્તેનપિ (સી॰), ભમન્તેનપિ (ક॰)] હત્થિના સમાગચ્છામિ ; ભન્તેનપિ અસ્સેન સમાગચ્છામિ; ભન્તેનપિ રથેન સમાગચ્છામિ; ભન્તેનપિ સકટેન સમાગચ્છામિ; ભન્તેનપિ પુરિસેન સમાગચ્છામિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, તસ્મિં સમયે મુસ્સતેવ [મુસતેવ (?)] ભગવન્તં આરબ્ભ સતિ, મુસ્સતિ [મુસતિ (?)] ધમ્મં આરબ્ભ સતિ, મુસ્સતિ સઙ્ઘં આરબ્ભ સતિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – ‘ઇમમ્હિ ચાહં સમયે કાલં કરેય્યં, કા મય્હં ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો’’’તિ?

‘‘મા ભાયિ, મહાનામ, મા ભાયિ, મહાનામ! અપાપકં તે મરણં ભવિસ્સતિ અપાપિકા કાલંકિરિયા [કાલકિરિયા (સી॰ સ્યા॰ કં॰)]. યસ્સ કસ્સચિ, મહાનામ, દીઘરત્તં સદ્ધાપરિભાવિતં ચિત્તં સીલપરિભાવિતં ચિત્તં સુતપરિભાવિતં ચિત્તં ચાગપરિભાવિતં ચિત્તં પઞ્ઞાપરિભાવિતં ચિત્તં, તસ્સ યો હિ ખ્વાયં કાયો રૂપી ચાતુમહાભૂતિકો [ચાતુમ્મહાભૂતિકો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] માતાપેત્તિકસમ્ભવો ઓદનકુમ્માસૂપચયો અનિચ્ચુચ્છાદનપરિમદ્દનભેદનવિદ્ધંસનધમ્મો. તં ઇધેવ કાકા વા ખાદન્તિ ગિજ્ઝા વા ખાદન્તિ કુલલા વા ખાદન્તિ સુનખા વા ખાદન્તિ સિઙ્ગાલા [સિગાલા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા ખાદન્તિ વિવિધા વા પાણકજાતા ખાદન્તિ; યઞ્ચ ખ્વસ્સ ચિત્તં દીઘરત્તં સદ્ધાપરિભાવિતં...પે॰... પઞ્ઞાપરિભાવિતં તં ઉદ્ધગામિ હોતિ વિસેસગામિ.

‘‘સેય્યથાપિ, મહાનામ, પુરિસો સપ્પિકુમ્ભં વા તેલકુમ્ભં વા ગમ્ભીરં ઉદકરહદં ઓગાહિત્વા ભિન્દેય્ય. તત્ર યા અસ્સ સક્ખરા વા કઠલા [કથલા (પી॰ ક॰)] વા સા અધોગામી અસ્સ, યઞ્ચ ખ્વસ્સ તત્ર સપ્પિ વા તેલં વા તં ઉદ્ધગામિ અસ્સ વિસેસગામિ. એવમેવ ખો, મહાનામ, યસ્સ કસ્સચિ દીઘરત્તં સદ્ધાપરિભાવિતં ચિત્તં...પે॰... પઞ્ઞાપરિભાવિતં ચિત્તં તસ્સ યો હિ ખ્વાયં કાયો રૂપી ચાતુમહાભૂતિકો માતાપેત્તિકસમ્ભવો ઓદનકુમ્માસૂપચયો અનિચ્ચુચ્છાદનપરિમદ્દનભેદનવિદ્ધંસનધમ્મો તં ઇધેવ કાકા વા ખાદન્તિ ગિજ્ઝા વા ખાદન્તિ કુલલા વા ખાદન્તિ સુનખા વા ખાદન્તિ સિઙ્ગાલા વા ખાદન્તિ વિવિધા વા પાણકજાતા ખાદન્તિ; યઞ્ચ ખ્વસ્સ ચિત્તં દીઘરત્તં સદ્ધાપરિભાવિતં...પે॰... પઞ્ઞાપરિભાવિતં તં ઉદ્ધગામિ હોતિ વિસેસગામિ. તુય્હં ખો પન, મહાનામ, દીઘરત્તં સદ્ધાપરિભાવિતં ચિત્તં...પે॰... પઞ્ઞાપરિભાવિતં ચિત્તં . મા ભાયિ, મહાનામ , મા ભાયિ, મહાનામ! અપાપકં તે મરણં ભવિસ્સતિ, અપાપિકા કાલંકિરિયા’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયમહાનામસુત્તં

૧૦૧૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇદં, ભન્તે, કપિલવત્થુ ઇદ્ધઞ્ચેવ ફીતઞ્ચ બાહુજઞ્ઞં આકિણ્ણમનુસ્સં સમ્બાધબ્યૂહં. સો ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવન્તં વા પયિરુપાસિત્વા મનોભાવનીયે વા ભિક્ખૂ સાયન્હસમયં કપિલવત્થું પવિસન્તો; ભન્તેનપિ હત્થિના સમાગચ્છામિ; ભન્તેનપિ અસ્સેન સમાગચ્છામિ; ભન્તેનપિ રથેન સમાગચ્છામિ; ભન્તે, નપિ સકટેન સમાગચ્છામિ; ભન્તે, નપિ પુરિસેન સમાગચ્છામિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, તસ્મિં સમયે મુસ્સતેવ

ભગવન્તં આરબ્ભ સતિ, મુસ્સતિ ધમ્મં આરબ્ભ સતિ, મુસ્સતિ સઙ્ઘં આરબ્ભ સતિ. તસ્સ મય્હં, ભન્તે, એવં હોતિ – 'ઇમમ્હિ ચાહં સમયે કાલં કરેય્યં, કા મય્હં ગતિ, કો અભિસમ્પરાયો'''તિ?

''મા ભાયિ, મહાનામ, મા ભાયિ, મહાનામ! અપાપકં તે મરણં ભવિસ્સતિ અપાપિકા કાલંકિરિયા. ચતૂહિ ખો, મહાનામ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, મહાનામ, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે …પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ.

''સેય્યથાપિ , મહાનામ, રુક્ખો પાચીનનિન્નો પાચીનપોણો પાચીનપબ્ભારો, સો મૂલચ્છિન્નો કતમેન પપતેય્યા''તિ? ''યેન, ભન્તે, નિન્નો યેન પોણો યેન પબ્ભારો''તિ. ''એવમેવ ખો, મહાનામ, ઇમેહિ ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો નિબ્બાનનિન્નો હોતિ નિબ્બાનપોણો નિબ્બાનપબ્ભારો''તિ. દુતિયં.

૩. ગોધસક્કસુત્તં

૧૦૧૯. કપિલવત્થુનિદાનં . અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ગોધા સક્કો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ગોધં સક્કં એતદવોચ – ''કતિહિ [કતીહિ (પી॰ ક॰) રૂપસિદ્ધિ ઓલોકેતબ્બા] ત્વં, ગોધે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનાસિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણ''ન્તિ?

''તીહિ ખ્વાહં, મહાનામ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં. કતમેહિ તીહિ? ઇધ, મહાનામ, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. ઇમેહિ ખ્વાહં, મહાનામ, તીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં.

''ત્વં પન, મહાનામ, કતિહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનાસિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણ''ન્તિ? ''ચતૂહિ ખ્વાહં, ગોધે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ગોધે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખ્વાહં, ગોધે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણ''ન્તિ.

''આગમેહિ ત્વં, મહાનામ, આગમેહિ ત્વં, મહાનામ! ભગવાવ એતં જાનેય્ય એતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં વા અસમન્નાગતં વા''તિ. ''આયામ, ગોધે, યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમેય્યામ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો એતમત્થં આરોચેસ્સામા''તિ. અથ ખો મહાનામો સક્કો ગોધા ચ સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ –

''ઇધાહં , ભન્તે, યેન ગોધા સક્કો તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા ગોધં સક્કં એતદવોચં – 'કતિહિ ત્વં, ગોધે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનાસિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં'? એવં વુત્તે, ભન્તે, ગોધા સક્કો મં એતદવોચ –

''તીહિ ખ્વાહં, મહાનામ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં. કતમેહિ તીહિ? ઇધ, મહાનામ, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. ઇમેહિ ખ્વાહં, મહાનામ, તીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં. ત્વં પન, મહાનામ, કતમેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનાસિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણ''ન્તિ?

''એવં વુત્તાહં, ભન્તે, ગોધં સક્કં એતદવોચં – 'ચતૂહિ ખ્વાહં, ગોધે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ગોધે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે... પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખ્વાહં, ગોધે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં સોતાપન્નપુગ્ગલં આજાનામિ અવિનિપાતધમ્મં નિયતં સમ્બોધિપરાયણ'''ન્તિ.

''એવં વુત્તે, ભન્તે, ગોધા સક્કો મં એતદવોચ – 'આગમેહિ ત્વં, મહાનામ, આગમેહિ ત્વં, મહાનામ! ભગવાવ એતં જાનેય્ય એતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં વા અસમન્નાગતં વા'''તિ. ''ઇધ , ભન્તે, કોચિદેવ ધમ્મો સમુપ્પાદો ઉપ્પજ્જેય્ય, એકતો અસ્સ ભગવા એકતો ભિક્ખુસઙ્ઘો ચ. યેનેવ ભગવા તેનેવાહં અસ્સં. એવં પસન્નં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ. ઇધ, ભન્તે, કોચિદેવ ધમ્મો સમુપ્પાદો ઉપ્પજ્જેય્ય, એકતો અસ્સ ભગવા એકતો ભિક્ખુસઙ્ઘો ભિક્ખુનિસઙ્ઘો ચ. યેનેવ ભગવા તેનેવાહં અસ્સં. એવં પસન્નં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ. ઇધ, ભન્તે, કોચિદેવ ધમ્મો સમુપ્પાદો ઉપ્પજ્જેય્ય, એકતો અસ્સ ભગવા એકતો ભિક્ખુસઙ્ઘો ભિક્ખુનિસઙ્ઘો ચ ઉપાસકા ચ. યેનેવ ભગવા તેનેવાહં અસ્સં. એવં પસન્નં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ. ઇધ, ભન્તે, કોચિદેવ ધમ્મો સમુપ્પાદો ઉપ્પજ્જેય્ય, એકતો અસ્સ ભગવા એકતો ભિક્ખુસઙ્ઘો ભિક્ખુનિસઙ્ઘો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો ચ. યેનેવ ભગવા તેનેવાહં અસ્સં. એવં પસન્નં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતુ. ઇધ, ભન્તે, કોચિદેવ ધમ્મો સમુપ્પાદો ઉપ્પજ્જેય્ય, એકતો અસ્સ ભગવા એકતો ભિક્ખુસઙ્ઘો ભિક્ખુનિસઙ્ઘો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો સદેવકો ચ લોકો સમારકો સબ્રહ્મકો સસ્સમણબ્રાહ્મણી પજા સદેવમનુસ્સા. યેનેવ ભગવા તેનેવાહં અસ્સં. એવં પસન્નં મં, ભન્તે, ભગવા ધારેતૂ''તિ. ''એવંવાદી ત્વં, ગોધે, મહાનામં સક્કં કિં વદેસી''તિ? ''એવંવાદાહં, ભન્તે, મહાનામં સક્કં ન કિઞ્ચિ વદામિ, અઞ્ઞત્ર કલ્યાણા અઞ્ઞત્ર કુસલા''તિ. તતિયં.

૪. પઠમસરણાનિસક્કસુત્તં

૧૦૨૦. કપિલવત્થુનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન સરણાનિ [સરકાનિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સક્કો કાલઙ્કતો હોતિ. સો ભગવતા બ્યાકતો – ''સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો''તિ. તત્ર સુદં સમ્બહુલા સક્કા સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ઉજ્ઝાયન્તિ ખીયન્તિ વિપાચેન્તિ – ''અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! એત્થ દાનિ

કો ન સોતાપન્નો ભવિસ્સતિ! યત્ર હિ નામ સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો; સો ભગવતા બ્યાકતો – ‘સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’તિ. સરણાનિ સક્કો સિક્ખાદુબ્બલ્યમાપાદિ, મજ્જપાનં અપાયી’’તિ.

અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધ, ભન્તે, સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો. સો ભગવતા બ્યાકતો – ‘સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’તિ. તત્ર સુદં, ભન્તે, સમ્બહુલા સક્કા સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ઉજ્ઝાયન્તિ ખીયન્તિ વિપાચેન્તિ – ‘‘અચ્છરિયં વત ભો, અબ્ભુતં વત ભો! એત્થ દાનિ કો ન સોતપન્નો ભવિસ્સતિ! યત્ર હિ નામ સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો; સો ભગવતા બ્યાકતો – ‘સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’તિ. સરણાનિ સક્કો સિક્ખાદુબ્બલ્યમાપાદિ, મજ્જપાનં અપાયી’’તિ.

‘‘યો સો, મહાનામ, દીઘરત્તં ઉપાસકો બુદ્ધં સરણં ગતો ધમ્મં સરણં ગતો સઙ્ઘં સરણં ગતો, સો કથં વિનિપાતં ગચ્છેય્ય! યઞ્હિ તં, મહાનામ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘દીઘરત્તં ઉપાસકો બુદ્ધં સરણં ગતો ધમ્મં સરણં ગતો સઙ્ઘં સરણં ગતો’તિ, સરણાનિ સક્કં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. સરણાનિ , મહાનામ, સક્કો દીઘરત્તં ઉપાસકો બુદ્ધં સરણં ગતો ધમ્મં સરણં ગતો સઙ્ઘં સરણં ગતો. સો કથં વિનિપાતં ગચ્છેય્ય!

‘‘ઇધ, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… હાસપઞ્ઞો જવનપઞ્ઞો વિમુત્તિયા ચ સમન્નાગતો. સો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા… પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… હાસપઞ્ઞો જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા [અસ્મા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] લોકા. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા… પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી હોતિ, સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ . અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા… પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ; ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણોતિ . અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ... ન ધમ્મે... પે॰... ન સઙ્ઘે...પે॰... ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. અપિ ચસ્સ ઇમે ધમ્મા હોન્તિ – સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં. તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય મત્તસો નિજ્ઝાનં ખમન્તિ. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો અગન્તા નિરયં અગન્તા તિરચ્છાનયોનિં અગન્તા પેત્તિવિસયં અગન્તા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ... ન ધમ્મે... પે॰... ન સઙ્ઘે...પે॰... ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો, અપિ ચસ્સ ઇમે ધમ્મા હોન્તિ સદ્ધિન્દ્રિયં...પે॰... પઞ્ઞિન્દ્રિયં. તથાગતે ચસ્સ સદ્ધામત્તં હોતિ પેમમત્તં. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો અગન્તા નિરયં અગન્તા તિરચ્છાનયોનિં અગન્તા પેત્તિવિસયં અગન્તા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં. ઇમે ચેપિ, મહાનામ, મહાસાલા સુભાસિતં દુબ્ભાસિતં આજાનેય્યું, ઇમે ચાહં [ઇમેવાહં (સ્યા॰ કં॰), ઇમેસાહં (ક॰)] મહાસાલે બ્યાકરેય્યં – ‘સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા’તિ; કિમઙ્ગં [કિમઙ્ગ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પન સરણાનિં સક્કં. સરણાનિ, મહાનામ, સક્કો મરણકાલે સિક્ખં સમાદિયી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયસરણાનિસક્કસુત્તં

૧૦૨૧. કપિલવત્થુનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો હોતિ. સો ભગવતા બ્યાકતો – ‘‘સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. તત્ર સુદં સમ્બહુલા સક્કા સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ઉજ્ઝાયન્તિ ખીયન્તિ વિપાચેન્તિ – ‘‘અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! એત્થ દાનિ કો ન સોતાપન્નો ભવિસ્સતિ! યત્ર હિ નામ સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો. સો ભગવતા બ્યાકતો – ‘સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’તિ. સરણાનિ સક્કો સિક્ખાય અપરિપૂરકારી અહોસી’’તિ. અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘ઇધ, ભન્તે, સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો. સો ભગવતા બ્યાકતો – ‘સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’તિ. તત્ર સુદં, ભન્તે, સમ્બહુલા સક્કા સઙ્ગમ્મ સમાગમ્મ ઉજ્ઝાયન્તિ ખીયન્તિ વિપાચેન્તિ – ‘અચ્છરિયં વત, ભો, અબ્ભુતં વત, ભો! એત્થ દાનિ કો ન સોતાપન્નો ભવિસ્સતિ! યત્ર હિ નામ સરણાનિ સક્કો કાલઙ્કતો. સો ભગવતા બ્યાકતો – સોતાપન્નો અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણોતિ. સરણાનિ સક્કો સિક્ખાય અપરિપૂરકારી અહોસી’’’તિ.

‘‘યો સો, મહાનામ, દીઘરત્તં ઉપાસકો બુદ્ધં સરણં ગતો ધમ્મં સરણં ગતો સઙ્ઘં સરણં ગતો, સો કથં વિનિપાતં ગચ્છેય્ય! યઞ્હિ તં, મહાનામ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘દીઘરત્તં ઉપાસકો બુદ્ધં સરણં ગતો ધમ્મં સરણં ગતો સઙ્ઘં સરણં ગતો’, સરણાનિં સક્કં સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. સરણાનિ, મહાનામ, સક્કો દીઘરત્તં ઉપાસકો બુદ્ધં સરણં ગતો ધમ્મં સરણં ગતો સઙ્ઘં સરણં ગતો, સો કથં વિનિપાતં ગચ્છેય્ય!

‘‘ઇધ, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે એકન્તગતો હોતિ અભિપ્પસન્નો – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... હાસપઞ્ઞો જવનપઞ્ઞો વિમુત્તિયા ચ સમન્નાગતો . સો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ

વિહરતિ. અયમ્પિ ખો, મહાનામ , પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે એકન્તગતો હોતિ અભિપ્પસન્નો – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… હાસપઞ્ઞો જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા અન્તરાપરિનિબ્બાયી હોતિ, ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી હોતિ, અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી હોતિ, ઉદ્ધંસોતો હોતિ અકનિટ્ઠગામી. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે એકન્તગતો હોતિ અભિપ્પસન્નો – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી હોતિ, સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ. અયમ્પિ ખો, મહાનામ , પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો બુદ્ધે એકન્તગતો હોતિ અભિપ્પસન્નો – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો પરિમુત્તો નિરયા પરિમુત્તો તિરચ્છાનયોનિયા પરિમુત્તો પેત્તિવિસયા પરિમુત્તો અપાયદુગ્ગતિવિનિપાતા.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો બુદ્ધે એકન્તગતો હોતિ અભિપ્પસન્નો…પે॰… ન ધમ્મે…પે॰… ન સઙ્ઘે…પે॰… ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો; અપિ ચસ્સ ઇમે ધમ્મા હોન્તિ – સદ્ધિન્દ્રિયં …પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં. તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય મત્તસો નિજ્ઝાનં ખમન્તિ. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો અગન્તા નિરયં અગન્તા તિરચ્છાનયોનિં અગન્તા પેત્તિવિસયં અગન્તા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં.

‘‘ઇધ પન, મહાનામ, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો બુદ્ધે એકન્તગતો હોતિ અભિપ્પસન્નો… ન ધમ્મે…પે॰… ન સઙ્ઘે…પે॰… ન હાસપઞ્ઞો ન જવનપઞ્ઞો ન ચ વિમુત્તિયા સમન્નાગતો; અપિ ચસ્સ ઇમે ધમ્મા હોન્તિ – સદ્ધિન્દ્રિયં…પે॰… પઞ્ઞિન્દ્રિયં. તથાગતે ચસ્સ સદ્ધામત્તં હોતિ પેમમત્તં. અયમ્પિ ખો, મહાનામ, પુગ્ગલો અગન્તા નિરયં અગન્તા તિરચ્છાનયોનિં અગન્તા પેત્તિવિસયં અગન્તા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં.

‘‘સેય્યથાપિ, મહાનામ, દુક્ખેત્તં દુબ્ભૂમં અવિહતખાણુકં, બીજાનિ ચસ્સુ ખણ્ડાનિ પૂતીનિ વાતાતપહતાનિ અસારાદાનિ અસુખસયિતાનિ [અસુખાપસ્સયિતાનિ (ક॰)], દેવો ચ ન સમ્મા [દેવો પન સમ્મા (સ્યા॰ કં॰), દેવો ન સમ્મા (ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૪૩૮] ધારં અનુપ્પવેચ્છેય્ય. અપિ નુ તાનિ બીજાનિ વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જેય્યુ’’ન્તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’. ‘‘એવમેવ ખો, મહાનામ, ઇધ ધમ્મો દુરક્ખાતો [દ્વાક્ખાતો (પી॰ ક॰)] હોતિ

દુપ્પવેદિતો અનિય્યાનિકો અનુપસમસંવત્તનિકો અસમ્માસમ્બુદ્ધપ્પવેદિતો – ઇદમહં દુક્ખેત્તસ્મિં વદામિ. તસ્મિઞ્ચ ધમ્મે સાવકો વિહરતિ ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો સામીચિપ્પટિપન્નો અનુધમ્મચારી – ઇદમહં દુબ્બીજસ્મિં વદામિ''.

''સેય્યથાપિ, મહાનામ, સુખેત્તં સુભૂમં સુવિહતખાણુકં, બીજાનિ ચસ્સુ અખણ્ડાનિ અપૂતીનિ અવાતાતપહતાનિ સારાદાનિ સુખસયિતાનિ; દેવો ચ [દેવો ચસ્સ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] સમ્મા ધારં અનુપ્પવેચ્છેય્ય. અપિ નુ તાનિ બીજાનિ વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જેય્યુ''ન્તિ? ''એવં, ભન્તે''. ''એવમેવ ખો, મહાનામ, ઇધ ધમ્મો સ્વાક્ખાતો હોતિ સુપ્પવેદિતો નિય્યાનિકો ઉપસમસંવત્તનિકો સમ્માસમ્બુદ્ધપ્પવેદિતો – ઇદમહં સુખેત્તસ્મિં વદામિ. તસ્મિઞ્ચ ધમ્મે સાવકો વિહરતિ ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો સામીચિપ્પટિપન્નો અનુધમ્મચારી – ઇદમહં સુબીજસ્મિં વદામિ. કિમઙ્ગં પન સરણાનિં સક્કં! સરણાનિ, મહાનામ, સક્કો મરણકાલે સિક્ખાય પરિપૂરકારી અહોસી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમઅનાથપિણ્ડિકસુત્તં

૧૦૨૨. સાવત્થિનિદાનં . તેન ખો પન સમયેન અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ અઞ્ઞતરં પુરિસં આમન્તેસિ – ''એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમ; ઉપસઙ્કમિત્વા મમ વચનેન આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પાદે સિરસા વન્દ – 'અનાથપિણ્ડિકો, ભન્તે, ગહપતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. સો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પાદે સિરસા વન્દતી'તિ. એવઞ્ચ વદેહિ – 'સાધુ કિર, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા'''તિ.

''એવં , ભન્તે''તિ ખો સો પુરિસો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ પટિસ્સુત્વા યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો પુરિસો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ –

''અનાથપિણ્ડિકો, ભન્તે, ગહપતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. સો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પાદે સિરસા વન્દતિ. એવઞ્ચ વદતિ – 'સાધુ કિર, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા'''તિ. અધિવાસેસિ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો તુણ્હીભાવેન.

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય આયસ્મતા આનન્દેન પચ્છાસમણેન યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચ – ''કચ્ચિ તે, ગહપતિ, ખમનીયં કચ્ચિ યાપનીયં? કચ્ચિ દુક્ખા વેદના પટિક્કમન્તિ, નો અભિક્કમન્તિ; પટિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો અભિક્કમો''તિ? ''ન મે, ભન્તે, ખમનીયં, ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમો''તિ.

''યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, બુદ્ધે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ તથારૂપો તે બુદ્ધે અપ્પસાદો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, બુદ્ધે

અવેચ્ચપ્પસાદો – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. તઞ્ચ પન તે બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, ધમ્મે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપો તે ધમ્મે અપ્પસાદો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદો – સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો…પે॰… પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહીતિ. તઞ્ચ પન તે ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, સઙ્ઘે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપો તે સઙ્ઘે અપ્પસાદો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદો – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. તઞ્ચ પન તે સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, દુસ્સીલ્યેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપં તે દુસ્સીલ્યં નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, અરિયકન્તાનિ સીલાનિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકાનિ. તાનિ ચ પન તે અરિયકન્તાનિ સીલાનિ અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપાય ખો, ગહપતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિયા સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપા તે મિચ્છાદિટ્ઠિ નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માદિટ્ઠિ. તઞ્ચ પન તે સમ્માદિટ્ઠિં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ , તથારૂપો તે મિચ્છાસઙ્કપ્પો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માસઙ્કપ્પો. તઞ્ચ પન તે સમ્માસઙ્કપ્પં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપાય ખો, ગહપતિ, મિચ્છાવાચાય સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપા તે મિચ્છાવાચા નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માવાચા. તઞ્ચ પન તે સમ્માવાચં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, મિચ્છાકમ્મન્તેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપો તે મિચ્છાકમ્મન્તો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માકમ્મન્તો. તઞ્ચ પન તે સમ્માકમ્મન્તં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, મિચ્છાઆજીવેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપો તે મિચ્છાઆજીવો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માઆજીવો. તઞ્ચ પન તે સમ્માઆજીવં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, મિચ્છાવાયામેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપો તે મિચ્છાવાયામો નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માવાયામો. તઞ્ચ પન તે સમ્માવાયામં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપાય ખો, ગહપતિ, મિચ્છાસતિયા સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપા તે મિચ્છાસતિ નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માસતિ. તઞ્ચ પન તે સમ્માસતિં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, મિચ્છાસમાધિના સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ , તથારૂપો તે મિચ્છાસમાધિ નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માસમાધિ. તઞ્ચ પન તે સમ્માસમાધિં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપેન ખો, ગહપતિ, મિચ્છાઞાણેન સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપં તે મિચ્છાઞાણં નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માઞાણં. તઞ્ચ પન તે સમ્માઞાણં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય.

‘‘યથારૂપાય ખો, ગહપતિ, મિચ્છાવિમુત્તિયા સમન્નાગતો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ, તથારૂપા તે મિચ્છાવિમુત્તિ નત્થિ. અત્થિ ચ ખો તે, ગહપતિ, સમ્માવિમુત્તિ. તઞ્ચ પન તે સમ્માવિમુત્તિં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભેય્યા’’તિ.

અથ ખો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ ઠાનસો વેદના પટિપ્પસ્સમ્ભિંસુ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ આયસ્મન્તઞ્ચ સારિપુત્તં આયસ્મન્તઞ્ચ આનન્દં સકેનેવ થાલિપાકેન પરિવિસિ. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ આયસ્મન્તં સારિપુત્તં ભુત્તાવિં ઓનીતપત્તપાણિં અઞ્ઞતરં નીચાસનં ગહેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં આયસ્મા સારિપુત્તો ઇમાહિ ગાથાહિ અનુમોદિ –

‘‘યસ્સ સદ્ધા તથાગતે, અચલા સુપ્પતિટ્ઠિતા;
સીલઞ્ચ યસ્સ કલ્યાણં, અરિયકન્તં પસંસિતં.

‘‘સઙ્ઘે પસાદો યસ્સત્થિ, ઉજુભૂતઞ્ચ દસ્સનં;
અદલિદ્દોતિ [અદળિદ્દોતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

‘‘તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાનસાસન’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ઇમાહિ ગાથાહિ અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ – ‘‘હન્દ! કુતો નુ ત્વં, આનન્દ, આગચ્છસિ દિવાદિવસ્સા’’તિ? ‘‘આયસ્મતા, ભન્તે, સારિપુત્તેન અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ ઇમિના ચ ઇમિના ચ ઓવાદેન

ઓવદિતો''તિ. ''પણ્ડિતો, આનન્દ, સારિપુત્તો; મહાપઞ્ઞો, આનન્દ, સારિપુત્તો, યત્ર હિ નામ ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ દસહાકારેહિ વિભજિસ્સતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયઅનાથપિણ્ડિકસુત્તં

૧૦૨૩. સાવત્થિનિદાનં. તેન ખો પન સમયેન અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ આબાધિકો હોતિ દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ અઞ્ઞતરં પુરિસં આમન્તેસિ – ''એહિ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમ; ઉપસઙ્કમિત્વા મમ વચનેન આયસ્મતો આનન્દસ્સ પાદે સિરસા વન્દ – 'અનાથપિણ્ડિકો, ભન્તે, ગહપતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. સો આયસ્મતો આનન્દસ્સ પાદે સિરસા વન્દતી'તિ. એવઞ્ચ વદેહિ – 'સાધુ કિર, ભન્તે, આયસ્મા આનન્દો યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા'''તિ.

''એવં, ભન્તે''તિ ખો સો પુરિસો અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ પટિસ્સુત્વા યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો પુરિસો આયસ્મન્તં આનન્દં એતદવોચ – ''અનાથપિણ્ડિકો, ભન્તે, ગહપતિ આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. સો આયસ્મતો આનન્દસ્સ પાદે સિરસા વન્દતિ. એવઞ્ચ વદતિ – 'સાધુ કિર, ભન્તે, આયસ્મા આનન્દો યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા'''તિ. અધિવાસેસિ ખો આયસ્મા આનન્દો તુણ્હીભાવેન.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન અનાથપિણ્ડિકસ્સ ગહપતિસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો આયસ્મા આનન્દો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં એતદવોચ – ''કચ્ચિ તે, ગહપતિ, ખમનીયં, કચ્ચિ યાપનીયં? કચ્ચિ દુક્ખા વેદના પટિક્કમન્તિ, નો અભિક્કમન્તિ; પટિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો અભિક્કમો''તિ? ''ન મે, ભન્તે, ખમનીયં ન યાપનીયં. બાળ્હા મે દુક્ખા વેદના અભિક્કમન્તિ, નો પટિક્કમન્તિ; અભિક્કમોસાનં પઞ્ઞાયતિ, નો પટિક્કમો''તિ.

''ચતૂહિ ખો, ગહપતિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ અસ્સુતવતો પુથુજ્જનસ્સ હોતિ ઉત્તાસો, હોતિ છમ્ભિતત્તં, હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ગહપતિ, અસ્સુતવા પુથુજ્જનો બુદ્ધે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ. તઞ્ચ પનસ્સ બુદ્ધે અપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો હોતિ ઉત્તાસો, હોતિ છમ્ભિતત્તં, હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

''પુન ચપરં, ગહપતિ, અસ્સુતવા પુથુજ્જનો ધમ્મે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ. તઞ્ચ પનસ્સ ધમ્મે અપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો હોતિ ઉત્તાસો, હોતિ છમ્ભિતત્તં, હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

''પુન ચપરં, ગહપતિ, અસ્સુતવા પુથુજ્જનો સઙ્ઘે અપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ. તઞ્ચ પનસ્સ સઙ્ઘે અપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો હોતિ ઉત્તાસો, હોતિ છમ્ભિતત્તં, હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

''પુન ચપરં, ગહપતિ, અસ્સુતવા પુથુજ્જનો દુસ્સીલ્યેન સમન્નાગતો હોતિ. તઞ્ચ પનસ્સ દુસ્સીલ્યં અત્તનિ સમનુપસ્સતો હોતિ ઉત્તાસો, હોતિ છમ્ભિતત્તં, હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં. ઇમેહિ ખો, ગહપતિ, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ અસ્સુતવતો પુથુજ્જનસ્સ હોતિ ઉત્તાસો, હોતિ છમ્ભિતત્તં, હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

‘‘ચતૂહિ ખો, ગહપતિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ સુતવતો અરિયસાવકસ્સ ન હોતિ ઉત્તાસો, ન હોતિ છમ્ભિતત્તં, ન હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ગહપતિ, સુતવા અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. તઞ્ચ પનસ્સ બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ન હોતિ ઉત્તાસો, ન હોતિ છમ્ભિતત્તં, ન હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, સુતવા અરિયસાવકો ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો…પે॰… પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહીતિ. તઞ્ચ પનસ્સ ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ન હોતિ ઉત્તાસો, ન હોતિ છમ્ભિતત્તં, ન હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, સુતવા અરિયસાવકો સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. તઞ્ચ પનસ્સ સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદં અત્તનિ સમનુપસ્સતો ન હોતિ ઉત્તાસો, ન હોતિ છમ્ભિતત્તં, ન હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, સુતવા અરિયસાવકો અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. તાનિ ચ પનસ્સ અરિયકન્તાનિ સીલાનિ અત્તનિ સમનુપસ્સતો ન હોતિ ઉત્તાસો, ન હોતિ છમ્ભિતત્તં, ન હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભયં. ઇમેહિ ખો, ગહપતિ, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતસ્સ સુતવતો અરિયસાવકસ્સ ન હોતિ ઉત્તાસો, ન હોતિ છમ્ભિતત્તં, ન હોતિ સમ્પરાયિકં મરણભય’’ન્તિ.

‘‘નાહં, ભન્તે આનન્દ, ભાયામિ. ક્યાહં ભાયિસ્સામિ! અહઞ્હિ, ભન્તે, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોમિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોમિ – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. યાનિ ચિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા ગિહિસામીચિકાનિ સિક્ખાપદાનિ દેસિતાનિ, નાહં તેસં કિઞ્ચિ અત્તનિ ખણ્ડં સમનુપસ્સામી’’તિ . ‘‘લાભા તે, ગહપતિ, સુલદ્ધં તે, ગહપતિ! સોતાપત્તિફલં તયા, ગહપતિ, બ્યાકત’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. પઠમભયવેરૂપસન્તસુત્તં

૧૦૨૪. સાવત્થિનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ – ‘‘યતો ખો, ગહપતિ, અરિયસાવકસ્સ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ ચ હોન્તિ, ચતૂહિ ચ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ, અરિયો ચસ્સ ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો, સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ [ખીણતિરચ્છાનયોનિયો (સબ્બત્થ)] ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો; સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’.

‘‘કતમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ? યં, ગહપતિ, પાણાતિપાતી પાણાતિપાતપ્પચ્ચયા દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદિયતિ. પાણાતિપાતા પટિવિરતસ્સ એવં તં ભયં વેરં વૂપસન્તં હોતિ. યં, ગહપતિ, અદિન્નાદાયી…પે॰… યં, ગહપતિ, કામેસુમિચ્છાચારી…પે॰… યં, ગહપતિ, મુસાવાદી…પે॰… યં, ગહપતિ, સુરામેરયમજ્જપ્પમાદટ્ઠાયી સુરામેરયમજ્જપ્પમાદટ્ઠાનપ્પચ્ચયા દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ,

ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદિયતિ. સુરામેરયમજ્જપ્પમાદટ્ઠાના પટિવિરતસ્સ એવં તં ભયં વેરં વૂપસન્તં હોતિ. ઇમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ? ઇધ, ગહપતિ, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ.

‘‘કતમો ચસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો? ઇધ, ગહપતિ, અરિયસાવકો પટિચ્ચસમુપ્પાદઞ્ઞેવ સાધુકં યોનિસો મનસિ કરોતિ – ઇતિ ઇમસ્મિં સતિ ઇદં હોતિ, ઇમસ્સુપ્પાદા ઇદં ઉપ્પજ્જતિ; ઇતિ ઇમસ્મિં અસતિ ઇદં ન હોતિ, ઇમસ્સ નિરોધા ઇદં નિરુજ્ઝતિ; યદિદં અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા, સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણં…પે॰… એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો હોતિ. અવિજ્જાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા સઙ્ખારનિરોધો…પે॰… ફસ્સનિરોધા વેદનાનિરોધો, વેદનાનિરોધા તણ્હાનિરોધો… એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ નિરોધો હોતિ. અયમસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો.

‘‘યતો ખો, ગહપતિ, અરિયસાવકસ્સ ઇમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ, ઇમેહિ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ, અયઞ્ચસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો . સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો; સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. દુતિયભયવેરૂપસન્તસુત્તં

૧૦૨૫. સાવત્થિનિદાનં…પે॰… ‘‘યતો ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ ઇમાનિ પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ વૂપસન્તાનિ હોન્તિ, ઇમેહિ ચતૂહિ સોતાપત્તિયઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ, અયઞ્ચસ્સ અરિયો ઞાયો પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ સુપ્પટિવિદ્ધો; સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – ‘ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો; સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’’તિ. નવમં.

૧૦. નન્દકલિચ્છવિસુત્તં

૧૦૨૬. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો નન્દકો લિચ્છવિમહામત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો નન્દકં લિચ્છવિમહામત્તં ભગવા એતદવોચ –

‘‘ચતૂહિ ખો, નન્દક, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, નન્દક, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ

સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, નન્દક, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘ઇમેહિ ચ પન, નન્દક, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો આયુના સંયુત્તો હોતિ દિબ્બેનપિ માનુસેનપિ; વણ્ણેન સંયુત્તો હોતિ દિબ્બેનપિ માનુસેનપિ; સુખેન સંયુત્તો હોતિ દિબ્બેનપિ માનુસેનપિ; યસેન સંયુત્તો હોતિ દિબ્બેનપિ માનુસેનપિ; આધિપતેય્યેન સંયુત્તો હોતિ દિબ્બેનપિ માનુસેનપિ. તં ખો પનાહં, નન્દક , નાઞ્ઞસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા સુત્વા વદામિ. અપિ ચ યદેવ મયા સામં ઞાતં સામં દિટ્ઠં સામં વિદિતં, તદેવાહં વદામી’’તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો પુરિસો નન્દકં લિચ્છવિમહામત્તં એતદવોચ – ‘‘નહાનકાલો, ભન્તે’’તિ. ‘‘અલં દાનિ, ભણે, એતેન બાહિરેન નહાનેન. અલમિદં અજ્ઝત્તં નહાનં ભવિસ્સતિ, યદિદં – ભગવતિ પસાદો’’તિ. દસમં.

સરણાનિવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

મહાનામેન દ્વે વુત્તા, ગોધા ચ સરણા દુવે;
દુવે અનાથપિણ્ડિકા, દુવે વેરભયેન ચ;
લિચ્છવી દસમો વુત્તો, વગ્ગો તેન પવુચ્ચતીતિ.

૪. પુઞ્ઞાભિસન્દવગ્ગો

૧. પઠમપુઞ્ઞાભિસન્દસુત્તં

૧૦૨૭. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. અયં પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો…પે॰… પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહીતિ. અયં દુતિયો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો…પે॰… અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સાતિ. અયં તતિયો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અયં ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયપુઞ્ઞાભિસન્દસુત્તં

૧૦૨૮. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. અયં પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. અયં ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા’’તિ. દુતિયં.

૩. તતિયપુઞ્ઞાભિસન્દસુત્તં

૧૦૨૯. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. અયં પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. અયં ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા’’તિ. તતિયં.

૪. પઠમદેવપદસુત્તં

૧૦૩૦. સાવત્થિનિદાનં . ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, દેવાનં દેવપદાનિ અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાય.

કતમાનિ ચત્તારિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ઇદં પઠમં દેવાનં દેવપદં અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇદં ચતુત્થં દેવાનં દેવપદં અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાય. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ દેવાનં દેવપદાનિ અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાયા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયદેવપદસુત્તં

૧૦૩૧. ''ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, દેવાનં દેવપદાનિ અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાય.

''કતમાનિ ચત્તારિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. સો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'કિં નુ ખો દેવાનં દેવપદ'ન્તિ? સો એવં પજાનાતિ – 'અબ્યાબજ્ઝપરમે ખ્વાહં એતરહિ દેવે સુણામિ. ન ચ ખો પનાહં કિઞ્ચિ બ્યાબાધેમિ તસં વા થાવરં વા. અદ્ધાહં દેવપદધમ્મસમન્નાગતો વિહરામી'''તિ. ઇદં પઠમં દેવાનં દેવપદં અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰....

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. સો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'કિં નુ ખો દેવાનં દેવપદ'ન્તિ ? સો એવં પજાનાતિ – 'અબ્યાબજ્ઝપરમે ખ્વાહં એતરહિ દેવે સુણામિ. ન ખો પનાહં કિઞ્ચિ બ્યાબાધેમિ તસં વા થાવરં વા. અદ્ધાહં દેવપદધમ્મસમન્નાગતો વિહરામી'તિ. ઇદં ચતુત્થં દેવાનં દેવપદં અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાય. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ દેવાનં દેવપદાનિ અવિસુદ્ધાનં સત્તાનં વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતાનં સત્તાનં પરિયોદપનાયા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દેવસભાગસુત્તં

૧૦૩૨. ''ચતૂહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતં અત્તમના દેવા સભાગતં કથેન્તિ. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. યા તા દેવતા બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા ઇતો ચુતા તત્રૂપપન્ના તાસં એવં હોતિ – 'યથારૂપેન ખો મયં બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા તતો ચુતા ઇધૂપપન્ના, અરિયસાવકોપિ તથારૂપેન બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો એહીતિ દેવાનં સન્તિકે'''તિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. યા તા દેવતા અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતા ઇતો ચુતા તત્રૂપપન્ના તાસં એવં હોતિ – 'યથારૂપેહિ ખો મયં અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતા તતો ચુતા ઇધૂપપન્ના, અરિયસાવકોપિ તથારૂપેહિ અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો એહીતિ દેવાનં સન્તિકે'તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં અત્તમના દેવા સભાગતં કથેન્તી''તિ. છટ્ઠં.

૭. મહાનામસુત્તં

૧૦૩૩. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ –

“કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ઉપાસકો હોતી”તિ? “યતો ખો, મહાનામ, બુદ્ધં સરણં ગતો હોતિ, ધમ્મં સરણં ગતો હોતિ, સઙ્ઘં સરણં ગતો હોતિ – એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો હોતી”તિ.

“કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો સીલસમ્પન્નો હોતી”તિ? “યતો ખો, મહાનામ, ઉપાસકો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપ્પમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ, – એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો સીલસમ્પન્નો હોતી”તિ.

“કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતી”તિ? “ઇધ, મહાનામ, ઉપાસકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો સદ્ધાસમ્પન્નો હોતી”તિ.

“કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો ચાગસમ્પન્નો હોતી”તિ? “ઇધ, મહાનામ, ઉપાસકો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો – એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો ચાગસમ્પન્નો હોતી”તિ.

“કિત્તાવતા પન, ભન્તે, ઉપાસકો પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતી”તિ? “ઇધ, મહાનામ, ઉપાસકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા – એત્તાવતા ખો, મહાનામ, ઉપાસકો પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતી”તિ. સત્તમં.

૮. વસ્સસુત્તં

૧૦૩૪. “સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, ઉપરિપબ્બતે થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે તં ઉદકં યથાનિન્નં પવત્તમાનં પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરેતિ, પબ્બતકન્દરપદરસાખા પરિપૂરા કુસોબ્ભે પરિપૂરેન્તિ, કુસોબ્ભા પરિપૂરા મહાસોબ્ભે પરિપૂરેન્તિ, મહાસોબ્ભા પરિપૂરા કુન્નદિયો પરિપૂરેન્તિ, કુન્નદિયો પરિપૂરા મહાનદિયો પરિપૂરેન્તિ, મહાનદિયો પરિપૂરા મહાસમુદ્દં [મહાસમુદ્દસાગરં (સબ્બત્થ) સં॰ નિ॰ ૪.૭૦] પરિપૂરેન્તિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ યો ચ બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદો, યો ચ ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદો, યો ચ સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદો, યાનિ ચ અરિયકન્તાનિ સીલાનિ – ઇમે ધમ્મા સન્દમાના પારં ગન્ત્વા આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તી”તિ. અટ્ઠમં.

૯. કાળિગોધસુત્તં

૧૦૩૫. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન કાળિગોધાય સાકિયાનિયા નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો કાળિગોધા સાકિયાની યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો કાળિગોધં સાકિયાનિં ભગવા એતદવોચ –

“ચતૂહિ ખો, ગોધે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા અરિયસાવિકા સોતાપન્ના હોતિ અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા. કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ગોધે, અરિયસાવિકા બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગા પયતપાણિની [પયતપાણી (સબ્બત્થ) ૩.૩૦ મોગ્ગલ્લાનસુત્તં ઓલોકેતબ્બં]

વોસ્સગ્ગરતા યાચયોગા દાનસંવિભાગરતા. ઇમેહિ ખો, ગોધે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા અરિયસાવિકા સોતાપન્ના હોતિ અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા''તિ.

''યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ દેસિતાનિ, સંવિજ્જન્તે તે ધમ્મા મયિ, અહઞ્ચ તેસુ ધમ્મેસુ સન્દિસ્સામિ. અહઞ્હિ, ભન્તે, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... યં ખો પન કિઞ્ચિ કુલે દેય્યધમ્મં સબ્બં તં અપ્પટિવિભત્તં સીલવન્તેહિ કલ્યાણધમ્મેહી''તિ. ''લાભા તે, ગોધે, સુલદ્ધં તે, ગોધે! સોતાપત્તિફલં તયા, ગોધે, બ્યાકત''ન્તિ. નવમં.

૧૦. નન્દિયસક્કસુત્તં

૧૦૩૬. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. અથ ખો નન્દિયો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો નન્દિયો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ – ''યસ્સેવ નુ ખો, ભન્તે, અરિયસાવકસ્સ ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં નત્થિ સ્વેવ નુ ખો, ભન્તે, અરિયસાવકો પમાદવિહારી''તિ.

'''યસ્સ ખો, નન્દિય, ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં નત્થિ તમહં બાહિરો પુથુજ્જનપક્ખે ઠિતો'તિ વદામિ. અપિ ચ, નન્દિય, યથા અરિયસાવકો પમાદવિહારી ચેવ હોતિ, અપ્પમાદવિહારી ચ તં સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં , ભન્તે''તિ ખો નન્દિયો સક્કો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

''કથઞ્ચ, નન્દિય, અરિયસાવકો પમાદવિહારી હોતિ? ઇધ નન્દિય, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. સો તેન બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સન્તુટ્ઠો ન ઉત્તરિ વાયમતિ દિવા પવિવેકાય, રત્તિં પટિસલ્લાનાય. તસ્સ એવં પમત્તસ્સ વિહરતો પામોજ્જં ન હોતિ. પામોજ્જે અસતિ, પીતિ ન હોતિ. પીતિયા અસતિ, પસ્સદ્ધિ ન હોતિ. પસ્સદ્ધિયા અસતિ, દુક્ખં વિહરતિ. દુક્ખિનો ચિત્તં ન સમાધિયતિ. અસમાહિતે ચિત્તે ધમ્મા ન પાતુભવન્તિ. ધમ્માનં અપાતુભાવા પમાદવિહારી ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

''પુન ચપરં, નન્દિય, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. સો તેહિ અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સન્તુટ્ઠો ન ઉત્તરિ વાયમતિ દિવા પવિવેકાય રત્તિં પટિસલ્લાનાય. તસ્સ એવં પમત્તસ્સ વિહરતો પામોજ્જં ન હોતિ. પામોજ્જે અસતિ, પીતિ ન હોતિ. પીતિયા અસતિ, પસ્સદ્ધિ ન હોતિ. પસ્સદ્ધિયા અસતિ, દુક્ખં વિહરતિ. દુક્ખિનો ચિત્તં ન સમાધિયતિ . અસમાહિતે ચિત્તે ધમ્મા ન પાતુભવન્તિ. ધમ્માનં અપાતુભાવા પમાદવિહારી ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. એવં ખો, નન્દિય, અરિયસાવકો પમાદવિહારી હોતિ.

''કથઞ્ચ, નન્દિય, અરિયસાવકો અપ્પમાદવિહારી હોતિ? ઇધ, નન્દિય, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. સો તેન બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન અસન્તુટ્ઠો ઉત્તરિ વાયમતિ દિવા પવિવેકાય રત્તિં પટિસલ્લાનાય. તસ્સ એવં અપ્પમત્તસ્સ

વિહરતો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદિયતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. સમાહિતે ચિત્તે ધમ્મા પાતુભવન્તિ. ધમ્માનં પાતુભાવા અપ્પમાદવિહારી ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ .

''પુન ચપરં, નન્દિય, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. સો તેહિ અરિયકન્તેહિ સીલેહિ અસન્તુટ્ઠો ઉત્તરિ વાયમતિ દિવા પવિવેકાય રત્તિં પટિસલ્લાનાય . તસ્સ એવં અપ્પમત્તસ્સ વિહરતો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદિયતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. સમાહિતે ચિત્તે ધમ્મા પાતુભવન્તિ. ધમ્માનં પાતુભાવા અપ્પમાદવિહારી ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. એવં ખો, નન્દિય, અરિયસાવકો અપ્પમાદવિહારી હોતી''તિ. દસમં.

પુઞ્ઞાભિસન્દવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

> અભિસન્દા તયો વુત્તા, દુવે દેવપદાનિ ચ;
> સભાગતં મહાનામો, વસ્સં કાળી ચ નન્દિયાતિ.

૫. સગાથકપુઞ્ઞાભિસન્દવગ્ગો

૧. પઠમઅભિસન્દસુત્તં

૧૦૩૭. ''ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા, કુસલાભિસન્દા, સુખસ્સાહારા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. અયં પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰....

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અયં ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે , ચત્તારો પુઞ્ઞાભિસન્દા, કુસલાભિસન્દા, સુખસ્સાહારા.

''ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગણેતું – 'એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો'તિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે ન સુકરં ઉદકસ્સ પમાણં ગણેતું – 'એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકાની'તિ વા 'એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસતાની'તિ વા 'એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસહસ્સાની'તિ વા 'એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસતસહસ્સાની'તિ વાતિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાઉદકક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇમેહિ

ચતૂહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગણેતું – ‘એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો’તિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતી’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘મહોદધિં અપરિમિતં મહાસરં,
બહુભેરવં રતનગણાનમાલયં;
નજ્જો યથા નરગણસઙ્ઘસેવિતા,
પુથૂ સવન્તી ઉપયન્તિ સાગરં.

‘‘એવં નરં અન્નપાનવત્થદદં,
સેય્યાનિ પચ્ચત્થરણસ્સ [સજ્જત્થરણસ્સ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] દાયકં;
પુઞ્ઞસ્સ ધારા ઉપયન્તિ પણ્ડિતં,
નજ્જો યથા વારિવહાવ સાગર’’ન્તિ. પઠમં;

૨. દુતિયઅભિસન્દસુત્તં

૧૦૩૮. ‘‘ચત્તારોમે , ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા, કુસલાભિસન્દા, સુખસ્સાહારા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. અયં પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰….

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. અયં ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો . ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો પુઞ્ઞાભિસન્દા, કુસલાભિસન્દા, સુખસ્સાહારા.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગણેતું – ‘એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો , સુખસ્સાહારો’તિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યત્થિમા મહાનદિયો સંસન્દન્તિ સમેન્તિ, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, તત્થ ન સુકરં ઉદકસ્સ પમાણં ગણેતું – ‘એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકાની’તિ વા ‘એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસતાની’તિ વા ‘એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસહસ્સાની’તિ વા ‘એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસતસહસ્સાની’તિ વાતિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાઉદકક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ઇમેહિ ચતૂહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગણેતું – ‘એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો’તિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતી’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા…પે॰… સત્થા –

‘‘મહોદધિં અપરિમિતં મહાસરં,
બહુભેરવં રતનગણાનમાલયં;
નજ્જો યથા નરગણસઙ્ઘસેવિતા,
પુથૂ સવન્તી ઉપયન્તિ સાગરં.

‘‘એવં નરં અન્નપાનવત્થદદં,
સેય્યાનિ પચ્ચત્થરણસ્સ દાયકં;
પુઞ્ઞસ્સ ધારા ઉપયન્તિ પણ્ડિતં,
નજ્જો યથા વારિવહાવ સાગર’’ન્તિ. દુતિયં;

૩. તતિયઅભિસન્દસુત્તં

૧૦૩૯. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા, કુસલાભિસન્દા, સુખસ્સાહારા. કતમે ચત્તારો? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. અયં પઠમો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰….

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. અયં ચતુત્થો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગણેતું – ‘એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો, કુસલાભિસન્દો, સુખસ્સાહારો’તિ. અથ ખો અસઙ્ખ્યેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધો ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતી’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા…પે॰… સત્થા –

‘‘યો પુઞ્ઞકામો કુસલે પતિટ્ઠિતો,
ભાવેતિ મગ્ગં અમતસ્સ પત્તિયા;
સો ધમ્મસારાધિગમો ખયે રતો,
ન વેધતિ મચ્ચુરાજાગમનસ્મિ’’ન્તિ [મચ્ચુરાજાગમિસ્સતીતિ (સી॰ પી॰), મચ્ચુજરાકમ્પિસ્મિન્તિ (ક॰)].
તતિયં;

૪. પઠમમહદ્ધનસુત્તં

૧૦૪૦. ‘‘ચતૂહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો ‘અડ્ઢો મહદ્ધનો મહાભોગો’તિ [મહાભોગો મહાયસોતિ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] વુચ્ચતિ.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ; ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો

હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો ‘અડ્ઢો મહદ્ધનો મહાભોગો’તિ વુચ્ચતી’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયમહદ્ધનસુત્તં

૧૦૪૧. ‘‘ચતૂહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો ‘અડ્ઢો મહદ્ધનો મહાભોગો મહાયસો’તિ વુચ્ચતિ.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો ‘અડ્ઢો મહદ્ધનો મહાભોગો મહાયસો’તિ વુચ્ચતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સુદ્ધકસુત્તં

૧૦૪૨. ‘‘ચતૂહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. નન્દિયસુત્તં

૧૦૪૩. કપિલવત્થુનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નં ખો નન્દિયં સક્કં ભગવા એતદવોચ – ‘‘ચતૂહિ ખો, નન્દિય, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, નન્દિય, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, નન્દિય, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. સત્તમં.

૮. ભદ્દિયસુત્તં

૧૦૪૪. કપિલવત્થુનિદાનં. એકમન્તં નિસિન્નં ખો ભદ્દિયં સક્કં ભગવા એતદવોચ – ‘‘ચતૂહિ ખો, ભદ્દિય, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, ભદ્દિય, અરિયસાવકો બુદ્ધે...પે॰... ધમ્મે...પે॰... સઙ્ઘે...પે॰... અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ...પે॰... સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભદ્દિય, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો

અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. મહાનામસુત્તં

૧૦૪૫. કપિલવત્થુનિદાનં . એકમન્તં નિસિન્નં ખો મહાનામં સક્કં ભગવા એતદવોચ – ‘‘ચતૂહિ ખો, મહાનામ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ…પે॰… સમ્બોધિપરાયણો’’.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ, મહાનામ, અરિયસાવકો બુદ્ધે…પે॰… ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, મહાનામ, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. નવમં.

૧૦. અઙ્ગસુત્તં

૧૦૪૬. ‘‘ચત્તારિમાનિ , ભિક્ખવે, સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ. કતમાનિ ચત્તારિ? સપ્પુરિસસંસેવો, સદ્ધમ્મસ્સવનં, યોનિસોમનસિકારો, ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાની’’તિ. દસમં.

સગાથકપુઞ્ઞાભિસન્દવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અભિસન્દા તયો વુત્તા, દુવે મહદ્ધનેન ચ;
સુદ્ધં નન્દિયં ભદ્દિયં, મહાનામઙ્ગેન તે દસાતિ.

૬. સપ્પઞ્ઞવગ્ગો

૧. સગાથકસુત્તં

૧૦૪૭. ‘‘ચતૂહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો.

‘‘કતમેહિ ચતૂહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, ચતૂહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અરિયસાવકો સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો’’તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘યસ્સ સદ્ધા તથાગતે, અચલા સુપ્પતિટ્ઠિતા;
સીલઞ્ચ યસ્સ કલ્યાણં, અરિયકન્તં પસંસિતં.

‘‘સઙ્ઘે પસાદો યસ્સત્થિ, ઉજુભૂતઞ્ચ દસ્સનં;

અદલિદ્દોતિ તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

‘‘તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાનસાસન’’ન્તિ. પઠમં;

૨. વસ્સંવુત્થસુત્તં

૧૦૪૮. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ સાવત્થિયં વસ્સંવુત્થો કપિલવત્થું અનુપ્પત્તો હોતિ કેનચિદેવ કરણીયેન. અસ્સોસું ખો કાપિલવત્થવા સક્યા – ‘‘અઞ્ઞતરો કિર ભિક્ખુ સાવત્થિયં વસ્સંવુત્થો કપિલવત્થું અનુપ્પત્તો’’તિ.

અથ ખો કાપિલવત્થવા સક્યા યેન સો ભિક્ખુ તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં ભિક્ખું અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો કાપિલવત્થવા સક્યા તં ભિક્ખું એતદવોચું – ‘‘કચ્ચિ, ભન્તે, ભગવા અરોગો ચેવ બલવા ચા’’તિ? ‘‘અરોગો ચાવુસો, ભગવા બલવા ચા’’તિ. ‘‘કચ્ચિ પન, ભન્તે, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના અરોગા ચેવ બલવન્તો ચા’’તિ? ‘‘સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનાપિ ખો, આવુસો, અરોગા ચેવ બલવન્તો ચા’’તિ. ‘‘કચ્ચિ પન, ભન્તે, ભિક્ખુસઙ્ઘો અરોગો ચ બલવા ચા’’તિ. ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘોપિ ખો, આવુસો, અરોગો ચ બલવા ચા’’તિ. ‘‘અત્થિ પન તે, ભન્તે, કિઞ્ચિ ઇમિના અન્તરવસ્સેન ભગવતો સમ્મુખા સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિત’’ન્તિ? ‘‘સમ્મુખા મેતં, આવુસો, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘અપ્પકા તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યે આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ. અથ ખો એતેવ બહુતરા ભિક્ખૂ યે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકા તત્થ પરિનિબ્બાયિનો અનાવત્તિધમ્મા તસ્મા લોકા’’’તિ.

‘‘અપરમ્પિ ખો મે, આવુસો, ભગવતો સમ્મુખા સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘અપ્પકા તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યે પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકા તત્થ પરિનિબ્બાયિનો અનાવત્તિધમ્મા તસ્મા લોકા. અથ ખો એતેવ બહુતરા ભિક્ખૂ યે તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામિનો, સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સન્તી’’’તિ.

‘‘અપરમ્પિ ખો મે, આવુસો, ભગવતો સમ્મુખા સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘અપ્પકા તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યે તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામિનો, સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સન્તિ. અથ ખો એતેવ બહુતરા ભિક્ખૂ યે તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્ના અવિનિપાતધમ્મા નિયતા સમ્બોધિપરાયણા’’’તિ. દુતિયં.

૩. ધમ્મદિન્નસુત્તં

૧૦૪૯. એકં સમયં ભગવા બારાણસિયં વિહરતિ ઇસિપતને મિગદાયે. અથ ખો ધમ્મદિન્નો ઉપાસકો પઞ્ચહિ ઉપાસકસતેહિ સદ્ધિં યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ધમ્મદિન્નો ઉપાસકો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઓવદતુ નો, ભન્તે, ભગવા; અનુસાસતુ નો, ભન્તે, ભગવા યં અમ્હાકં અસ્સ દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ વો, ધમ્મદિન્નં, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘યે તે સુત્તન્તા તથાગતભાસિતા ગમ્ભીરા ગમ્ભીરત્થા લોકુત્તરા સુઞ્ઞતપટિસંયુત્તા તે કાલેન કાલં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સામા’તિ. એવઞ્હિ વો, ધમ્મદિન્ન, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. ‘‘ન ખો નેતં, ભન્તે, સુકરં અમ્હેહિ પુત્તસમ્બાધસયનં અજ્ઝાવસન્તેહિ કાસિકચન્દનં પચ્ચનુભોન્તેહિ માલાગન્ધવિલેપનં ધારયન્તેહિ જાતરૂપરજતં સાદિયન્તેહિ – યે તે સુત્તન્તા તથાગતભાસિતા ગમ્ભીરા ગમ્ભીરત્થા લોકુત્તરા સુઞ્ઞતપટિસંયુત્તા તે કાલેન કાલં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. તેસં નો, ભન્તે, ભગવા અમ્હાકં પઞ્ચસુ સિક્ખાપદેસુ ઠિતાનં ઉત્તરિધમ્મં દેસેતૂ’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ વો, ધમ્મદિન્ન, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતા ભવિસ્સામ અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહી’તિ. એવઞ્હિ વો, ધમ્મદિન્ન, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ.

‘‘યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા ચત્તારિ સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ દેસિતાનિ, સંવિજ્જન્તે તે ધમ્મા અમ્હેસુ, મયઞ્ચ તેસુ ધમ્મેસુ સન્દિસ્સામ. મયઞ્હિ ભન્તે, બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતા – ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતા અખણ્ડેહિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકેહી’’તિ. ‘‘લાભા વો , ધમ્મદિન્ન, સુલદ્ધં વો, ધમ્મદિન્ન! સોતાપત્તિફલં તુમ્હેહિ બ્યાકત’’ન્તિ. તતિયં.

૪. ગિલાનસુત્તં

૧૦૫૦. એકં સમયં ભગવા સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં નિગ્રોધારામે. તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ ભગવતો ચીવરકમ્મં કરોન્તિ – ‘‘નિટ્ઠિતચીવરો ભગવા તેમાસચ્ચયેન ચારિકં પક્કમિસ્સતી’’તિ. અસ્સોસિ ખો મહાનામો સક્કો – ‘‘સમ્બહુલા કિર ભિક્ખૂ ભગવતો ચીવરકમ્મં કરોન્તિ – ‘નિટ્ઠિતચીવરો ભગવા તેમાસચ્ચયેન ચારિકં પક્કમિસ્સતી’’’તિ . અથ ખો મહાનામો સક્કો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો સક્કો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સુતમેતં, ભન્તે – ‘સમ્બહુલા કિર ભિક્ખૂ ભગવતો ચીવરકમ્મં કરોન્તિ – નિટ્ઠિતચીવરો ભગવા તેમાસચ્ચયેન ચારિકં પક્કમિસ્સતી’તિ. ન ખો નેતં [ન ખો તે એતં (સી॰ પી॰)], ભન્તે, ભગવતો સમ્મુખા સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં સપ્પઞ્ઞેન ઉપાસકેન સપ્પઞ્ઞો ઉપાસકો આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો ઓવદિતબ્બો’’તિ.

‘‘સપ્પઞ્ઞેન મહાનામ, ઉપાસકેન સપ્પઞ્ઞો ઉપાસકો આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો ચતૂહિ અસ્સાસનીયેહિ ધમ્મેહિ અસ્સાસેતબ્બો – ‘અસ્સાસતાયસ્મા – અત્થાયસ્મતો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદો ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ . અસ્સાસતાયસ્મા – અત્થાયસ્મતો ધમ્મે…પે॰… સઙ્ઘે…પે॰… અરિયકન્તાનિ સીલાનિ અખણ્ડાનિ…પે॰… સમાધિસંવત્તનિકાની’’’તિ.

‘‘સપ્પઞ્ઞેન , મહાનામ, ઉપાસકેન સપ્પઞ્ઞો ઉપાસકો આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો ઇમેહિ ચતૂહિ અસ્સાસનીયેહિ ધમ્મેહિ અસ્સાસેત્વા એવમસ્સ વચનીયો – ‘અત્થાયસ્મતો માતાપિતૂસુ અપેક્ખા’તિ? સો ચે એવં વદેય્ય – ‘અત્થિ મે માતાપિતૂસુ અપેક્ખા’તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘આયસ્મા ખો મારિસો મરણધમ્મો. સચે પાયસ્મા માતાપિતૂસુ અપેક્ખં કરિસ્સતિ, મરિસ્સતેવ; નો ચે પાયસ્મા માતાપિતૂસુ અપેક્ખં કરિસ્સતિ, મરિસ્સતેવ. સાધાયસ્મા, યા તે માતાપિતૂસુ અપેક્ખા તં પજહા’’’તિ.

‘‘સો ચે એવં વદેય્ય – ‘યા મે માતાપિતૂસુ અપેક્ખા સા પહીના’તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘અત્થિ પનાયસ્મતો પુત્તદારેસુ અપેક્ખા’તિ? સો ચે એવં વદેય્ય – ‘અત્થિ મે પુત્તદારેસુ અપેક્ખા’તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘આયસ્મા ખો મારિસો મરણધમ્મો. સચે પાયસ્મા પુત્તદારેસુ અપેક્ખં કરિસ્સતિ, મરિસ્સતેવ; નો ચે પાયસ્મા પુત્તદારેસુ અપેક્ખં કરિસ્સતિ, મરિસ્સતેવ. સાધાયસ્મા, યા તે પુત્તદારેસુ અપેક્ખા તં પજહા’’’તિ.

‘‘સો ચે એવં વદેય્ય – ‘યા મે પુત્તદારેસુ અપેક્ખા સા પહીના’તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘અત્થિ પનાયસ્મતો માનુસકેસુ પઞ્ચસુ કામગુણેસુ અપેક્ખા’તિ? સો ચે એવં વદેય્ય – ‘અત્થિ મે માનુસકેસુ પઞ્ચસુ કામગુણેસુ અપેક્ખા’તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘માનુસકેહિ ખો, આવુસો, કામેહિ દિબ્બા કામા અભિક્કન્તતરા ચ પણીતતરા ચ. સાધાયસ્મા, માનુસકેહિ કામેહિ ચિત્તં વુટ્ઠાપેત્વા ચાતુમહારાજિકેસુ [ચાતુમ્મહારાજિકેસુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] દેવેસુ ચિત્તં અધિમોચેહી’’’તિ.

‘‘સો ચે એવં વદેય્ય – ‘માનુસકેહિ મે કામેહિ ચિત્તં વુટ્ઠિતં, ચાતુમહારાજિકેસુ દેવેસુ ચિત્તં અધિમોચિત’ન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘ચાતુમહારાજિકેહિ ખો, આવુસો , દેવેહિ તાવતિંસા દેવા અભિક્કન્તતરા ચ પણીતતરા ચ. સાધાયસ્મા, ચાતુમહારાજિકેહિ દેવેહિ ચિત્તં વુટ્ઠાપેત્વા તાવતિંસેસુ દેવેસુ ચિત્તં અધિમોચેહી’’’તિ.

‘‘સો ચે એવં વદેય્ય – ‘ચાતુમહારાજિકેહિ મે દેવેહિ ચિત્તં વુટ્ઠિતં, તાવતિંસેસુ દેવેસુ ચિત્તં અધિમોચિત’ન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘તાવતિંસેહિ ખો, આવુસો, દેવેહિ યામા દેવા…પે॰… તુસિતા દેવા…પે॰… નિમ્માનરતી દેવા…પે॰… પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવા…પે॰… પરનિમ્મિતવસવત્તીહિ ખો, આવુસો, દેવેહિ બ્રહ્મલોકો અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચ. સાધાયસ્મા, પરનિમ્મિતવસવત્તીહિ દેવેહિ ચિત્તં વુટ્ઠાપેત્વા બ્રહ્મલોકે ચિત્તં અધિમોચેહી’તિ. સો ચે એવં વદેય્ય – ‘પરનિમ્મિતવસવત્તીહિ મે દેવેહિ ચિત્તં વુટ્ઠિતં, બ્રહ્મલોકે ચિત્તં અધિમોચિત’ન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘બ્રહ્મલોકોપિ ખો, આવુસો, અનિચ્ચો અદ્ધુવો સક્કાયપરિયાપન્નો. સાધાયસ્મા, બ્રહ્મલોકા ચિત્તં વુટ્ઠાપેત્વા સક્કાયનિરોધે ચિત્તં ઉપસંહરાહી’’’તિ.

‘‘સો ચે એવં વદેય્ય – ‘બ્રહ્મલોકા મે ચિત્તં વુટ્ઠિતં, સક્કાયનિરોધે ચિત્તં ઉપસંહરામી’તિ; એવં વિમુત્તચિત્તસ્સ ખો, મહાનામ, ઉપાસકસ્સ આસવા [વસ્સસત (સી॰ સ્યા॰)] વિમુત્તચિત્તેન ભિક્ખુના ન કિઞ્ચિ નાનાકરણં વદામિ, યદિદં – વિમુત્તિયા વિમુત્ત’’ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. સોતાપત્તિફલસુત્તં

૧૦૫૧. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ. કતમે ચત્તારો? સપ્પુરિસસંસેવો , સદ્ધમ્મસ્સવનં , યોનિસોમનસિકારો, ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સકદાગામિફલસુત્તં

૧૦૫૨. ‘‘ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય સંવત્તન્તિ. કતમે ચત્તારો? …પે॰… સંવત્તન્તી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. અનાગામિફલસુત્તં

૧૦૫૩. ...પે॰... અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય...પે॰... સંવત્તન્તી''તિ. સત્તમં.

૮. અરહત્તફલસુત્તં

૧૦૫૪. ...પે॰... અરહત્તફલસચ્છિકિરિયાય...પે॰... સંવત્તન્તી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઞ્ઞાપટિલાભસુત્તં

૧૦૫૫. ...પે॰... પઞ્ઞાપટિલાભાય...પે॰... સંવત્તન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. પઞ્ઞાવુદ્ધિસુત્તં

૧૦૫૬. ...પે॰... પઞ્ઞાવુદ્ધિયા ...પે॰... સંવત્તન્તી''તિ. દસમં.

૧૧. પઞ્ઞાવેપુલ્લસુત્તં

૧૦૫૭. ...પે॰.... પઞ્ઞાવેપુલ્લાય...પે॰... સંવત્તન્તી''તિ. એકાદસમં.

સપ્પઞ્ઞવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

સગાથકં વસ્સંવુત્થં, ધમ્મદિન્નઞ્ચ ગિલાનં;
ચતુરો ફલા પટિલાભો, વુદ્ધિ વેપુલ્લતાય ચાતિ.

૭. મહાપઞ્ઞવગ્ગો

૧. મહાપઞ્ઞાસુત્તં

૧૦૫૮. ''ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા મહાપઞ્ઞતાય સંવત્તન્તિ. કતમે ચત્તારો? સપ્પુરિસસંસેવો, સદ્ધમ્મસ્સવનં, યોનિસોમનસિકારો, ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપત્તિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારો ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા મહાપઞ્ઞતા સંવત્તન્તી''તિ. પઠમં.

૨. પુથુપઞ્ઞાસુત્તં

૧૦૫૯. ... પુથુપઞ્ઞતા સંવત્તન્તી''તિ. દુતિયં.

૩. વિપુલપઞ્ઞાસુત્તં

૧૦૬૦. ... વિપુલપઞ્ઞતા સંવત્તન્તી''તિ. તતિયં.

૪. ગમ્ભીરપઞ્ઞાસુત્તં

१०६१. ... गम्भीरपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. चतुत्थं.

५. अप्पमत्तपञ्ञासुत्तं

१०६२. ... अप्पमत्तपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. पञ्चमं.

६. भूरिपञ्ञासुत्तं

१०६३. ... भूरिपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. छट्ठं.

७. पञ्ञाबाहुल्लसुत्तं

१०६४. ... पञ्ञाबाहुल्ला संवत्तन्ती''ति. सत्तमं.

८. सीघपञ्ञासुत्तं

१०६५. ... सीघपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. अट्ठमं.

९. लहुपञ्ञासुत्तं

१०६६. ... लहुपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. नवमं.

१०. हासपञ्ञासुत्तं

१०६७. ... हासपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. दसमं.

११. जवनपञ्ञासुत्तं

१०६८. ... जवनपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. एकादसमं.

१२. तिक्खपञ्ञासुत्तं

१०६९. ... तिक्खपञ्ञता संवत्तन्ती''ति. द्वादसमं.

१३. निब्बेधिकपञ्ञासुत्तं

१०७०. ... निब्बेधिकपञ्ञता संवत्तन्ति. कतमे चत्तारो? सप्पुरिससंसेवो, सद्धम्मस्सवनं, योनिसोमनसिकारो, धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति – इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा भाविता बहुलीकता निब्बेधिकपञ्ञताय संवत्तन्ती''ति. तेरसमं.

महापञ्ञवग्गो सत्तमो.

तस्सुद्दानं –

મહા પુથુ વિપુલ-ગમ્ભીરં, અપ્પમત્ત-ભૂરિ-બાહુલ્લં;
સીઘ-લહુ-હાસ-જવન, તિક્ખ-નિબ્બેધિકાય ચાતિ.

સોતાપત્તિસંયુત્તં એકાદસમં.

૧૨. સચ્ચસંયુત્તં

૧. સમાધિવગ્ગો

૧. સમાધિસુત્તં

૧૦૭૧. સાવત્થિનિદાનં . ‘‘સમાધિં, ભિક્ખવે, ભાવેથ. સમાહિતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથાભૂતં પજાનાતિ. કિઞ્ચ યથાભૂતં પજાનાતિ? ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. સમાધિં, ભિક્ખવે, ભાવેથ. સમાહિતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથાભૂતં પજાનાતિ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. પઠમં.

૨. પટિસલ્લાનસુત્તં

૧૦૭૨. ‘‘પટિસલ્લાને, ભિક્ખવે, યોગમાપજ્જથ. પટિસલ્લીનો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથાભૂતં પજાનાતિ. કિઞ્ચ યથાભૂતં પજાનાતિ? ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. પટિસલ્લાને , ભિક્ખવે, યોગમાપજ્જથ. પટિસલ્લીનો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથાભૂતં પજાનાતિ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમકુલપુત્તસુત્તં

૧૦૭૩. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિંસુ, સબ્બે તે ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, સબ્બે તે ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ દુક્ખસમુદયસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ દુક્ખનિરોધસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિંસુ…પે॰… પબ્બજિસ્સન્તિ…પે॰… પબ્બજન્તિ, સબ્બે તે ઇમેસંયેવ ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યોગો કરણીયો, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. તતિયં.

૪. દુતિયકુલપુત્તસુત્તં

૧૦૭૪. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા યથાભૂતં અભિસમેસું, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમેસું. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા યથાભૂતં અભિસમેસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમેસ્સન્તિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા યથાભૂતં અભિસમેન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમેન્તિ.

‘‘કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં કુલપુત્તા સમ્મા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા યથાભૂતં અભિસમેસું ...પે॰... અભિસમેસ્સન્તિ...પે॰... અભિસમેન્તિ, સબ્બે તે ઇમાનિ ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમેન્તિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૧૦૭૫. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝિંસુ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝિંસુ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝિસ્સન્તિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝન્તિ.

‘‘કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝિંસુ...પે॰... અભિસમ્બોજ્ઝિસ્સન્તિ...પે॰... અભિસમ્બોજ્ઝન્તિ, સબ્બે તે ઇમાનિ ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બોજ્ઝન્તિ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયસમણબ્રાહ્મણસુત્તં

૧૦૭૬. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેસું, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેસું. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેસ્સન્તિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેન્તિ.

''કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં સમણા વા બ્રાહ્મણા વા યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેસું...પે॰... પકાસેસ્સન્તિ...પે॰... પકાસેન્તિ, સબ્બે તે ઇમાનિ ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધં પકાસેન્તિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. છટ્ઠં.

૭. વિતક્કસુત્તં

૧૦૭૭. ''મા, ભિક્ખવે, પાપકે અકુસલે વિતક્કે વિતક્કેય્યાથ [વિતક્કેથ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], સેય્યથિદં – કામવિતક્કં, બ્યાપાદવિતક્કં, વિહિંસાવિતક્કં. તં કિસ્સ હેતુ? નેતે, ભિક્ખવે, વિતક્કા અત્થસંહિતા નાદિબ્રહ્મચરિયકા ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ.

''વિતક્કેન્તા ચ ખો તુમ્હે, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ વિતક્કેય્યાથ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ વિતક્કેય્યાથ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ વિતક્કેય્યાથ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ વિતક્કેય્યાથ. તં કિસ્સ હેતુ? એતે, ભિક્ખવે, વિતક્કા અત્થસંહિતા એતે આદિબ્રહ્મચરિયકા એતે નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. સત્તમં.

૮. ચિન્તસુત્તં

૧૦૭૮. ''મા, ભિક્ખવે, પાપકં અકુસલં ચિત્તં ચિન્તેય્યાથ [ચિન્તેથ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] – 'સસ્સતો લોકો'તિ વા 'અસસ્સતો લોકો'તિ વા, 'અન્તવા લોકો'તિ વા 'અનન્તવા લોકો'તિ વા, 'તં જીવં તં સરીર'ન્તિ વા 'અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીર'ન્તિ વા, 'હોતિ તથાગતો પરં મરણા'તિ વા 'ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા'તિ વા, 'હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા'તિ વા, 'નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા'તિ વા. તં કિસ્સ હેતુ? નેસા, ભિક્ખવે, ચિન્તા અત્થસંહિતા નાદિબ્રહ્મચરિયકા ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

''ચિન્તેન્તા ચ ખો તુમ્હે, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ ચિન્તેય્યાથ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ ચિન્તેય્યાથ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ ચિન્તેય્યાથ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ ચિન્તેય્યાથ. તં કિસ્સ હેતુ? એસા, ભિક્ખવે, ચિન્તા અત્થસંહિતા, એસા આદિબ્રહ્મચરિયકા, એસા નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. અટ્ઠમં.

૯. વિગ્ગાહિકકથાસુત્તં

૧૦૭૯. ‘‘મા , ભિક્ખવે, વિગ્ગાહિકકથં કથેય્યાથ [કથેથ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] – ‘ન ત્વં ઇમં ધમ્મવિનયં આજાનાસિ, અહં ઇમં ધમ્મવિનયં આજાનામિ. કિં ત્વં ઇમં ધમ્મવિનયં આજાનિસ્સસિ! મિચ્છાપટિપન્નો ત્વમસિ, અહમસ્મિ સમ્માપટિપન્નો. સહિતં મે, અસહિતં તે. પુરેવચનીયં પચ્છા અવચ, પચ્છાવચનીયં પુરે અવચ. અધિચિણ્ણં [અચિણ્ણં (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] તે વિપરાવત્તં. આરોપિતો તે વાદો, ચર વાદપ્પમોક્ખાય. નિગ્ગહિતોસિ, નિબ્બેઠેહિ વા સચે પહોસી’તિ. તં કિસ્સ હેતુ? નેસા, ભિક્ખવે, કથા અત્થસંહિતા નાદિબ્રહ્મચરિયકા ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘કથેન્તા ચ ખો તુમ્હે, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ કથેય્યાથ , ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ કથેય્યાથ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ કથેય્યાથ, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ કથેય્યાથ...પે॰... યોગો કરણીયો’’તિ. નવમં.

૧૦. તિરચ્છાનકથાસુત્તં

૧૦૮૦. ‘‘મા , ભિક્ખવે, અનેકવિહિતં તિરચ્છાનકથં કથેય્યાથ, સેય્યથિદં – રાજકથં ચોરકથં મહામત્તકથં સેનાકથં, ભયકથં યુદ્ધકથં, અન્નકથં પાનકથં વત્થકથં સયનકથં માલાકથં ગન્ધકથં, ઞાતિકથં યાનકથં ગામકથં નિગમકથં નગરકથં જનપદકથં ઇત્થિકથં [ઇત્થિકથં પુરિસકથં (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] સૂરકથં વિસિખાકથં કુમ્ભટ્ઠાનકથં, પુબ્બપેતકથં નાનત્તકથં, લોકક્ખાયિકં સમુદ્દક્ખાયિકં ઇતિભવાભવકથં ઇતિ વા. તં કિસ્સ હેતુ? નેસા, ભિક્ખવે, કથા અત્થસંહિતા નાદિબ્રહ્મચરિયકા ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘કથેન્તા ચ ખો તુમ્હે, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ કથેય્યાથ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ કથેય્યાથ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ કથેય્યાથ, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ કથેય્યાથ. તં કિસ્સ હેતુ? એસા, ભિક્ખવે, કથા અત્થસંહિતા, એસા આદિબ્રહ્મચરિયકા, એસા નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. દસમં.

સમાધિવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

સમાધિ પટિસલ્લાના, કુલપુત્તા અપરે દુવે;
સમણબ્રાહ્મણા વિતક્કં, ચિન્તા વિગ્ગાહિકા કથાતિ.

૨. ધમ્મચક્કપ્પવત્તનવગ્ગો

૧. ધમ્મચક્કપ્પવત્તનસુત્તં

૧૦૮૧. એકં સમયં ભગવા બારાણસિયં વિહરતિ ઇસિપતને મિગદાયે. તત્ર ખો ભગવા પઞ્ચવગ્ગિયે ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, અન્તા પબ્બજિતેન ન સેવિતબ્બા. કતમે દ્વે? યો ચાયં કામેસુ કામસુખલ્લિકાનુયોગો હીનો ગમ્મો પોથુજ્જનિકો અનરિયો અનત્થસંહિતો, યો ચાયં અત્તકિલમથાનુયોગો દુક્ખો અનરિયો અનત્થસંહિતો. એતે ખો, ભિક્ખવે, ઉભો અન્તે અનુપગમ્મ મજ્ઝિમા પટિપદા તથાગતેન અભિસમ્બુદ્ધા ચક્ખુકરણી ઞાણકરણી ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ’’.

‘‘કતમા ચ સા, ભિક્ખવે, મજ્ઝિમા પટિપદા તથાગતેન અભિસમ્બુદ્ધા ચક્ખુકરણી ઞાણકરણી ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ સમ્માસઙ્કપ્પો સમ્માવાચા સમ્માકમ્મન્તો સમ્માઆજીવો સમ્માવાયામો સમ્માસતિ સમ્માસમાધિ. અયં ખો સા, ભિક્ખવે, મજ્ઝિમા પટિપદા તથાગતેન અભિસમ્બુદ્ધા ચક્ખુકરણી ઞાણકરણી ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘ઇદં ખો પન, ભિક્ખવે, દુક્ખં અરિયસચ્ચં – જાતિપિ દુક્ખા, જરાપિ દુક્ખા, બ્યાધિપિ દુક્ખો, મરણમ્પિ દુક્ખં, અપ્પિયેહિ સમ્પયોગો દુક્ખો, પિયેહિ વિપ્પયોગો દુક્ખો, યમ્પિચ્છં ન લભતિ તમ્પિ દુક્ખં – સંખિત્તેન પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા [પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધાપિ (પી॰ ક॰)] દુક્ખા. ઇદં ખો પન, ભિક્ખવે, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં – યાયં તણ્હા પોનોબ્ભવિકા [પોનોભવિકા (સી॰ પી॰)] નન્દિરાગસહગતા તત્રતત્રાભિનન્દિની, સેય્યથિદં [સેય્યથીદં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] – કામતણ્હા, ભવતણ્હા, વિભવતણ્હા. ઇદં ખો પન, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં – યો તસ્સાયેવ તણ્હાય અસેસવિરાગનિરોધો ચાગો પટિનિસ્સગ્ગો મુત્તિ અનાલયો. ઇદં ખો પન, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં – અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ.

‘‘‘ઇદં દુક્ખં અરિયસચ્ચ’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘તં ખો પનિદં દુક્ખં અરિયસચ્ચં પરિઞ્ઞેય્ય’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. ‘તં ખો પનિદં દુક્ખં અરિયસચ્ચં પરિઞ્ઞાત’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘ઇદં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચ’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘તં ખો પનિદં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં પહાતબ્બ’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. ‘તં ખો પનિદં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં પહીન’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

‘‘‘ઇદં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચ’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. ‘તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં સચ્છિકાતબ્બ’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. ‘તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં સચ્છિકત’ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

'''ઇદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચ'ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં ભાવેતબ્બ'ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં ભાવિત'ન્તિ મે, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

''યાવકીવઞ્ચ મે, ભિક્ખવે, ઇમેસુ ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ એવં તિપરિવટ્ટં દ્વાદસાકારં યથાભૂતં ઞાણદસ્સનં ન સુવિસુદ્ધં અહોસિ, નેવ તાવાહં, ભિક્ખવે , સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય 'અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો'તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં [અભિસમ્બુદ્ધો પચ્ચઞ્ઞાસિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)].

''યતો ચ ખો મે, ભિક્ખવે, ઇમેસુ ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ એવં તિપરિવટ્ટં દ્વાદસાકારં યથાભૂતં ઞાણદસ્સનં સુવિસુદ્ધં અહોસિ, અથાહં, ભિક્ખવે, સદેવકે લોકે સમારકે સબ્રહ્મકે સસ્સમણબ્રાહ્મણિયા પજાય સદેવમનુસ્સાય 'અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો'તિ પચ્ચઞ્ઞાસિં. ઞાણઞ્ચ પન મે દસ્સનં ઉદપાદિ – 'અકુપ્પા મે વિમુત્તિ [ચેતોવિમુત્તિ (સી॰ પી॰)], અયમન્તિમા જાતિ, નત્થિદાનિ પુનબ્ભવો'''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના પઞ્ચવગ્ગિયા ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ.

ઇમસ્મિઞ્ચ પન વેય્યાકરણસ્મિં ભઞ્ઞમાને આયસ્મતો કોણ્ડઞ્ઞસ્સ વિરજં વીતમલં ધમ્મચક્ખું ઉદપાદિ – ''યં કિઞ્ચિ સમુદયધમ્મં, સબ્બં તં નિરોધધમ્મ''ન્તિ.

પવત્તિતે ચ પન ભગવતા ધમ્મચક્કે ભુમ્મા દેવા સદ્દમનુસ્સાવેસું – ''એતં ભગવતા બારાણસિયં ઇસિપતને મિગદાયે અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તિતં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ''ન્તિ. ભુમ્માનં દેવાનં સદ્દં સુત્વા ચાતુમહારાજિકા દેવા સદ્દમનુસ્સાવેસું – ''એતં ભગવતા બારાણસિયં ઇસિપતને મિગદાયે અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તિતં, અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ''ન્તિ. ચાતુમહારાજિકાનં દેવાનં સદ્દં સુત્વા તાવતિંસા દેવા...પે॰... યામા દેવા...પે॰... તુસિતા દેવા...પે॰... નિમ્માનરતી દેવા...પે॰... પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવા...પે॰... બ્રહ્મકાયિકા દેવા સદ્દમનુસ્સાવેસું – ''એતં ભગવતા બારાણસિયં ઇસિપતને મિગદાયે અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તિતં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ''ન્તિ.

ઇતિહ તેન ખણેન (તેન લયેન) [( ) નત્થિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] તેન મુહુત્તેન યાવ બ્રહ્મલોકા સદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છિ. અયઞ્ચ દસસહસ્સિલોકધાતુ સઙ્કમ્પિ સમ્પકમ્પિ સમ્પવેધિ, અપ્પમાણો ચ ઉળારો ઓભાસો લોકે પાતુરહોસિ અતિક્કમ્મ દેવાનં દેવાનુભાવન્તિ.

અથ ખો ભગવા ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ''અઞ્ઞાસિ વત, ભો, કોણ્ડઞ્ઞો, અઞ્ઞાસિ વત, ભો, કોણ્ડઞ્ઞો''તિ! ઇતિ હિદં આયસ્મતો કોણ્ડઞ્ઞસ્સ 'અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞો' ત્વેવ નામં અહોસીતિ. પઠમં.

૨. તથાગતસુત્તં

૧૦૮૨. '''ઇદં દુક્ખં અરિયસચ્ચ'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખં અરિયસચ્ચં પરિઞ્ઞેય્ય'ન્તિ ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખં અરિયસચ્ચં પરિઞ્ઞાત'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

'''ઇદં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચ'ન્તિ ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં પહાતબ્બ'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં પહીન'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

'''ઇદં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચ'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં સચ્છિકાતબ્બ'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે...પે॰ ... ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં સચ્છિકત'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ.

'''ઇદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચ'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં ભાવેતબ્બ'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે...પે॰... ઉદપાદિ. 'તં ખો પનિદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં ભાવિત'ન્તિ, ભિક્ખવે, તથાગતાનં પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ ચક્ખું ઉદપાદિ, ઞાણં ઉદપાદિ, પઞ્ઞા ઉદપાદિ, વિજ્જા ઉદપાદિ, આલોકો ઉદપાદી''તિ. દુતિયં.

૩. ખન્ધસુત્તં

૧૦૮૩. ''ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, અરિયસચ્ચાનિ. કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં [દુક્ખસમુદયો અરિયસચ્ચં દુક્ખનિરોધો અરિયસચ્ચં (સ્યા॰)] દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં.

''કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, દુક્ખં અરિયસચ્ચં? 'પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધા' તિસ્સ વચનીયં, સેય્યથિદં [કતમે પઞ્ચ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] – રૂપુપાદાનક્ખન્ધો...પે॰... વિઞ્ઞાણુપાદાનક્ખન્ધો. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખં અરિયસચ્ચં.

''કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં? યાયં તણ્હા પોનોબ્ભવિકા નન્દિરાગસહગતા તત્રતત્રાભિનન્દિની, સેય્યથિદં – કામતણ્હા, ભવતણ્હા, વિભવતણ્હા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં? યો તસ્સાયેવ તણ્હાય અસેસવિરાગનિરોધો ચાગો પટિનિસ્સગ્ગો મુત્તિ અનાલયો – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. તતિયં.

૪. અજ્ઝત્તિકાયતનસુત્તં

૧૦૮૪. ‘‘ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, અરિયસચ્ચાનિ. કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખં અરિયસચ્ચં? ‘છ અજ્ઝત્તિકાનિ આયતનાની’ તિસ્સ વચનીયં. કતમાનિ છ? ચક્ખાયતનં...પે॰... મનાયતનં – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખં અરિયસચ્ચં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં? યાયં તણ્હા પોનોબ્ભવિકા નન્દિરાગસહગતા તત્રતત્રાભિનન્દિની, સેય્યથિદં – કામતણ્હા, ભવતણ્હા, વિભવતણ્હા – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં? યો તસ્સાયેવ તણ્હાય અસેસવિરાગનિરોધો ચાગો પટિનિસ્સગ્ગો મુત્તિ અનાલયો – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં? અયમેવ અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, સેય્યથિદં – સમ્માદિટ્ઠિ...પે॰... સમ્માસમાધિ – ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમધારણસુત્તં

૧૦૮૫. ‘‘ધારેથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની’’તિ? એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘અહં ખો, ભન્તે, ધારેમિ ભગવતા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની’’તિ. ‘‘યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ધારેસિ મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની’’તિ? ‘‘દુક્ખં ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા પઠમં અરિયસચ્ચં દેસિતં ધારેમિ; દુક્ખસમુદયં ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા દુતિયં અરિયસચ્ચં દેસિતં ધારેમિ; દુક્ખનિરોધં

ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા તતિયં અરિયસચ્ચં દેસિતં ધારેમિ; દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા ચતુત્થં અરિયસચ્ચં દેસિતં ધારેમિ. એવં ખ્વાહં, ભન્તે, ધારેમિ ભગવતા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની''તિ.

''સાધુ સાધુ, ભિક્ખુ! સાધુ ખો ત્વં, ભિક્ખુ, ધારેસિ મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાનીતિ. દુક્ખં ખો, ભિક્ખુ, મયા પઠમં અરિયસચ્ચં દેસિતં, તથા નં ધારેહિ; દુક્ખસમુદયં [દુક્ખસમુદયો (સ્યા॰ કં॰)] ખો, ભિક્ખુ, મયા દુતિયં અરિયસચ્ચં દેસિતં, તથા નં ધારેહિ; દુક્ખનિરોધં [દુક્ખનિરોધો (સ્યા॰ કં॰)] ખો, ભિક્ખુ, મયા તતિયં અરિયસચ્ચં દેસિતં, તથા નં ધારેહિ; દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા [દુક્ખનિરોધગામિનિપટિપદં (પી॰), દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં (ક॰)] ખો, ભિક્ખુ, મયા ચતુત્થં અરિયસચ્ચં દેસિતં, તથા નં ધારેહિ. એવં ખો, ભિક્ખુ, ધારેહિ મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાનીતિ.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખુ, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયધારણસુત્તં

૧૦૮૬. ''ધારેથ નો તુમ્હે, ભિક્ખવે, મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની''તિ? એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''અહં ખો, ભન્તે, ધારેમિ ભગવતા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની''તિ.

''યથા કથં પન ત્વં, ભિક્ખુ, ધારેસિ મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની''તિ? ''દુક્ખં ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા પઠમં અરિયસચ્ચં દેસિતં ધારેમિ. યો હિ કોચિ, ભન્તે, સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવં વદેય્ય – 'નેતં દુક્ખં પઠમં અરિયસચ્ચં યં સમણેન ગોતમેન દેસિતં. અહમેતં દુક્ખં પઠમં અરિયસચ્ચં પચ્ચક્ખાય અઞ્ઞં દુક્ખં પઠમં અરિયસચ્ચં પઞ્ઞપેસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. દુક્ખસમુદયં ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં ખ્વાહં, ભન્તે, ભગવતા ચતુત્થં અરિયસચ્ચં દેસિતં ધારેમિ. યો હિ કોચિ, ભન્તે, સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવં વદેય્ય – 'નેતં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા ચતુત્થં અરિયસચ્ચં યં સમણેન ગોતમેન દેસિતં. અહમેતં દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં ચતુત્થં અરિયસચ્ચં પચ્ચક્ખાય અઞ્ઞં દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં ચતુત્થં અરિયસચ્ચં પઞ્ઞપેસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. એવં ખ્વાહં, ભન્તે, ધારેમિ ભગવતા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાની''તિ.

''સાધુ સાધુ, ભિક્ખુ! સાધુ ખો ત્વં, ભિક્ખુ, ધારેસિ મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાનીતિ. દુક્ખં ખો, ભિક્ખુ, મયા પઠમં અરિયસચ્ચં દેસિતં, તથા નં ધારેહિ. યો હિ કોચિ, ભિક્ખુ, સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવં વદેય્ય – 'નેતં દુક્ખં પઠમં અરિયસચ્ચં યં સમણેન ગોતમેન દેસિતં. અહમેતં દુક્ખં પઠમં અરિયસચ્ચં પચ્ચક્ખાય અઞ્ઞં દુક્ખં પઠમં અરિયસચ્ચં પઞ્ઞપેસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. દુક્ખસમુદયં ખો, ભિક્ખુ...પે॰... દુક્ખનિરોધં ખો, ભિક્ખુ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા ખો, ભિક્ખુ, મયા ચતુત્થં અરિયસચ્ચં દેસિતં, તથા નં ધારેહિ. યો હિ કોચિ, ભિક્ખુ, સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવં વદેય્ય – 'નેતં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા ચતુત્થં અરિયસચ્ચં યં સમણેન ગોતમેન દેસિતં . અહમેતં દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં ચતુત્થં અરિયસચ્ચં પચ્ચક્ખાય અઞ્ઞં દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં ચતુત્થં અરિયસચ્ચં પઞ્ઞપેસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. એવં ખો ત્વં, ભિક્ખુ, ધારેહિ મયા ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ દેસિતાનીતિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખુ, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. અવિજ્જાસુત્તં

૧૦૮૭. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘અવિજ્જા, અવિજ્જા’તિ ભન્તે, વુચ્ચતિ. કતમા નુ ખો, ભન્તે, અવિજ્જા; કિત્તાવતા ચ અવિજ્જાગતો હોતી’’તિ? ‘‘યં ખો, ભિક્ખુ, દુક્ખે અઞ્ઞાણં, દુક્ખસમુદયે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધે અઞ્ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અઞ્ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ, અવિજ્જા; એત્તાવતા ચ અવિજ્જાગતો હોતી’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખુ, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. સત્તમં.

૮. વિજ્જાસુત્તં

૧૦૮૮. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘વિજ્જા, વિજ્જા’તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કતમા નુ ખો, ભન્તે, વિજ્જા; કિત્તાવતા ચ વિજ્જાગતો હોતી’’તિ? ‘‘યં ખો, ભિક્ખુ, દુક્ખે ઞાણં, દુક્ખસમુદયે ઞાણં, દુક્ખનિરોધે ઞાણં, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય ઞાણં – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ, વિજ્જા; એત્તાવતા ચ વિજ્જાગતો હોતી’’તિ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખુ, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. સઙ્કાસનસુત્તં

૧૦૮૯. ‘‘‘ઇદં દુક્ખં અરિયસચ્ચ’ન્તિ ભિક્ખવે, મયા પઞ્ઞત્તં. તત્થ અપરિમાણા વણ્ણા અપરિમાણા બ્યઞ્જના અપરિમાણા સઙ્કાસના – ‘ઇતિપિદં દુક્ખં અરિયસચ્ચ’ન્તિ ; ઇદં દુક્ખસમુદયં…પે॰… ઇદં દુક્ખનિરોધં…પે॰… ‘ઇદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચ’ન્તિ, ભિક્ખવે, મયા પઞ્ઞત્તં. તત્થ અપરિમાણા વણ્ણા અપરિમાણા બ્યઞ્જના અપરિમાણા સઙ્કાસના – ‘ઇતિપિદં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચ’ન્તિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. નવમં.

૧૦. તથસુત્તં

૧૦૯૦. ‘‘ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, તથાનિ અવિતથાનિ અનઞ્ઞથાનિ. કતમાનિ ચત્તારિ? ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ, ભિક્ખવે, તથમેતં અવિતથમેતં અનઞ્ઞથમેતં ; ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ તથમેતં અવિતથમેતં અનઞ્ઞથમેતં;

‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ તથમેતં અવિતથમેતં અનઞ્ઞથમેતં; ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ તથમેતં અવિતથમેતં અનઞ્ઞથમેતં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ તથાનિ અવિતથાનિ અનઞ્ઞથાનિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. દસમં.

ધમ્મચક્કપ્પવત્તનવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

ધમ્મચક્કં તથાગતં, ખન્ધા આયતનેન ચ;
ધારણા ચ દ્વે અવિજ્જા, વિજ્જા સઙ્કાસના તથાતિ.

૩. કોટિગામવગ્ગો

૧. પઠમકોટિગામસુત્તં

૧૦૯૧. એકં સમયં ભગવા વજ્જીસુ વિહરતિ કોટિગામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ચતુન્નં, ભિક્ખવે, અરિયસચ્ચાનં અનનુબોધા અપ્પટિવેધા એવમિદં દીઘમદ્ધાનં સન્ધાવિતં સંસરિતં મમઞ્ચેવ તુમ્હાકઞ્ચ’’.

‘‘કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ, ભિક્ખવે, અરિયસચ્ચસ્સ અનનુબોધા અપ્પટિવેધા એવમિદં દીઘમદ્ધાનં સન્ધાવિતં સંસરિતં મમઞ્ચેવ તુમ્હાકઞ્ચ. દુક્ખસમુદયસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ…પે॰… દુક્ખનિરોધસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ અનનુબોધા અપ્પટિવેધા એવમિદં દીઘમદ્ધાનં સન્ધાવિતં સંસરિતં મમઞ્ચેવ તુમ્હાકઞ્ચ. તયિદં, ભિક્ખવે, દુક્ખં અરિયસચ્ચં અનુબુદ્ધં પટિવિદ્ધં, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં અનુબુદ્ધં પટિવિદ્ધં, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં અનુબુદ્ધં પટિવિદ્ધં, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં અનુબુદ્ધં પટિવિદ્ધં; ઉચ્છિન્ના ભવતણ્હા, ખીણા ભવનેત્તિ; નત્થિદાનિ પુનબ્ભવો’’તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં, યથાભૂતં અદસ્સના;
સંસિતં [સંસરિતં (સ્યા॰ કં॰ ક॰) દી॰ નિ॰ ૨.૧૫૫] દીઘમદ્ધાનં, તાસુ તાસ્વેવ જાતિસુ.

‘‘તાનિ [યાનિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] એતાનિ દિટ્ઠાનિ, ભવનેત્તિ સમૂહતા;
ઉચ્છિન્નં મૂલં દુક્ખસ્સ, નત્થિદાનિ પુનબ્ભવો’’તિ. પઠમં;

૨. દુતિયકોટિગામસુત્તં

૧૦૯૨. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ન મે તે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ વા

સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ વા બ્રાહ્મણસમ્મતા, ન ચ પનેતે આયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થં વા બ્રહ્મઞ્ઞત્થં વા દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તિ.

''યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે ખો મે, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા સમણેસુ ચેવ સમણસમ્મતા બ્રાહ્મણેસુ ચ બ્રાહ્મણસમ્મતા, તે ચ પનાયસ્મન્તો સામઞ્ઞત્થઞ્ચ બ્રહ્મઞ્ઞત્થઞ્ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરન્તી''તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''યે દુક્ખં નપ્પજાનન્તિ, અથો દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;
યત્થ ચ સબ્બસો દુક્ખં, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ.

''તઞ્ચ મગ્ગં ન જાનન્તિ, દુક્ખૂપસમગામિનં;
ચેતોવિમુત્તિહીના તે, અથો પઞ્ઞાવિમુત્તિયા;
અભબ્બા તે અન્તકિરિયાય, તે વે જાતિજરૂપગા.

''યે ચ દુક્ખં પજાનન્તિ, અથો દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;
યત્થ ચ સબ્બસો દુક્ખં, અસેસં ઉપરુજ્ઝતિ.

''તઞ્ચ મગ્ગં પજાનન્તિ, દુક્ખૂપસમગામિનં;
ચેતોવિમુત્તિસમ્પન્ના, અથો પઞ્ઞાવિમુત્તિયા;
સબ્બા તે અન્તકિરિયાય, ન તે જાતિજરૂપગા''તિ. દુતિયં;

૩. સમ્માસમ્બુદ્ધસુત્તં

૧૦૯૩. સાવત્થિનિદાનં. ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, અરિયસચ્ચાનિ. કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં... પે॰... દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમ્બુદ્ધત્તા તથાગતો 'અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો'તિ વુચ્ચતિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. તતિયં.

૪. અરહન્તસુત્તં

૧૦૯૪. સાવત્થિનિદાનં. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝિંસુ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝિંસુ. યે હિ [યેપિ હિ (બહૂસુ)] કેચિ, ભિક્ખવે, અનાગતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝિસ્સન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ

અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝિસ્સન્તિ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, એતરહિ અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝન્તિ, સબ્બે તે ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝન્તિ.

''કતમાનિ ચત્તારિ? દુક્ખં અરિયસચ્ચં, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં, દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા અરિયસચ્ચં. યે હિ, કેચિ, ભિક્ખવે, અતીતમદ્ધાનં અરહન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધા યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝિંસુ...પે॰... અભિસમ્બુજ્ઝિસ્સન્તિ...પે॰... અભિસમ્બુજ્ઝન્તિ, સબ્બે તે ઇમાનિ ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ યથાભૂતં અભિસમ્બુજ્ઝન્તિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. ચતુત્થં.

૫. આસવક્ખયસુત્તં

૧૦૯૫. ''જાનતોહં, ભિક્ખવે, પસ્સતો આસવાનં ખયં વદામિ, નો અજાનતો અપસ્સતો. કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, જાનતો પસ્સતો આસવાનં ખયો હોતિ? 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ, ભિક્ખવે, જાનતો પસ્સતો આસવાનં ખયો હોતિ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ જાનતો પસ્સતો આસવાનં ખયો હોતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ જાનતો પસ્સતો આસવાનં ખયો હોતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ જાનતો પસ્સતો આસવાનં ખયો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, જાનતો એવં પસ્સતો આસવાનં ખયો હોતિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. મિત્તસુત્તં

૧૦૯૬. ''યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું – મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા – તે વો, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

''કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ, દુક્ખસમુદયસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ, દુક્ખનિરોધસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ. યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, અનુકમ્પેય્યાથ, યે ચ સોતબ્બં મઞ્ઞેય્યું – મિત્તા વા અમચ્ચા વા ઞાતી વા સાલોહિતા વા તે વો, ભિક્ખવે, ઇમેસં ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. છટ્ઠં.

૭. તથસુત્તં

१०९७. ''चत्तारिमानि, भिक्खवे, अरियसच्चानि. कतमानि चत्तारि? दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं – इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि अरियसच्चानि तथानि अवितथानि अनञ्ञथानि; तस्मा 'अरियसच्चानी'ति वुच्चन्ति.

''तस्मातिह, भिक्खवे, 'इदं दुक्ख'न्ति योगो करणीयो...पे॰... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा'ति योगो करणीयो''ति. सत्तमं.

८. लोकसुत्तं

१०९८. ''चत्तारिमानि, भिक्खवे, अरियसच्चानि. कतमानि चत्तारि? दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं. सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय तथागतो अरियो; तस्मा 'अरियसच्चानी'ति वुच्चन्ति''.

''तस्मातिह, भिक्खवे, 'इदं दुक्ख'न्ति योगो करणीयो...पे॰... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा'ति योगो करणीयो''ति. अट्ठमं.

९. परिञ्ञेय्यसुत्तं

१०९९. ''चत्तारिमानि , भिक्खवे, अरियसच्चानि. कतमानि चत्तारि? दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं – इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि अरियसच्चानि. इमेसं खो, भिक्खवे, चतुन्नं अरियसच्चानं अत्थि अरियसच्चं परिञ्ञेय्यं, अत्थि अरियसच्चं पहातब्बं, अत्थि अरियसच्चं सच्छिकातब्बं, अत्थि अरियसच्चं भावेतब्बं.

''कतमञ्च, भिक्खवे, अरियसच्चं परिञ्ञेय्यं? दुक्खं, भिक्खवे, अरियसच्चं परिञ्ञेय्यं, दुक्खसमुदयं अरियसच्चं पहातब्बं, दुक्खनिरोधं अरियसच्चं सच्छिकातब्बं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावेतब्बं.

''तस्मातिह, भिक्खवे, 'इदं दुक्ख'न्ति योगो करणीयो...पे॰... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा'ति योगो करणीयो''ति. नवमं.

१०. गवम्पतिसुत्तं

११००. एकं समयं सम्बहुला थेरा भिक्खू चेतेसु [चेतियेसु (स्या॰)] विहरन्ति सहञ्चनिके [सहजनिये (सी॰ स्या॰ कं॰)]. तेन खो पन समयेन सम्बहुलानं थेरानं भिक्खूनं पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तानं मण्डलमाळे सन्निसिन्नानं सन्निपतितानं अयमन्तराकथा उदपादि – ''यो नु खो, आवुसो, दुक्खं पस्सति दुक्खसमुदयम्पि सो पस्सति, दुक्खनिरोधम्पि पस्सति, दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदम्पि पस्सती''ति.

एवं वुत्ते आयस्मा गवम्पति थेरो [गवम्पतित्थेरो (स्या॰ कं॰)] भिक्खू एतदवोच – ''सम्मुखा मेतं, आवुसो, भगवतो सुतं, सम्मुखा पटिग्गहितं – 'यो , भिक्खवे, दुक्खं पस्सति दुक्खसमुदयम्पि सो पस्सति,

દુક્ખનિરોધમ્પિ પસ્સતિ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદમ્પિ પસ્સતિ. યો દુક્ખસમુદયં પસ્સતિ દુક્ખમ્પિ સો પસ્સતિ, દુક્ખનિરોધમ્પિ પસ્સતિ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદમ્પિ પસ્સતિ. યો દુક્ખનિરોધં પસ્સતિ દુક્ખમ્પિ સો પસ્સતિ, દુક્ખસમુદયમ્પિ પસ્સતિ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદમ્પિ પસ્સતિ. યો દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં પસ્સતિ દુક્ખમ્પિ સો પસ્સતિ, દુક્ખસમુદયમ્પિ પસ્સતિ, દુક્ખનિરોધમ્પિ પસ્સતી'''તિ. દસમં.

કોટિગામવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે વજ્જી સમ્માસમ્બુદ્ધો, અરહં આસવક્ખયો;
મિત્તં તથા ચ લોકો ચ, પરિઞ્ઞેય્યં ગવમ્પતીતિ.

૪. સીસપાવનવગ્ગો

૧. સીસપાવનસુત્તં

૧૧૦૧. એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ સીસપાવને [સિંસપાવને (સી॰ પી॰)]. અથ ખો ભગવા પરિત્તાનિ સીસપાપણ્ણાનિ પાણિના ગહેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યાનિ વા મયા પરિત્તાનિ સીસપાપણ્ણાનિ પાણિના ગહિતાનિ યદિદં ઉપરિ સીસપાવને''તિ? ''અપ્પમત્તકાનિ , ભન્તે, ભગવતા પરિત્તાનિ સીસપાપણ્ણાનિ પાણિના ગહિતાનિ; અથ ખો એતાનેવ બહુતરાનિ યદિદં ઉપરિ સીસપાવને''તિ. ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, એતદેવ બહુતરં યં વો મયા અભિઞ્ઞાય અનક્ખાતં. કસ્મા ચેતં, ભિક્ખવે, મયા અનક્ખાતં? ન હેતં, ભિક્ખવે, અત્થસંહિતં નાદિબ્રહ્મચરિયકં ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ; તસ્મા તં મયા અનક્ખાતં''.

''કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, મયા અક્ખાતં? 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ, ભિક્ખવે, મયા અક્ખાતં, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ મયા અક્ખાતં, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ મયા અક્ખાતં, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ મયા અક્ખાતં''.

''કસ્મા ચેતં, ભિક્ખવે, મયા અક્ખાતં? એતઞ્હિ, ભિક્ખવે, અત્થસંહિતં એતં આદિબ્રહ્મચરિયકં એતં નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ; તસ્મા તં મયા અક્ખાતં .

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. પઠમં.

૨. ખદિરપત્તસુત્તં

૧૧૦૨. ''યો, ભિક્ખવે, એવં વદેય્ય – 'અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – 'અહં ખદિરપત્તાનં વા સરલપત્તાનં [પલાસપત્તાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા આમલકપત્તાનં વા પુટં કરિત્વા ઉદકં વા તાલપત્તં વા આહરિસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – 'અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી'તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

''યો ચ ખો, ભિક્ખવે, એવં વદેય્ય – 'અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ, દુક્ખસમુદયં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ, દુક્ખનિરોધં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ, દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી'તિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – 'અહં પદુમપત્તાનં વા પલાસપત્તાનં વા માલુવપત્તાનં વા પુટં કરિત્વા ઉદકં વા તાલપત્તં વા આહરિસ્સામી'તિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – 'અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી'તિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. દુતિયં.

૩. દણ્ડસુત્તં

૧૧૦૩. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દણ્ડો ઉપરિવેહાસં ખિત્તો સકિમ્પિ મૂલેન નિપતતિ, સકિમ્પિ અગ્ગેન નિપતતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અવિજ્જાનીવરણા સત્તા તણ્હાસંયોજના સન્ધાવન્તા સંસરન્તા [તણ્હાસંયોજનબન્ધા સન્ધાવતા (ક॰)] સકિમ્પિ અસ્મા લોકા પરં લોકં ગચ્છન્તિ, સકિમ્પિ પરસ્મા લોકા ઇમં લોકં આગચ્છન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? અદિટ્ઠત્તા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. તતિયં.

૪. ચેલસુત્તં

૧૧૦૪. ''આદિત્તે , ભિક્ખવે, ચેલે વા સીસે વા કિમસ્સ કરણીય''ન્તિ? ''આદિત્તે, ભન્તે, ચેલે વા સીસે વા, તસ્સેવ ચેલસ્સ વા સીસસ્સ વા નિબ્બાપનાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીય''ન્તિ.

''આદિત્તં, ભિક્ખવે, ચેલં વા સીસં વા અજ્ઝુપેક્ખિત્વા અમનસિકરિત્વા અનભિસમેતાનં ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય અધિમત્તો છન્દો ચ વાયામો ચ ઉસ્સાહો ચ ઉસ્સોળ્હી ચ અપ્પટિવાની ચ સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ કરણીયં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. સત્તિસતસુત્તં

૧૧૦૫. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો વસ્સસતાયુકો વસ્સસતજીવી. તમેનં એવં વદેય્ય – ‘એહમ્ભો પુરિસ, પુબ્બણ્હસમયં તં સત્તિસતેન હનિસ્સન્તિ, મજ્ઝન્હિકસમયં સત્તિસતેન હનિસ્સન્તિ, સાયન્હસમયં સત્તિસતેન હનિસ્સન્તિ. સો ખો ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, દિવસે દિવસે તીહિ તીહિ સત્તિસતેહિ હઞ્ઞમાનો વસ્સસતાયુકો વસ્સસતજીવી વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન અનભિસમેતાનિ ચત્તારિ અરિયસચ્ચાનિ અભિસમેસ્સસી’’’તિ.

‘‘અત્થવસિકેન, ભિક્ખવે, કુલપુત્તેન અલં ઉપગન્તું. તં કિસ્સ હેતુ? અનમતગ્ગોયં, ભિક્ખવે, સંસારો; પુબ્બા કોટિ નપ્પઞ્ઞાયતિ સત્તિપ્પહારાનં અસિપ્પહારાનં ઉસુપ્પહારાનં ફરસુપ્પહારાનં [અસિપ્પહારાનં ફરસુપ્પહારાનં (ક॰)]. એવઞ્ચેતં, ભિક્ખવે, અસ્સ. ન ખો પનાહં, ભિક્ખવે, સહ દુક્ખેન, સહ દોમનસ્સેન ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં અભિસમયં વદામિ; અપિ ચાહં, ભિક્ખવે, સહાવ સુખેન, સહાવ સોમનસ્સેન ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં અભિસમયં વદામિ. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પાણસુત્તં

૧૧૦૬. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો યં ઇમસ્મિં જમ્બુદીપે તિણકટ્ઠસાખાપલાસં તચ્છેત્વા એકજ્ઝં સંહરેય્ય; એકજ્ઝં સંહરિત્વા સૂલં કરેય્ય. સૂલં કરિત્વા યે મહાસમુદ્દે મહન્તકા પાણા તે મહન્તકેસુ સૂલેસુ આવુનેય્ય, યે મહાસમુદ્દે મજ્ઝિમકા પાણા તે મજ્ઝિમકેસુ સૂલેસુ આવુનેય્ય, યે મહાસમુદ્દે સુખુમકા પાણા તે સુખુમકેસુ સૂલેસુ આવુનેય્ય. અપરિયાદિન્ના ચ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે ઓળારિકા પાણા અસ્સુ.

‘‘અથ ઇમસ્મિં જમ્બુદીપે તિણકટ્ઠસાખાપલાસં પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય. ઇતો બહુતરા ખો, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે સુખુમકા પાણા, યે ન સુકરા સૂલેસુ આવુનિતું. તં કિસ્સ હેતુ? સુખુમત્તા , ભિક્ખવે, અત્તભાવસ્સ. એવં મહા ખો, ભિક્ખવે, અપાયો. એવં મહન્તસ્મા ખો, ભિક્ખવે, અપાયસ્મા પરિમુત્તો દિટ્ઠિસમ્પન્નો પુગ્ગલો ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમસૂરિયસુત્તં

૧૧૦૭. ‘‘સૂરિયસ્સ [સુરિયસ્સ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], ભિક્ખવે, ઉદયતો એતં પુબ્બઙ્ગમં એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – અરુણુગ્ગં. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં યથાભૂતં અભિસમયાય એતં પુબ્બઙ્ગમં

એતં પુબ્બનિમિત્તં, યદિદં – સમ્માદિટ્ઠિ. તસ્સેતં ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પાટિકઙ્ખં – ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનિસ્સતિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનિસ્સતિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયસૂરિયસુત્તં

૧૧૦૮. ‘‘યાવકીવઞ્ચ , ભિક્ખવે, ચન્દિમસૂરિયા લોકે નુપ્પજ્જન્તિ, નેવ તાવ મહતો આલોકસ્સ પાતુભાવો હોતિ મહતો ઓભાસસ્સ. અન્ધતમં તદા હોતિ અન્ધકારતિમિસા . નેવ તાવ રત્તિન્દિવા [રત્તિદિવા (ક॰)] પઞ્ઞાયન્તિ, ન માસદ્ધમાસા પઞ્ઞાયન્તિ, ન ઉતુસંવચ્છરા પઞ્ઞાયન્તિ.

‘‘યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ચન્દિમસૂરિયા લોકે ઉપ્પજ્જન્તિ, અથ મહતો આલોકસ્સ પાતુભાવો હોતિ મહતો ઓભાસસ્સ. નેવ અન્ધકારતમં તદા હોતિ ન અન્ધકારતિમિસા. અથ રત્તિન્દિવા પઞ્ઞાયન્તિ, માસદ્ધમાસા પઞ્ઞાયન્તિ, ઉતુસંવચ્છરા પઞ્ઞાયન્તિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યાવકીવઞ્ચ તથાગતો લોકે નુપ્પજ્જતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, નેવ તાવ મહતો આલોકસ્સ પાતુભાવો હોતિ મહતો ઓભાસસ્સ. અન્ધતમં તદા હોતિ અન્ધકારતિમિસા. નેવ તાવ ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં આચિક્ખણા હોતિ દેસના પઞ્ઞાપના પટ્ઠપના વિવરણા વિભજના ઉત્તાનીકમ્મં.

‘‘યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, અથ મહતો આલોકસ્સ પાતુભાવો હોતિ મહતો ઓભાસસ્સ. નેવ અન્ધતમં તદા હોતિ ન અન્ધકારતિમિસા. અથ ખો ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં આચિક્ખણા હોતિ દેસના પઞ્ઞાપના પટ્ઠપના વિવરણા વિભજના ઉત્તાનીકમ્મં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ .

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ઇન્દખીલસુત્તં

૧૧૦૯. ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, તે અઞ્ઞસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા મુખં ઉલ્લોકેન્તિ [ઓલોકેન્તિ (સી॰ સ્યા॰)] – ‘અયં નૂન ભવં જાનં જાનાતિ, પસ્સં પસ્સતી’’’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, તૂલપિચુ વા કપ્પાસપિચુ વા લહુકો વાતૂપાદાનો સમે ભૂમિભાગે નિક્ખિત્તો. તમેનં પુરત્થિમો વાતો પચ્છિમેન સંહરેય્ય, પચ્છિમો વાતો પુરત્થિમેન સંહરેય્ય, ઉત્તરો વાતો દક્ખિણેન સંહરેય્ય, દક્ખિણો વાતો ઉત્તરેન સંહરેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? લહુકત્તા, ભિક્ખવે, કપ્પાસપિચુનો. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે હિ કેચિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, તે અઞ્ઞસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા મુખં ઉલ્લોકેન્તિ – ‘અયં નૂન ભવં જાનં જાનાતિ, પસ્સં પસ્સતી’તિ. તં કિસ્સ હેતુ? અદિટ્ઠત્તા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં.

‘‘યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે ન અઞ્ઞસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા મુખં ઉલ્લોકેન્તિ – ‘અયં નૂન ભવં જાનં જાનાતિ, પસ્સં પસ્સતી’’’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અયોખીલો વા ઇન્દખીલો વા ગમ્ભીરનેમો સુનિખાતો અચલો અસમ્પકમ્પી. પુરત્થિમાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય ભુસા વાતવુટ્ઠિ, નેવ સઙ્કમ્પેય્ય [નેવ નં સઙ્કમ્પેય્ય (સી॰ પી॰)] ન સમ્પકમ્પેય્ય ન સમ્પચાલેય્ય; પચ્છિમાય ચેપિ દિસાય...પે॰... ઉત્તરાય ચેપિ દિસાય...પે॰... દક્ખિણાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય ભુસા વાતવુટ્ઠિ, નેવ સઙ્કમ્પેય્ય ન સમ્પકમ્પેય્ય ન સમ્પચાલેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? ગમ્ભીરત્તા, ભિક્ખવે, નેમસ્સ સુનિખાતત્તા ઇન્દખીલસ્સ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યે ચ ખો કેચિ સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ...પે॰... અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે ન અઞ્ઞસ્સ સમણસ્સ વા બ્રાહ્મણસ્સ વા મુખં ઉલ્લોકેન્તિ – ‘અયં નૂન ભવં જાનં જાનાતિ, પસ્સં પસ્સતી’તિ. તં કિસ્સ હેતુ? સુદિટ્ઠત્તા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. નવમં.

૧૦. વાદત્થિકસુત્તં

૧૧૧૦. ‘‘યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, પુરત્થિમાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય સમણો વા બ્રાહ્મણો વા વાદત્થિકો વાદગવેસી – ‘વાદમસ્સ આરોપેસ્સામી’તિ, તં વત સહધમ્મેન સઙ્કમ્પેસ્સતિ વા સમ્પકમ્પેસ્સતિ વા સમ્પચાલેસ્સતિ વાતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. પચ્છિમાય ચેપિ દિસાય...પે॰... ઉત્તરાય ચેપિ દિસાય...પે॰... દક્ખિણાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય સમણો વા બ્રાહ્મણો વા વાદત્થિકો વાદગવેસી – ‘વાદમસ્સ આરોપેસ્સામી’તિ, તં વત સહધમ્મેન સઙ્કમ્પેસ્સતિ વા સમ્પકમ્પેસ્સતિ વા સમ્પચાલેસ્સતિ વાતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સિલાયૂપો સોળસ કુક્કુકો. તસ્સસ્સુ અટ્ઠ કુક્કુ હેટ્ઠા નેમઙ્ગમા, અટ્ઠ કુક્કુ ઉપરિનેમસ્સ. પુરત્થિમાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય ભુસા વાતવુટ્ઠિ, નેવ સઙ્કમ્પેય્ય ન સમ્પકમ્પેય્ય ન સમ્પચાલેય્ય; પચ્છિમાય ચેપિ દિસાય...પે॰... ઉત્તરાય ચેપિ દિસાય...પે॰... દક્ખિણાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય ભુસા વાતવુટ્ઠિ, નેવ સઙ્કમ્પેય્ય ન સમ્પકમ્પેય્ય ન સમ્પચાલેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? ગમ્ભીરત્તા, ભિક્ખવે, નેમસ્સ સુનિખાતત્તા સિલાયૂપસ્સ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યો હિ કોચિ ભિક્ખુ ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ; પુરત્થિમાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય સમણો વા બ્રાહ્મણો વા વાદત્થિકો વાદગવેસી ‘વાદમસ્સ આરોપેસ્સામી’તિ, તં વત સહધમ્મેન સઙ્કમ્પેસ્સતિ વા સમ્પકમ્પેસ્સતિ વા સમ્પચાલેસ્સતિ વાતિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. પચ્છિમાય ચેપિ દિસાય...પે॰... ઉત્તરાય ચેપિ દિસાય...પે॰... દક્ખિણાય ચેપિ દિસાય આગચ્છેય્ય સમણો વા બ્રાહ્મણો વા વાદત્થિકો વાદગવેસી – ‘વાદમસ્સ આરોપેસ્સામી’તિ, તં વત સહધમ્મેન સઙ્કમ્પેસ્સતિ વા સમ્પકમ્પેસ્સતિ વા સમ્પચાલેસ્સતિ વાતિ – નેતં ઠાનં

વિજ્જતિ. તં કિસ્સ હેતુ? સુદિટ્ઠત્તા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ... પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. દસમં.

સીસપાવનવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

સીસપા ખદિરો દણ્ડો, ચેલા સત્તિસતેન ચ;
પાણા સુરિયૂપમા દ્વેધા, ઇન્દખીલો ચ વાદિનોતિ.

૫. પપાતવગ્ગો

૧. લોકચિન્તાસુત્તં

૧૧૧૧. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતરો પુરિસો રાજગહા નિક્ખમિત્વા ‘લોકચિન્તં ચિન્તેસ્સામી’તિ યેન સુમાગધા પોક્ખરણી તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સુમાગધાય પોક્ખરણિયા તીરે નિસીદિ લોકચિન્તં ચિન્તેન્તો. અદ્દસા ખો, ભિક્ખવે, સો પુરિસો સુમાગધાય પોક્ખરણિયા તીરે ચતુરઙ્ગિનિં સેનં [ચતુરઙ્ગિનિસેનં (ક॰)] ભિસમુળાલં [ભિસમૂલાલં (પી॰ ક॰)] પવિસન્તં. દિસ્વાનસ્સ એતદહોસિ – ‘ઉમ્મત્તોસ્મિ નામાહં, વિચેતોસ્મિ નામાહં! યં લોકે નત્થિ તં મયા દિટ્ઠ’’’ન્તિ.

‘‘અથ ખો સો, ભિક્ખવે, પુરિસો નગરં પવિસિત્વા મહાજનકાયસ્સ આરોચેસિ – ‘ઉમ્મત્તોસ્મિ નામાહં, ભન્તે, વિચેતોસ્મિ નામાહં, ભન્તે! યં લોકે નત્થિ તં મયા દિટ્ઠ’’’ન્તિ. ‘‘કથં પન ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, ઉમ્મત્તો કથં વિચેતો? કિઞ્ચ લોકે નત્થિ યં તયા દિટ્ઠ’’ન્તિ? ‘‘ઇધાહં, ભન્તે, રાજગહા નિક્ખમિત્વા ‘લોકચિન્તં ચિન્તેસ્સામી’તિ યેન સુમાગધા પોક્ખરણી તેનુપસઙ્કમિં; ઉપસઙ્કમિત્વા સુમાગધાય પોક્ખરણિયા તીરે નિસીદિં લોકચિન્તં ચિન્તેન્તો. અદ્દસં ખ્વાહં, ભન્તે, સુમાગધાય પોક્ખરણિયા તીરે ચતુરઙ્ગિનિં સેનં ભિસમુળાલં પવિસન્તં. એવં ખ્વાહં, ભન્તે, ઉમ્મત્તો એવં વિચેતો. ઇદઞ્ચ લોકે નત્થિ યં મયા દિટ્ઠ’’ન્તિ. ‘‘તગ્ઘ ત્વં, અમ્ભો પુરિસ, ઉમ્મત્તો તગ્ઘ વિચેતો. ઇદઞ્ચ લોકે નત્થિ યં તયા દિટ્ઠ’’ન્તિ.

‘‘તં ખો પન, ભિક્ખવે, સો પુરિસો ભૂતંયેવ અદ્દસ, નો અભૂતં. ભૂતપુબ્બં, ભિક્ખવે, દેવાસુરસઙ્ગામો સમુપબ્યૂળ્હો અહોસિ. તસ્મિં ખો પન, ભિક્ખવે, સઙ્ગામે દેવા જિનિંસુ, અસુરા પરાજિનિંસુ. પરાજિતા ચ ખો, ભિક્ખવે, અસુરા ભીતા ભિસમુળાલેન અસુરપુરં પવિસિંસુ દેવાનંયેવ મોહયમાના.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, મા લોકચિન્તં ચિન્તેથ – ‘સસ્સતો લોકો’તિ વા ‘અસસ્સતો લોકો’તિ વા, ‘અન્તવા લોકો’તિ વા ‘અનન્તવા લોકો’તિ વા, ‘તં જીવં તં સરીર’ન્તિ વા ‘અઞ્ઞં જીવં અઞ્ઞં સરીર’ન્તિ વા, ‘હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા ‘ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા, ‘હોતિ ચ ન ચ હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ

વા, ‘નેવ હોતિ ન ન હોતિ તથાગતો પરં મરણા’તિ વા. તં કિસ્સ હેતુ? નેસા, ભિક્ખવે, ચિન્તા અત્થસંહિતા નાદિબ્રહ્મચરિયકા ન નિબ્બિદાય ન વિરાગાય ન નિરોધાય ન ઉપસમાય ન અભિઞ્ઞાય ન સમ્બોધાય ન નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘ચિન્તેન્તા ખો તુમ્હે, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ ચિન્તેય્યાથ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ ચિન્તેય્યાથ. તં કિસ્સ હેતુ? એસા, ભિક્ખવે, ચિન્તા અત્થસંહિતા એસા આદિબ્રહ્મચરિયકા એસા નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તતિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. પઠમં.

૨. પપાતસુત્તં

૧૧૧૨. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે. અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આયામ, ભિક્ખવે, યેન પટિભાનકૂટો તેનુપસઙ્કમિસ્સામ દિવાવિહારાયા’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. અથ ખો ભગવા સમ્બહુલેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં યેન પટિભાનકૂટો તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ પટિભાનકૂટે મહન્તં પપાતં. દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘મહા વતાયં, ભન્તે, પપાતો સુભયાનકો, ભન્તે, પપાતો. અત્થિ નુ ખો, ભન્તે, ઇમમ્હા પપાતા અઞ્ઞો પપાતો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા’’તિ? ‘‘અત્થિ ખો, ભિક્ખુ, ઇમમ્હા પપાતા અઞ્ઞો પપાતો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા’’તિ.

‘‘કતમો પન, ભન્તે, ઇમમ્હા પપાતા અઞ્ઞો પપાતો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા’’તિ? ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરમન્તિ, જરાસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરમન્તિ , મરણસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરમન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરમન્તિ. તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરતા જરાસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરતા મરણસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરતા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરતા જાતિસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરોન્તિ, જરાસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરોન્તિ, મરણસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરોન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરોન્તિ. તે જાતિસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરિત્વા જરાસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરિત્વા મરણસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરિત્વા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અભિસઙ્ખરિત્વા જાતિપપાતમ્પિ પપતન્તિ, જરાપપાતમ્પિ પપતન્તિ, મરણપપાતમ્પિ પપતન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસપપાતમ્પિ પપતન્તિ. તે ન પરિમુચ્ચન્તિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ‘ન પરિમુચ્ચન્તિ દુક્ખસ્મા’તિ વદામિ’’.

‘‘યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ નાભિરમન્તિ, જરાસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ નાભિરમન્તિ, મરણસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ નાભિરમન્તિ,

સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ નાભિરમન્તિ. તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અનભિરતા, જરાસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અનભિરતા, મરણસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અનભિરતા, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અનભિરતા, જાતિસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે નાભિસઙ્ખરોન્તિ, જરાસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે નાભિસઙ્ખરોન્તિ, મરણસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે નાભિસઙ્ખરોન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે નાભિસઙ્ખરોન્તિ. તે જાતિસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અનભિસઙ્ખરિત્વા, જરાસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અનભિસઙ્ખરિત્વા, મરણસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અનભિસઙ્ખરિત્વા, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસસંવત્તનિકેપિ સઙ્ખારે અનભિસઙ્ખરિત્વા, જાતિપપાતમ્પિ નપ્પપતન્તિ, જરાપપાતમ્પિ નપ્પપતન્તિ, મરણપપાતમ્પિ નપ્પપતન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસપપાતમ્પિ નપ્પપતન્તિ. તે પરિમુચ્ચન્તિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ‘પરિમુચ્ચન્તિ દુક્ખસ્મા’તિ વદામિ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. દુતિયં.

૩. મહાપરિળાહસુત્તં

૧૧૧૩. ‘‘અત્થિ, ભિક્ખવે, મહાપરિળાહો નામ નિરયો. તત્થ યં કિઞ્ચિ ચક્ખુના રૂપં પસ્સતિ, અનિટ્ઠરૂપઞ્ઞેવ પસ્સતિ નો ઇટ્ઠરૂપં; અકન્તરૂપઞ્ઞેવ પસ્સતિ નો કન્તરૂપં; અમનાપરૂપઞ્ઞેવ પસ્સતિ નો મનાપરૂપં. યં કિઞ્ચિ સોતેન સદ્દં સુણાતિ...પે॰... યં કિઞ્ચિ કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસતિ...પે॰... યં કિઞ્ચિ મનસા ધમ્મં વિજાનાતિ, અનિટ્ઠરૂપઞ્ઞેવ વિજાનાતિ નો ઇટ્ઠરૂપં; અકન્તરૂપઞ્ઞેવ વિજાનાતિ નો કન્તરૂપં; અમનાપરૂપઞ્ઞેવ વિજાનાતિ નો મનાપરૂપ’’ન્તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘મહા વત સો, ભન્તે, પરિળાહો, સુમહા વત સો, ભન્તે, પરિળાહો! અત્થિ નુ ખો, ભન્તે, એતમ્હા પરિળાહા અઞ્ઞો પરિળાહો મહન્તતરો ચેવ ભયાનકતરો ચા’’તિ? ‘‘અત્થિ ખો, ભિક્ખુ, એતમ્હા પરિળાહા અઞ્ઞો પરિળાહો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા’’તિ.

‘‘કતમો પન, ભન્તે, એતમ્હા પરિળાહા અઞ્ઞો પરિળાહો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા’’તિ? ‘‘યે હિ કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરમન્તિ...પે॰... અભિરતા...પે॰... અભિસઙ્ખરોન્તિ...પે॰... અભિસઙ્ખરિત્વા જાતિપરિળાહેનપિ પરિડય્હન્તિ, જરાપરિળાહેનપિ પરિડય્હન્તિ, મરણપરિળાહેનપિ પરિડય્હન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસપરિળાહેનપિ પરિડય્હન્તિ . તે ન પરિમુચ્ચન્તિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ‘ન પરિમુચ્ચન્તિ દુક્ખસ્મા’તિ વદામિ’’.

‘‘યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખવે, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ. તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ નાભિરમન્તિ...પે॰... અનભિરતા...પે॰... નાભિસઙ્ખરોન્તિ...પે॰... અનભિસઙ્ખરિત્વા જાતિપરિળાહેનપિ ન પરિડય્હન્તિ, જરાપરિળાહેનપિ ન પરિડય્હન્તિ, મરણપરિળાહેનપિ ન પરિડય્હન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસપરિળાહેનપિ ન

પરિડય્હન્તિ. તે પરિમુચ્ચન્તિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ‘પરિમુચ્ચન્તિ દુક્ખસ્મા’તિ વદામિ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. તતિયં.

૪. કૂટાગારસુત્તં

૧૧૧૪. ‘‘યો હિ, ભિક્ખવે [યો ચ ખો ભિક્ખવે (સ્યા॰ ક॰)], એવં વદેય્ય – ‘અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી’તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – ‘અહં કૂટાગારસ્સ હેટ્ઠિમં ઘરં અકરિત્વા ઉપરિમં ઘરં આરોપેસ્સામી’તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ; એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – ‘અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અનભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી’તિ – નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘યો ચ ખો, ભિક્ખવે, એવં વદેય્ય – ‘અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી’તિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – ‘અહં કૂટાગારસ્સ હેટ્ઠિમં ઘરં કરિત્વા ઉપરિમં ઘરં આરોપેસ્સામી’તિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ; એવમેવ ખો , ભિક્ખવે, યો એવં વદેય્ય – ‘અહં દુક્ખં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિં પટિપદં અરિયસચ્ચં યથાભૂતં અભિસમેચ્ચ સમ્મા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સામી’તિ – ઠાનમેતં વિજ્જતિ.

‘‘તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. વાલસુત્તં

૧૧૧૫. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય વેસાલિં પિણ્ડાય પાવિસિ. અદ્દસા ખો આયસ્મા આનન્દો સમ્બહુલે લિચ્છવિકુમારકે સન્થાગારે ઉપાસનં કરોન્તે, દૂરતોવ સુખુમેન તાળચ્છિગ્ગળેન અસનં અતિપાતેન્તે, પોઙ્ખાનુપોઙ્ખં [પોખાનુપોખં (સ્યા॰ કં॰)] અવિરાધિતં. દિસ્વાનસ્સ એતદહોસિ – ‘‘સિક્ખિતા વતિમે લિચ્છવિકુમારકા, સુસિક્ખિતા વતિમે લિચ્છવિકુમારકા; યત્ર હિ નામ દૂરતોવ સુખુમેન તાળચ્છિગ્ગળેન અસનં અતિપાતેસ્સન્તિ પોઙ્ખાનુપોઙ્ખં અવિરાધિત’’ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો વેસાલિં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇધાહં, ભન્તે, પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય વેસાલિં પિણ્ડાય પાવિસિં . અદ્દસં ખ્વાહં, ભન્તે સમ્બહુલે લિચ્છવિકુમારકે સન્થાગારે ઉપાસનં કરોન્તે દૂરતોવ સુખુમેન તાળચ્છિગ્ગળેન અસનં અતિપાતેન્તે પોઙ્ખાનુપોઙ્ખં અવિરાધિતં'. દિસ્વાન મે એતદહોસિ – ''સિક્ખિતા વતિમે લિચ્છવિકુમારકા, સુસિક્ખિતા વતિમે લિચ્છવિકુમારકા; યત્ર હિ નામ દૂરતોવ સુખુમેન તાળચ્છિગ્ગળેન અસનં અતિપાતેસ્સન્તિ પોઙ્ખાનુપોઙ્ખં અવિરાધિત''ન્તિ.

''તં કિં મઞ્ઞસિ, આનન્દ, કતમં નુ ખો દુક્કરતરં વા દુરભિસમ્ભવતરં વા – યો દૂરતોવ સુખુમેન તાળચ્છિગ્ગળેન અસનં અતિપાતેય્ય પોઙ્ખાનુપોઙ્ખં અવિરાધિતં, યો વા સત્તધા ભિન્નસ્સ વાલસ્સ કોટિયા કોટિં પટિવિજ્ઝેય્યા''તિ? ''એતદેવ, ભન્તે, દુક્કરતરઞ્ચેવ દુરભિસમ્ભવતરઞ્ચ યો વા [યો (સી॰)] સત્તધા ભિન્નસ્સ વાલસ્સ કોટિયા કોટિં પટિવિજ્ઝેય્યા''તિ. ''અથ ખો [અથ ખો તે (સ્યા॰ કં॰)], આનન્દ, દુપ્પટિવિજ્ઝતરં પટિવિજ્ઝન્તિ, યે 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પટિવિજ્ઝન્તિ...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પટિવિજ્ઝન્તિ''.

''તસ્માતિહાનન્દ, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. પઞ્ચમં.

૬. અન્ધકારસુત્તં

૧૧૧૬. ''અત્થિ, ભિક્ખવે, લોકન્તરિકા અઘા અસંવુતા અન્ધકારા અન્ધકારતિમિસા, યત્થમિમેસં ચન્દિમસૂરિયાનં એવંમહિદ્ધિકાનં એવં મહાનુભાવાનં આભાય નાનુભોન્તી''તિ.

એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''મહા વત સો, ભન્તે, અન્ધકારો, સુમહા વત સો, ભન્તે, અન્ધકારો! અત્થિ નુ ખો, ભન્તે, એતમ્હા અન્ધકારા અઞ્ઞો અન્ધકારો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા''તિ? ''અત્થિ ખો, ભિક્ખુ, એતમ્હા અન્ધકારા અઞ્ઞો અન્ધકારો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા''તિ.

''કતમો પન, ભન્તે, એતમ્હા અન્ધકારા અઞ્ઞો અન્ધકારો મહન્તતરો ચ ભયાનકતરો ચા''તિ? ''યે હિ કેચિ, ભિક્ખુ, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ અભિરમન્તિ...પે॰... અભિરતા...પે॰... અભિસઙ્ખરોન્તિ...પે॰... અભિસઙ્ખરિત્વા જાતન્ધકારમ્પિ પપતન્તિ, જરન્ધકારમ્પિ પપતન્તિ, મરણન્ધકારમ્પિ પપતન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસન્ધકારમ્પિ પપતન્તિ. તે ન પરિમુચ્ચન્તિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. 'ન પરિમુચ્ચન્તિ દુક્ખસ્મા'તિ વદામિ''.

''યે ચ ખો કેચિ, ભિક્ખુ, સમણા વા બ્રાહ્મણા વા 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, તે જાતિસંવત્તનિકેસુ સઙ્ખારેસુ નાભિરમન્તિ...પે॰... અનભિરતા...પે॰... નાભિસઙ્ખરોન્તિ...પે॰... અનભિસઙ્ખરિત્વા જાતન્ધકારમ્પિ નપ્પપતન્તિ , જરન્ધકારમ્પિ નપ્પપતન્તિ, મરણન્ધકારમ્પિ નપ્પપતન્તિ, સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસન્ધકારમ્પિ નપ્પપતન્તિ. તે

પરિમુચ્ચન્તિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. 'પરિમુચ્ચન્તિ દુક્ખસ્મા'તિ વદામિ''.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમછિગ્ગળયુગસુત્તં

૧૧૧૭. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો મહાસમુદ્દે એકચ્છિગ્ગળં યુગં પક્ખિપેય્ય. તત્રાપિસ્સ કાણો કચ્છપો. સો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન સકિં સકિં ઉમ્મુજ્જેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ ખો કાણો કચ્છપો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન સકિં સકિં ઉમ્મુજ્જન્તો અમુસ્મિં એકચ્છિગ્ગળે યુગે ગીવં પવેસેય્યા''તિ? ''યદિ નૂન, ભન્તે, કદાચિ કરહચિ દીઘસ્સ અદ્ધુનો અચ્ચયેના''તિ.

''ખિપ્પતરં ખો સો, ભિક્ખવે, કાણો કચ્છપો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન સકિં સકિં ઉમ્મુજ્જન્તો અમુસ્મિં એકચ્છિગ્ગળે યુગે ગીવં પવેસેય્ય, ન ત્વેવાહં, ભિક્ખવે, સકિં વિનિપાતગતેન બાલેન [વિનીતગતેન બહુલેન (ક॰)] મનુસ્સત્તં વદામિ''.

તં કિસ્સ હેતુ? ન હેત્થ, ભિક્ખવે, અત્થિ ધમ્મચરિયા, સમચરિયા, કુસલકિરિયા, પુઞ્ઞકિરિયા. અઞ્ઞમઞ્ઞખાદિકા એત્થ, ભિક્ખવે, વત્તતિ દુબ્બલખાદિકા. તં કિસ્સ હેતુ? અદિટ્ઠત્તા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ.

''તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયછિગ્ગળયુગસુત્તં

૧૧૧૮. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, અયં મહાપથવી એકોદકા અસ્સ. તત્ર પુરિસો એકચ્છિગ્ગળં યુગં પક્ખિપેય્ય. તમેનં પુરત્થિમો વાતો પચ્છિમેન સંહરેય્ય, પચ્છિમો વાતો પુરત્થિમેન સંહરેય્ય, ઉત્તરો વાતો દક્ખિણેન સંહરેય્ય, દક્ખિણો વાતો ઉત્તરેન સંહરેય્ય. તત્રસ્સ કાણો કચ્છપો. સો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન સકિં સકિં ઉમ્મુજ્જેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ ખો કાણો કચ્છપો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન સકિં સકિં ઉમ્મુજ્જન્તો અમુસ્મિં એકચ્છિગ્ગળે યુગે ગીવં પવેસેય્યા''તિ? ''અધિચ્ચમિદં, ભન્તે, યં સો કાણો કચ્છપો વસ્સસતસ્સ વસ્સસતસ્સ અચ્ચયેન સકિં સકિં ઉમ્મુજ્જન્તો અમુસ્મિં એકચ્છિગ્ગળે યુગે ગીવં પવેસેય્યા''તિ.

''એવં અધિચ્ચમિદં, ભિક્ખવે, યં મનુસ્સત્તં લભતિ. એવં અધિચ્ચમિદં, ભિક્ખવે, યં તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. એવં અધિચ્ચમિદં, ભિક્ખવે, યં તથાગતપ્પવેદિતો ધમ્મવિનયો લોકે દિબ્બતિ. તસ્સિદં [તયિદં (?)], ભિક્ખવે, મનુસ્સત્તં લદ્ધં, તથાગતો લોકે ઉપ્પન્નો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, તથાગતપ્પવેદિતો ચ ધમ્મવિનયો લોકે દિબ્બતિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમસિનેરુપબ્બતરાજસુત્તં

૧૧૧૯. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો સિનેરુસ્સ પબ્બતરાજસ્સ સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિપેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે , કતમં નુ ખો બહુતરં – યા વા [યા ચ] સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિત્તા, યો વા [યો ચ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૨.૮૪] સિનેરુપબ્બતરાજા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – સિનેરુપબ્બતરાજા; અપ્પમત્તિકા સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિત્તા. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ સિનેરુપબ્બતરાજાનં ઉપનિધાય સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિત્તા’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ દિટ્ઠિસમ્પન્નસ્સ પુગ્ગલસ્સ અભિસમેતાવિનો એતદેવ બહુતરં દુક્ખં યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તકં અવસિટ્ઠં. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ, પુરિમં દુક્ખક્ખન્ધં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય યદિદં સત્તક્ખત્તુપરમતા; યો ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયસિનેરુપબ્બતરાજસુત્તં

૧૧૨૦. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સિનેરુપબ્બતરાજાયં પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય, ઠપેત્વા સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યં વા સિનેરુસ્સ પબ્બતરાજસ્સ પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં, યા વા સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા અવસિટ્ઠા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં સિનેરુસ્સ પબ્બતરાજસ્સ યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તિકા સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા અવસિટ્ઠા. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ સિનેરુસ્સ પબ્બતરાજસ્સ પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય સત્ત મુગ્ગમત્તિયો પાસાણસક્ખરા અવસિટ્ઠા’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ દિટ્ઠિસમ્પન્નસ્સ પુગ્ગલસ્સ અભિસમેતાવિનો એતદેવ બહુતરં દુક્ખં યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તકં અવસિટ્ઠં. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ, પુરિમં દુક્ખક્ખન્ધં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય યદિદં સત્તક્ખત્તુપરમતા; યો ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. દસમં.

પપાતવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ચિન્તા પપાતો પરિળાહો, કૂટં વાલન્ધકારો ચ;
છિગ્ગળેન ચ દ્વે વુત્તા, સિનેરુ અપરે દુવેતિ.

૬. અભિસમયવગ્ગો

૧. નખસિખસુત્તં

૧૧૨૧. અથ ખો ભગવા પરિત્તં નખસિખાયં પંસું આરોપેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યો વાયં મયા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો, અયં વા મહાપથવી’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં યદિદં – મહાપથવી; અપ્પમત્તકાયં ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ મહાપથવિં ઉપનિધાય ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ દિટ્ઠિસમ્પન્નસ્સ પુગ્ગલસ્સ અભિસમેતાવિનો એતદેવ બહુતરં દુક્ખં યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તકં અવસિટ્ઠં. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ પુરિમં દુક્ખક્ખન્ધં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય યદિદં સત્તક્ખત્તુપરમતા; યો ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. પઠમં.

૨. પોક્ખરણીસુત્તં

૧૧૨૨. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પોક્ખરણી પઞ્ઞાસયોજનાનિ આયામેન, પઞ્ઞાસયોજનાનિ વિત્થારેન, પઞ્ઞાસયોજનાનિ ઉબ્બેધેન, પુણ્ણા ઉદકસ્સ સમતિત્તિકા કાકપેય્યા. તતો પુરિસો કુસગ્ગેન ઉદકં ઉદ્ધરેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યં વા કુસગ્ગેન ઉબ્ભતં, યં વા પોક્ખરણિયા ઉદક’’ન્તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – પોક્ખરણિયા ઉદકં; અપ્પમત્તકં કુસગ્ગેન ઉદકં ઉબ્ભતં. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ પોક્ખરણિયા ઉદકં ઉપનિધાય કુસગ્ગેન ઉદકં ઉબ્ભત’’ન્તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ…પે॰… યોગો કરણીયો’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમસંભેજ્જસુત્તં

૧૧૨૩. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, યત્થિમા મહાનદિયો સંસન્દન્તિ સમેન્તિ, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, તતો પુરિસો દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉદ્ધરેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે કતમં નુ ખો બહુતરં – યાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉબ્ભતાનિ, યં વા સંભેજ્જઉદક’’ન્તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – સંભેજ્જઉદકં; અપ્પમત્તકાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉબ્ભતાનિ. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ , ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ સંભેજ્જઉદકં ઉપનિધાય દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉબ્ભતાની’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ…પે॰… યોગો કરણીયો’’તિ. તતિયં.

૪. દુતિયસંભેજ્જસુત્તં

૧૧૨૪. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, યત્થિમા મહાનદિયો સંસન્દન્તિ સમેન્તિ, સેય્યથિદં – ગઙ્ગા, યમુના, અચિરવતી, સરભૂ, મહી, તં ઉદકં પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય, ઠપેત્વા દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ . તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યં વા સંભેજ્જઉદકં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં, યાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ અવસિટ્ઠાની’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં સંભેજ્જઉદકં યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તકાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ અવસિટ્ઠાનિ. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ સંભેજ્જઉદકં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ અવસિટ્ઠાની’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ...પે॰... યોગો કરણીયો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમમહાપથવીસુત્તં

૧૧૨૫. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, પુરિસો મહાપથવિયા સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા ઉપનિક્ખિપેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યા વા સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા ઉપનિક્ખિત્તા, અયં વા મહાપથવી’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – મહાપથવી; અપ્પમત્તિકા સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા ઉપનિક્ખિત્તા. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ મહાપથવિં ઉપનિધાય સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા ઉપનિક્ખિત્તા’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ...પે॰... યોગો કરણીયો’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયમહાપથવીસુત્તં

૧૧૨૬. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, મહાપથવી પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય ઠપેત્વા સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યં વા મહાપથવિયા પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં , યા વા સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા અવસિટ્ઠા’’તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં મહાપથવિયા યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તિકા સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા અવસિટ્ઠા. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ મહાપથવિયા પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય સત્ત કોલટ્ઠિમત્તિયો ગુળિકા અવસિટ્ઠા’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ...પે॰... યોગો કરણીયો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમમહાસમુદ્દસુત્તં

૧૧૨૭. ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, પુરિસો મહાસમુદ્દતો દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉદ્ધરેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉબ્ભતાનિ, યં વા મહાસમુદ્દે ઉદક’’ન્તિ? ‘‘એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – મહાસમુદ્દે ઉદકં; અપ્પમત્તકાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉબ્ભતાનિ. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ મહાસમુદ્દે ઉદકં ઉપનિધાય દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ ઉબ્ભતાની’’તિ. ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ...પે॰... યોગો કરણીયો’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયમહાસમુદ્દસુત્તં

૧૧૨૮. ‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે ઉદકં પરિક્ખયં [મહાસમુદ્દો પરિક્ખયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰) સં॰ નિ॰ ૨.૮૧] પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય ઠપેત્વા દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો

બહુતરં – યં વા મહાસમુદ્દે ઉદકં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં, યાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ અવસિટ્ઠાની''તિ? ''એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં મહાસમુદ્દે ઉદકં યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તકાનિ દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ અવસિટ્ઠાનિ. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ મહાસમુદ્દે ઉદકં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ અવસિટ્ઠાની''તિ. ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ...પે॰... યોગો કરણીયો''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમપબ્બતૂપમસુત્તં

૧૧૨૯. ''સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, પુરિસો હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિપેય્ય. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યા વા સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિત્તા, અયં વા હિમવા પબ્બતરાજા''તિ? ''એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – હિમવા પબ્બતરાજા; અપ્પમત્તિકા સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિત્તા. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ હિમવન્તં પબ્બતરાજાનં ઉપનિધાય સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા ઉપનિક્ખિત્તા''તિ. ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ...પે॰... યોગો કરણીયો''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયપબ્બતૂપમસુત્તં

૧૧૩૦. ''સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, હિમવા પબ્બતરાજા પરિક્ખયં પરિયાદાનં ગચ્છેય્ય, ઠપેત્વા સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા. તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યં વા હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં, યા વા સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા અવસિટ્ઠા''તિ? ''એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તિકા સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા અવસિટ્ઠા. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેન્તિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેન્તિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેન્તિ હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય સત્ત સાસપમત્તિયો પાસાણસક્ખરા અવસિટ્ઠા''તિ. ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ દિટ્ઠિસમ્પન્નસ્સ પુગ્ગલસ્સ અભિસમેતાવિનો એતદેવ બહુતરં દુક્ખં યદિદં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં; અપ્પમત્તકં અવસિટ્ઠં. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ પુરિમં દુક્ખક્ખન્ધં પરિક્ખીણં પરિયાદિન્નં ઉપનિધાય યદિદં સત્તક્ખત્તુપરમતા; યો 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ''.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. દસમં.

અભિસમયવગ્ગો છટ્ઠો.

તસ્સુદ્દાનં –

નખસિખા પોક્ખરણી, સંભેજ્જ અપરે દુવે;
પથવી દ્વે સમુદ્દા દ્વે, દ્વેમા ચ પબ્બતૂપમાતિ.

૭. પઠમઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો

૧. અઞ્ઞત્રસુત્તં

૧૧૩૧. અથ ખો ભગવા પરિત્તં નખસિખાયં પંસું આરોપેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યો વાયં મયા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો, અયં વા મહાપથવી''તિ? ''એતદેવ , ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – મહાપથવી; અપ્પમત્તકાયં ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ મહાપથવિં ઉપનિધાય ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો''તિ.

''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પમત્તકા તે સત્તા યે મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અઞ્ઞત્ર મનુસ્સેહિ [મનુસ્સેસુ (પી॰ ક॰)] પચ્ચાજાયન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? અદિટ્ઠત્તા, ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ…પે॰… દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ''.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો…પે॰… 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. પઠમં.

૨. પચ્ચન્તસુત્તં

૧૧૩૨. અથ ખો ભગવા પરિત્તં નખસિખાયં પંસું આરોપેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યો વાયં મયા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો, અયં વા મહાપથવી''તિ? ''એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – મહાપથવી; અપ્પમત્તકાયં ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ મહાપથવિં ઉપનિધાય ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો''તિ.

''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પમત્તકા તે સત્તા યે મજ્ઝિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ પચ્ચાજાયન્તિ અવિઞ્ઞાતારેસુ મિલક્ખેસુ [મિલક્ખૂસુ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] …પે॰…. દુતિયં.

૩. પઞ્ઞાસુત્તં

૧૧૩૩. … ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પન અરિયેન પઞ્ઞાચક્ખુના સમન્નાગતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અવિજ્જાગતા સમ્મુળ્હા…પે॰…. તતિયં.

૪. સુરામેરયસુત્તં

૧૧૩૪. … ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે સુરામેરયમજ્જપ્પમાદટ્ઠાના પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે સુરામેરયમજ્જપ્પમાદટ્ઠાના અપટિવિરતા…પે॰…. ચતુત્થં.

૫. ઓદકસુત્તં

૧૧૩૫. … ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે થલજા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે ઉદકજા. તં કિસ્સ હેતુ…પે॰…. પઞ્ચમં.

૬. મત્તેય્યસુત્તં

૧૧૩૬. … ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે મત્તેય્યા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અમત્તેય્યા…પે॰…. છટ્ઠં.

૭. પેત્તેય્યસુત્તં

૧૧૩૭. … ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પેત્તેય્યા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અપેત્તેય્યા…પે॰…. સત્તમં.

૮. સામઞ્ઞસુત્તં

૧૧૩૮. … ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે સામઞ્ઞા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અસામઞ્ઞા…પે॰…. અટ્ઠમં.

૯. બ્રહ્મઞ્ઞસુત્તં

૧૧૩૯. … ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે બ્રહ્મઞ્ઞા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અબ્રહ્મઞ્ઞા…પે॰…. નવમં.

૧૦. પચાયિકસુત્તં

૧૧૪૦. … ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે કુલે જેટ્ઠાપચાયિનો; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે કુલે અજેટ્ઠાપચાયિનોતિ [અકુલે જેટ્ઠાપચાયિનોતિ (સ્યા॰ કં॰)] …પે॰…. દસમં.

પઠમઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો સત્તમો.

તસ્સુદ્દાનં –

અઞ્ઞત્ર પચ્ચન્તં પઞ્ઞા, સુરામેરયઓદકા;
મત્તેય્ય પેત્તેય્યા ચાપિ, સામઞ્ઞં બ્રહ્મપચાયિકન્તિ.

૮. દુતિયઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો

૧. પાણાતિપાતસુત્તં

૧૧૪૧. …પે॰… ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પાણાતિપાતા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પાણાતિપાતા અપ્પટિવિરતા. તં કિસ્સ હેતુ? …પે॰…. પઠમં.

૨. અદિન્નાદાનસુત્તં

૧૧૪૨. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે અદિન્નાદાના પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અદિન્નાદાના અપ્પટિવિરતા...પે॰.... દુતિયં.

૩. કામેસુમિચ્છાચારસુત્તં

૧૧૪૩. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે કામેસુમિચ્છાચારા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... તતિયં.

૪. મુસાવાદસુત્તં

૧૧૪૪. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે મુસાવાદા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે મુસાવાદા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... ચતુત્થં.

૫. પેસુઞ્ઞસુત્તં

૧૧૪૫. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પિસુણાય વાચાય પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પિસુણાય વાચાય અપ્પટિવિરતા...પે॰.... પઞ્ચમં.

૬. ફરુસવાચાસુત્તં

૧૧૪૬. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે ફરુસાય વાચાય પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે ફરુસાય વાચાય અપ્પટિવિરતા...પે॰.... છટ્ઠં.

૭. સમ્ફપ્પલાપસુત્તં

૧૧૪૭. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે સમ્ફપ્પલાપા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... સત્તમં.

૮. બીજગામસુત્તં

૧૧૪૮. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે બીજગામભૂતગામસમારમ્ભા [બીજગામભૂતગામસમારબ્ભા (ક॰)] પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે બીજગામભૂતગામસમારમ્ભા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... અટ્ઠમં.

૯. વિકાલભોજનસુત્તં

૧૧૪૯. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે વિકાલભોજના પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે વિકાલભોજના અપ્પટિવિરતા...પે॰.... નવમં.

૧૦. ગન્ધવિલેપનસુત્તં

૧૧૫૦. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે માલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે માલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના અપ્પટિવિરતા... પે॰.... દસમં.

દુતિયઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો અટ્ઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

પાણં અદિન્નં કામેસુ, મુસાવાદઞ્ચ પેસુઞ્ઞં;
ફરુસં સમ્ફપ્પલાપં, બીજઞ્ચ વિકાલં ગન્ધન્તિ.

૯. તતિયઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો

૧. નચ્ચગીતસુત્તં

૧૧૫૧. ...પે॰... .

‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સના પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સના અપ્પટિવિરતા. તં કિસ્સ હેતુ...પે॰.... પઠમં.

૨. ઉચ્ચાસયનસુત્તં

૧૧૫૨. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે ઉચ્ચાસયનમહાસયના અપ્પટિવિરતા...પે॰.... દુતિયં.

૩. જાતરૂપરજતસુત્તં

૧૧૫૩. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે જાતરૂપરજતપટિગ્ગહણા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે જાતરૂપરજતપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... તતિયં.

૪. આમકધઞ્ઞસુત્તં

૧૧૫૪. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે આમકધઞ્ઞપટિગ્ગહણા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે આમકધઞ્ઞપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... ચતુત્થં.

૫. આમકમંસસુત્તં

૧૧૫૫. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે આમકમંસપટિગ્ગહણા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે આમકમંસપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... પઞ્ચમં.

૬. કુમારિકસુત્તં

૧૧૫૬. ...પે○... "એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે ઇત્થિકુમારિકપટિગ્ગહણા [ઇત્થિકુમારિકાપટિગ્ગહણા (ક○)] પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે ઇત્થિકુમારિકપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે○.... છટ્ઠં.

૭. દાસિદાસસુત્તં

૧૧૫૭. ...પે○... "એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે દાસિદાસપટિગ્ગહણા [દાસીદાસપટિગ્ગહણા (સ્યા○ કં○ પી○)] પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે દાસિદાસપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે○.... સત્તમં.

૮. અજેળકસુત્તં

૧૧૫૮. ...પે○... "એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે અજેળકપટિગ્ગહણા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે અજેળકપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે○.... અટ્ઠમં.

૯. કુક્કુટસૂકરસુત્તં

૧૧૫૯. ...પે○... "એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે કુક્કુટસૂકરપટિગ્ગહણા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે કુક્કુટસૂકરપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે○.... નવમં.

૧૦. હત્થિગવસ્સસુત્તં

૧૧૬૦. ...પે○... "એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે હત્થિગવસ્સવળવપટિગ્ગહણા [હત્થિગવસ્સવળવાપટિગ્ગહણા (સ્યા○ કં○ પી○ ક○)] પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે હત્થિગવસ્સવળવપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે○.... દસમં.

તતિયઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો નવમો.

તસ્સુદ્દાનં –

નચ્ચં સયનં રજતં, ધઞ્ઞં મંસં કુમારિકા;
દાસી અજેળકઞ્ચેવ, કુક્કુટસૂકરહત્થીતિ.

૧૦. ચતુત્થઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો

૧. ખેત્તવત્થુસુત્તં

૧૧૬૧. ...પે○... "એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે ખેત્તવત્થુપટિગ્ગહણા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે ખેત્તવત્થુપટિગ્ગહણા અપ્પટિવિરતા...પે○.... પઠમં.

૨. કયવિક્કયસુત્તં

૧૧૬૨. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે કયવિક્કયા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે કયવિક્કયા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... દુતિયં.

૩. દૂતેય્યસુત્તં

૧૧૬૩. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે દૂતેય્યપહિનગમનાનુયોગા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે દૂતેય્યપહિનગમનાનુયોગા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... તતિયં.

૪. તુલાકૂટસુત્તં

૧૧૬૪. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે તુલાકૂટકંસકૂટમાનકૂટા પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે તુલાકૂટકંસકૂટમાનકૂટા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... ચતુત્થં.

૫. ઉક્કોટનસુત્તં

૧૧૬૫. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે ઉક્કોટનવઞ્ચનનિકતિસાચિયોગા [ઉક્કોટનવઞ્ચનનિકતિસાવિયોગા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] પટિવિરતા; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે ઉક્કોટનવઞ્ચનનિકતિસાચિયોગા અપ્પટિવિરતા...પે॰.... પઞ્ચમં.

૬-૧૧. છેદનાદિસુત્તં

૧૧૬૬-૧૧૭૧. ...પે॰... એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે છેદનવધબન્ધનવિપરામોસઆલોપસહસાકારા [સાહસાકારા (ક॰)] પટિવિરતા ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે છેદનવધબન્ધનવિપરામોસઆલોપસહસાકારા અપ્પટિવિરતા . તં કિસ્સ હેતુ? અદિટ્ઠત્તા ભિક્ખવે, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ...પે॰... દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ’’.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યોગો કરણીયો...પે॰... ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યોગો કરણીયો’’તિ. એકાદસમં.

ચતુત્થઆમકધઞ્ઞપેય્યાલવગ્ગો દસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ખેત્તં કાયં દૂતેય્યઞ્ચ, તુલાકૂટં ઉક્કોટનં;
છેદનં વધબન્ધનં, વિપરાલોપં સાહસન્તિ.

૧૧. પઞ્ચગતિપેય્યાલવગ્ગો

૧. મનુસ્સચુતિનિરયસુત્તં

૧૧૭૨. અથ ખો ભગવા પરિત્તં નખસિખાયં પંસું આરોપેત્વા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, કતમં નુ ખો બહુતરં – યો વાયં મયા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો, અયં વા મહાપથવી''તિ? ''એતદેવ, ભન્તે, બહુતરં, યદિદં – મહાપથવી; અપ્પમત્તકાયં ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો. સઙ્ખમ્પિ ન ઉપેતિ, ઉપનિધમ્પિ ન ઉપેતિ, કલભાગમ્પિ ન ઉપેતિ મહાપથવિં ઉપનિધાય ભગવતા પરિત્તો નખસિખાયં પંસુ આરોપિતો''તિ. એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે.... પઠમં.

૨. મનુસ્સચુતિતિરચ્છાનસુત્તં

૧૧૭૩. ...પે... ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે.... દુતિયં.

૩. મનુસ્સચુતિપેત્તિવિસયસુત્તં

૧૧૭૪. ...પે... ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે.... તતિયં.

૪-૫-૬. મનુસ્સચુતિદેવનિરયાદિસુત્તં

૧૧૭૫-૧૧૭૭. ...પે... ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે મનુસ્સા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે.... છટ્ઠં.

૭-૯. દેવચુતિનિરયાદિસુત્તં

૧૧૭૮-૧૧૮૦. ...પે... ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે દેવા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે દેવા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે.... નવમં.

૧૦-૧૨. દેવમનુસ્સનિરયાદિસુત્તં

૧૧૮૧-૧૧૮૩. ...પે... ''એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે દેવા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે દેવા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે.... દ્વાદસમં.

૧૩-૧૫. નિરયમનુસ્સનિરયાદિસુત્તં

૧૧૮૪-૧૧૮૬. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે નિરયા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે નિરયા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰.... પન્નરસમં.

૧૬-૧૮. નિરયદેવનિરયાદિસુત્તં

૧૧૮૭-૧૧૮૯. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે નિરયા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે નિરયા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰.... અટ્ઠારસમં.

૧૯-૨૧. તિરચ્છાનમનુસ્સનિરયાદિસુત્તં

૧૧૯૦-૧૧૯૨. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે તિરચ્છાનયોનિયા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે તિરચ્છાનયોનિયા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰.... એકવીસતિમં.

૨૨-૨૪. તિરચ્છાનદેવનિરયાદિસુત્તં

૧૧૯૩-૧૧૯૫. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે તિરચ્છાનયોનિયા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે તિરચ્છાનયોનિયા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰.... ચતુવીસતિમં.

૨૫-૨૭. પેત્તિમનુસ્સનિરયાદિસુત્તં

૧૧૯૬-૧૧૯૮. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા મનુસ્સેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰.... સત્તવીસતિમં.

૨૮-૨૯. પેત્તિદેવનિરયાદિસુત્તં

૧૧૯૯-૧૨૦૦. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા નિરયે પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰... એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા તિરચ્છાનયોનિયા પચ્ચાજાયન્તિ...પે॰.... એકૂનતિંસતિમં.

૩૦. પેત્તિદેવપેત્તિવિસયસુત્તં

૧૨૦૧. ...પે॰... ‘‘એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, અપ્પકા તે સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા દેવેસુ પચ્ચાજાયન્તિ; અથ ખો એતેવ બહુતરા સત્તા યે પેત્તિવિસયા ચુતા પેત્તિવિસયે પચ્ચાજાયન્તિ. તં કિસ્સ હેતુ? અદિટ્ઠત્તા ભિક્ખવે,

ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં. કતમેસં ચતુન્નં ? દુક્ખસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ, દુક્ખસમુદયસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ, દુક્ખનિરોધસ્સ અરિયસચ્ચસ્સ, દુક્ખનિરોધગામિનિયા પટિપદાય અરિયસચ્ચસ્સ''.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યોગો કરણીયો, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ યોગો કરણીયો, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ યોગો કરણીયો, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યોગો કરણીયો''તિ. ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ. તિંસતિમં.

પઞ્ચગતિપેય્યાલવગ્ગો એકાદસમો.

તસ્સુદ્દાનં –

મનુસ્સતો ચુતા છાપિ, દેવા ચુતા નિરયતો;
તિરચ્છાનપેત્તિવિસયા, તિંસમત્તો ગતિવગ્ગોતિ.

સચ્ચસંયુત્તં દ્વાદસમં.

મહાવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

મગ્ગબોજ્ઝઙ્ગં સતિયા, ઇન્દ્રિયં સમ્મપ્પધાનં;
બલિદ્ધિપાદાનુરુદ્ધા, ઝાનાનાપાનસંયુતં;
સોતાપત્તિ સચ્ચઞ્ચાતિ, મહાવગ્ગોતિ વુચ્ચતીતિ.

મહાવગ્ગસંયુત્તપાળિ નિટ્ઠિતા.